

MONOGRAFIE
MĚSTA
UNHOŠTĚ.

SEPSAL .

FRANTIŠEK MELICHAR,

UČITEL MĚŠŤANSKÉ ŠKOLY.

V PRAZE.

NAKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM JOS. R. VILÍMKA.

1888.

PŘEDMLUVA.

Odevzdávaje laskavému čtenáři dílko toto, přeji, aby nebylo pouze přečteno a pak odloženo, nýbrž čteno a zase čteno. Máť kniha tato býti zrcadlem, ve kterém spatřiti jest život našich předků od dávných časů až téměř na doby naše, povahu jejich a stinné i světlé stránky jejich života.

Nebude ovšem zrcadlo toto veškery stránky soukromého i pospolitého života našich předků ukazovati nám ve světle tak dokonale jasném, že by jasnějším býti nemohlo. Tak-li se ti, laskavý čtenáři, místy zdáti bude: tož prosím, vezma skla shovívavosti, těmi do zrcadla tohoto pohlížej a věť, že není věcí snadnou z pramenů, které po dva i tři věky vzdorovati musily veškerým živlům je hubícím a ničícím, dobrati se všech událostí života našich předků zevrubně a dokonale.

Ač tedy přiznávám, že nedosáhl jsem, sepisuje dílko toto, vždy ve všem a všude ideální dokonalosti: tož nicméně doufám, že to, co tuto milému čtenáři podávám, nebude mu bedlivě čtoucímu bez prospěchu.

Místy setká se laskavý čtenář i se zprávami méně důležitými, ale proto předce zábavnými. Ty položil jsem zde proto, aby se jimi pobavil. Jsou to zelená místačka v suchopáru dějepisných a místopisných zpráv.

Co pramenů se týče, ze kterých čerpáno bylo, tu připomenouti se mi vidí, že cizí prameny označeny jsou ve spise samém; kde však o nich se zmínka neděje, tam rozumějí se prameny domácí: staré gruntovní knihy, protokoly, účty partikulární a listiny, jež uloženy jsou v archivu města.

Těm, kteří při sepisování tohoto dílka jakýmkoli způsobem nápomocni byli, skládám tuto díky své nejvřelejší. Zejména slov. p. Jos. Šircrovi, c. k. vrchnímu radovi na odpočinku, rytíři řádu Františka Josefa ve Vídni, jenž mi netoliko veškery cenné své rukopisy o městě Unhošti laskavě daroval, ale i se vzácnou ochotou, kdykoliv jsem toho potřebu projevil, sám výpisky pro mne činil z knih a spisů, jichž by se mně dopátrati velice nesnadno bylo bývalo. P. Ant. Nedvědovi, toho času bohoslovci v Gorici, jenž v podobném směru pro mne pracoval. Vele důstojnému pánu p. P. Fr. Huspekovi, generálu řádu křižovníků s červenou hvězdou a důst. farnímu úřadu v Unhošti za přeoctné zapůjčení rukopisu † důst. p. P. J. Mottla, faráře v Kladně. Důst. p. P. V. Černochovi, ten čas faráři, a vcl. p. P. J. Čapkovi, kaplanu v Unhošti, za laskavé prozkoumání seznamu duchovních správců v Unhošti. Sl. městské radě a měst. tajemníku p. P. Ebertovi, p. MDr. Čen. Mířkovi, městskému lékaři, sládku p. Frant. Chvalkovskému, sl. ředitelství škol, i jiným všem, jichž soukromé knihovny i spisy úřední mi přístupnými učiněny byly, jakož i p. J. Žířkovi, c. k. vrch. zeměměřiči okresu Smíchovského, za přeoctné sdělení ve příčině katastru města. Konečně vzdány buďtež upřímné díky těm, kteří i jinak o to se přičiňovali, aby dílko toto spatřiti mohlo světlo světa, a to: Sl. městské radě, sl. komitétu s předsedou JUDr. Vác. Petříčkem v čele, sl. občanské záložně, ct. družstvu divadelních ochotníků, sl. okres. zastupitelstvu, sl. okres. hospodářské záložně, sl. zpěváckému spolku, sl. Občanské Besedě a sl. sboru ostrořeckému. —

A nyní ještě, nežli se dáš do čtení, milý čtenáři, prohlédni si se mnou staré peníze a plošné míry, o nichž ve spise tomto zmínka se děje.

Nejstarší peníze, které měly již ustálený ráz, byly české groše pocházející z dob krále Václava II. (1283—1305.) Tehdy razilo se z jedné hřivny čistého stříbra 60 penězů čili grošů a od té doby počítalo se na kopy. Jedna kopa českých grošů platila

prý v dobách těch asi 24 nebo 25 zl. Zrno stříbra počalo se ale brzy kaziti, tak že záhy počítáno na hřivnu stříbra 64 grošů, ano r. 1470. platil český groš už jen 10 kr. našich peněz. Za Rudolfa II. (1576—1612) platila jedna kopa gr. českých již jen 5 zl. 32 kr. nebo přibližně 6 zl. r. č.

Vedle grošů českých přišly do oběhu groše míšeňské. Za Rudolfa II. platila jedna kopa grošů mš. asi 2 zl 46 kr. V době války třicetileté, když byla vlast naše cizími, lehkými penězi zaplavena, klesla cena jejich tak, že platila kopa grošů míšeňských asi 1 zl. 30 kr.

Poznámka. Kde ve spise není ráz grošů udán, tam rozuměj groše české, jinak míšeňské.

Na konci 16. století platilo se vedle kop již také zlatými. Jeden zlatý rýnský měl 60 kr. a jeden krejcar 6 denárů.

Později setkáváme se s penězi konvenční mince čili stříbra a vídeňské mince vulgo šajnů. Jeden zlatý konv. mince měl 2 1/2 zl. víd. mince a 1 krejcar konv. mince měl 2 1/2 kr. víd. m.

Polnosti své měřili předkové naši na záhony, popluží, lány, jitra a čtvereční sáhy.

Popluží nazývalo se v Čechách tolik prostoru, kolik jedno spřežení jedním pluhem stačilo vzdělati. Později dvůr poplužný byl dvůr s polnostmi vůbec. (Slov. Nauč.)

Lán byla míra neurčitá, někde větší, někde menší. Nejobyčejněji brán v Čechách lán za 60 korců výsevků. (Tamtéž.)

Jedno jitro mělo 1600 čtverečních sáhů.

V UNHOŠTI v pátek před svátkem Adama a Evy
dne 23. prosince l. P. 1887.

F. Melichar.

OBSAH.

	Strana
Unhošť (Zeměpisná poloha, Obyvatelstvo, Povaha půdy)	1
Katastrální měření pozemků	6
Jméno a původ města	7
Nejstarší drobné zprávy o Unhošti	9
Unhošť v poměru k ochranné vrchnosti	15
Městečko Unhošť	18
Vzdělanost a život našich předků	25
Poslední vůle	30
Smlouva svatební	31
O zastupitelstvu města od dob nejstarších až na dobu naši	40
O členech městské rady	51
O soudnictví	53
Nové zregulování magistrátu	55
Konšelé obecní starší a rychtářové (Od r. 1497—1599.)	58
Seznam purkmistrů	73
Městští radní	73
Syndikové či kancelistové	74
Dodatek	75
Radnice	75
Duchovní správa	79
Unhošť bez duchovního pastýře od r. 1626.—1661	81
Chrám Páně	97
Kaple sv. P. Barbory	100
Farní budova	102
Seznam farářů	102
Kaplani	103
Školství	104
Seznam učitelů	113
Dosazování učitelů a dohlídka ke škole	114
Odkud a jaké vyživení učitelé brali	118
Čemu se vyučovalo?	122
Kde se vyučovalo a v kolika třídách?	125

	Strana
Škola průmyslová	128
Škola měšťanská	129
Příběhy válečné. Z dob válek husitských (1420—1434.)	131
Osudy Unhoště za války 30leté	133
Vypálené a pobožené grunty	140
Obyvatelstvo před válkou, Protestanté	134
Počet obyvatelů před válkou a po ní	148
Unhošť za války o posloupenost rakouskou (1740—1765.)	148
Unhošť před válkou 30letou a po ní	153
Obecní hospodářství	164
Statky po protestantech obci darované	164
Pronájem obecních nemovitostí	167
Předhoz či způsob zákupního pronájmu Unhošťských obecních gruntův	170
Trhy	179
Pivovary a pivovarnictví	181
Koupě Salcberského pivovaru 1793—1798	186
Prodej starého pivovaru	190
O právu vařiti pivo a jak ho obec užívá	191
Seznam sládků a nájemců	192
Živelní pohromy a hmotný úpadek obce	193
Chudobinec	201
Měšťané Unhoštěti, kteří ve 14. a 15. století v Praze domy měli	205
Privileje města. Kniha první	207
Kniha druhá	223

Unhošť.

Zeměpisná poloha. Obyvatelstvo. Povaha půdy.

Ctyry hodiny západně od hlavního města Prahy, asi 203¹ vídeňských sáhů nad hladinou mořskou, mezi 31.—32. stupněm východní délky, 50.—51. stupněm severní šířky rozkládá se město Unhošť, majíc dle sčítání lidu z r. 1880. — 2095 obyvatelů, kteří obývají ve 263 domech. — K Unhošti patří také katastrální obec Pavlov se 277 obyvateli.

Unhošť jest sídlem c. k. okresního soudu, c. k. okres. berního úřadu, c. k. notárství, okres. zastupitelstva, c. k. poštovního a telegrafního úřadu, okresní hospodářské záložny povstalé z bývalého kontribučenského fondu r. 1885, okres. záložny založené r. 1874., farního úřadu, obecního úřadu, školy měšťanské a obecné s vyučovacím jazykem českým a soukromé israelitské školy s vyučovacím jazykem německým. — Obyvatelé města oznámili při posledním sečítání lidu r. 1880. vesměs za obcovací jazyk svůj naši mateřskou řeč českou. — Roku 1825. mluvili prý česky a německy, ač byl jazyk český vládnoucí. — Veliká většina přiznává se k náboženství římsko-katolickému; jest zde toliko devět rodin israelitských.

Výživu svou beře obyvatelstvo z výnosu zemědělství a řemesel. Tou dobou jest v Unhošti 60 samostatných hospodářů, kteří výhradně z výtěžku polního hospodářství vyživení své mají. a 83 samostatných řemeslníků: 2 pekari, 5 řezníků, 6 mlynářů,

14 obuvníků, 5 koželuhů, 6 krejčů, 1 kloboučník, 2 stavitelé, 1 zedník, 1 tesař, 7 truhlářů, 4 zámečníci, 1 pokrývac, 2 klempíři, 1 kamnář, 4 kováři, 3 koláři, 1 bednář, 3 sedláři, 2 kožešníci, 1 mydlář, 1 hodinář, 1 knihař, 1 pusař, 1 řesetař, 2 cukráři, 1 sklenář, 1 sešlař, 2 holičové a 1 kominík. Z průmyslových závodů máme zde 2 pivovary, parní mlýn, olejnu a pekárnu.

Jak patrno, není průmysl v našem městě velký, z čehož jde, že i takový jest obchod; týž obmezujíc se hlavně na spotřebu domácí. Obchodní náš svět zastupuje 6 kupců, 1 kramář, 7 hokynářů, 15 hostinců, 3 obchodníci s obilím a sklad c. k. tabáku. Ač majestátem krále Vladislava z r. 1489. městu uděleno bylo právo téhodního trhu každou středu, tož od dávna jich zde nebývalo. Teprve rokem 1886. týdenní trhy na potraviny každý pátek obnoveny byly výnosem městské rady ze dne 5. října. Mimo to koná se zde 7 výročních trhů spojených s trhy na dobytek. Výnos plodin hospodářských zavážeji zdejší hospodáři hlavně na trhy pražské.

Politickou a policejní správu obstarává obecní zastupitelstvo, skládajíc se z 24 členů. Obecní zastupitelstvo volí se od veškerého občanstva k volbě oprávněného na dobu tři let. Ze zastupitelstva volen jest purkmistr a čtyři členové městské rady či radní, v jejichž rukách jest veškerá politická a policejní správa obce; oni však jsou obecnímu zastupitelstvu zodpovědnými. K hospodářství obecnímu dohlédají k tomu účelu z obecního zastupitelstva zvolení údové do odboru lesního, finančního atd.

Život spolkový soustřeďuje se v následujících spolcích, jednotách nebo sborech: Nejstarším spolkem po sboru ostrožteleckém jest družstvo divadelních ochotníků, jehož vznik a počátek klade se do roku 1828. Dobou jeho znovuzrození jest rok 1836. Křitelem jeho byl P. Antonín Brož, zdejší kaplan. Vedle tohoto družstva máme zde tou dobou ještě tyto spolky: Zpěvácký spolek »Lípa«, jehož počátek položení sluší do roku 1862.; stanovy byly schváleny vys. místodržitelstvím dne 4. ledna 1864. Spolek »Občanská Beseda« od r. 1870. Podporující spolek »Čech«, jehož stanovy schváleny byly dne 4. ledna 1875. Sbor dobrovolných hasičů dle schválených stanov od 15. prosince 1876. Spolek pro vysazování stromů a ozdobu města od 7. července 1882. Odbor »Ústřední Matice školské«, schválen dne 24. června 1883. Spolek vojenských vysloužilců od 26. července 1887 a nejmladší jednotu

»Sokol«, jejíž stanovy schváleny byly vys. místodržitelstvím výnosem ze dne 6. srpna 1887.

Území města hraničí na severu s pozemky Braškova, Plot. Újezdu, Vel. a Mal. Přítočna a Dolan; na východě Pavlova (Nov. Dvora), Jenče a Červ. Újezdu; na jihu Červ. Újezdu, Svárova a Chyňavy; na západě Hor. Bezděkova, Kyšice a Braškova. — R. 1825. byly hranice území městského na severu statek Buštěhradský a Novo-Dvorský; na straně jižní a východní pozemky panství Tachlovického; na západě panství Krivoklátské, Tachlovické a Buštěhradské.

Následující silnice spojují město s obcemi okolními: 1.) Stará Karlovarská od Bílé Hory přes Hostivice, Vel. Jenč, Unhošť, Kyšici, Valdek a Dobrou na hranice Nov.-Strašecí s odbočkou z Jenče přes Pavlov do Dobré; tato odbočka křížuje se 2.) se silnicí Kladenskou, vedoucí z Unhoště přes M. a V. Přítočno na hranice Kladenské s krátkou odbočkou k Výhybce. 3.) Červenou Újezdskou z Unhoště až za Červ. Újezd k silnici Svárovské. 4.) Bezděkovská z Unhoště přes Hor. Bezděkov na hranice Krivoklátské; odbočka z Unhoště k Poteplí. 5.) Unhošťsko-Svárovská, od silnice Červ.-Újezdské (od sv. Trojice) do Svárova k silnici Svárovsko-Chyňavské.

Zevnější podoba půdy jest rovina nebo spíše mírná vysočina na východ a na sever otevřená; jen na západě, asi hodinu za městem, zvedá se půda před Hor. Bezděkovem skalnatým, lesem spoře porostlým hřbetem, jemuž říká se »Brdce«. Asi půldruhé hodiny na jih táhnou se od východu obloukem k jihu stráně místy lesem porostlé, uzavírající úzké údolí, které dále na jih nad »Podkozím« ústí do údolí Kačáku či Lodenického potoku. To jsou stráně Rymáňské. Severně od Braškova, téměř na hranici okresu Unhošťsko-Kladenského (dříve na hranici panství Tachlovicko-Buštěhradského) zdvihá se ve značné výši (233·04°) nad hladinou mořskou vrch »Kožova«, odkud jest krásný rozhled na severozápad a sever až k Liberci a na jihovýchod daleko přes Prahu až za Ouříněves na Českobrodsku; hřbet jeho složen jest z buližníku.

V území města není žádných značnějších vyvýšenin, ani rozsáhlých údolí; jen asi čtvrt hodiny na západ u tak zvaného

»Čertova mlýna« při silnici k Hor. Bezděkovu počíná úzké údolíčko, kterýmž protéká slabý sice, ale vždy živý potok »Švarcava«, beroucí svůj počátek pod Kožovy a vinoucí se od severu k jihu zmíněným údolíčkem, až se nad Markovic mlýnem u »Kozího hřbetu« či »Skalky« do Kačáku vlévá. Potůček tento vine se stráněmi Unhošťskými, které na levém jeho břehu výše se zvedají než na pravém. Levá část těchto strání, od Čertova mlýna počínajíc, až k Suchému mlýnu byla až do let 1870tých pustá; teprve od roku 1875. dále byla část po části zalesněna ku prospěchu a budoucně i k ozdobě města i okolí; pravá stráž až skoro k Suchému mlýnu posázena jest stromky ovocnými, nejvíce třešněmi. Na této pravé straně zmíněného potoka od Suchého mlýna níže jest stráž mírnějšího svahu, porostlá hustým, jehličnatým (smrkovým) lesíkem. Stráně nad Novým mlýnem byly rovněž v novější době zalesněny. Hle, to nová generace učinila pro potomky!

Všecky tyto jmenované stráně od Čertova mlýna až k Lodenickému potoku jsou majetkem obce Unhošťské, které mimo to patří dosti rozsáhlé lesy počínající asi půl hodiny západně od města pod Brdci a táhnoucí se obloukem skoro rovnoběžně se Švarcavou na jih a jihovýchod až k Lodenickému potoku. Lesy tyto jsou jehličnaté a od dávných dob těmito jmény označeny. Pod Brdci nedaleko od silnice Křivoklátské počíná »Čeperka velká«; s ní souvisí »Čeperka malá« sáhající až asi k myslivně »Nouzovu«. Odtud dolů k Poteplí táhne se »Pajtlovka«. V »Zabitém« říká se té části obecního lesa, která se rozkládá po stráních nad Dědkovic a Červeným mlýnem. S touto částí souvisí mýto po pravé straně potoka mezi Suchým a Novým mlýnem. Naproti mýtu, tam kde se údolí Švarcavy rozšiřuje, východní totiž stráž nad Novým mlýnem až k údolí potoka Lodenického, nazývá se »Karlovka«, také »Kaplíčka« nebo vulgo »U topolů«. Celá levá stráž podél Švarcavy až k Novému mlýnu jmenuje se »Na štokách«.

Prošedše lesy obecními, vraťme se zase do města, abychom se seznámili s místními jmény území, jež se města bezprostředně dotýká. Všimněme si dříve, že silnice vedoucí od Jenče městem až na hranici k území Hor. Bezděkova od východu k jihozápadu rozděluje území města na severní a jižní část; silnice od nádraží do města rozděluje severní část na východní a západní; cesta

Berounská rozděluje jižní část rovněž na východní a západní. Tyto tři silnice rozdělují tedy území města na tyto čtyry části: severovýchodní, severozápadní, jihovýchodní a jihozápadní.

V severovýchodní části při silnici od Jenče nedaleko města říká se »U kamenice« dle kamenného lomu při cestě k Pavlovu vedoucí; nedaleko odtud říkají »U božích muk«. Místo toto vyznačeno bylo křížkem v pískovci zasazeném. Mám za to, že v těchto místech pochovávaní byvali ti, kteří státi nebo za živa pohřbeni býti měli. Území mezi cestou Pavlovskou, drahou Nučickou a silnicí nádražní nazývá se »Bory«. Jsou to nejúrodnější pozemky okolo města. Hned za městem jdouce ku Praze po levé straně říkáme »Na ptáku«.

V severozápadní části po pravé straně silnice nádražní, jdeme-li od dráhy do města, zdvihá se mírné návrší, nyní kamenný lom. Zde jest ono místo, kde neuprosná bohyně spravedlnosti své oběti v náruč pojímala. Zde byla »šibenice«. Od Šibenice až k městu táhnou se pozemky »Pod kostelem«. Ta část, která se rozkládá od polní cesty vedoucí od města k Šibenici až přes cestu k Plot. Újezdu, nazývá se »V zahradách«. Pozemky v úpadku při silnici Kyšické, tam kde druhdy pohrávaly vlnky velkého rybníka »Inspachu«, podnes tak se říká. Území mezi silnicí Kyšickou a Bezděkovskou jmenuje se »Kocourek«.

V jihozápadní části při cestě vedoucí k Markovic mlýnu jest »Hrnek« a odtud dále k západu nad strání obecní říká se »Na vidouši«. S Hrnkem hraničí »Malichov dolejší« a jižně od toho až k cestě vedoucí od Rymáně na západ, které říkají »Uhelná«, jest »Malichov hořejší«. Oba Malichovy slují prostě také »Škroba«, půda to okolo Unhoště nejméně plodná. Za uhelnou cestou až ke strání Rymáňské jsou pole »Pod uhelnou cestou« a luka ve stráních Rymáňských jmenují se »U Jana Božího«.

Na jihovýchodě hned za městem při silnici vedoucí k Červ. Újezdu říká se »U červeného kříže« a dále odtud mezi zmíněnou silnicí a silnicí Svárovskou říká se »U sv. Trojice«. Odtud vede cesta do polí směrem k Nučické dráze a po té přijdeme ku dřevěnému kříži, kde se říká »U bolestné P. Marie« a nedaleko odtud, blíže ku dráze »U hrušky«. —

A nyní se podíváme do starých gruntovních knih, abychom také zvěděli, jakými názvy označeny byly některé pozemky v letech 1550. až 1622.!

„*Na hořici*“ bylo území v městě při cestě Berounské, kde jest svobodná ulička k obecnímu rybníku. — Kde říkali tenkrát „*Na jilovkách*“, „*Na průhoně*“, „*U Jana Božího*“, „*V Malichově*“, „*Na bořích*“, „*Pod vidoušem*“, „*Na ptáku*“, a „*U velké kamenice*“, to se snadno dovtipíme; ale kde to bylo „*V loučkách*“, „*V hadcích*“, „*Za Petrovy*“, kde „*V hlavách*“ a kde „*Za velkými vratci*“, to těžko říci. Také po „*Lukavici*“ se již stopy nezachovalo, jakož nevíme, za kterými „*stavidly*“ měli manželé Farkašovic r. 1599. louku. „*Ve zvinách*“ jmenovala se louka Matěje Načeradského při malém potůčku pod strání obecní. „*Popov*“ nazývala se dědina u cesty Berounské kdesi dále od města. „*Nad jezerky*“ byly dědiny za městem od našeho jezírka dále do Malichova. „*V hudcích*“ nazývali dědiny u cesty Oujezdské po pravé straně až ke gruntům Červeno-Újezdským. „*Malá kamenice*“ byla také kdesi při hranici gruntů Č.-Újezdských.

Katastrální měření pozemků vykazuje

	R. 1786.		R. 1840.		R. 1886.	
	jiter	čtver. sáhů	jiter	čtver. sáhů	jiter	čtver. sáhů
Polí . . .	2307	1034	2471	555	2483	1415
Luk . . .	238	1021	157	157	435	142
Zahrad .	33	2508	39	605	42	145
Pastvin .	191	1474	190	225	108	602
Lesů . .	320	1253	313	1555	387	220

K zahradám podotknouti dlužno, že jich v posledních letech valně ubylo. Že však se jich v nejnovějším výsledku měření vykazuje více nežli v letech předešlých, vysvětlují si tím, že za zahrady považovány i ty pozemky, kde druhdy zahrady byly a které posud jsou zdí ohrazeny, ač tam již stromu není.

Zastavené půdy bylo r. 1840. i s nádvořími 24 jiter 1012 čtver. sáhů a nyní 30 jiter 891 čtver. sáhů.

Jméno a původ města.

Jako nejstarší dějiny všech národů, velkých a slavných měst zahaleny jsou tajemnou rouškou dávnověkosti a základ svůj berou z rozličných bájí a pověstí, které v lidu vzavše svůj počátek, od úst k ústům se přenášely: rovněž tak o původu města Unhoště jen temné zachovaly se pověsti, z nichž poněkud podstatná byla by pověst ta, že město obdrželo jméno své od houští, rozuměj od polohy své, jsouc z mnohých stran lesem obklíčeno. Uvážíme-li, že celá krajina mezi Prahou, Plzní a Žatcem ještě před tisícem let pokryta byla hustými lesy a dále, že krajina od samého města na severovýchod se rozkládající podnes »Na borách« se nazývá a krajina na západ a jihozápad nedaleko města posud hojnými lesy jest pokryta: tož nabývá dosti podstaty důvod svrchu položený.

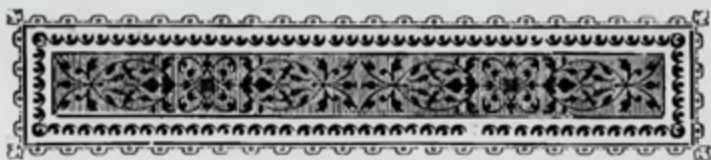
Avšak etymologický, nejspíše na pravdě se zakládající výklad o původu a jméně města Unhoště, podán v rouše prostém, byl by tento: V dobách pradávných, které letopočtem doložiti se nedají, usadil se v krajině zdejší s čeledí svou pohlavár odjinud přišlý a vymýtiv část lesa, založil zde své hospodářství, malou, novou osadu. Tento přišedší pohlavár, spravuje moudře svou mladou osadu, byl těm, kteří již dříve ve vůkolních dědinách bydleli, hostem, kteréž slovo znamenalo cizince, příchodce. Nově založená osada byla pak vůkolním sousedům osadou »una-hostě«, osadou dobrého, rádného hostě; neboť slovo uný -á -é znamenalo tolik jako dobrý, bodrý. A tak tedy bodrý, dobrý host založil zde osadu, která Unhošť se nazývá.

Že právem činíme, odvozující jméno města od jeho původce, v tom utvrzuje nás slavný náš dějepisec Fr. Palacký, jenž v I. díle svého dějepisu praví, že větší část míst v kraji Rakovnickém, Slánském a v Podbrdsku v době pohanské (451—894) počátek svůj vzala a že jména jejich pocházejí od osob jejich zakladatelů, nikoli však od skutkův a příběhův sběhlých, jak lid rád je vypravuje a snad vymýšlí. — Srovnej: Dobrohost (v Berounsku) od Dobrohosta, Bolehost (v Hradecku) od Bolehosta atd.

Co vypravuje se o uhonění jelena se zlatým obojkem, že by odtud bylo vzalo původ jméno města, to za pouhou smyšlenku považovati sluší, kteráž vyšla odtud, že město má ve znaku jelena se zlatým obojkem. Tento znak pochází od krále Vladislava II. (1472—1516), jenž dal znak tento již městečku Unhošti; a jakž tedy se jmenovala osada dříve? —

Kdy Unhošť za městys či městečko povýšena byla, nemohu říci, ale nejspíše stalo se tak v první polovici 14. století. Za Václava II. (1283—1305) byla ještě vsí, neboť týž postoupil ves (villam) Unhošť Perchtoldovi z Brna. Jisto jest, že r. 1329. byla již městečkem. Rovněž tak, bohužel, všecko snažné pátrání po tom, kdy městečko Unhošť městem prohlášeno bylo, zůstalo bez výsledku. Ale skoro s určitostí chtěl bych tvrditi, že stalo se to v létech 1785—1790. V majestátu cís. Josefa II. z r. 1783. jmenuje se Unhošť městečkem a r. 1784. sama městská rada nazývá Unhošť městečkem, ale v majestátu cís. Františka II. z r. 1793. již městem se jmenuje a v rozličných nařízeních krajského úřadu a úřadů jiných po roce 1790. Unhošť také městem nazývána byla.

Nejstarší drobné zprávy

o Unhošti.

O nejstarších věcech osady, pokud již jméno »Unhošť« nesla, a o těch kterých obyvatelích mohu jen to laskavému čtenáři podati, co jsem z dějepisných a jiných děl spisovatelů na slovo vzatých shledal, jakož i to, co c. k. vrchní účetní rada, Jos. Šířer, rodák Unhošťský, s neunavnou pílí snesl a v rukopise svém, městu Unhošti věnovaném, uložil a zaznamenal, o čemž jsem se bezpečně přesvědčil, že na žádných výmyslech, leč na pouhé pravdě se zakládá. Od roku 1510 dále podávám zprávy, jež doklady náležitými směle dokázati mohu, čerpav hlavně z listin, které se nám po předcích našich v místě zachovaly a z jiných pramenů bezpečných.

U příležitosti této vznáším k sl. zastupitelstvu města, ku cti spolkům i soukromníkům snažnou žádost, aby k listinám, spisům a jiným památkám dřívějším i nyníjším tak se zachovali, aby našim potomkům zůstaly nejbezpečnějším pramenem, z něhož by čerpali, chtějice poznati a sobě nastíniti obrázek našeho života veřejného i soukromého. —

A nyní k věci! Vím již, že celá krajina okolo Unhoště porostlá byla hojnými lesy i na straně východní. Král Přemysl Otakar II. (1253—1278) chtěje přispěti ku zvelebení Menšího města Pražského (Malé Strany), daroval měšťanům Malostranským všecku zemi v Unhošti a Jenči, pokud nebyla již majetkem těch, kteří zde již dříve usedlí byli. Měli za to o sv. Havle

z každého lánu odvésti králi jednu hřivnu stříbra. (Emler. Regesta II. vol 7. 1020).

Malostranští měšťané, užívající toho daru, káceli lesy kolem Unhoště, vzdělávali půdu a v Unhošti hospodářská stavení budovali, sami se zde usazující a nebo čeledí svou sem vysílající. Že tato zpráva na pravdě se zakládá, dá se dosvědčiti tím, že skutečně četní měšťané Pražští zde i později své usedlosti měli a s původním obyvatelstvem v častém styku byli.

Za těch dob bylo zde tedy dvojí obyvatelstvo. Obyvatelstvo původní, starší a novější, přistěhovalí Pražané a nebo ti, kteří pak od nich usedlosti si zde zakoupili.

Osada Unhošťská patřila v nejstarších dobách nejspíše pod právomoc krále českého, a když ji Přemysl Otakar II. přidělil k Malé Straně, byla snad ve věcech soudních i hospodářských závislá od městské rady Malostranské, kteráž nepochybně i konšele potvrzovala, neboť za panování krále Jiříka Poděbradského (1457—1471) stěžovali si Unhošťané na útisky od Malostranských jim činěné a žádali ústy Václava Peškův, Petra Havlíka, Václava Šebesty, Vichora a Jana Zachovala krále, aby od Malostranských vymanění byli. Ale nepochodili. Ustanovil sice král zvláštní komissí a ta vyslechši obě strany, prohlásila panem Zbyňkem z Hasenburku, aby konšelé, starší a všechna obec Unhošťská k týmž pánům i obci téhož Menšího města Pražského vedle starodávných práv zřízení měli, vedle nich a s nimi břemena nesli, jakož jich předkové, totižto práva, šósy a jiné pořádky podnikli a dostávali. Stalo se v úterý před sv. Lucii l. P. 1458.

Z této odvislosti od Malostranských vymanila se Unhošť za panování krále Vladislava II. (1472—1516.), kterýž ve svém majestátu, daném na hradě Pražském v pátek v den sv. Žofie l. P. 1489. praví: »již psaným purkmistru a konšelům i vši obci téhož městečka Unhoště tyto milosti učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme: Nejprve aby obyvatelé téhož městečka, kteří k hrádku našemu Krivoklátu příslušejí i jiní lidé, kteréžto slovnutný Bohuslav ze Sviňář, prokurátor náš věrný milý, dskami zapsané má, *služeli pod jedno právo, totiž pod purkmistra a konšele téhož městečka a tím právem aby se spravovali.*«

Tímto majestátem stala se Unhošť ve věcech soudních svobodným městečkem a od té doby nikdy nikdo jí toho práva nepopíral ani popírati se neodvážil. —

Přemysl Ottakar II. postoupil zlatníku svému Gotfrídovi roční úrok, jež ze vsi Unhošti Pernold, měšténin Pražský, na den sv. Michala králi odvozovati povinen byl, za služby a práce od krále jemu nařízené a dotčeným Gotfrídem provedené. (Regesta II. vol. 7. pag. 1028.)

Král Václav II. postoupil Perchtoldovi z Brna ves (villam) Unhošť s lukami, pastvišti, lesy, porostlinami, vodami, potoky a se vším příslušenstvím právem dědičným za poctivé jeho služby. (Regesta II. pag. 1020.)

Jinou starou zprávu o městečku Unhošti zachoval nám P. J. Beckovský, jenž ve své »Poselkyni starých příběhů českých« podává nám listinu z r. 1329., která se týká darování kostela Unhošťského řádu křižovníků s červenou hvězdou. O listině této bude řeč, až pojednávati se bude o správě duchovní.

Roku 1356. Všemila, vdova po Domeslavovi z Drask, a syn její Čeněk prodali dvůr svůj poplužní se vším příslušenstvím v Unhošti Mikuláši Šleglovi a jeho sestře Kristině i bratrovi Vojtěchovi za 70 kop grošů Pražských. Mikuláš Šlegl byl mansionářem při hlavním chrámu na hradě Pražském a bratr jeho Vojtěch byl farářem ve Hvozďe na panství Krušovickém. Oba byli Němci. V držení toho dvoru byli až do roku 1370., kdy jej Mikuláš daroval koleji mansionářů za spásu duše své, sestry své a svých předků zemřelých. Toto obdarování potvrdili rychtář a konšelé Nového města pod hradem Pražským (Malé Strany.) (Dobner Monum. III. 370. Beckov. Příl. IV. 138.)

Mansionáři byli duchovní ustanovení roku 1344. Karlem IV. ku každodennímu pravidelnému říkání hodin (modliteb) ke cti matky boží v kůru Panny Marie v kostele na hradě Pražském.

Roku 1366. prodal Štěpán Rudek, syn znamenitého měšťana Pražského, klášteru jeptíšek sv. Ducha v Praze několik kop platu na dvoře poplužním v Unhošti. (Tomek. Děj. Prahy II. 428.)

Roku 1378. Bohuta z Unhoště prodal a postoupil koleji mansionářů 1 kopu grošů ročního úroku ze dvora v Unhošti jemu náležícího. (Tom. Děj. Prahy III. 397.)

Téhož léta dne 13. října zapsal král Václav IV. Konradovi z Blozín a dědicům jeho Nížburk s vesnicemi Stradonice a Žlukovice s manstvím »Chdýčena« řečeným; mimo to 32 kop gr. úroku ročního na městečku Unhošti a žádný jemu v tom odporen

nebyl, kromě 32 kop gr. v Unhošti, tu jemu Carda a pan Aleš Holický potom na tom překazili. (Palacký. Archiv český.)

Roku 1390. Mauricius, kněz z Unhoště, učiněn farářem v Mrtníku.

Roku 1404. Jakub z Unhoště, řečený Chudý, a manželka jeho Kateřina postoupili a prodali 40 gr. ročního úroku ze svého dvora v Unhošti Matyášovi a Jindřichovi, mansionářům starším. (Dobner. Monum. III. 437.)

Roku 1405. 16. prosince Václav z Olomouce, arcidiakon Bechyňský a official rady arcibiskupské v Praze, dává zprávu papeži Innocencovi III., jaký nález učinil ve při mezi mansionáři a laikem Mauriciem z Unhoště, jemuž dal za právo.

Roku 1410. Jakub z Unhoště, řečený Chudý, a manželka jeho Káča prodali mansionářům 1 kopu gr. Pražských úroku ze dvora svého za 10 kop gr. rázu Pražského. (Dobner. Mon. III. 454.)

Roku 1415. dne 12. února obnoveny byly některé stanovy mansionářů na hradě Pražském, což potvrzeno bylo od kněze Pražské diecese a písaře zemského (notarius) Václava, syna Jana z Unhoště.

Roku 1421. král Zikmund zapsal listem, jehož datum v Plzni roku 1421. na hod sv. Fabiana a Šebestyána 4 kopy gr. úroku křížovníkův od mostu z Prahy z městečka Unhoště vycházeti majícího a dům nějakého Janka Lapky z Unhoště a dvůr nějaké vdovy, řečené Matějové Koláře z Unhoště v ruce královské tak, jakož v listu stojí, připadlé a kopu gr. úroku z toho domu Jana Lapky jednomu knězi vycházeti majícího se všemi požitky Jaromynovi z Unhoště a Jankovi z Javornice v 80 kopách gr. (Palacký. Archiv český.)

Roku 1460. zapsal král Jiří Bořivojovi z Lochovic za své dluhy některé platy z panství Křivoklátského, mezi nimi 49 kop 28 gr. v městečku Unhošti. (Pam. archeol. IV. 427.)

Na začátku 16. století byli Unhošťané nuceni k jakési dani, která nazývána byla „porožné“ a měla se odváděti na hrad Křivoklátský. Proti této nové, neoprávněné dani odvolali se purkmistr a konšel městyse Unhoště a dobře pořídili; neboť dekretem krále Vladislava, vydaným ve čtvrtek po sv. Panně Dorotě 1. P. 1510. bylo městečko té daně sprostěno a nová milost obyvatelům propůjčena, totiž ta, že potok Lodenický, pokud se luk Unhošťských

dotýkal, žádnému jinému pronajat býti nesměl, než toliko Unhošťským za roční nájem 15 gr. českých Dotyčná zajímavá listina zní doslovně takto:

My Vladislav z boží milosti Uherský, Český, Charvatský etc. král, margkrabě Moravské, Lucemburské a Slezské kníže a Lužický margkrabě etc. Oznamujem tímto listem všem, že jsou na nás opatrní purkmistr a konšelé městyse Unhoště, věrní naši milí, jménem svým, vši obce tužebně vznesli, kterak by teď od některých časův od hejtmanův neboližto úředníkův našich hrádku Krivoklátu nějaké poročné mimo jich starodávní platy na ně vložené bylo, tak že to s velikou obtížností a soužením platiti a činiti museli. Při tom nás snažnými prosbami pokorně prosíce, abychom v tom milostivě na ně vzhlednouti a jim to poročné na ně nedávno zamýšlené odpustiti a prominouti ráčili.

K jejichžto prosbám pro jich poddanost a povolnost naklonění jsouc, s dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím, raddou věrných našich milých mocí královskou v Čechách nahoře psaným měšťanům a obyvatelům městyse Unhoště to poročné, poněvadž toho, jakž nás spravují, prve nedávali a nečinili, odpustili jsme a pominuli a tímto listem odpouštíme a promijíme milostivě, tak aby téhož poročného téhož městečka obyvatelé nám, dědicům neb budoucím našim králům českým neboližto úředníkům našim ani žádnému jinému nedávali, nečinili ani dávati a činiti povinni byli nyní ani v časech budoucích. Také nahoře psaným obyvatelům městyse Unhoště tuto činíce (činíme) milost, že jim ten potok, jménem lodenický, kterýž mezi lukami jich jde a teče, od hejtmanův našich hrádku Krivoklátu nynějších i budoucích vždy v té summě, jako jiným, toliko pokud se jich louky vztahují, pronajímán býti má a žádnému jinému. A oni mají a povinni budou nám tak z toho potoku patnáct grošů českých dávati, jak jsou jim prve ten potok pronajímali, činili a dávali bez vsí odporností. Však kdybychom ten potok sami k našemu vlastnímu držení jmění (?) užívati chtěli, to učiniti moci budeme. A tíž Unhošťští, dokudž bychom ho sami drželi, nemají nám nic jiného platiti a my také mimo ně žádnému jinému jeho pronajímati nemáme.

Tomu na svědomí pečeť naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali. Dán na hradě našem pražském ve čtvrték

po sv. Panně Dorotě. Letha božího tisícího pětistýho desátého království našich Uherského dvacátého a českého třicátého.

*Ex commissione propriae Regiae
Majestatis.*

Léta Páně 1531. s povolením J. M. K. sněm držán jest od stavův u velikém počtu v koleji veliké a tu artikulové jsou sneseny a stojí v knihách v konsistoři i také u pánů Pražan v Starém městě Pražském. Konsistoř také jest obnovena zkrze pány Pražany, administrátorem učiněn kněz Václav Ounhošťský, děkan kostela sv. Apollináriaše. (Pavel Skála II. 371. Gyndelly. Monum. 8. str. 236)

Roku 1541. Daniel Tatous z Vraného Václavu Smetanovi jinak Astantovi, měštěninu Starého města Pražského, v městěčku Unhošti hlavu okrvavil a pak naň meče dobyv, i z ručnice k němu střileti chtěl. — Panská kralochvíle z 16. věku! (Pam. arch. VIII. 414.)

Roku 1557. koupil si Diviš Sartor (krejčí), rodilý z Unhoště, od vdovy Anny po Bartošovi či Bartoškovi dům ve Slaném za 245 kop. Týž Diviš zasedal potom v radě Slánské mezi konšely. (Lacina. Paměti Slaného I. 252.)

Roku 1558. koupil dům na rynku od bratřiny literátské ve Slaném Jiří Kozel alias Unhošťský s Volprou, manželkou za 1000 kop (nyn. č. 142.) a držel jej do počátku 17. století (Tamtéž.)

Krystian Václav Aunhošťský z Unhoště, kněz evangelický, byl v době od roku 1607.—1612. farářem v Bosni v Boleslavsku. Vydal:

1. Kázání o narození Páně roku 1617. a
2. O těžkosti dlouhé. V Praze 1612. (Jireček. Rukov. k. děj. liter. I. seš. 7. a 8. str. 419.)

Roku 1611. 16. května při přesypávání prachu v prachárně Slánské chytil tento a při tom neštěstí byl dohlížitel Jan Unhošťský tak popálen, že prý vypadal, jako by ho otrhali »nydrlandští psi«. Tím snad se říci chtělo, že s jeho těla cáry visely. (Lacina. Paměti Slaného I. 43.)

Jiné některé drobné zprávy najde milý čtenář v těch statích, do kterých obsahem svým patří.

Unhošť

v poměru k ochranné vrchnosti.

Za panování krále Václava I. (1230.—1253.) byla země česká politicky rozdělena na 12 krajů a každý kraj na několik žup. V církevním ohledu rozděleno bylo království české od nepamětných dob na území větší či arcidiaconáty, kteréž se přibližně rovnaly župám. Kraj Pražský obsahoval mimo Prahu 9 žup a župa Pražská (dekanát Ořechovský) prostírala se na levém břehu Vltavy na jih ke vsi Slapům, na západ k sv. Janu, Železné a Unhošti, na sever po Buštěves (Buštěhrad) a Roztoky. Tak soudí Palacký. Dle Tomka byly: Unhošť, Tuchoměřice, Středokluky, Hostouň, Svárov, Ouhonice a Železná pohraničné body župy Pražské; mimo to — praví Tomek dále — Svárov až k lesnatým krajinám na pravé straně potoka Lodenického, pak Železná, za kterýmžto místem dotýkaly se hranice Pražské řeky Mže někde proti pozdějšímu městu Berounu. — V katalogu Pražské dieceze pak čteme: »Se župou Pražskou hraničila ze župy Rakovnické: Běleč, Bratronice; ze župy Slánské: Družec, Kladno a Lidice.« Tím vyčteny jsou hranice župy Pražské takto: Od Slap ke sv. Janu, Železné, čarou mezi Bělčí, Bratronicemi, Druží, Kladnem, Lidicemi a odtud k Roztokům. V obvodu této pohraničné čáry leží Unhošť a jde tedy z toho, že ležela v župě Pražské.

Abychom si poněkud zodpovídali otázku: *Jak se dostala Unhošť do poměru šosovního ke hradu Křivoklátu a na čem se*

tento poměr zakladal, musíme dříve pojednati o vzniku měst královských a měst ochranných či municipálních.

Za oné doby zřízení župního byly veškery pozemky v Čechách a na Moravě v 11. a 12. století majetkem buď veřejným, statkem královským, statkem obecním nebo dědinou či statkem soukromým, dědičným. Počet statků veřejných větší byl než počet statků soukromých. Ku královským statkům náležely mimo vlastní statky královské i všechny hrady, místa a města, ve kterých sídlily úřadové župní nebo krajští, dále občiny a statky obecní vůbec, potom výsluhy t. j. statky propůjčené od krále za věrné služby. (Výsluhy, které nebyly darovány dědičně, vracely se po smrti majitele v moc panovnickou; to byl počátek tak zvaných odúmrtí či statků odumřelých.)

Až do panování Otakarů nebylo v Čechách žádných stavů v našem slova smyslu; byli tu pouze *zemané* či dědiníci a *bezzemci*, kteří živili se nájmem za poplatek, službou nebo řemeslem a obchodem. Osobní svobody požívali všichni i zemané i bezzemci v stejné míře, ale práv politických toliko zemané. Teprve za panování obou Otakarů, když Čechové výbojně vystupovali, počal život státní v naší vlasti jinou na sebe brát podobu; povstal stav rytířský, a když pak Přemysl Otakar I., Václav I. a nejvíce Otakar II. povolávali Němce do Čech a dopouštěli, aby tito, tvořící zvláštní osady, i zvláštním právem se spravovali; tu již konec byl starému zřízení župnímu tím více, když králové dopouštěli, aby některá místa a města vyňata byla z pravomocnosti úřadů župních a přidělena byla přímo pod pravomoc královu. To byl *původ svobodných měst královských*, jež v 2. polovici 13. století čteně byla zakládána a rozličnými právy či privilejemi nadána. Největším právem měst královských bylo zajisté, že obyvatelé jejich směli s majetkem svým volně nakládati a to po čas svého žití i pro případ smrti, čímž stali se pravými a dědičnými vlastníky veškerého zboží svého, byli stavem svobodným a nepřislušeli pod žádného jiného pána, než toliko pod krále, a to právě byl znak svobody měst královských. Vedle této nejdůležitější výsady poskytovali během času králové městům královským i jiných práv; tak měla svého rychtáře, svou městskou radu či magistrát s mocí hrdeční dosazovaný přímo od zástupců krále a t. d. a t. d.

Dle způsobu měst královských zakládali i páni a vladykové na svých panstvích s povolením královským města, jež byla

brzy v mnohých věcech městům královským podobna a která z přísné poddanosti robotné vystoupivše, mívala pro své obyvatelstvo právomocnost politickou, civilní, realní ano i trestní, ale předce vždy co celek se svou společnou majetností a při zřizování obecních představených stála pod dohlídkou vrchnosti gruntovní, kteráž jich chránila, začez jí poplatek jistý (šós) odvozovati musila. To byla města *ochranná, šosovní či municipální*, pokud měla svůj vlastní regulovaný magistrát.

Takovým městečkem a později městem, byla Unhošť, patříc nejprve jako ochranné městečko hradu Krivoklátu pod ochranu krále a později té vrchnosti, která kdy v držení zmíněného hradu byla. Leč to zde ještě podotknouti sluší, že Unhošť nebyla od žádné vrchnosti založena, nýbrž že na gruntech královských na městečko vyrostla.

Byla sice Unhošť městečkem ochranným, ale nikoli poddaným, nýbrž svobodným.

Jako svobodné město měla: 1. Svůj regulovaný magistrát, který vykonával veškeru politickou moc ve městě a soudní v celém okresu. 2. Občané Unhošťští řídili se magistrátem města a nikoli právem cizím, kteréž právo propůjčil městečku Vladislav II. svým majestátem z r. 1489, kdež praví: *»Item nejprve, aby obyvatelé téhož městečka, kteří k hradu našemu Krivoklátu příslušejí, i jiní, pod jedno právo, totiž purkmistra a konšele téhož městečka služeli a tím právem aby se spravovali«* a dále Ferdinand I. majestátem z r. 1557., kdež se dí: *»Mají také dotčení Unhošťští právo jedno míti a tím se řídit, a odtud jinam appelováno býti nemá, kdožby na jich orteli a výpovědi přestati nechtěl, nežli před zřízené rady naše nad appellací na hrad Pražský tak a tím vším způsobem, jakž toho město Slané užívá«*. 3. Obyvatelé města nebyli nikomu poddaní; vrchnost nesměla jich k žádnému člověčenství, k robotě a žádným jiným pracím nutiti. Byli občany svobodnými na základě téhož Ferdinandova majestátu z r. 1557, kdež se jim tož. zaručuje slovy: *»Jakož pak k žádnému slibu a člověčenství nuceni býti nemají«*. 4. Jako občané svobodní mohl se, oznámivše to pouze purkmistrovi, odebrati a přestěhovati kam chtěli, mohli svůj majetek svobodně prodati bez dotazování se vrchnosti, kteréhož práva dostalo se jim zmíněným majestátem z r. 1557. Tam se dí: *»Také jestliže by který z obyvatelů téhož městečka, buď usedlý ženatý nebo svobodný, jinde kdežkoli sobě*

živnost oblíbil a odtud se stěhovati chtěl, *opovída se purkmistru a konšelům, bude moci se odstěhovati a posaditi, kde se mu zdati a líbiti bude, svobodně, bez výhostu všelijakého i také bez vší překážky nynějšího a budoucích hejtmanů neb purkrabí hradu Krivoklátského.*

Jako *ochranné* městečko potřebovala obec 1. ve věcech obecního hospodářství schválení ochranné vrchnosti a předkládala jí své účty ku prozkoumání a schválení. 2. Obnovení městské rady dalo se se schválením vrchnosti za přítomnosti hejtmana Krivoklátského, jako její zástupce. 3. Odváděli měšťané Unhoště zvláštní poplatek na Krivoklát, nazvaný »šós«.

Že byla Unhošť svobodným, ochranným městečkem, dosvědčuje výťah z urburu hrádku Krivoklátského v létu 1593. založeného a na listu 56. zapsaného. Tam stojí :

Městečko Unhošť.

Obyvatelé městečka toho o všelijaké potřeby jejich ke každému hejtmanu Krivoklátskému se utíkají a vrchnosti i panství k zámku hrádku Krivoklátského náležejí a jest lidí osedlých v tom městečku k zámku Krivoklátskému náležejících 55.

Tiž obyvatelé v téměř městečku podle obdarování svých mezi sebou se řídí a spravují od jednoho gruntu k druhému, dědiny i louky a jiné své jmění prodávati moc a svobodu mají a tolikéž podle majetátův, obdarování ouroky sami z sebe vybírají.

Item vychází z toho městečka platu stálého peněžitého sv. Jirského 11 kop 22 gr. 2 den. a sv. Havelského tolikéž.

Item v tom městečku jest podací kostelní. Kterémuž záduší jest důchodu dráhně, na kterýž se farář ustavičně chová. (Kn. protok. od l. P. 1687.)

Z poměru šosovního mohla se Unhošť vybaviti. Sám král Ferdinand ve zmíněném majestátu z r. 1557. dává Unhošťským k tomu právo těmito slovy : »A jestli by s to po časích býti mohli a zdí to městečko ohradili, tedy to městečko více za městečko slouti a držáno býti nemá, nežli za město naše královské, a mají všech těch práv a svobod, živností i obchodů užívati, jako dotčené město naše Slané a ten plat, kterýž nám na hrádek od starodávna dávají za plat šosovní, do komory naší platiti a dávati povinni budou«. K tomu ale nedošlo. Za to milostivá vrchnost,

kteřá měla městečko při jeho právech hájiti a ochraňovati, několikráte všelijakými praktikami usilovala o to, aby Unhošť do svého poddanství přivedla. Slyšme!

Když roku 1560. ve čtvrtek před sv. křížem panství Krivoklátské arciknížeti Ferdinandovi bylo zastaveno, nastal spor mezi ním a Rakovnickými o právo obce. Arcikníže Ferdinand postoupil hrad Krivoklát miláčku svému Ladislavovi ze Šternberka k neobmezenému spravování. Poněvadž tento proti Rakovnickým u arciknížete ustavičně brojil, aby jich v právech zkrátí, obrátili se tito r. 1566, doslechše, že v držení panství Krivoklátského nějaká změna se stane, a obávající se, aby jim při tom nových nevolí a rozepří nepovstalo, písemnou prosbou ku komoře České aby při právech a privilejiích svých zachováni byli. Ale nepotídivše ničeho, vyslaši v úterý v den sv. Agaty Jana Píseckého z Třebeska s *Jiřím Novodomským z Unhoště*, od které také poddanství se žádalo, za císařem (Maximilianem) do Augsburgu se žádosti o zachování výsad a svobod města. Na tuto žádost nařídil císař zvláštním listem radám komory České rychlé vyřízení sporu a za krátké návštěvy své v Praze téhož roku učinil hejtmanu Krivoklátskému, Václ. Ouličkovu list tohoto znění:

Slovutný, věrný náš milý!

Nepochybujem, že o tom dobrou vědomost máš, jaké jsme tobě teď nedávno na vznešení a stížnost opatrných purkmistra a konšelův města Rakovníka a městečka *Unhoště* věrných našich milých poručení učinili a také o té vši věci jeho lásce arciknížeti Ferdinandovi, bratru našemu milému, oznámiti ráčili. I poněvadž nám ještě až posavad od jeho lásky na psaní naše odpověď dána není, nechťce my, aby dotčení Rakovničtí a *Unhošti* po odjezdu našem z tohoto království od tebe tou měrou jako předešle stěžování býti měli, poroučíme a přikazujeme, abys se k týmž Rakovnickým a Unhošťským podle předešlého poručení našeho slušně a pokojně choval a je záповědí činěnou panství Krivoklátského i jinak nestěžoval, a proti nim až do dalšího poručení našeho nic před se nebral, jináče nečině. — A my, jak nás od jeho lásky odpověď dojde, čím se dále říditi, zpravíme.

Ale p. Oulička (Aulička) tohoto napomenutí prý lřubě nedbal, tak že, když arcikníže panství Krivoklátské druhému manželci Kateřiny, vdovy po Ladisl. ze Šternberku, Jiřímu Popelovi z Lob-

kovic postoupil, trval ten spor dále až do r. 1579., kdy Křivoklát koruně navrácen byl. (Archeol. Pam. VIII 485).

Druhý pokus učiněn l. 1678. Téhož roku opatrovali Unhošťané na věž velký zvon a žádali milostivou vrchnost za nějaký na něj příspěvek. Ochranná vrchnost byla velice ochotna splniti žádost jejich, ale pod tou skromnou podmínkou, dá-li obec na věž nebo alespoň na dvéře postaviti — *knížecí erb*. Ale selhalo. Opatrní otcové města prohlédli, kam se mítí a raději se příspěvku odřekli.

Třetí, odvážlivější pokus učiněn l. 1718. Při obnově městské rady, konané dne 23. listopadu, předložili plnomocníci či komisaři ochranné vrchnosti, hejtman Ondřej Štorch a prokurátor Karel Hubálek, konšelům jiné formule přísah, ve kterých byla vypuštěna přísaha císaři a králi. Však proti tomu ozvali se konšelé, řkouce, že oni vždy napřed Bohu, blahosl. P. Marii, potom císaři a králi českému a pak teprve ochranné vrchnosti přísahali. Vidouce páni plnomocníci, že by marně odpor proti sobě spůsobili, od té své přísahy upustili.

Zdá se, že tato chytrystyka neměla býti provedena bez vědomí některých osob z rady; neboť při pitce po zmíněné renovaci vynadal Václav Rybartík rychtářům městským trochu nezdořile »hraběcích holomků« a vytýkal ochranné vrchnosti, že nemá dobré svědomí. Za tyto chvalozpěvy byl prostořeký Rybartík odsouzen na tři dni do arestu.

Pokus jiný! Nepodařilo-li se zmíněného roku měšťanstvo svobodného městyse Unhoště v poddanství přivesti chytrystykou, tož přikročeno k nim po dvou létech přísněji. R. 1720. (téhož roku, kdy městečko požárem stíženo bylo — jak chytře tu doba zvolena!) přišel dekret od milostivé vrchnosti, jenž ve schůzi ze dne 30. dubna celé shromážděné obci přečten byl a v němž se nařizovalo, aby budoucně spisy, které se vrchnosti zasýlati budou, magistrát podepisoval slovy: »*Poddaní, věrní, poslušní*« anebo »*věrní poslušní, ochranně poddaní*«. Vida, ve druhé části již se slevilo, alespoň »ochranně«, jen když »poddaní«! Však opatrní otcové byli na stráž. Aby se nějakou praktykou neoctli v poddanství, usnesli se v sezení ze dne 15. května 1722. pozvati k renovaci právního přítele k ruce obci 1. aby se nic nedálo, co dříve nebývalo, 2. aby se ten, kdo renovaci předsevzítí chtíti bude, před rozpuštěním zastupitelstva legitimoval, je-li člověk svobodný, nepoddaný; neboť jen svobodný občan směl ve svobodném městě

obnovení městské rady předsebráti, a usnesli se, nebude-li se moci legitimovati, že všichni ven vyjdou; 3. že budou žádati, aby před obnovením městské rady přísaha přečtena byla a výpis její aby obci vydán byl a to proto, aby přísahy nemohly býti změněny; 4. kdyby ochranná vrchnost někoho za primátora (prvního konšela) ustanovila, kdo by od obce navržen nebyl, má se proti tomu protestovati. — Na těchto věcech se usnesli, a když 18. června t. r. k renovaci vyslán byl zmíněný Ondřej Štorch, prokázal se vejhozem, že k tomu aktu na svobodu propuštěn byl a zanechal toho výpis; po té konšelé přísahali.

Tím spor nadobro odklizen nebyl. Obnoven byl zase, když panství Krivoklátské po smrti Jana Josefa z Valdštejna r. 1731. přešlo dědictvím na jeho dceru Marii Annu, provdanou za knížete Josefa Viléma z Fürstenberku. Tehdy podala městská rada k císaři Karlovi VI. žádost, aby se budoucně obnovování městské rady nedálo vrchností ochrannou, nýbrž přímo komorou českou, odvolávajíc se na slova již často zmíněného majestátu Ferdinanda z r. 1557. »kdyby se i to přihodilo, že bychom my, naši dědicové, aneb budoucí králové čeští někdy dotčený zámek Krivoklát se zbožím k němu náležitým buď všecko, nebo na díle prodali nebo zastavili, tehdy to *městečko obzvláště při tom trhu a zástavě vymíněno býti má* a žádným jiným se řídit ani spravovati nemají, nežli zřízenými radami komory Naší české nynějšími i budoucími.« — Však moc panská tehdy veliká byla. Nepochodili, ačkoli až k samému císaři se o pomoc utekli. Dekretem císařovny Marie Teresie ze dne 3. května 1748. rozhodnuto, že vrchnosti ponechává se právo k renovaci magistrátu vysílati své plnomocníky. Než k poddanství je vrchnost nikdy nepřivedla a nikdy se »poslušní poddaní« nepodepisovali.

Nově se té poddanosti dotýkáno, když vznikl mezi vrchností a obcí *spor o honitbu*. Věc měla se takto. Když v létech 1780 tých jednalo se o výkupní či emphyteutické pronajmutí obecních nemovitostí, tvrdila ochranná vrchnost, že právo honitby na pozemcích městečka Unhoště přísluší jí a tedy od obce pronajata že býti nemůže a nesmí. Proti tomu podala městská rada hned, jak ten výnos obdržela, k zem. guberniu prostřednictvím krajského úřadu žádost, aby město při tomto právu zachováno bylo. Od krajského úřadu byla obec odkázána na cestu práva. Městská rada byla by prý se hned k nejvyššímu soudu obrátila, ale z nedostatku peněz tak neučinila a věc

tu poodložila. — Mezi tím musila se obec na základě patentu ze dne 19. listop. 1790. ucházeti o potvrzení svých privilegií a k tomu potřebovala ochranné vrchnosti, která podávala ke komoře české své dobrozdání o tom, co by nově městečku povoleno býti mělo a co nikoli. V tomto svém dobrozdání nazývala se vrchnost ochrannou vrchností k panství Křivoklátskému *poddanného* městečka Unhoště. Z toho vznikl nový spor; neboť obec musila se ucházeti o ochranu u vyšších úřadů, aby neocitla se v poddanství. Z té příčiny byl spor o honitbu odložen, ale nikoli na dlouho; neboť 1. února 1792. podala městská rada jménem obce ke guberniu žádost, aby byla při svém právu na honitbu přichráněna. — Tento spor jest velezajímavý a podává nám pěkný obrázek oné blahé doby vrchnostenské vlády. Nebude tedy od místa a bez prospěchu, jestliže o něm šířeji vypravovati budu to, co se nám o něm posud zachovalo. Vždyť dědové svým vnukům o tom vypravovali a jsou ještě živi někteří, kteří těm hovorům svých otců a dědů naslouchali. Tedy slyšme!

V protokole z nařízení kraj. úřadu dne 13. listopadu 1792 sepsaném tvrdil zástupce ochranné vrchnosti, že právo honitby přísluší jen vrchnosti v jejím okrese. Jest li prý pravda — jakož prý proti tomu nikdo, anižby proti rozumu jednal, odpirati nemůže — že *okres* Unhošťský jest příslušenstvím (adpertenens) panství Křivoklátského — a Unhošť byla prý dle smlouvy jako příslušenství ke Křivoklátku výslovně koupena — tož prý ochranně *poddané* město Unhošť může na svých gruntech honitbu provozovati jen tehdy, když jí Unhošti vrchnost přenechá. A poněvadž to Unhošťští dokázati nemohou, že by jim to právo byla přenechala, tedy že toho práva nemají. Dále odvolával se týž zástupce na *svědky*, kteří prý *dokáží*, že byla vrchnost vždy v držení práva honebního. Týž tvrdil dále, že kdo, jako Unhošťští, uznal nad sebou vrchnostenské postavení, také musí uznati své *poddanství*, ba on i to přednesl jako říznou zbraň, že prý dle patentu ze dne 22. února 1717. všechny privileje dané před bitvou Bělohorskou jsou neplatné. Buď nevěděl, nebo věděti nechtěl, že všechny majestáty po oné bitvě byly Ferdinandem II. Unhošti obnoveny. Zástupci vrchnosti šlo hlavně o to, aby poznamenal Unhošť za poddané město, proto upíral i Unhošťským privilegiím právoplatnost?

Naproti tomu dovozovala obec, že byla *svobodným* ochranným městečkem tím, že sám hrabě Arnošt z Valdštejnu psával: »mému

pod ochranou jsoucímú městečku; dále tím, že nesměla vrchnost k obnovení městské rady nikoho vyslati, kdo by nebyl svobodným (člověkem nepoddaným); dále výtahem z desk zemských ze dne 7. prosince l. 1665., dle kterého měla se Unhošť dle jure dominicali deskami zemskými regulovati, kteráž výhoda se jen svobodným městům propůjčovala. Odvolávali se dále na to, že dle §. 31. kupní smlouvy o Křivoklát Unhošť jako Žatec, Rakovník a Nové Strašecí byla se svými poplatky gruntovními a jinými povinnostmi, jak jich knížata ze Švarcenberku požívala, na nového kupce odkázána a není prý tam řeči o poddanství. V §. 16. téhož kontraktu vyjmenovány prý jsou všechny honební revíry, ale Unhoště mezi nimi není. Dále prý má Unhošť zvláštní popis hranic pozemků Unhošťských a Křivoklátských spolupodepsaný vrchností a žádný revír Unhošťský není v obvodu území Křivoklátského. Právo honitby dokazují dále četnými dosvědčeními občanů ze sousedních obcí, ba i tím, že přechmatům se strany knížecích poddaných od obce činěno bylo přítrž, ano když hrabě Valdštýn jednou městskému synkovi, Štamperskému, odňal flintu pospišil prý otec jeho za hrabětem, zadržel mu koně a ručnici synovu si vzal a hrabě prý ani nemukal.

Spor dostal se k vys. guberniu, kteréž přitklo vrchnosti plné právo, honiti na gruntech Unhošťských. V důvodech praví se všude, že »se zdá«, »že možno za to míti«; nejsou tam tedy důvody pozitivní a přece na základě tohoto »domnívání« se hned přišlo z Křivokláta přísné nařízení, aby toto vynesení guberniální celé obci oznámeno a nařízeno bylo, že nikdo pod trestáním nemá knížecím lesním v provozování honby na gruntech městských překážeti. Ale městská rada podala dne 8. února 1794. rekurs k samému císaři. Dvorním dekretem ze dne 24. května r. 1793. potvrdil císař výnos vys. gubernia s doložením, že má býti vrchnost při tomto právu honebním chráněna a město Unhošť k závěrečné prosbě (ad petitorium) odkázáno. Město nastoupilo tedy tuto cestu a spor veden dále; neboť r. 1796. byli vyslýcháni svědkové a r. 1798. povolilo gubernium, aby na tu při zl. 310:50 a potom ještě 150 zl. z obecní pokladny vynaloženo býti smělo, kteréž vydání ochranná vrchnost schváliti nechtěla, protože prý se o povolení mělo město nejdříve u ní ucházeti. Konečný výsledek toho dlouholetého sporu byl asi ten, že město prohrálo; neboť appelační soud vynesl dne 8. května r. 1798. rozsudek, že ho-

nební právo náleží vrchnosti, což městské radě oznámeno bylo z Křivokláta přípisem ze dne 6. října téhož roku

Hle, obrázek těch starých zlatých časů!

Bylať tedy a zůstala Unhošť ochranným městem a musila tuto ochranu pánům z Valdštiny a z Furstenberku mnohdy dosti draze zaplatiti, ba nescházelo mnoho a byla by se octla v porobě a poddanosti své milostivé vrchnosti. Z tohoto ochranného šosovního poměru vybavil ji, jakož i všechna jiná ochranná i poddaná města a městečka památný rok 1848. Tehdy po tak dlouhé době toho, abych tak řekl, vrchnostenského poručnictví, památným zákonem ze dne 7. září 1848, jímž vyřknuto, že poddanství a ochrana vrchnostenská se zrušují, padla poslední pouta svírající lid obecný tuhou druhdy vazbou krutého poddanství a Unhošť zbavila se té panské ochrany, z níž časté jí vzházely spory a půtky, nadobro; odvádění šosu přestalo. Od té doby předkládaly se volby obecního zastupitelstva dle zákona ze dne 17. března r. 1849. krajskému úřadu do Slaného ku schválení. Přísahy konaly se u přítomnosti krajského komisaře v Unhošti.

Zničiti ta pouta tuhého poddanství a nevolnictví ponechala prozřetelnost božská tomu, jenž vším právem zasloužil si krásného příjmení »Dobrotivý«, Ferdinandovi, poslednímu korunovanému králi českému, jemuž budiž věčná sláva!

Vzdělanost a život našich předků.

Vzdělanost našich předků, pokud se týče usedlých měšťanů, byla již v dobách pradávných přiměřena postavení, jakéž takový měšťan v obci zastával. Otcové, vědouce, že synům jejich bude po nich nastoupiti ve správu obce a zastávati důležitý úřad primatorský a purkmistrovský, že bude jim pečovati o blaho obce, opatrovati a zkoumati obecní důchody, bdíti nad veřejným pořádkem zasedati v soudě a spravedlivě vynášeti rozsudky: dbali toho při synech svých, aby nabyli potřebné jim vzdělanosti obecné. Mámeť toho doklady, že naši předkové i v nejkruťších dobách válečných navrátilivše se z úkrytů svých, hned o to se starali, aby dítky jejich nezůstaly bez vzdělání literního; věděliť dobře, že na školách položen jest základ zdaru a rozkvětu obce i vlasti. Mimo to mnozí dávali syny své na školy latinské do Prahy, aby zde vyššího nabyli vzdělání a stali se spůsobilými k úřadům a důstojnostem vyšším. Však i proto jen posílali mnozí otcové synky své do škol latinských, aby tam došli vzdělání humanitního a není tedy divu, že nejen psát obecní ale i mnozí měšťané znali se v latině a později arci také v němčině tak, že vládli oběma těmi jazyky ve slově i písmě; pokud němčiny se týče, bohužel v druhé polovici předešlého věku i na úkor své řeči mateřské.

Vedle vzdělanosti obecné vynikali staří předkové naši nábožností jevící se ve chrámě, v rodině i životě veřejném, jak souditi můžeme z jednoty literácké, kde zpěvem a odřikáváním modliteb

L. Hrad

latinských i českých jak ve chrámu Páně tak i jinde horlivě přispívali k oslavě Boha i církve. Však o bratřině literácké v Unhošti velice málo zpráv se nám zachovalo. Škoro bychom ani nevěděli, že jí zde bylo, kdyby se nebyla zachovala jména literátů z r. 1684. a kdyby ve starých účtech nebylo tu a tam zaznamenáno, že pánům literátům dáno tolik a tolik piva. Mimo to chová se v archivu farním kniha s pěknými obrázky na pergamenu malovanými r. 1653. záduší darovaná, které starí literáti užívali. Literáti ze zmíněného roku 1684. byli tito: Jakub Viřbinský, Jan Kratochvíle, Jiří Hermon, Josef Kurtz, Jakub Kostky, Daniel Vrbský, Vilím Vyšín, Mrázek, Grynvald, a pekařovi synové.

Nábožnou mysl našich předků patrně poznáváme také z četných odkazů k jednotlivým oltářům chrámů Pražských i při chrámě Unhoštském založených a konečně z četných církevních průvodů jichž horlivě se účastňovali. O některých těch odkazech nejstarších budiž zde učiněna zmínka: V 15. století odváděl kdosi z Unhoště do chrámu sv. Víta na Hradě Pražském k oltáři svatého Cyrilla a Metoděje 1 kopu grošů; k oltáři sv. Brixí 1 kopu, ku oltáři Zvěstování Matky Boží a Všech Svatých 12 kop 55 gr. Oltář Zvěstování Panny Marie, měl na dvoře Matěje Koláře v Unhošti (nyn. čís. 32—33) a na jeho domě na Malé Straně 10 kop. K témuž oltáři platilo se od sv. Havla léta 1709 do sv. Jakuba I. 1710 z gruntu hraběte z Kolovrat (č. 24.) 5 zl. 15 kr., prelát z domu, jenž slul »Na morani« (č. 34) 2 zl. 20 kr., Majer z gruntu Říhovského (č. 33.) 1 zl. 30 kr. V. Štemberg 1 zl. 15 kr., Adam Fr. Žiak z gruntu Lívovského (č. 25 a 26) 1 zl. 15 kr., Jakub Nový 30 kr., uroz. pí. Kurkovská z gruntu Elznicovského 1 zl. 15 kr., Tomáš Javornický z gruntu Auroltovského 30 kr.; celkem 14 zl.

O jejich nábožnosti svědčí dále, že horlivě se starali v době války 30leté a po ní, aby zase svého duchovního pastýře mezi sebou měli, aby »jako pohané nějací bez kněze nebyli,« jak ve stati o správě duchovní vypravováno bude. — Náboženskou horlivost osvědčila městská rada tím, že v sezení svém ze dne 24. června I. P. 1711. se usnesla na tom, aby mimo jiné již nařízené svátky slaven byl také svátek sv. Prokopa, patrona našeho, dopoledne jako svátek zasvěcený, odpoledne pak měl se každý polní a jiné

práce těžké uvarovati a za tu chvíli raději pobožnou modlitbou zmíněného svatého uctívati.

Že nebyli předkové naši nad pověru povzneseni, o tom také se nám zachovaly některé příklady. Tak roku 1751. obžalován byl sládek Frant. Kopřiva z čarodějství. Užíval prý při svém řemesle lebky, provazu a hřebíku jakési mrtvoly (snad oběšence,) přechovával a živil prý ve svém bytu nějakou zlopověstnou ženštinu. Zavedeno přísné vyšetřování, pivovar skrz naskrz prohledán a výsledek té inquisice? — Pouhé udavačství. — Jako v celých Čechách, tak i u nás zvonívало se proti mračnům a sama městská rada ustanovovala k tomu synky městské. Tak roku 1708. dne 23. května ustanoveni byli k tomu: Mladý Štemberg, Mikuláš Procházka, Hofbaurův syn, mladý Smrž, Rudolf Škach a Jití Pokorný. Ač zvonění to nádechem pověry bylo přioděno, tož nic méně mám za to, že založeno bylo na důvěře Boha, asi tak, jako i za našich dob zakopávají svěcené věci pod prahy chlívů, aby zlý člověk neudělal dobytku; zastrkují na rozličných místech svěcené »kočičky«, aby »boží posel« do stavení neuhodil a jiné podobné výkony.

Co do náboženství přiznávali se staří předkové naši k víře katolické až do té doby, kdy protestantismus z Německa do Čech přinesený nalezl zde u potomků starých husitů takového rozšíření, že většina obyvatelů naší vlasti k němu přistoupla. Tak již na konci 16. a na začátku 17. století i zde v Unhošti co do náboženství bylo obyvatelstvo dvojí; byli zde katolíci a protestanté, kteří pak po bitvě Bělohorské buď se vystěhovali, nebo přijali víru katolickou, ač těchto pramálo bylo. Od roku 1628. až do císaře Josefa II. (1780—1790) bylo obyvatelstvo vesměs katolické; neboť jinověrce následkem majestátu Ferdinanda II. v městě trpěti nesměli.

Však již přihlédněme zase k jiným vlastnostem našich předků. Byli sice mezi sebou sousedští a upřímní, ale zhusta nedůtkliví a popudliví, zvláště při hrách a kvasech, jimž velice přáli. Nebylo renovace, aby nebylo kvasu; když shlédaly se mezníky, hodovalo se; ani obecní ani kostelní účty nedělaly se bez náležitého truňku; ba i když novou šibenici stavěli, popíjeli konšelé, obecní, starší a s nimi celá počestná obec. Že od kvasu mnohý soused a vážený občan přímo do arestu putoval, k tomu máme také dostatek dokladů.

Ve příčině mravopočestnosti dala by se o našich předcích napsati objemná a velice zajímavá kapitola. Leč přikryme ji raději tajemnou rouškou útrpného mlčení, věříce, že jako v našem století slyšíme v té příčině mnohé stesky a mnohá přání po nápravě, nebylo přede dvěma sty lety líp, čemuž rádi uvěříme, majíce na paměti, že války, bída a podobné svízele mravy lidu neušlechtlují a že člověk byl, jest a zůstane nádobou křehkou.

Práv a svých svobod městských byli si předkové naši dobře povědomi, pyšníci se jimi i proti pánům i proti lidu poddanému a bránili je, i když od vrchnosti na ně bylo saháno, až před trůnem samého mocnáře, ač mnohdy bez úspěchu, proto že v těch starých zlatých časech téměř všechny úřady, od pana krajského vzhůru, byly v rukou panstva a »šlechtic od šlechtice nebude« psal městské naší radě vídeňský advokát, zastáváje město proti vrchnosti ve sporu o honitbu při dvoře. A řekl-li to advokát zůstane to svědectvím závažným.

Jako občané loyální vysílali z městské rady ku každému nastolení nového pana hejtmána Křivoklátského tři delegáty a potom písemný »vinš« mu činili. Ovšem že tímto aktem loyálnosti hleděli si nového pana hejtmána nakloniti. Aby si získanou přízeň zachovali a nebo ztracenou zase získali, posýlávali vinše také ku jmeninám, k novému roku, ku svátkům velikonočním a snad i k jiným příležitostem. Rozumí se, že takový vinš, aby měl žádoucího účinku, provázel slušný dárek; o vánocích chutná houska o velikonoci jehňátko nebo telátko, jindy kapry a jindy zase něco jiného, začez pan hejtman vždy uctivé poděkování čině, svou přízni je ujišťoval.

Poznavše vlastnosti předků svých, pokusme se nyní nakreslit obrázek života jejich veřejného i soukromého.

Správu obce měli konšelé, rychtář a obecní starší, později na místě těchto representanti s návladním v čele. Když jednalo se o věci veliké váhy a důležitosti, svolávala městská rada celou obec ku poradě. Do shromáždění obce chodívali všichni dospělí, usedlí měšťané, bohatí i chudí a hlasem svým jednání a návrhy městské rady buď schvalovali, měnili nebo zavrhovali. Shromážděné obci předkládaly se také účty obecní ku prozkoumání, což

činili od obce zvolení plnomocníci. Stalo se ovšem někdy, že shromážděná obec neschválila návrhu nebo jednání městské rady, nebo naopak městská rada odepřela svůj souhlas usnesení obce. Potom ta či ona strana obracela se k ochranné vrchnosti za rozsudek ve věci sporné. Stalo se ale také někdy, že rada nemohla počestnou obec do hromady dostat po několikerém svolávání. Tu přistoupeno k prostředku donucovacímu, jakýmž bylo nejčastěji pokutování, ale r. 1709. usneseno dokonce v radě, že mají ti z obce, kteří se předce nedostavili, arestem stížení a zkrze exekutora exequirování býti. Jak viděti, šlo to někdy do tuhého.

Rychtáři rovnali sporné strany ve věcech menší důležitosti, jaké spadají nyní do oboru naší místní policie a zapisovali nálezy své do zvláštních knih rychterních, z nichž zachovala se nám jen jedna vázaná v pergamen se vzácným rukopisem ze 14. století, jenž spisovatelem této knihy objeven a městskou radou r. 1886. českému Museu darován byl. Nálezy soudní zanášely se do knih protokolů o sezení městské rady, později do zvláštních spisů čili akt soudních, které se po případě zasílaly appelačnímu soudu do Prahy. Odvolání ve věcech občanských dalo se k ochranné vrchnosti, později ku krajskému úřadu Rakovnickému, jehož sídlo bylo ve Slaném; odvolání ve věcech soudních k appelačnímu soudu v Praze.

Práva obce zakládala se na privilejích, jimiž králové udělovali městečku a městu zvláštní výsady, jako prodej soli, vína, piva, trhy téhodní a výroční, vybírání mytného a t. d. Tyto privileje své chovali naši předkové ve zvláštní uctivosti, říkajíce jim »klenoty«, ukládali je ve zvláštní truhlici na místě bezpečném a některý z konšelů, obyčejně primas, býval jejich strážcem. Podstata privilejí záležela přede vším v soudní samosprávě. Kdykoli nový panovník nastoupil vládu, bývaly veškeré privileje prostřednictvím krajského úřadu ke dvoru panovnickému k obnovení zasílány a velmi často nějakým novým právem rozmnoženy. Za obnovení privilejí platila se velmi vysoká taxa, ze které ale třetina, ba i polovina slevna bývala.

Kdo se chtěl v Unhošti usaditi, musil se vykázati listem vejhostním, jímž ho vrchnost z poddanství propustila. Provozovav zde nějaký čas řemeslo nebo živnost nějakou, musil se pak ucházeti o právo měšťanské. Byl-li dobře zachovalý a zaplatil-li ustanovenou taxu, bylo mu toho popřáno a on, vykonav přísahu,

stal se člověkem svobodným, účastným veškerých práv městských. Přisahou zavázal se »vzácnému magistrátu věrnost a poslušnost zachovati, Pána Boha se báti, svou městskou živnost poctivě provozovati, všechny přísežné osoby s náležitou uctivostí předcházeti, co mu od nich nařízeno bude, ochotně vyřizovati, všechna břemena městská vybejvati a při tom s manželkou svou pokojně a pobožně život svůj vésti.«

Poslední vůle čili kšafy a smlouvy konaly se před svědky u přítomnosti některých pánů z rady a písaře radního. Zapisovaly se pak do knih městských, které zde v Unhošti již od dávných časů na základě majestátu daného na hradě Pražském v den sv. Víta I. P. 1532. zřízeny byly, ač zachoval se nám úryvek jakési gruntovní knihy z r. 1493.

Peníze za koupené a najaté zboží odváděly se obyčejně o sv. Havle a o sv. Jakubě. Nemohl-li anebo nechťel-li dlužník platiti, učiněn na zadlužený statek jeho zvod, ba mohl věřitel dlužníka po uplynulé, soudem vyměřené lhůtě dát vsaditi do vězení, ale musil až do vyrovnání za něj stravu platiti. Nezaplatil-li věřitel stravné za několik dní, byl dlužník z vězení propuštěn. Byla-li pře o meze — a ty bývaly od jakživa časté — přednesl ten, kdo se cítil zkráceným, svou stížnost u městské rady a ta vyslala ku shlédnutí sporné hranice plnomocníky, čemuž se říkalo vejchoz. Potom sepsán v radě o všem protokol a učiněn nález.

Chtějíce poznati podstatu poslední vůle a svatební smlouvy ze staré doby, přečtème si poslední vůli Jana Berance a svatební smlouvu Matěje Markovského a Majdaleny na onen čas Maříčkovy. Znějí, jak následuje:

Poslední vůle.

Ve jménu Božím. Amen. Já Jan Beranec, jsa v kázni Božské, žádal jsem pana purkmistra, aby ke mně vyslání byli dva z úřadu, jsa toho úmyslu, abych pořídil statku svého, maje vůli, rozum i paměť. A když jsou přišli, takto jsem zřídil statek svůj: Nejprv synu svému 20 kop miš., děvečkám též 20 kop miš., k záduší z kopy. A kdyby Bůh těch dvou děveček neuchoval, tehdy Simkovým dětem 10 kop. Ostatek málo nebo mnoho manželce své s dětmi jejími. Pakli by Bůh neuchoval kterého dítěte, aby spadlo s jednoho na druhé. Poručníky činím nad tímž statkem i nad

dětmi svými p. Matouše Bahenského, p. Šimona Volšanského a Šimka řezníka. Stalo se za ouřadu p. Pecha Hamtáčka v neděli před božím vtělením. Léta 1528. (⁶/₁.)

Smlouva svatební.

Létha Páně 1602. ve středu po památce sv. Jana, křtitele Páně, staly se smlouvy svatební, přátelské, celé a dokonalé a to mezi slovutným panem Vavřincem Markovic, sousedem městyse Unhoště, na místě a k ruce Matěje, syna svého, s jedné a slovutnou paní Majdalenou, pozůstalou vdovou po dobré paměti panu Jiříkovi Maříčkovi, sousedu městyse Unhoště strany druhé. Když jest sobě předpsaný Matěj, syn pana Vavřince, z vůle a vnuknutí Pána Boha všemohoucího oblíbil k stavu svatého manželství již psanou pí. Mandalinu a vyhledáváje to jak osobou svou, tak i zkrze dobré, poctivé lidi při též pí. Mandalině ve vši náležitě účtivosti, jest od ní laskavě zakázání, že sobě jeho za manžela vzíti (znajíc v tom vůli boží) odporna není (obdržel). A pan Vavřinec jménem věna po témž Matějovi synu svém jmenoval 300 kop míš. s tím při tom ohlášením, že od něho lásky otcovské neodtrhuje a jeho tím neodděluje. Proti tomu pak paní Mandalina jest oznámiti dala: Předně, že Matěje, budoucího manžela svého do všeho svého statečku, movitého i nemovitého, za mocného hospodáře přijímá a jménem věna dotčenému manželu svému jakožto vdova mládenci 500 kop míš. na hotové summě jmenovala; k tomu mimo tu summu na čtvrtý díl domu svého jej k sobě přijala, ani i dále budoucí lásky, aby ho tím oddělovati měla, od něho že neodjímá. Kteréžto oboje obvěnování vedle vyměření práva městského mezi nimi do dne a do roka trvati a potom dáleji ty věci budoucí mezi nimi namluvě zůstávati mají. Stalo se v přítomnosti slovutných, pana mistra Mikuláše Konecusa Jaromeřského, měšťenína Starého města Pražského, pana Petra Josefa, pana Jiřka Svačiny, měšťana Nového města Pražského a pana Václava Hrnčíře, souseda měst. Unhoště po straně paní nevěsty. A s druhé strany, po straně pana ženicha v přítomnosti slov. p. Matěje Výška, přimatora měst. Unhoště a p. Jana Pěnkavy, souseda téhož měst. Unhoště a p. Martina Hořkého z Chrástán, souseda z městyse Kladna letha a dne svrchu psaného.

Aby klid a veřejný pořádek nebyl porušen, konala městská rada od času k času potřebná opatření a vydávala nařízení, nad jejichž plněním bdíti bylo rychtářům. Na veřejném místě kliti a zlořečiti pokládáno za přestupek proti mravopočestnosti a zachovaly se nám toho doklady, že hašteřiví sousedé — zvláště sousedky — bývali vyšetřováni a pro takový přestupek i trestáni. V sezení svém ze dne 19. května 1711. učinili přísní otcové města usnesení, že ten, kdo na rynku nebo na ulici zlořečil, ať je on kdokoliv, má do arestu vzat býti. Patrně ušlechtilý zvyk veřejného proklínání a zlořečení veliké nabýval tehdy oblíbenosti a rozšíření.

Se vši přísností bdělo se nad tím, aby klid nedělní nebyl porušen. Práskání bičem, prudká jízda městem přísně se zakazovaly a kdo neuposlechl upřímného napomenutí, octl se bez dlouhého vyšetřování v arestě nebo v šatlavě, ba mnohemu čeledínovi i vojenský kabátec za to byl podílem. — Potulování se po hospodách pokládáno za špatnou vlastnost a nejen prostý občan i sám jeden starší rychtář byl dne 27. července r. 1728. pro opilství úřadu svého zbaven a vězením stížen. — Hry o peníze rovněž se zakazovaly a trestaly. Aby pak podobné nešvary staveny byly, dáváno již o 9. hodině večer zvoncem znamení a všechny hospody musily se zavřít. Rychtář hned z večera a za noci, někdy provázen některým konšelem, procházel městem a kde co nepřístojného shledal, stavil a nebo neposlušného zbůjníka, byl-li měšťan, do hořejšího arestu, byl-li čeledín, podruh nebo člověk poddaný, do šatlavy na radnici odvedl, kde mohl se prospati; druhého dne buď na svobodu propuštěn nebo odsouzen.

O bezpečnost proti ohni starali se otcové města, volice zvláštní komisaře, kterým bylo na komíny, pudy, stáje a jiná místa dohlédati, aby ku požáru příležitost dána nebyla. Mimo to vydával magistrát zvláštní řády o bezpečnosti proti ohni, jakýž se nám z r. 1756 zachoval. Dále projednávali hlásného. O bezpečnost majetku starali se tím, že dle usnesení rady musili občané po dvou ponocovati, jakož r. 1709. od měsíce července a následujícího roku hned od března prý „k vůli potulujícím se paličům“.

Výživu svou brali předkové naši z výnosu polního hospodářství, z chovu dobytka a z řemesel. Poznamenati sluší, že od dávných dob až asi do začátku tohoto století i chmelářství okolo Unhoště kvetlo; mēlat sama obec několik chmelnic a chmelniček.

Ve příčině chovu dobytka připomíná se zvláště chov dobytka skopového v 17. a 18., ba ještě na počátku našeho století. Zvláště hospodáři ze stavů urozených chovali zde tak veliká stáda bravu, že pryč z toho měšťanům mnohé škody přicházely, což bylo příčinou častých a dosti ostrých sporů.

Vedle hospodářství živili se také řemesly. Řemeslníci spojovali se hned za dávných časů ve zvláštní bratrstva, cechy či pořádky, jejichž účelem bylo řádné vyučení řemeslu, řád a kázeň mezi mistry a tovaryši, podpora v nouzi a nemoci, usnadňování živnosti vdovám a sirotkům po mistrech pozůstalým a konečně dohlížení k tomu, aby kupující špatným zbožím nebyli šizeni a drahotou utahováni, k čemuž poslednímu i zvláštní dohlídači po každé renovaci ze starších obecních a z obce voleni bývali. Jak svědomitě tito dozorcové konali povinnosti své, dokazují nám časté pohrůžky se strany magistrátu místním pekařům a řezníkům, že jim zboží pobráno a chudým do špitálu rozdáno bude. K tomu došlo l. P. 1708. dne 13. měsíce srpna. Páni pekaři, vidouce, že sl. magistrát konečně od stálých hrozeb a příkazů přistoupil ke skutkům a žertům že rozuměti nechce, přišli s pokornou supplikací, aby jim pobrané chleby navraceny byly. Ale nepochodili. Usneseno, aby jim navraceny nebyly a pohrozeno jim, nebudou-li péci chleba podle váhy, že peněžitou pokutou trestáni budou. Došlo-li ke slíbenému pokutování, nevím, ale hrozný trest stihl pekaře Tomáše Škacha, s nímž městská rada měla skutečně »horoucí peklo«. Ale konečně přešla jí trpělivost a nešťastný Škach vsazen do železné klece na náměstí, aby za to, že po tolikrát napomínání nechtěl se polepšiti a lidi dále šidil, na bobku sedě veřejně pykal. Stalo se l. P. 1785. dne 8. června.

Však již se poohlédneme po řemeslech našich předků! Těžko říci, která řemesla ve kterých dobách zde zastoupena byla. Abychom ale předce poznati mohli, která řemesla z krajiny naší nadobro vymizela, povšimněme si řemeslníků zdejších v posledních dvou stoletích. Předě 200 lety byli zde: pekaři, mlynáři, řezníci, kováři, tesaři, koláři, truhláři, hrnčíři, mydláři, kotláři, bečváři čili bednáři, krejčí čili krajčí, obuvníci čili ševci, punčocháři, tkalci, zámečníci, zedníci a rybníkáři. Roku 1786. byli zde 3 kováři (dva Hofbaurové), 3 truhláři, 1 kolář, 4 bečváři, 1 zámečník, 1 sklenář, 4 hrnčíři, 2 tesaři, 3 zedníci, 3 pekaři (všichni Škachové), 12 krejčů, 16 obuvníků a 5 mlynářů. Tito mistři náleželi k následujícím pěti

cechům, jichž sídlo bylo v Unhošti a v nichž zastoupení našli mistři až ze Smíchova, Zlichova a j. míst vzdálených: 1. k cechu mlynářskému; 2. k reichscechu kovářů, kolářů, truhlářů, bednářů, zámečnicků a sklenářů; 3. k reichscechu hrnčíchů, tesařů a zedníků; 4. k reichscechu pekařů a krejčů; 5. k cechu ševcovskému. Mimo to byl zde 1 sedlák, 1 řemcnař, 1 kožešník, 2 provazníci a 1 tkadlec. Sládek patřil k cechu Rakovnickému. Cech řeznický byl r. 1786. zrušen (později zase obnoven) a pozůstalé po něm věci, 6 pláštů pohřebních, sukno na rakev, pochodně a pečeť prodány veřejnou dražbou.

Z uvedených řemesel vystěhovalo se od nás hrnčířství, kotlářství, punčochářství, tkalcovství a s rybníky odplavali také rybníkáři.

O vdovy a schudlé své spoluměšťany starali se jednak usnadňující jim výživu, postaviše na náměstí přede zdí hřbitovní dřevěné krámce, v nichž vdovy a staří, chudí měšťané za levné nájemné zboží hokynářské prodávali, jednak poskytující jim almužny a přístřeší v obecní budově, které se od dávných časů říkalo a říká »špitál«.

Zdravotnictví obstarávali zde následující osoby:

Okolo r. 1685. Václ. Libeňský, felčár.

- r. 1725. Kamenický
- r. 1725. ^{29/11} Frant. Ludvig, felčár.
- r. 1776. Jan Koch, městský fysik.
- r. 1780. Šebest. Mantl, nezkoušený chirurg. Jan Koch jej obeslal před městskou radu, ale srovnali se, když Mantl prohlásil, že Kochovi bude odváděti měsíčně 17 kr. náhrady.
- r. 1783. Josef Hermann, chirurgus juratus; týž odešel r. 1813. do Hainsbachu. Měl v radnici byt a z obecní pokladnice nic.

Od r. 1813. ^{3/8} až asi do r. 1848. Jan Fübich, městský ranhojič a zvěrolékař.

Okolo r. 1826. Vojtěch Morstadt, chirurg.

Od r. 1835. Jan Rosenblüh, dříve vrchnostenský lékař na panství Tachlovickém.

- r. 1838. ²⁸ g. MDr. Josef Haupt. Měl jako městský fysik z obecní pokladny 100 zl. a z kontribučenské také 100 zl. str. a 4 sudy piva.

Od r. 1848. $\frac{6}{16}$. MDr. Vincens Mítka, měst. a vrchnost. lékař.

• r. 1876. $\frac{20}{4}$. MUDr. Jaroslav Sekerka.

Léky opatřovala od r. 1815. lékárna. Povolení k zařízení lékárny dáno vys. gub. výnosem ze dne 10. února 1815 č. 53.386 Havlu Barcalovi, což oznámeno magistrátu krajským úřadem dne 9. března 1815 č. 1264. Havel Barcal, první lékárník v Unhošti, promovován 3. září 1813. byl zde lékárníkem až do r. 1848. (Zemřel 18. listopadu 1868. na Kladně.) Jeho nástupcové byli: Barcal Jan 1848.—1864., Stárek Václ. 1864.—1874., Vorlíček Frant. 1874. až 1877. a Dundr Josef od r. 1877. — R 1829. byly zde 4 pomocnice ku porodu.

Nyní podívejme se na chvilku do soukromého života svých předků! Navštívme příbytek některého zámožnějšího měšťana. Dum měšťanský poznáme podle střechy mansardské, dvojité, jakou posud spatříti můžeme na čís. 15. Vejděme! Hospodář, zdvořile nás uvítav, vede nás do světnice a usadiv nás na dubové židli za dlouhým, dubovým stolem, předvádí nám svou manželku Lidmilu, syny Matěje, Jiříka a Václava, potom dcerku Kateřinu, Mandalénu, Annu a Dorotku — Františků, Emilů, Hugonů, Gabinek, Helenek a podobných svatých a světic tenkrát ještě neznali. — Hostitel sám prý se jmenuje Vavřinec Marků po svém otci Markovi; ale také prý mu teď říkají po latinsku Laurýn, jako prý písaři radnímu místo Hruška říkají Pirén nebo Pirýn od latinského pirna a Ondřej Vlko Andreas Lup od latinského lupus (vlk) — Nebylo prý v 16. století ještě stálých jmen rodinných. Měšťané nazývali se tehdy jako lid selský pouhými jmény osobními nebo křestními, ku kterým se jim dle potřeby pro rozeznání více osob jednoho jména přidávalo jméno otcovo, jako má náš hostitel nebo soused jeho Petr Jiříkův a Jiří Maříčkův. Později jmenovali se dle řemesla, úřadu nebo zaměstnání.

Po této rozpravě s naším hostitelem rozhledněme se ještě po příbytku jeho. Nejdříve všimněme si tuhle té dubové a důkladně pobité truhly. To jest domácí pokladnice; sem ukládají peníze, šperky a jiné vzácné věci. K čemu tamhle ta dlouhá příhrada blíže kamen slouží, poznáváme z té kupy pěkně leskle vydrhnutých cínových mís, talířů, hrnků a jiného nádobí kuchyňského. Z oné skříně nedaleko stolu umístěné přívětivě vyzírá na nás řada rozmanitých knih a spisů; zde jest hospodářova knihovna

nebo archiv. Odcházejíce zastavme se u velikých kachlových kamen a podivme se těm pěkným ozdobám a figurám na nich: jsou nám svědectvím dovednosti řemeslníků; zde ten důmyslně sestavený a spracovaný zámek také o ní svědčí. — Vyšedše na dvůr, prohlédneme si stáje, chlévy, stodolu, zahradu porostlou bujným stro-
movím, sýpku, kůlnu na hospodářské nářadí a všimněme si toho valného počtu drůbeže, mezi nímž si několik indiánů (krocánů) pyšně vykračuje.

V příbytku hospodářově našli jsme také — lázeň. Důkaz to, že naši předkové znali oceniti prospěšnost čistění těla lépe než my, a proto se nepodivíme, shledáme-li, že za tehdejších časů bývaly i v městečkách lázně veřejné. Také v Unhošti mívali hned v prvních letech 15. století obecní lázeň, která stávala asi tu, kde nyní stojí budova č. 46.; lázeň tato připomíná se hned r. 1403., byla tedy původu prastarého. R. 1404. patřila zdejšímu lazební-
kovi Jakšovi, jehož syn, kněz Jan, prodal ji městu. Jak dlouho tato obecní lázeň navštěvována bývala od našich čistoty milov-
ných předků, to určitě pověděti asi nikdo nedovede. Že však ještě r. 1713. zde stála jako vetchý pomník oně jejích pěkné vlastnosti, o tom dovidáme se z protokolu městské rady ze dne 15. března; žádal totiž onoho roku Tomáš Kraus, aby »ta stará obecní lázeň«
vedle jeho gruntu ležící prořacována a jemu dědičně prodána byla. Usneseno, že se má prohlédnouti a pak že mu odpověď dána bude.)

O národnosti a národním smýšlení našich předků víme toto: Před válkou 30letou byli Unhošťané vesměs horliví a vlasti i ja-
zyka svého milovní Čechové; ba i ti, kteří po oně válce zde zbyli anebo se sem odjinud přistěhovali, nezapírali svou vlast a hájili drahý jazyk otců svých proti těm, kteří němčinu sobě oblíbili, domnívajíce se proto býti vznešenějšími. Veškeré řízení při úřa-
dech obecních konalo se až do 2. polovice 18. století jazykem če-
ským a nejednou ohražovali se z rady proti tomu kterému šlech-
tici, oznamujíce mu, že obci Unhošťské česky dopisovati sluší; všecky protokoly i účty obecní psány jsou jazykem mateřským. Jen na jednom místě účtů ze 17. století našel jsem tak klassickou němčinu, že nemohu odolati a musím ji laskavému čtenáři pro ob-
veselení mysli předvésti. Václav Kumpa, úřední sluha, zaznamenal totiž v účtech z r. 1686. takto: Zvei Franzickaner geben 15 kr
a dale: Dem Bothen von Herrn Herzog z Prahy sein pñjdoucímú
dáno 18 kr. — Snad byl ten pan Kumpa veselá kopa! — Ještě

jeden příklad! Roku 1798., tedy v těch dobách, kdy němčina na úkor našeho mateřského jazyka již ve všech úřadech se uvelebila, žádal Vojtěch Prell, aby Anně Seemanové (vlastně Zemanové) vráceny byly 4 její německé žaloby a uvádí k tomu důvody těmito slovy: »Předně každému známo, že já v Čechách od české matky zrodilý, ano i s českou ženou ženatý jsem. Druhé: Čechy se proto Čechami nazývají a české kanceláře mají (měly li?), by se vše potřebné česky vésti a řídit mohlo. Třetí: Proto také česká řeč nejenom zapovězena není, nýbrž i českým králem nejmilostivěji českými pravidly obdařena a stvrzena jest, podle kterých každý buď souzen nebo odsouzen býti může, což já také žádám.« A dokládá Prell dále, že on sebe »německou chytrostí« podchytiti nedá. — A městská rada? Uznala Prellovy důvody a vrátila Anně Seemanové německé žaloby, aby je na jazyk český převedla nebo převešti dala. — A myslíte, že byl Prell advokátem? Byl prostým obyvatelem. — Že předkové Seemanové jmenovali se Zemanové a předkové Kellerů že slouli Uhlíři, mohl bych dokázati; pokřtil je tak c. k. úřad krajský.

O počtu a vzrůstu obyvatelstva až do války 30leté určitých a spolehlivých zpráv podati nelze. Jen přibližně udali jsme ve zprávě o osudech Unhoště ve zmíněné válce počet obyvatelů před válkou asi na 7—800 duší. Nejstarší zpráva po válce oznamuje r. 1652. počet duší od 12 let výše na 159, počet arci pramalý. Když však dědiny Unhoště počaly se zase po přestálých svízlech zotavovati, přibývalo obyvatelstva tak, že r. 1676. — tedy po 30 letech — bylo zde již 55 hospodářů, ač mnohý grunt ještě v ruzech ležel. Počet duší obnášel toho roku 350. Na začátku 18. století, 50 let po válce, r. 1702. bylo 612 duší; ku konci téhož století r. 1786. bylo 967 duší. Tisícovky dostoupil počet obyvatelstva počátkem tohoto století, bylť r. 1825. duší 1290; r. 1835. bylo jich 1369, r. 1839. — 1491, r. 1841. — 1560. Od r. 1842. až 1845. zůstal počet nezměněn 1676; rovněž tak obnášel nezměněný počet od r. 1846.—49. duší 1786. Roku 1854. počítalo se 1856 a od r. 1869. páchá se poměrně počet obyvatelstva na 2180.

Z uvedeného jest patrno, že největší vzrůst obyvatelstva ukazuje se v 2. polovici 17. století, což vysvětluje se tím, že po válce mnozí šlechtici lacino grunty si zde zakupovali; bylť jich z 55 hospodářů skoro třetina. Dále z toho patrno, že počet obyvatelstva nevzrůstal nikdy náhle, jakož bývá při městech prů-

myslných, nýbrž že přibývalo duší od 10 k 10 létům poměrně po 100.

Na konci této statě ještě několik slov o slovnutných rodácích Unhošťských, kteří jednak svým postavením, jednak svou uměleckou činností v životě veřejném platnými se učinili. Jsou to:

Václav Fentzl, jenž v letech 1770tých byl hejtnanem hradu Křivoklátu.

František Tkadlík. O něm zaznamenáno jest ve Slovníku Naučném toto: Slavný malíř český, narozený v Unhošti (dle Kollára v Budňanech u Karl. Týna) r. 1787. Určen původně ke stavu duchovnímu, věnoval se později malířství, vzdělávaje se s počátku v Praze. Obdržev později velkou cenu za svůj obraz představující Hagar s Ismaelem na poušti, odebral se roku 1817. k dalšímu vzdělání do Vídně, kdež se stal komorním malířem svého příznivce hraběte Černína. R. 1825 odešel do Říma, kdež ztrávil několik let, oddal se zcela směru náboženskému. Po svém návratu zvolen byl r. 1837. za ředitele Pražské malířské akademie, ale zemřel již r. 1840. Hlavní jeho malby jsou: Návrat sv. Vojtěcha do Čech z kláštera Montecassino (ve sbírce přátel umění v Praze), Sv. Ludmila s vnukem svým sv. Václavem při službách božích. Sv. Pavel žehnající obci Tyrské. Nalezení sv. kříže. Z podobizen obzvláště ona Jos. Dobrovského

Ve příčině narození Tkadlíka poznamenati dlužno, že nenarodil se ani v Unhošti ani v Budňanech, nýbrž v Praze u Štupartů. Mladá svá léta, pokud nebyl na studiích v Praze, strávil zde u svých rodičů Františka a Teresie. Z té příčiny a proto, že nám jej veřejnost přikla, za svého jej přijmeme.

František Urban, rytíř a místodržitel'ský rada, narozen 25. října 1811. v Unhošti, zemřel 3. května 1884. Roku 1878. vyznamenán řádem železné koruny.

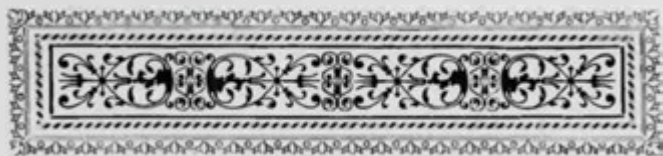
Josef Šírer, c. k. vrchní rada, rytíř řádu Frant. Josefa, upřímný Čech a veliký ctitel svého rodiště, čestný spoluměšťan náš, jenž plnou měrou zasloužil si tohoto čestného vyznamenání. Jako vroucí ctitel svého rodiště hned v době svých studií sbíral a snášel material k dějinám města Unhoště a první jeho pokus jest rukopis o dějinách našeho města pocházející z r. 1854., k němuž připojen jest litografický obraz Unhoště z r. 1843. vypracovaný tehdejší kaplanem zdejším P. Antonínem Brožem. — Šírer narodil se dne 8. ledna 1823. v Unhošti č. 33., navštěvoval školu

zdejší a odbyv studia gymnasialní a filosofická v Praze, vstoupil r. 1844. do služeb státních jako praktikant a postupoval v hodnostech, až r. 1867. jmenován byl radou a vyznamenán řádem Frant. Josefa; konečně byv r. 1880. povýšen k hodnosti vrchního rady, dán byl r. 1884. ku své žádosti po 40leté činnosti na odpočinek. Šířer byl i literárně činný a články od něho uveřejněny byly ve Květech, v Havlíčkově Včele, v Lumíru a poslední literární práce jeho, povídka »Zlomený meč« uveřejněna r. 1875. ve Světozoru. — Žije posud ve Vídni.

Slovo k milému čtenáři.

Ze stati této poznali jsme, laskavý čtenáři, mnohé pěkné vlastnosti předkův svých. Viděli jsme na četných příkladech, že byli nábožní, sousedští, o školu a své vzdělání dbalí, jazyka svého mateřského milovní; zavádili jsme ale ovšem také o některé temné stránky jejich života. — A jaké z toho ze všeho plyne pro nás naučení? — Ne jiné, nežli to, abychom my v dobrém a prospěšném jich následovali a všeho, co by jednotlivci, obci, národu a vlasti na škodu býti mohlo, se vystříhali, vědouce, že jsme synové a dcery jedné obce, jedné matky vlasti. — Tak aby v obci i vlasti naší bylo vždycky, tomu dejž Bože, svého požehnání!

O zastupitelstvu města

od dob nejstarších až na dobu naši.

Veškeru správu obce obstarávalo v dobách pradávných v městčku Unhošti 12 konšelů. 4 obecní starší a 2 rychtařové; ti tvořili magistrát či městskou radu.

Nejdříve promluvíme o tom, jak se v dobách dávných konalo obnovování čili renovace městské rady, potom o právech a povinnostech konšelů, obecních starších a rychtářů.

Když docházela doba úřadování městského zastupitelstva, učinila městská rada ve srozumění s celou obcí ochranné vrchnosti prostřednictvím hejtmána Krivoklátského návrh na obnovení rady, zaslavši jména těch měšťanů, kteří za konšely, obecní starší a rychtáře zvoleni byli. Vrchnost pak návrh ten buď schválila nebo zamítla, což se ovšem zřídka kdy stalo. Když pak ustanoven byl hejtmanem den, kdy se renovace provést měla, svolána byla obec do místa radního. Odtud odebrali se pak všichni do chrámu Páně na slavné služby boží a vzývání ducha svatého, aby Bůh nové zástupce městčka při vykonávání jejich důležitého úřadu osvitil a obec za jejich úřadování ode všeho zlého opatrovati ráčil.

Po vykonaných službách božích shromáždili se zase všichni v radnici, kde u přítomnosti vyslaného od vrchnosti komisaře složili dřívější konšelé, obecní starší a rychtáři své úřady. Po té před celou shromážděnou obcí přečtena byla jména těch, kteří

nově k úřadům navrzeni a schválení byli a novému primasovi odevzdány odznaky primatorské, totiž velká pečeť městská na stříbrném řetězu a pečeť menší. Pak oblekli se konšelé do svých úředních plášťů, zaujali svá místa a konšelé, obecní starší i rychtářové skládali přísahu. Prísaha konšelská zněla r. 1688. takto:

Přisahám pánu Bohu Všemohoucímu, blahoslavené panně Marii i všem božím svatým, nejjasnějšímu, velikomocnému knížeti a pánu, panu Leopoldovi Prvnímu, z boží milosti volenému Římskému císaři, Uherskému a Českému králi, pánu mému nejmilosti většímu a na místě J. C. M. urozenému a statečnému rytíři pánství Krivoklátského aneb Zbirovského, Točnického a Královského nařízenému hejtmanu nynějšímu i budoucímu v náležitě věrnosti a pravé poslušnosti se zachovati, v tomto pak úřadě konšelském, na který povolán jsem, věrně, upřímně a spravedlivě se chovati, cti a chvály boží, tolikéž obecního dobrého s pilností vyhledávati, zlé tupiti, kaziti, dobré velebiti, rozsudky a vejpovědi mezi stranami spravedlivě činiti, tajnost rady (pokudž by proti J. C. M. jakožto králi českému nebylo) zachovati, sirotky a vdovy opatrovati a jednomukaždému chudému i bohatému, domácímu i přespornímu k spravedlivosti dopomáhati chci. A toho jinaké nečiniti buďto pro přízeň nebo nepřízeň, přátelství nebo nepřátelství, pro dary, pro strach ani pro žádné jiné vymyšlené věci. Tak mi toho dopomáhej Bůh otec, Bůh syn, Bůh duch svatý, vše jeden Hospodin na věky požehnaný. Amen.

Prísaha rychtáře městského obsahem svým byla stejná s přísahou konšelskou, ale nad to sliboval rychtář „panem purkmistrem a raddou se spravovati“

Po vykonaných přísahách předčítal městský písař následující artikule, v nichž obsaženy jsou povinnosti zástupců obce i měšťanů v některých případech zvláštních:

Artikule osobám konšelským i jiným předložené:

1. Aby v pobožnosti křesťanské, v skutcích dobrých, obcování ctném se rozmáhali, dům kostelní právě dobře opatrovali, nadání a důchody k němu náležité aby s pilností vyhledávali a ne k nějakým užitkům svým, ale k věcem náležitým je obraceli. Správce duchovního ve vážnosti měli a jemu uctivost slušnou činili. Na slovo boží v den Páně aby s pilností pod uvarováním skutečného trestání se scházeli. Smilstva, cizoložstva, nevěstek, krádeže, neslušného tance, her, ožírání, všelijakých rozpustilosti,

povyku a hejskání aby zanechali a jiným činiti aby nedopouštěli. Zvláště pak, když se slovo boží káže, vína, piva, páleného šenkovati nedopouštěli i sami téhož pod skutečným trestáním se vyvarovali a v tom ve všem dobrý příklad od sebe dadouce, svornost křesťanskou mezi sebou zachovali; neb když jsou svárové, různice, závisti a jedněch k druhým nechuti, tu se nic dobrého a stálého působiti nemůže.

2. Aby poslušnost a věrnou poddanost J. C. M. jakožto králi a pánu svému a panu hejtmanu, též osobám na místě J. M. C. vystaveným náležitě poslušnosti bez odporosti, jakž na věrné poddané náleží, zachovali. Dům radní pokoji příhodnými a bezpečnými pro poctivost městyse tohoto opatřili. Majestaty a obdarování, knihy městské i jiné zápisy obce této bezpečně chovali. Dům školní dobře opatřili a jisté platy k němu nadali. Správce školní, jenž by ctného obcování byli a mládež pobožnosti, literárnímu umění svobodnému vyučovati mohli, zřídili. Rodiče aby děti své pro vyučování pobožnosti dobrých skutkův a mravův poznání do školy dávali, nežli jim po ulicích běhati, hry a jiné rozpustilosti činiti nedopouštěli.

3. Aby se purkmistrem konšelé spravovali a ve věcech náležitých jemu poslušni byli. Však toho purkmistr pilně šetřiti má, aby na jednoho konšela více nežli na druhého práce nevkládá, ale povinností rovnost a věrnost zachoval.

4. Bez opovědi purkmistru z domu přes pole aneb pokudž by radda rozpuštěna nebyla, žádný z konšelův z domu radního jinam vycházeti nemá.

5. Konšelé tajnost rady, pokudž by proti J. C. M. nebylo, nepronášeli, ani žádným způsobem, buď návěstím — byť by pak potomně i z úřadu konšelského propuštěn byl, — zjevovati nemá; neboť takové věci v tajnosti zůstávati mají. Jestli že by se kdo toho dopustil a to naň se shledalo, ten každý na hrdle trestán býti má.

6. Purkmistr nikam od města přes pole odcházeti nemá. Kdyby pak toho důležitá potřeba byla, že by odjíti musil, tehdy povinen jest, jinému spolukonšelu na svém místě ouřad pro potřeby lidské poručiti. Též konšel žádný přes pole jinam od města bez opovědění a dovolení purkmistra vycházeti aneb vyjížděti nemá pod trestáním.

7. Při uvažování lidských pří a spravedlností i jiných obecních potřeb nemá na jedné neb na dvou osobách všechno (zvláště kdyby se co toho pro spravedlnost a pravdu dáti chtělo) záležeti, nežli vždycky na čem se větší počet konšelů snese a byla by jich rada prospěšná, to má svůj průchod při právě činiti.

8. Také soudce a purkmistr (purkmistr jako soudce) v úřadě svém má volný přívětivý k lidem býti a každého trpělivě a snadně v potřebách jeho vyslýhati; nebo přísnost a zuřivost při osobách ouředních býti nemá, aby snad lidé ostejchajíce se jich přísnosti, nesměli s nimi mluvit a v potřebách svých o zaopatření svém k nim se utíkati.

9. Kdyby se nějaký ortel dokonati měl, toho aby purkmistr bez jiných v malém počtu ani neuvažoval ani pod trestáním nevynášel, aby takový ortel potom za nepořádný počten nebyl.

10. Jest-li že by která osoba z konšelů co na čemkoli provinila, tak dobře co jiní spoluměšťané souzena a trestána býti má; nebo spravedlnost to ukazuje, aby jedenkaždý, kdo se prohřešil, rovně tu pokutu, která se jiným ukládá, nesl a trpěl.

11. Poplatky J. M. C. spravedlivě uložené vypomínati a tu, kdež náleží, dodávati mají. Propadl-li kdo J. M. C. jaké pokuty, nepotahující ouřad mezi sebou panu hejtmanu to v známost bez prodlení, pod skutečným trestáním, uvésti. Též odoumrťi buď na hotových penězích nebo gruntech, co by na J. M. C. jakožto na vrchoš připadnouti mělo, to od ouřadu bedlivě vyhledáno a panu hejtmanu oznámeno býti má

12. Nad sirotky a vdovami aby ouředové ruku spravedlivou drželi, jim v spravedlivostech jejich neubližovali ni ublížiti nedali a nedopouštěli Peněz sirotčích k obecnímu aneb k svému užitku obzvláštnímu aby nebrali a nepřivlastňovali. Nýbrž mohou-li sirotčímu dobrému zkrze častý počet poručníkův činění, jim zlepšovali. Umřel-li by který hospodář, který by podle obdarování řádně kšaftoval, tehdy ten kšaft od ouřadu řádně přijatý a pokudž by pořádný byl, stvrditi se má Pak-li by bez kšaftu umřel a nechal po sobě dítek, které by ještě let neměly, tehdy ten všecken statek popisován a sirotkům k dobrému podle inventáře od poručníka, jenž by se nad nimi zřídil, i do let jich spravován býti má a oni poručníci, zavedli-li by sirotčí statek, mají to sirotkům svým statkem vynahrazovati. Pak-li ten statek za slušnými příčinami prodan byl, tehdy takový trh má se pořádně zapsati a nad tím ruku držeti, aby netoliko závdavek, ale i vejroční peníze od kupu-

jícího časně složený byly; kteréžto peníze mají se do sirotčů truhlice skládati a až do let sirotčích dochovati.

13. Obecní důchody aby též rozšafně vyhledávány byly a jisté osoby se nad tím zřídily, které by takové důchody k sobě přijímaly, z toho úřadu u přítomnosti starších obecních pořádný počet dvakrát v roce činily, takové důchody z ouřadu k sobě nepřijímaly, nýbrž zcela a zouplna k zlepšení této obce obráceny byly, tak aby obec neměla slušně co do ouřadu stěžovati. Cest obecních a silnic svobodných na gruntech svých pro dobré města toho opravovati neobmeškávali. Meze, hranice, mezníky, maršaly starší mladším obnovovali; pokud grunty toho města jdou, každého roku v jistý čas na ně vycházeli a jiným okolním sousedům svých gruntů užívati nedopouštěli. Měl-li by kdo jakou stížnost, to aby vznášeli a ukazovali, mají v tom opatření býti.

14. Pro vzdělání a dobrý řád této obce mají mezi sebou osoby zvoliti jiné a jim k řemeslníkům dohlídati bude a na to přísahu vydati, aby jak osedlým, tak podruhům v této obci masa, chleby a jiné potřebné věci v slušné ceně prodávány byly; obzvláště pak řezníkům ty přísežné osoby vždycky masa po čem by libru prodávati měli, vysadili, k těm častěji dohlíželi.

15. Co se pak všelijakých neřádů a povykův dotýče, kteréž se zkrze noční sedání buďto po hospodách neb šenkovních domech dějí, jest věc slušná a náležitá, aby rychtáři od ouřadu poručeno a vyměřeno bylo, kterou hodinu na večer má dáti zvonem zvoniti, aby se v šenkovních domech víno ani pivo více nedávalo a jest-li v šenkovním domě povyky nebo pitky po zvonění nalezeny budou, téhož aby hospodáře i s hostmi do šatlavy vzal a je dostatečně trestal.

16. Do šenkovních domů konšelů vcházeti nemají a jest-li že by za důležitou potřebou do něho vešli, tehdy s lidmi lehkými a nevážnými ať nesedají a nekvásí, aby zkrze to v pokutu a lehkost nevešli.

17. Darův žádný z konšelův pod skutečným trestáním nepřijímej; nebo darové oslepují oči soudcům a každý, kdož je přijímá, falešník jest.

18. Žádný z konšelův po vyslyšení při jakéžkoli straně žádného naučení ani vejstrahy nedávej, což by ke škodě druhé straně bylo, pod trestáním na hrdle.

19. Jest-li že by kterému z konšelův na některé při něco záleželo, neb v ní nějaký spolek měl, ten každý ze soudu vystati povinen bude a při straně státi může.

20. Kdožbykoliv vstoupení prve do rady sobě zjednal aneb obsílky na někoho vyžádal, ten také prve slyšán býti má, kromě lidí duchovních, vdov, sirotkův a přespólních, ti předně slyšání býti mají.

21. V hodinu, v kterouž by se do rady scházeti měli, tu aby purkmistr a konšelé neobmeškávali; pak-li by toho který obmeškal, a zanedbal, tomu má purkmistr 10 grošův pokuty dáti.

22. Purkmistr ani žádný z konšelův bez vůle a vědomí starších obecních nemají na obec dluhův a jiných závad pod skutečným trestáním uvozovati.

Poznámka. V instrukci od Egona hr. z Fürstenberku z r. 1759 ovšem stojí, že »bez předcházejícího dovolení milostivé ochranné vrchnosti« a že ničeho z obecních gruntů ani zastaviti ani odprodati nesmějí bez svolení vrchnosti.

23. Kdyby některý z konšelův kam za potřebami obecními vyslán byl, nemá o nic jiného, než oč vyslán byl, jednati a navrátiv se zase domu, v radním domě aneb u purkmistra v přítomnosti jiných radních poselství své oznámiti má na náklad obecní.

24. Co se lidských spravedlností dotýče, nikdež jinde než-li v radním domě, ne pokoutně aneb v šenkovních domech pod skutečným trestáním se vykonávati mají.

25. Ouředníkův lesních též i fořtknechtův aby nedopouštěli po šenkovních domech přechovávatí a své vůle jim provozovati. Jest-li že by se v nemírné ožírání a v kvasy vydávati chtěli, tehdy rychtář má je do vězení vzíti a když se vyspí, je z vězení propustiti, avšak na zámek aby se ihned panu hejtmanovi ouřad psaním oznámil. Rychtář pak, kdyby v domě svém šenkoval, pod dvojnásobným trestáním má se mu přísně poroučeti, aby se toho nedopustil.

Poznámka. Tento artikul ve Fürstenberských statutech schází.

26. Před ohněm a žhárí mají se v bedlivém opatrování míti a na to obzvláště pozor každého čtvrt léta primas a konšelé dáti, aby komíny dobře spraveny a vymety byly, s ohněm opatrně zacházeti opravdově poroučeli, i sami k nim dohlíželi.

Mají také pod uvarováním skutečného trestání řebříky, kádě na smyčcích pohotově míti. Také aby zkrze neopatrnost sousedům škoda se nestala.

27. Tolikéž jestliže by v lesích J. M. C. na království (ve Fürstenberských statutech, v panských lesích) nějaké požáry hořící uhlídali aneb o nich zvěděli, aby ihned bez meškání všechněm hájiti pod skutečným trestáním rozkázali.

28. V lesích J. M. C. žádných škod by nečinili, ani bez vědomí ouřadníkův nic nesekali. Pak-li kdo v tom postížen byl, skutečně trestán býti má.

29. Cizincův a neznámých lidí, jakož pastýřův, podruhův i všech jiných pod skutečným trestáním at žádný k sobě nepřijímají, leč by právně žádali přijati býti a ouřadu věrnost, povinnost, poddanost a poslušnost zachovati připověděli.

30. Cizích lidí nevyhostěných a fedrovních listův nemajících žádný nepřijímej, ani fedruňk, mínějí v službu jedné, aby tudy v pokutu sněmem, obnoveným řízením a patenty J. M. C. vyměřenou neupadl.

31. Zlodějův, povalečův, kteří žádného díla nemají, at žádný u sebe netrpí, nýbrž má se mu dostatečně ujistiti, poručiti. Pak-li by který jináče jednal a takové lidi buď u sebe přechovával, nebo od nich něco kupoval, bude k němu jako ke zloději přikročeno.

32. Byl-li by pokřik, že jsou lotři někomu škodu učinili, tehdy ouřad je jakožto škůdce zemské honiti poručiti a popadnouce je, vězením opatřiti i skutečně pro příklad jiným strestati dáti má.

33. Žádal-li by kdo od práva za vyzdvižení škůdce aneb se s ním ujistění, má se mu toho pro ujiti pokuty zřízení zemského vyměřené dostati a dovoliti.

34. Ohradní psaní pro dluhy spolu na souseda přijde-li, tehdy neprodlívajíc dlužník má obeslán býti a s žalujícím se urovnati; nebo kdyby se toho nestalo, obstavůnk by sešel a zkrze to hindrování nevinní by byli.

35. Pak-li by dlužník neměl čím platiti, bez dovolení vrchnosti věřiteli se vydávati nemá.

36. Žádný také ze sousedův, buď z jiných obyvatelův aneb přespolních nižádným způsobem z ručnic i jiných nástrojův v městě k cíli i jináče stříletí nemá, aby zkrze to nikdo k ourazu nepřišel, aneb náhodou nešťastnou se nezapálilo a sousedům se zkrze to

škoda nestala, což jest-li že by se kdo tak nezachoval, skutečně trestán bude.

37. Ouřad nákladem obecním ruku spravedlivou aby držel chudým i bohatým, domácím i přespólním v jejich spravedlnostech dopomáhali, pamatujíce na hrozný závazek, který předně pánu Bohu všemohoucímu, potom vrchnosti své učinili. Kdožby pak z osob ouředních těchto artikulův nezachoval, a je svévolně, nepamatujíc na svou povinnost přestoupil anebo proti nim hřešícího netrestal, pokuty se na něm 20 kop gr. českých a trestání podle vrchnosti uznání pokládá.

38. Myslivostí všelijakých na království jakožto na gruntech, v lesích a fořtu J. M. C. buď na zvěti vysoké neb nízké, ptactvu pletek dělání i líčení všelijakým vymyšleným způsobem aby jedenkaždý prázděn byl pod uvarováním na hrdle skutečného trestání. Jest-li že by který při této obci s dlouhou ručnicí chodil a myslivosti provozovat se nacházel a toho o něm kdokoliv věda neoznámil aneb vezma na zámek nedodal, aby tak jako i on trestán byl.

39. Se psy do lesův neb fořtu J. M. C. aby žádný nechodil, aniž čeládce své, pastýřům a ovčákům žádným vymyšleným způsobem voditi nedopouštěl. Jestliže by pak koho stavu panského neb rytířského po gruntech J. M. C. s chrty neb ptáky (rozuměj sokoly) jezdícího neb s dlouhou ručnicí chodícího myslivost provozovati viděli, to ihned, osvědčíce na zámek bez meškání vznésti mají. Pak-li by koho ze služebníků již jmenovaných pánův aneb jiného z obecného lidu myslivost provozovati postihli, toho aby vzali a na zámek vydali.

40. Na rybnících, řekách a potocích J. M. C. aby škody nečinili, nad tím obzvláštní bedlivost ouřad míti má, aniž od škůdcův ryb neb rakův nepřijímali, méněji kupovali. Prikazuje se jednomu každému, kdož by v tom postížen neb usvědčen byl, ten každý na hrdle trestán býti má.

(41. Co se pak lidí obecních dotýče, J. M. C. král a pán náš nejmilostivější a na místě J. M. C. p. hejtman dostatečně poroučeti ráčí, aby ve všech těch artikulích a punktech již napřed oznámených i jiných všelijakých dobrých pořádcích celá osada této obce ouřadu volnou poslušností a k osobám jejich všelijakou náležitou uctivostí, vážností i věrností zachovali, jich zlými ústy nepomlouvali, nepopouzeli, ani tajně na cti neutrhali, nýbrž mezi

sebou svornost i lásku, pokoj a ctné, chvalitebné obcování majíce v dobrém sousedství a srozumění zůstávali. Pak-li by kdo toho poručení a ouřadních osob, též vyměřené artikule i jiných dobrých pořádkův poslouchati nechtěl aneb v nejmenším se jim protivil, ten každý na hrdle strestán býti má. Nebo kdo se ouřadu protivi a k jich osobám nevážně a neuctivě chová, tomu jakožto přestupníku a rušiteli ustanovení řádu dobrého všechno zlé se na hlavu shrne. Ale není té naděje, aby který z obyvatelův této obce toto přísné poučení J. M. C. Krále a Pána, Pána nás všech nejmilostivějšího přestoupiti a něco proti tomuž se dopustiti měl.

P o z n á m k a. Tyto artikule obsazeny jsou v knihách řízení městského při obnovení ouřadův a pocházejí ještě z té doby kdy Křivoklát byl majetkem krále (před r. 1686). Z nich pak vypsaný byly instrukce z r. 1759 kdy Křivoklát byl již v rukou Fürstenberků a tito tedy ochrannou vrchností Unhoště.

Přečtením těchto artikulův byla ouřední část renovace skončena. Aby však tento důležitý akt důstojně byl oslaven, připravena na ulehčení obecní pokladnice slušná hostina, jak se nám o tom zachovalo mnohých dokladů, z nichž nejzajímavější jest vydání peněz na renovaci r. 1669. Z tohoto velezajímavého účtu můžeme si po 200 let učiniti pojem o tom, čím páni komisaři, konšelé a snad celá obec častování bývali a mnoho-li taková tabule stála. Tento účet budiž zde položen ve všech svých podrobnostech:

Vydání peněz na renovaci r. 1669.

Pepře	za 10 kr.
hřebíčku	» 10 »
květu	» 12 »
šafránu	» 10 »
řeckého vína (rozuměj hrozinek)	» 10 »
cukru kuchyňského	» 12 »
skořice	» 10 »
mandlů	» 10 »
zázvoru	» 12 »
z 4 sklenice vinné a 4 pivní	» 18 »
za 12 kvěcal v Praze po 3 kr. 3 den	» 42 »
za 6 citronů po 4 kr.	» 24 »
sýra holandského	» 6 »

lymonů	za 6 kr.
kaštanů	» 5 »
rejže	» 5 »
celerů	» 12 »
za svíčky 3 libry	» 28 »
za perník	» 5 »
česneku	» 4 »
za šneky	» 10 »
za vědro vína, které 6 žejdlíku více drželo	8 zl. 12 »
item za $\frac{1}{3}$ vědra vína a 6 žejdlíků	4 zl. 42 »
poslu, který pro víno na Kladno jezdil	12 »
vinného octa	za 5 »
• medu $\frac{1}{2}$ žejdlíka	» 6 »
oleje $\frac{1}{2}$ libry	» 7 »
křenu	» 6 »
karfiolu	» 12 »
kapusty	» 12 »
kelrubn	» 9 »
salátu zahradního	» 5 »
salátu polního	» 3 »
petržele	» 4 »
ořechů liskových	» 4 »
za 1 pintu piva, když se nedostávalo	12 »
za 36 liber masa hovězího dáno	1 zl. 48 »
za jazyk hovězí	9 »
za indyana od p. Vil. Škodského koupeného	45 »
za 2 kapry pro J. M. pana hejtmana po 9 kr.	18 »
pro čeládku za 8 herynků dáno	16 »
za $\frac{3}{4}$ soli	18 »
za preclíky	4 »
recompensu p. hejtmanu	6 zl. — »
P. důchodnímu	4 zl. — »
Listovnímu	1 zl. 30 »
mládenci p. hejtmana	30 kr.
za 1 sud piva vypitého	7 zl. — »
item více od Pivoňky a rychtáře vzato 27 pinet po 4 kr.	1 zl. 48 »
Uhrnem	43 zl. 24 kr.

Z tohoto zajímavého výpisu seznáváme, že hostina, která po zmíněné renovací ustrojena byla, skládala se z polévky, hovězího masa, šneků, z hovězího jazyka, krocana, ryb a při níž vypito 1 sud, a když se nedostávalo — pilo se tedy statně — ještě 27 pinet, 1½ vědra a 3 pinty vína, stála, odpočteme-li recompense či diety komisarům, 31 zl. 24 kr. Komisarům dáno 12 zl. Za celou renovací vyplaceno tedy z pokladny obecní 43 zl. 24 kr. Věřu, i na naše časy hezká sumička! Ale předce nikoli tak velká, aby nebyla mohla býti větší. Když roku 1690. konala se renovace, vydáno 56 zl., za hostinu 35 a komisarům 21. Byly tedy ty renovace dosti drahé. Uvážíme-li, že renovace konala se každého roku, tož vydáno v jednom desíletí přes 500 zl. na obnovování magistrátu. A což nemohly ty renovace býti lacinější? Ovšem že mohly, ale ty staré, zlaté časy tomu nedovolovaly; takové funkce musily náležitě býti oslaveny, a hostina musila býti, kdyby se i byli měli vydlužit, jakož se stalo l. P. 1672., že vydlužili se na renovací od J. M. pí Běšínové 50 zl. —

Po obnovení městské rady v nejbližší přístí schůzi nově zvoleného zastupitelstva voleny byly z obce, z konšelů a obecních starších jisté osoby k obecním povinnostem. Tak zvoleni byli:

Někteří za dohlídače nad masy, váhou pečiva a nad měrami. Jejich povinností bylo dohlídati na řezníky, aby jen zdravé maso prodávali; pečivo aby náležitou váhu mělo a zdravé bylo; obchodníci aby spravedlivě vážili a měřili.

Jiní dohlíželi k rybníkům obecním a potokům.

Jiní zase nad lesy dozor měli.

Jiní na komíny dohlížely.

Jiní byli inspektory nad pivovarem.

Jiní byli desátníky (policisty).

Z těchto úřadů zajisté nejnevěděnější byl úřad výběrčího šosu. Vymáhati poplatek šosovní zvláště v bouřlivých dobách válečných patřilo zajisté k největším nepříjemnostem těch, kteří k této občanské povinnosti zvoleni byli. Vybíratí či snad vydíratí šós bylo velikou obtíží a není pochybnosti, že od sousedů samých dostávalo se pánům výběrčím mnohých traktac; však těm snad již otužilý výběrčí přivykl. Ale přivykatí za to ještě arestu, to věru snadné nebylo. A předce jest významno pro onu dobu vrchno-

stenského poručnictví, že Kostky Havel, který skoro 20 let plat šósovní od spolusousedů svých vybíral, roku 1639., tedy v době války, byl na Křivoklátě, protože neodvedl povinný šós za termín sv.-Havelský úplna, 8 dní arestem zdržován, z čehož obci vzešlo útrat 2 zl. 20 kr.

Když městská rada vnově ustálena a všechny úřady i povinnosti obecní rozděleny byly, požádal primas pány konšely, obecní starší a rychtáře, kteréž osoby v radě zasedaly, aby věci, které z řízení by tajny zůstati měly, z rady nevynášeli. Připomínal dále, že kdyby se co vyneslo a ten, kdo věc vynesl, vypátrán býti nemohl, tehdy všichni že do přísahy vzati budou a na koho se pak pronese, ten že pokutu vystáti má. Na to byly před celou shromážděnou obcí privileje městečka od slova k slovu předčítány a tím veškerý obřady skončeny.

Poznámka. Privileje bývaly ve zvláštní truhlici uschovány a některý z konšelů, obyčejně primas, býval jejich strážcem. U něho bývaly uloženy a zemřel-li anebo byl-li některý jiný konšel za strážce privilejí ustanoven, tedy se privileje slavnostním způsobem z domu dřívějšího do domu nového strážce dopravily. Tak r. 1717. 12. června byly privileje od pí. Alžběty Růžičkové po smrti její manžela dopraveny do domu purkmistra Tomáše Krause, kdež měly zůstati až do vyhotovení sklípku v deposici. K onomu přenesení vysláni byli: Tom. Kraus, t. č. purkmistr, Jiří Rohn, Václav Viřbínský, radní; potom Tomáš Pospíšil a Karel Pantuček, starší obecní.

O členech městské rady.

Dříve ještě promluvíme o úřadu purkmistrovském. Úřad purkmistrovský spojen byl s titulem J. M. C. a zastával jej každý z konšelů jeden měsíc; bylo 12 konšelů a ti se během 12ti měsíců v úřadě purkmistrovském vystřídali. První měsíc po obnovení městské rady byl purkmistrem primas; ten odevzdal po měsíci úřad purkmistrovský v radě tomu konšelu, který v řadě po něm následoval, ten třetímu, třetí čtvrtému a t. d. Tak bylo až do r. 1755. R. 1754. reskriptem císařským ze dne 4. října měl počet

radních či konšelů na osm stenčen býti a z těch toliko první čtyři měli úřad purkmistrovský zastávati každý čtvrt léta; pak měl býti toliko jeden rychtář. Ale zdá se mi, že druhé části tohoto reskriptu naši předkové valně nešetřili, protože dle knihy protokolů od února 1784. až do července 1792. zastávalo úřad purkmistrovský střídavě všech 8 radních. Za vydržení úřadu purkmistrovského platilo se r. 1651. každému konšelu 1 zl. 30 kr., stálo tedy vydržování téhož úřadu ročně 18 zl.; r. 1669. platilo se 4 zl., tedy ročně 48 zl.

Kdo zastával úřad purkmistrovský, měl býti prost těžších přestupků; měl býti pověsti zachovalé. Podejme důkaz! V sezení dne 29. srpna 1719. přednesli starší obecní: Jan Hřebíček, Tomáš Pospíšil, Karel Pantuček a Bernard Springler, že Frant. Štorek máje nastoupiti na úřad purkmistrovský, 1. nebyl ještě s Filipem Štorkem, kterýž jej zhanil, vyveden; 2. že před nedávným časem jistého Václava Krause nočního času před radnicí nepřikladně sbil a okrvavil; 3. Vojtěcha Hromadu v jeho příbytku sbil a za vlasy přes světnici táhl; 4. také nedávno s nějakým klerikem v hospodě roztržitost začal. Žádali, aby, dokud ze všeho nevyjde, mu úřad purkmistrovský dán nebyl. Sneseno v radě, vyžádati si o tom rady p. hejtmána; zatím vložen úřad purkmistrovský na Václava Výška; po něm úřadoval primas Tomáš Kraus. Pan hejtmán rozhodl, že pokud se Frant. Štorek z nářků nevyvede, úřad purkmistrovský zastávati nemá.

Byl-li konšel do arestu odsouzen a bylo-li mu mezi tím nežli si arest odbyl, nastoupiti úřad purkmistrovský, nastoupil konšel následující; tak také, byl-li který konšel nemocen nebo mimo město zaměstnán. Zemřel-li konšel co purkmistr, tedy ostattek doby jeho úřadování musil úřadovati primas.

Primas byl první z konšelů; on vedl hlavní a vrchní dozor nad obecním hospodářstvím a jemu skládali obecní starší i ostatní dozorcové účty.

Čtyři obecní starší dohlíželi na obecní hospodářství, činili v tom oboru městské radě návrhy a v čas nastalé potřeby mohli i povinnost konšelskou zastávati.

Dva rychtářové starali se o věci policejní. Dbali o to, aby všude byl klid a pořádek; bděli nad tím, aby v určenou hodinu hospody zavřeny byly a rovnali sváry. Znakem moci rychtářovy byla hůlka z řemínků spletená, tu i tam stříbrnými knoflíčky

ozdobená; říkalo se jí »rychtářské právo«. Koho se rychtář tímto právem svým dotknul, ten musil bez reptání za rychtářem do místa radního, kdež byl zatím do vězení vsazen; v hodinách úředních přednášel pak rychtář žaloby v radě. Kdo by se byl rychtáři protivil, velice si přitížil.

Až právo rychterní patentem ze dne 25. prosince 1783. zdviženo bylo a »regiment« na magistrát přenesen, tož předce usnesli se páni v radě právo rychterní zachovati, aby prý exekuce prováděny býti mohly a tak moc rychtářská potrvála, ovšem se změněnou právomocí, až do r. 1794., kdy výnosem krajského úřadu ze dne 28. prosince ustanoven z rady Benedikt Vyšín za policejního komisaře, Jan Lovek a Šimon Heiner za podkomisaře. To stalo prý se proto, že zřízení policejní v Unhošti velmi zanedbané bylo a svému úpadku se blížilo.

O soudnictví.

Soudci byli konšelé. Menší přestupky trestaly se vězením či arestem v hořejší místnosti, těžší vězením v šatlavě dolejší, kdež se uvězněnému skoro ani světla nedostávalo. Kdo nechtěl se přiznati a o němž podezření bylo, že zločin spáchal, ten vzat byl na právo útrpné; byl dán do klády, která byla ve sklepe radnice a již říkali obecně »svině«; nebo nucen byl ku přiznání pálením, jako Kateř. Slopníčková r. 1700. a jiní. Až do r. 1789. stálo před radnicí — dříve na náměstí — lešení, jemuž říkalo se »pranýř«. Na tento pranýř ku sloupu přivázány a železným kruhem připoutány bývaly k veřejné hanbě nejčastěji ženské osoby padlé. Některým, zvláště lidem potulným, zvláštní znamení na čelo nebo jinam bývalo vypalována, ten který prst useknut, ucho uříznuto a p.

Tam, kde podnes říkáme »Na šibenici«, postavena byla šibenice, které se »justice«, t. j. spravedlnost říkalo. — Zajímavo bude zvěděti, že postavení nové šibenice spojeno bývalo s jakousi místní slavností, kteréž se účastňovali páni konšelé a celá obec na útraty obecní pokladny. Důkaz o tom nalzáme v knize účtů z r. 1652., kdež stojí zaznamenáno, že »v květnu postavena byla justucie a že při tom sousedům dáno na zpropitné půl sudu starého piva a páni konšelé že při té příležitosti vypili 16 pinet

piva po pěti krejcařích. Tesař Jan Petržilka obdržel od složení a postavení té justice 1 zl. 30 kr.

Magistrát či městská rada jako první soudní stolice odsuzovala přestupky asi takové, jaké dnes vyhrazeny jsou c. k. okresním soudům. Ve dnech úředních dostavili se konšelé ve svých úředních pláštích do místa radního a za předsednictví purkmistra započat výslech žalobníka, obžalovaného i svědků, o čemž všem sepsán byl protokol. Po ukončení pře, někdy až v příštím sezení, podal své dobrozdání čili votum nejdříve primas, po něm pak ostatní konšelé jeden po druhém a konečně po bedlivém uvážení vynesl rozsudek.

Zločiny, vraždy a podobné přestupky zákona, které trestaly se tuhými tresty nebo smrtí, souzeny byly při soudě appelačním v Praze, kam akta první stolice často i s obžalovaným zasílána byla. Když pak v Praze pře ukončena byla, odeslán provinilec i ortel zpět do Unhoště. Zde pak před celou radou byl odsouzenému obecním či soudním písařem ortel přečten a oznámeno, kdy bude vykonán.

Soudní řízení konalo se v Unhošti pravidelně v úterý a v pátek.

Abychom nabyli ponětí o přísnosti zákonů předešlého století, položme si tuto několik rozsudků:

Roku 1710. bylo zde arestem stíženo pět cikánek. Nejvyšší appelační soud vynesl nad nimi tento rozsudek:

- a) Dvě, které mají uši uřezané, mají býti hrobem trestány (snad za živa pochovány?)
- b) Dorota Káča Jankova má býti vymrskána a pravé ucho jí uříznuto a podle práva městského §. 30. pod hrdlem proti reversu ze země vypovězena.
- c) Ta slepá s tím děvčetem měla ze země vyvedena býti vedle pasu p. hejtmana krajského.

Tento rozsudek přečten byl v sezení dne 3. listopadu 1710.

Roku 1711. odsouzen Jan Drbal, poddaný Středoklucky, pro několikerou krádež zvěře k smrti, ale na nejponížnější žádost od J. M. krále obdržel milost a odsouzen k vyhnanství z království českého „na věčnost“. Že se vystěhuje a více nevrátí, na to musil podepsati revers do černé knihy vepsaný.

Frant. Štorek kopl Kateřinu Libenskou do nohy. Z toho usvědčen musil 10 zl. ke kapli sv. p. Barbory zaplatiti a nad to i arest podstoupiti dle rozsudku ze dne 19. února 1711.

Roku 1760. odsouzeny: Rozína Bednářová, Anna Jirášová a Barbota Šimková pro rozličné krádeže k meči, ale tento trest změněn jim byl potom v cestě milosti ve dvouletý žalář v domě kázně. Při příchodu a odchodu z káznice měla každá dostati jako na přivítanou a na rozloučenou 15 ran karabáčem.

Abychom i znění takového rozsudku nejvyšší stolice poznali, budiž tuto celý. Javůrkové se týkající rozsudek uveden:

Jménem a na místě Její Milosti Římské císařovny, v Germanii, Uhřích a Čechách královny, Paní Paní Nejmilostivější, Præsident a Vice-Præsident a Raddy Její Milosti nad Appelacemi na Hradě Pražském zřízené a usazené; měvše tu od práva města Unhoště Marii Maří Javůrkovou při témž právě pro zahubení svého neřádně nabytého plodu vězením zjištěnou spolu s dobrovolným jejím vyznáním se tejkající odeslanou žádost a otázku v svém pilném a bedlivém povážení na ni toto naučení dávají a z práva nacházejí, že nadjmenovaná Marie Máří Javůrková pro tak těžké a velmi pohoršlivé přečinění své jiným k příkladu a odstrachu, sobě pak k dobře zasloužilé pokutě mečem na hrdle trestána, do hrobu vložena, kůlem zkrze srdce probita a tak zahrabána býti má podle práva. Tomu na svědomí pečeti Její Milosti cís. královské k tomuto soudu zvláště zřízenou jest zapečetino. Actum na témž Hradě Pražském 12. dne měsíce září léta Páně 1754.

Josef Vilím hrabě Nostitz, mp.

Jan Jakub Smrkovský, mp.

Nové zregulování magistrátu.

Dvorním dekretem ze dne 8. května 1789. a 4. února 1790. bylo ustanoveno, že městská rada skládati se má z neplaceného purkmistra, zvoleného z obce; ze dvou zkoušených radních se službou po 300 zl., dvou radních nezkoušených bez platu; dvou kancelistů s platem po 100 zl.; z jednoho soudního sluhy s platem 90 zl. a dozorce vězňů se službou 50 zl. — Dle tohoto dekretu byl by stál magistrát ročně 940 zl. Tímto dekretem udělán byl značný průlom v dosavadní samosprávě obecní; neboť od této

doby znamenáme hlavní moc a právo v rukou zkoušeného radního, jenž byl jaksi vládním v obci funkcionářem. Od této doby počal se vyvinovati v domě radním jakýsi absolutismus, jenž až do památného roku 1848. vládl správou obecní; neboť kde šli purkmistr a první radní ruku v ruce, tam byli ostatní občané poslušní poddaní.

V oné době tuhého absolutismu nemohla se městská rada opřítí takovýmto dekretům, jimiž samospráva obecní převáděla se do rukou orgánů vládních a proto prý pouze z ohledů finančních hleděli omeziti ten vládní aparát pouze na jednoho radního. Podali až k samému mocnáři žádost, aby magistrát v Unhošti takto byl zregulován :

Purkmistr nezkoušený s platem 100 zl. ročně.

Zkoušený radní s platem 400 zl. ročně.

Dva nezkoušení radní s platem po 50 zl. ročně.

Kancelista s platem (?)

Soudní sluha s platem 90 zl. ročně.

Dozorce vězňů s platem 50 zl. ročně.

S finanční stránky ušetřili při magistrátě takto zregulovaném ročně ovšem jen 100 zl., ale za to domácí síly nevyšly s prázdným. Žádosti této bylo vyhověno dekretem dvorním ze dne 18. dubna 1795. a nařízením z Křivokláta ze dne 12. listopadu ustanoveno, že nový magistrát v úřad uveden bude dne 24. listopadu téhož roku před celou obcí. Dle zmíněného nového řádu zvolení a shromážděné obci představeni byli :

Vincenc Hollan, purkmistr,

Jan Slavík, 1. zkoušený radní,

Jan Schurer, 2. nezkoušený radní,

Ondřej Viland, 3. nezkoušený radní.

Dvorním dekretem ze dne 26. července 1790. měl purkmistr na 4 léta volen býti a týmž dekretem nařízeno, že při volbě hlasy příbuzných a sešvagřených voličů nemají míti platnosti. — Připomínám, že při hlasování musil se každý na lístek hlasovací podepsati; později rozhodovalo se při volbách o každém kandidátu černými nebo bílými kuličkami.

Dle volebního řádu ze dne 8. května 1789. a nařízení ze dne 8. března 1798. konaly se volby takto: Dříve nežli se volba purkmistra nebo radního předsevzítí měla, svolána byla celá obec a shromáždění měšťané zvolili ze svého středu 12 volenců.

Když byli tito od vrchnosti potvrzeni a když ustanoven byl den volby, zvolili tito volenci nového purkmistra nebo radní. Zvolený nemusil vycházeti z těch dvanácti, mohl to býti kterýkoliv zachovalý měšťan. Tak zvolen byl 25. ledna 1802 Josef Labler za purkmistra a Tadeáš Vyšín za 3. radního. Volbě byl přítomen komisař ochranné vrchnosti na základě dvorního dekretu ze dne 2. srpna 1790.

Nová instrukce o tom, jak se při obsazování míst nezkoušených purkmistrů a radních předsejiti mělo, vydána dvorním dekretem ze dne 9. května 1833. Z tohoto dekretu budiž zde toto uvedeno:

1. Uprázdnilo-li se některé místo, musilo se to celé obci oznámiti a vypsal se konkurs. Kdo chtěl uprázdněného místa dosíci, měl se jen u krajského úřadu nebo u magistrátu ohlásiti a potřebná vysvědčení předložiti.

2. Krajský úřad odeslal, týkalo-li se měst ochranných, došlé žádosti ochranné vrchnosti.

3. Vyslaný k volbě komisař mohl toho, koho by vrchnost za hodna neuznala, před počtím volby z řady kandidátů vyloučiti.

4. Voličové nebyli vázáni zvoliti někoho z žadatelů, mohli zvoliti třeba někoho, kdo se o místo neucházel; pak neměl komisař práva, toho vyloučiti, protože vyloučení z volitelnosti musilo se státi *před volbou*.

5. Volební výbor měl se zvoliti hned, jak se konkurs vypsal, aby se s měšťanstvem smluviti mohl o vhodného kandidáta.

6. Před počtím volby měl komisař oznámiti jména žadatelů a zároveň upozorniti volební výbor, že i jiného si zvoliti mohou.

7. Volby mohly se vykonati ústně nebo l'stky zapečetěnými, t. j. kdo chtěl, mohl voliti ústně nebo lístkem.

8. O volbě sepsal se protokol a podepsal městskou radou, komisařem a volebním výborem.

Poznamenávám, že volební výbor skládal se z vyslanců jednotlivých cechů. Zřízení cechovní zasahovalo tedy i do správy obecní. — —

R. 1790. vešel na základě dvorního dekretu ze dne 17. ledna 1788. a 22. prosince téhož roku v život tak zvaný vejhoz-výbor aušus na místě dřívějších obecních starších, kteří zůstali jen do vymření; poslední byli: Jan Urban a František Ebert. Tento

vejhoz skládal se ze 12 členů, které zvolila celá obec. Jim náleželo dohlížeti na obecní hospodářství. Za to dostávali jakési lesní akcidence buď na penězích nebo na dříví.

Později (1796) říkali páním vejhozním *representanti* a jejich náčelník jmenoval se *anwald* či hospodářský inspektor.

Změněno tu tedy pouhé jméno.

Zmíněné akcidence přijímali páni representanti, nemajíce k tomu žádného právního podkladu a proto, když o ně vzešel spor mezi kontribučním Josefem Lablerem a representanty, rozhodl vrchnostenský úřad, že ty akcidence z r. 1795. úhrnem 48 zl. 7¹/₂ kr. do obecní pokladny plynouti mají.

Representanti potrvali až do r. 1848.

Konšelé, obecní starší a rychtářové.

Od r. 1497.—1599.

Konšelé.

Václav Dýna (1497—1510), Šimon Švec (1497—1504), Tomáš Zbíček (1497—1501), Šimon příjmím Sekera, bratr Zbíčkův (1497), Václav Perníček (1497, 1500), Blažek Kroupa (1497, 1500), Matěj Maříčkův (1497), Šimon Matějč (1497), Petr Jiříkův (1497), Vondráček Kovář (1497), Janda (1497), Šimon Výšek (1497, 1501, 1502, 1510), Pařízek (1501), Jan Novodomský (1501—1513), Pech (Hamtáček) (1502, 1511, 1520, 1528), Tatouch (1501), Jiří Černý (1500—1521), Zachoval Zikmund (1500), Ondřej Kovář (1501), Jan Dyna (1518, 1519), Šimon Mucha (1504, 1520), Ondřej Patocka (1501, 1504, 1507), Petr z Vrbí (1504), Jíra z Vrbí (1507, 1532), Jan Nechutný (1513, 1516), Matěj Bílý či Kníže (1507, 1514), Václav Kolář (1509, 1510, 1518), Václav Hrnčít (1513 až 1532), Jindřich Rudek (1514, 1519), Jan Zeman (1517, 1519), Matouš Koděra (1517), Duchek Bradáček (1518), Douša, řezník (1519), Vít krajčí (1521, 1532), Matěj Švehla (1523), Jan Starší (1530), Jan Jiříkovic »staršina« městečka Unhoště (1529—1532), Petr Starší (1532), Šimon Volšanský (1530, 1532), Jiří Hůlka (1532), Pavel Vrbský (1535, 1553), Martin Kýrovský (1553), Vít Mařík, sladovník (1532, 1577), Zikmund Vlk (1573), Ondřej Vlk (1577 až 1599 a dále), Jan Špon (1573), Jan Nechutný (1577), Mikuláš

Hamtáček (1577), Jiří Maříček, primas (1589, 1596, 1599), Vavřinec Markovic (1577—1599 a dále), Jiří Roubíček (1596), Karel Lovčí (1598), Karel Nový (1596), Václav Fumberský (od r. 1599. dále) Matěj Výšek (od r. 1596. dále), Jan Pěnkava (od r. 1596 dále).

Roku 1600.

Václav Markovic, primas. Matěj Výšek. Jan Pěnkava. Ondřej Vlk. Václav Hrnčíř. Václav Fumberský. Havel Klatovský. Řehoř Šicovský. Jan Tyran. Jakub Ratiborský z Altendorfu. Marek Bartošův. Václav Koranda.

Roku 1601.

Matěj Výšek, primas. Jan Pěnkava. Ondřej Vlk. Vavřinec Markovic. Václav Hrnčíř. Václav Fumberský. Havel Klatovský. Řehoř Šicovský. Jan Tyran. Jakub Ratiborský z Altendorfu. Marek Bartošův. Václav Koranda.

Obecní starší: Jan Vančura. Jiří Švec. Matěj Načeradský.

Roku 1602.

Matěj Výšek, primas. Jan Pěnkava. Ondřej Vlk. Václav Hrnčíř. Havel Klatovský. Řehoř Šicovský. Jan Tyran. Vavřinec Marků. Jakub Ratiborský. Václav Koranda. Václav Zajíc. Ondřej Přitocký.

Roku 1603.

Matěj Výšek, primas. Jan Pěnkava. Ondřej Vlk. Václav Hrnčíř. Havel Klatovský. Řehoř Šicovský. Marek Bartoš. Jan Tyran. Vavřinec Marků. Jakub Ratiborský. Václav Koranda. Ondřej Přitocký.

Roku 1604.

Jako roku předešlého.

Obecní starší: Jiří Hříz. Václav Fumberský. Jan Vančura.

Roku 1605.

Václav Fumberský, primas. Jan Pěnkava. Václav Hrnčíř. Řehoř Šicovský. Marek Bartošův. Jan Tyran. Vavřinec Markovic. Jakub Ratiborský. Vavřinec Kostky. Jan Štefle (také Štefl). Matěj Výšek. Matyáš Drábovský z Landsberku.

Roku 1606. a 1607.

Jako roku předešlého.

Roku 1608.

Matěj Výšek, primas. Vavřinec Marek. Václav Hrnčíř. Marek Bartošův. Jan Štefle. Václav Koranda. Matěj Bečvář. Jan Pěnkava. Ondřej Přitocký. Matěj Drábovský z Landsberku.

Roku 1609., 1610., 1611.

Jako roku předešlého.

Roku 1612.

Matěj Výšek, primas. Jan Pěnkava. Matěj Drábovský. Ondřej Přitocký. Václav Koranda. Jan Vančura. Matěj Bečvář. Havel Klatovský. Jan Štefle.

Roku 1613.

Matěj Výšek, primas. Jan Pěnkava. Havel Klatovský. Matěj Drábovský. Marek Bartoš. Matěj Bečvář.

Roku 1614.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Jan Štefle. Matěj Drábovský. Marek Bartoš. Matěj Bečvář.

Roku 1615.

Matěj Laurýn, primas. Jiří Načeradský. Matěj Bečvář.

Roku 1616.

Matěj Laurýn, primas. Bartoloměj Vodička. Matěj Výšek.

Roku 1617.

Matěj Laurýn, primas. Havel Klatovský. Václav Kyviz Česko-brodský. Matěj Bečvář. Vavřinec Kostky.

Roku 1618. a 1619.

Nezachovala se jejich jména.

Roku 1620.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Havel Slavík Litoměřický. Martin Kostky. Matěj Výšek.

Roku 1621.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Havel Slavík Litoměřický. Martin Kostky. Jiří Srba jinak Zelenka. Václav Kyviz Českobrodský. Matěj Výšek. Matěj Bečvát.

Roku 1622.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Havel Slavík Litoměřický. Martin Kostky. Matěj Točnický-Bečvát. Václav Kyviz Českobrodský. Jiří Srba jinak Zelenka. Matěj Výšek.

Roku 1623.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Havel Litoměřický. Martin Kostky. Matěj Bečvát. Václav Českobrodský. Jiří Zelenka. Matěj Výšek. Jan Měchura. Jáchym Sobětický ze Sobětic.

Obecní starší: Jiří Laurýn. Jakub Pěnkava. Jan Kalina. Jan Pelikán. Bartoloměj Marek. Jan Zálužský.

Rychtář: Matěj Líva.

Roku 1624.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Gallus Litoměřický. Jiří Zelenka. Jan Měchura. Václav Koranda. Jiří Vojvoda.

Starší obecní: Karel Čejka z Olbramovic. Jiří Laurýn. Jakub Pěnkava. Jan Kalina. Jiří Vrbský.

Rychtář: Matěj Líva.

Roku 1625.

Latěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Jiří Načeradský. Bartoloměj Vodička. Jiří Zelenka. Jan Měchura.

Obecní starší: Jáchym Sobětický ze Sobětic. Karel Čejka z Olbramovic. Jiří Laurýn. Jan Pelikán.

Roku 1626.

Matěj Laurýn, primas. Jan Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Jiří Zelenka. Jan Měchura.

Starší obecní: Jiří Laurýn. Jakub Pěnkava. Jan Pelikán. Bartoloměj Marek. Martin Nayber, lazebník.

Roku 1627.

Matěj Laurýn, primas do dubna, odtud Jan Jiří Pěnkava. Bartoloměj Vodička. Jiří Načeradský. Jan Měchura Havel Kostky.

Starší obecní: Jiří Laurýn. Jakub Pěnkava. Jan Kalina. Jan Pelikán. Jiří Vrbský.

Roku 1628.

Jiří Načeradský, primas. Bartoloměj Vodička, místoprimas. Jan Pěnkava. Jiří Zelenka. Václav Koranda. Jiří Vejvoda. Jan Poděbradský, písař. Jiří Marek.

Starší obecní: Jan Vsteklý. Jakub Pěnkava. Jan Kalina. Jan Pelikán. Jiří Vrbský. Bartoloměj Markovic.

Roku 1629.

Jiří Načeradský, primas. Bartoloměj Vodička. Jan Točnický. Jiří Zelenka. Jiří Vejvoda. Jan Poděbradský. Jan Vsteklý. Jakub Pěnkava. Jan Kalina. Jiří Vrbský. Jiří ml. Pěnkava. Jiří Zajíček.

Starší obecní: Václav Koranda. Daniel Fousek, Jan Spanyel. Martin Nayber. Jan Muránský. Jiří Výšek. — Z těch rychtáři ku pomoci: Václav Koranda. Jan Spangel. Martin Nayber.

Rychtář: Jan Pelikán.

Roku 1630—1638.

Z doby této jména pouze některých z účtů jsme vyhledali jako: Jiří Načeradský, Bartoloměj Vodička. Jiří Vrbský. Jan Kalina. Jan Jiří Zajíček, Jiří Zelenka. Jiří Pěnkěva, ml. Havel Kostky. Jan Schöniger. Matěj Cicvárek. Jiří Marek, primas. Jan Kouřimský. Jakub Pěnkava.

Roku 1639.

Jiří Pěnkava, primas. Jakub Pěnkava. Jiří Marek, Jiří Daniel Kořenický. Jiří Vrbský. Jan Pelikán. Matěj Cicvárek. Jiří Jan Zajíček. Jan Kouřimský. Havel Kostky. Jiří Muránský. Bartoloměj Výšek.

Starší obecní: Jan Šenigr. Lorenc Dešovský. Daniel Ratiborský. Matěj Smíšek.

Rychtáři: Vavřinec Klatovský. Ondřej Kratochvíle.

Roku 1640 a 1641.

V těchto letech, jakož i v některých jiných z doby války 30leté obyvatelstvo před wojnou v lesích rozptýleno bylo a proto o nějakém pravidelném úřadování stopy není. Jen když se sousedé někteří z lesů do obce zase navrátili, přijal ten který konšel úřad purkmistrovský; tak 17. července 1640 Jiří Pěnkava, dne 5 února 1641 Jiří Vrbský, dne 6. listopadu 1641 Jiří Marek a 4. prosince t. r. Jiří Vrbský.

Roku 1642.

Jiří Pěnkava, primas. Jiří Jan Zajíček. Havel Kostky. Jindřich Moránský. Bartoloměj Výšek. Jan Kouřimský. Jiří Vrbský. Jiří Kořenický. Jiří Marek. Matouš Cicvárek.

Starší obecní: Daniel Ratiborský. Matěj Smíšek.

Rychtář: Vavřinec Klatovský.

Roku 1643.

Úřadovalo se až od července. Jiří Pěnkava, primas. Ondřej Kratochvíle. Jindřich Moránský. Bartoloměj Výšek. Jiří Marek. Jan Kouřimský.

Starší obecní: Daniel Ratiborský. Matěj Smíšek.

Rychtáři: Vavřinec Klatovský. Havel Kostky.

Roku 1644.

Od 13. ledna do 25. května a zase až do října rozptýleni byli. Jiří Pěnkava, primas. Jiří Vrbský. Jan Kouřimský. Jan Zajíček, Matouš Cicvárek.

Starší obecní: Daniel Ratiborský. Matěj Smíšek.

Rychtáři: Vavřinec Klatovský. Matěj Smíšek, poručený rychtář.

Roku 1645.

Do 5. července rozptýleni. Jiří Pěnkava, primas. Ondřej Kratochvíle. Jan Zajíček. Jiří Marek. Jiří Vrbský. Jindř. Moránský.

Starší obecní: Daniel Ratiborský. Havel Kostky.

Rychtáři: Havel Kostky. Matěj Smíšek v srpnu poručený rychtář. Daniel Ratiborský v září poručený rychtář.

Roku 1646.

Jiří Pěnkava, primas. Jiří Marek. Jiří Vrbský. Matouš Cícvárek. Ondřej Kratochvíle. Jan Kouřimský.

Od 29. listopadu 1646 až do 16. června 1649. byl Jiří Pěnkava primasem nepřetržitě. Z toho jde, že v té době asi žádného obnovování městské rady nebylo pro vojnu.

Roku 1649.

Jiří Pěnkava, primas. Jiří Marek. Jiří Vrbský. Matouš Cícvárek. Ondřej Kratochvil. Jiří Zajíček. Jindřich Moránský.

Starší obecní: Matěj Smíšek. Lorenc Krystman. Pavel Fousek. Jan Šonigr.

Rychtář: Havel Kostky.

Roku 1650.

Jako roku předešlého.

Rychtáři: Havel Kostky, poručený rychtář. Daniel Ratiborský, poručený rychtář.

Roku 1651.

Jako roku předešlého.

Starší obecní: Daniel Ratiborský. Vavřinec Papoušek. Matěj Smíšek.

Rychtář: Havel Kostky.

Roku 1652.

Jiří Pěnkava, primas. Jiří Marek. Jiří Vrbský. Ondřej Kratochvíle. Jindřich Moránský. Jiří Pirýn, písař. Havel Kostky. Jiří Zajíček. Václav Výšek. Matěj Pokorný. Jan Šanda.

Starší obecní: Vavřinec Papoušek. Matěj Smíšek.

Rychtář: Havel Kostky.

Roku 1653.

Jindřich Pěnkava, primas. Jindřich Moránský. Ondřej Kratochvíle. Jiří Zajíček. Jiří Marek. Jiří Vrbský. Jiří Pirýn. Havel Kostky. Václav Výšek. Vavřinec Papoušek. Matěj Pokorný. Jan Šanda.

Roku 1654.—1658.

Jako roku předešlého.

Roku 1659.

Jiří Marek, primas. Jiří Vrbský. Havel Kostky. Jiří Pirýn. Jiří Zajíček. Václav Výšek.

Starší obecní: Matěj Smíšek. Jan Šanda. Ludvík Smělý (?).

R y c h t á ě: Matěj Pokorný.

Roku 1660.

Jiří Pěnkava, primas. Jiří Marek. Jiří Vrbský. Havel Kostky. Jindřich Moranský. Joachym Mayer. Ondřej Špaček. Jakub Viřbinský. Václav Výšek. Matěj Pokorný. Ondřej Kratochvíle.

Roku 1661.—1664.

Jako roku předešlého.

Roku 1665.

Jiří Pěnkava, primas. Václav Výšek. Jindřich Moranský. Daniel Kořínek. Jakub Viřbinský. Matěj Pokorný. Jiří Vrbský. Pavel Růžička. Havel Kostky. Ondřej Špaček. Vilím Škodský z Fajerberku. Ondřej Kratochvíle.

Roku 1666.

Jiří Pěnkava, primas. Jiří Vrbský. Ondřej Kratochvíle. Jiří Matouš Sušenský z Tulechova, písař. Havel Kostky. Pavel Růžička. Vilím Škodský z Fajerberku. Jindřich Moranský. Matěj Pokorný. Jakub Viřbinský. Ondřej Špaček.

Roku 1667.

Jako roku předešlého.

Roku 1668.

Jiří Pěnkava, primas. Havel Kostky. Vilím Škodský. Pavel Růžička. Ondřej Špaček. Jakub Pecius. Tobiáš Krynvald. Jiří Vrbský. Jindřich Moranský. Ondřej Špaček. Jakub Viřbinský. Daniel Kořínek.

Roku 1669.

Jiří Pěnkava, primas. Pavel Růžička. Jiří Vrbský. Jindřich Moranský. Havel Kostky. Vilím Škodský. Ondřej Špaček. Jakub Viřbinský. Jiří Hřebíček, vlastně Novák. Daniel Kořínek. Jakub Pecius.

Roku 1670.

Jako roku předešlého.

1671.

Vilím Škodský z Fajerberku. primas. Jiří Vrbský. Jindřich Moranský. Havel Kostky. Ondřej Špaček. Jakub Viřbinský. Pavel Růžicka. Jakub Pecius. Daniel Kořínek. Josef Pražák.

Roku 1672.

Jako roku předešlého.

Roku 1673.

Vilím Škodský, primas. Ondřej Špaček. Jakub Viřbinský. Pavel Růžicka. Daniel Kořínek, Jiří Vrbský. Jindřich Moranský. Havel Kostky. Josef Pražák. Vilím Bouček. Tobiáš Krynvald. Vilím Vyšín.

Roku 1674—1677.

Jako roku předešlého.

Roku 1678.

Vilím Škodský, primas. Jindřich Moranský. Havel Kostky. Jakub Viřbinský. Křištof Baytle. Karel Markovský. Pavel Růžicka. Josef Pražák. Tobiáš Krynvald. Jakub Pecius. Jiří Sušenský. Petr Branžovský. Starší obecní: Jiří Kraus. Daniel Kořínek. Martin Trnka. Jan Kratochvíle. Urban Pokorný. Jindřich Asta.

Rychtáři: Jiří Hermon, starší. Vojtěch Markovský mladší.

Roku 1679.

Jako roku předešlého.

Starší obecní: Daniel Kořínek. Jan Kratochvíle. Urban Pokorný. Jindřich Kraus. Jindřich Asta. Konstan. Křištof Kotlár.

Rychtáři: Jiří Hermon. Vojtěch Markovský.

Roku 1680.—1681.

Vilím Škodský, primas † 1680. Jiří Sušenský. Jakub Pecius. Havel Kostky. Jakub Viřbinský. Křištof Baytle. Karel Markovský. Jindřich Moranský. Pavel Růžicka. Tobiáš Krynvald. Petr Branžovský.

Roku 1682.—1683.

Ondřej Štork, primas. Křištof Baytle. Jindřich Moranský. Jakub Viřbinský. Karel Markovský. Pavel Růžička. Tobiáš Grynvald. Jiří Matouš Sušenský. Petr Branžovský. Jiří Hermon. Vojtěch Smrž. Matěj Devera.

Starší obecní: Daniel Kořínek. Jan Kouřimský. Jan Baltazar Khele. Daniel Vrbský. Jan Šanda. Mikuláš Procházka.

Rychtáři: Jan Kratochvíle, starší. Josef Kurz, mladší.

Roku 1684.

Ondřej Fr. Štork, primas. Křištof Baytle. Křištof Kottršal. Jan Kouřimský. Jindřich Moranský. Jakub Viřbinský. Pavel Ružička. Petr Branžovský. Vojtěch Smrž. Matěj Devera. Jakub Tepper. Daniel Kořínek.

Starší obecní: Jiří Hermon. Josef Kurz. Jan Kratochvíle. Vilím Vyšín. Antonín Mrázek. Jiří Kraus.

Rychtáři: Mikuláš Procházka. Daniel Vrbský.

Roku 1685.—1688.

Křištof Kottršal, primas. Ondřej Štork. Křištof Baytle. Jaroslav z Elznic. Adam Rodovský z Heldenbachu. Jakub Viřbinský. Petr Branžovský. Vojtěch Smrž. Daniel Kořínek. Josef Kurz. Jiří Hermon. Karel Markovský.

Starší obecní: Vilím Vyšín. Jiří Kraus. Václav Pokorný. Jiří Hofbauer.

Rychtáři: Mikuláš Procházka. Daniel Vrbský.

Roku 1689.

Křištof Kottršal, primas. Ondřej Štork. Adam Rodovský. Petr Branžovský. Vojtěch Smrž. Jakub Viřbinský. Jiří Hermon. Josef Kurz. Daniel Kořínek. Jaroslav Elznic z Elznic. Karel Markovský. Vilím Vyšín.

Rychtáři: Mikuláš Procházka. Jiří Vilím Trmal.

Roku 1690.—1695.

Křištof Kottršal, primas. Adam Rodovský, primas od 21. května. Jaroslav Elznic z Elznic. Ondřej Štork. Jakub Viřbinský. Vilím Vyšín. Petr Branžovský. Křištof Baytle. Vojtěch Smrž. Mikuláš Procházka. Josef Kurz. Ferd. Ružička. Karel Markovský.

Starší obecní: Jiří Kraus. Jiří Hofbauer. Ignác Ibl.
Jiří Rohn.

Rychtáři: Jiří Trmal. Daniel Vrbský.

Roku 1696.—1698.

Jakub Viřbinský, primas † 5. května t. r. Vilím Funkner.
Vilím Vyšín (r. 1698. primas). Petr Branžovský. Mikuláš Pro-
cházka. Josef Kurz. Ferdinand Růžička. Fridrich Růžovský (také
Rožovský). Daniel Vrbský. Jiří Hron. Václav Pokorný. Jakub
Novák.

Starší obecní: Jiří Kraus. Jiří Hoffpaur. Adam Žiak.
Vilím Ryppl.

Rychtáři: Volfgang Aurolt. Šimon Vysušil.

Roku 1699.

Ferdinand Růžička, primas. Vilím Vyšín. Mikuláš Procházka.
Fridrich Rožovský z Rožova. Jiří Raun. Jakub Novák. Václav
Mayer. Samuel Hron z Luftenberku. Křištof Šmíd. Vilím Ryppl.
Adam Žiak. Václav Viřbinský.

Starší obecní: Jiří Kraus. Jiří Hofpauer. Volfgang
Aurolt. Václav Výšek. Jan Krynvald. Jan Sedlár.

Rychtáři: Josef Kurtz. Šimon Vysušil.

Roku 1700.—1707.

Ferdinand Růžička, primas. Adam Žiak. Jakub Novák. Mi-
kuláš Procházka. Samuel Antonín Hron z Luftenberku. Václav
Viřbinský. Křištof Šmíd. Jiří Raun. Vilím Vyšín. Jan Václav
Majer. Vilím Ryppl. Jan Fridrich Rožovský z Rožova.

Starší obecní: Jiří Kraus. Volfgang Aurolt. Jiří Hof-
baur. Václav Výšek.

R. 1708.

Václav Majer, primas. Ferdinand Růžička. Mikuláš Pro-
cházka. Fridrich Rožovský. Jiří Raun. Křištof Schmidt. Adam
Žiak. Václav Viřbinský. Volfgang Praunsperger. Petr Stach. Jan
Veisheit. Václav Výšek.

Starší obecní: Jiří Hofbaur. Jan Grünvald. Josef Kurtz.
Jan Hřebíček.

Rychtáři: František Stach. Jakub Nový.

Roku 1709.

Jako roku předešlého.

Rychtář: Jan Kozel.

Roku 1710.

Václav Majer, primas. Ferdinand Ružička. Jiří Rohn. Mikuláš Procházka. Fridrich Rožovský. Jan Adam Veisheit. Adam Žiak. Petr Stach. Wolfgang Praunsberger. Václav Výšek.

Rychtáři: Jan Kozel. Jan Hřebíček.

Roku 1711.

Jako roku předešlého.

Rychtáři: Jan Hřebíček. Tomáš Pospíšil.

Roku 1712.—1717.

Ferdinand Ružička, primas. Václav Majer. Fridrich Rožovský. Jiří Raun. Krištof Schmidt. Wolfgang Praunsberger. Václav Viřbinský. Petr Stach. Jan Adam Veisheit. František Kurkovský z Lukovan. Jan Kozel. Tomáš Kraus. Adam Žiak.

Starší obecní: Jiří Hofbaur. Jan Hřebíček. Tomáš Pospíšil. Karel Pantuček.

Rychtáři: Václav Franz. Fridrich Ebert.

Roku 1718.—1721.

Tomáš Kraus, primas. Jan Václav Majer. Jiří Raun. Krištof Schmidt. Václav Viřbinský. Petr Stach. Jan Veisheit. Jan Kozel. Vojtěch Trouba. Michal Václav Pleyner. Václav Výšek. František Štok.

Starší obecní: Jan Hřebíček. Tomáš Pospíšil. Karel Pantuček. Bernard Springler.

Rychtáři: Václav Frantz. Antonín Baytle.

Roku 1722.—1727.

Michal Václav Pleyner, primas. Jan Václav Majer. Tomáš Kraus. Jiří Raun. Vojtěch Trouba. Václav Viřbinský. Samuel Vodák. Ferdinand Viesner. Václav Frantz. Mikuláš Kraus. Kristyan Langer. Jan Hřebíček.

Starší obecní: Tomáš Pospíšil. Karel Pantuček. Bernard Springler. Antonín Baytle.

Rychtáři: Fridrich Ebert. Kašpar Smrž.

Roku 1728.—1729.

Samuel Vodák, primas. Michal Pleyner. Václav Mayer. Mikuláš Kraus. Tomáš Kraus. Jiří Rohn. Václav Viřbinský. Vojtěch Trouba. Ferdinand Viesner. Jan Hřebíček. Kristian Langer. Ant. Schweiger.

Starší obecní: Tomáš Pospíšil. Karel Pantuček. Bernard Springler.

Rychtáři: Fridrich Ebert. Antonín Baytle.

Roku 1730.—1735.

Samuel Vodák, primas. Michal Pleyner. Tomáš Kraus. Vojtěch Trouba. Václav Viřbinský. Mikuláš Kraus. Kristian Langer. Jan Hřebíček. Antonín Schweiger. Jan Adam Veisheit. Vít Renner. Bernard Springler.

Starší obecní: Tomáš Pospíšil. Antonín Žák. Karel Pantuček. Antonín Baytle. Antonín Labler.

Rychtáři: Petr Výšek, starší. Matěj Veis, mladší.

Roku 1736.—1747.

Samuel Vodák, primas. Tomáš Kraus. Vojtěch Trouba. Václav Viřbinský. Mikuláš Kraus. Kristian Langer. Jan Hřebíček. Jan Adam Veisheit. Vít Renner. Bernard Springler. Karel Pantuček. Václav Hypolit Vyšín.

Starší obecní: Tomáš Pospíšil. Antonín Žák. Antonín Baytl.

Rychtáři: Antonín Baytl starší. Jan Čermák mladší. Václav Viřbinský a Jan Veisheit jen do roku 1740.

Roku 1748.—1753.

Samuel Vodák, primas. Tomáš Kraus. Vojtěch Trouba. Mikuláš Kraus. Kristian Langer. Václav Vyšín. Jakub Janouš. Petr Pavel Výšek. František Antonín Labler. Jiří König. Antonín Baytle. Martin Kracher.

Starší obecní: Antonín Žák. Jan Goll. Matěj Veis. Vilím Kracher.

Rychtáři: Jan Goll, starší. Matěj Hofbauer, mladší.

Roku 1754.—1756.

Samuel Vodák, primas. Tomáš Kraus. Kristian Langer. Václav Vyšín. Jakub Janouš. Petr Výšek. Martin Kracher. Antonín

Vít Lerch. Antonín Žák. Leopold Kastner. Jan Jiří Hřebíček. Mates Hofbauer.

Starší obecní: Jakub Lovek. Josef Dědek. Josef Kraus. Rychtáři: Josef Grünvald, starší. Jan Lerch, mladší.

Roku 1757.—1758.

Samuel Vodák, primas. Tomáš Kraus. Václav Vyšín. Petr Pavel Výšek. Martin Kracher. Antonín Žák. Mates Hofbauer. Josef Meder.

Starší obecní: Jakub Lovek. Josef Dědek. Antonín Kastner. Jan Stattenický.

Rychtář: Jan Nep. Labler.

Roku 1759.—1767.

Antonín Vít Lerch, primas. Petr Pavel Výšek. Martin Kracher. Josef Meder. Antonín Žák. Mates Hofbauer. Benedikt Vyšín. Josef Dědek.

Starší obecní: Jan Stattenický. Vojtěch Kurc. Jan Černý.

Rychtáři: Jan Nep. Labler starší. Antonín Baytl mladší.

Poznámka. Samuel Vodák se pro vysoké stáří poděkoval a syndikus Lerch potvrzen za primasa; za syndika zvolen Josef Dědek.

Roku 1768.

Antonín Vít Lerch, primas. Martin Kracher. Benedikt Vyšín. Antonín Žák. Mates Hofbauer. Josef Dědek. Jan Nep. Labler. Jan Petera (r. 1769 resig.)

Starší obecní: Jan Stattenický. Vojtěch Kurtz. Tomáš Langer. František Hofbauer.

Rychtáři: Valentin Frabša. Ondřej Villand.

Roku 1769.

Antonín Vít Lerch, primas. Martin Kracher. Benedikt Vyšín. Antonín Žák † 17⁸/₁₂69 a na jeho místo nastoupil obecní starší Vojtěch Kurtz. Mates Hofbauer. Jan Nep. Labler. Jan Stattenický. Josef Dědek † v květnu 1769.

Starší obecní: Tomáš Langer. František Hofbauer. Valentin Frabša od 17⁸/₁₂69.

Rychtáři: Valentin Frabša do 17⁸/₁₂69. Ondřej Villand.

Roku 1770.

Antonín Vít Lerch, primas. Jan Stattenický. Martin Kracher, † 17¹⁵/₁₀70. Mates Hofbauer † 17²⁷/₁₈70. Benedikt Vyšín. Jan Nep. Labler. Václav Šaffer. Vojtěch Kurc.

Roku 1771.—1773.

Antonín Vít Lerch, primas. Benedikt Vyšín. Vojtěch Kurc. Jan Nep. Labler. Jan Stattenický. Václav Šaffer.

Starší obecní: Tomáš Langer. František Hofbauer. Valentin Frabša.

Roku 1774.—1777.

Jan Nep. Labler, primas. Benedikt Vyšín. Jan Stattenický. Vojtěch Kurc. Jan Antonín Seemann. František Hofbauer. Karel Langer. Bernard Žák.

Starší obecní: Tomáš Langer. Tomáš Angerle. Tomáš Čermák. Ondřej Villand.

Rychtář: Valentin Frabša.

Roku 1778.—1789.

Jan Nep. Labler, primas. Benedikt Vyšín. Jan Stattenický. Karel Langer. Vojtěch Kurtz. Bernard Žák. Valentin Frabša. Josef Vyšín.

Starší obecní: Tomáš Langer. Tomáš Čermák. Jan Urban. František Ebert.

Rychtáři: Ondřej Villand. Ignac Vyšín.

Roku 1790.

Jan Nep. Labler, primas. Benedikt Vyšín. Vojtěch Kurtz. Jan Stattenický. Bernard Žák. Josef Vyšín. Karel Langer † 17⁸/₈90. Valentin Frabša † 17¹/₈90.

Starší obecní: Tomáš Čermák † 17¹/₈90. Jan Urban. František Ebert.

Rychtáři: Ondřej Villand. Ignac Vyšín.

Roku 1791.—1794.

Jan. Nep. Labler, primas. Benedikt Vyšín. Vojtěch Kurc. Jan Stattenický. Bernard Žák. Josef Vyšín.

Starší obecní: Jan Urban. František Ebert.

Rychtář: Ondřej Villand. Ignac Vyšín.

* * *

Seznam purkmistrů.

Vincenc Hollan 17²⁴/₁₁95.—18²⁷/₆01. Vstoupil, jsa purkmistrem za válek Napolconských do pluku dobrovolných střelců a jeho purkmistrovské služné bylo mu kraj. úřadem na vojnu zasýláno, pokud byl dobrovolníkem. Za něj úřadoval zk. radní J. Slavík. R. 1801. byl zmíněný pluk rozpuštěn a Hollan přijat jako důstojník do svazku armády; následkem toho se z úřadu purkmistrovského poděkoval.

Josef Labler 18²⁶/₁₁02 † 18¹⁷/₁23. Ponejprv byl zvolen 6. července 1801. a žádali, aby směl jako purkmistr zůstatí také účetním. Volba byla zrušena, ale novou volbou opět zvolen.

Jan Šírer 18¹⁷/₂23 † 18²⁰/₄30.

Jan Bubeníček 18²⁹/₆32.—18⁴²/₆48. Roku 1831. se poděkoval, ale následujícího roku byl zase purkmistrem.

Josef Haupt MDr. 18¹⁴/₆48.—18¹⁹/₉50. a zase 18²⁰/₁₂51. až 1861.

Antonín Todl 18¹⁹/₉50.—18²⁰/₁₂51.

Josef Labler, vnuk Josefa Lablera, od února 1861. † 18¹⁴/₂86. Byl 25 let purkmistrem.

Emanuel Urban 18²¹/₁86.

Městští radní.

Jan Slavík, zkoušený radní, 1795.—1802. Jan Šírer 1795. až 1823. Ondřej Villant 1795.—1802. Jan Urban 1802.—1823. Josef Morávek 1803.—1810. Antonín Todl 1810.—1851. Jan Bubeníček 1824.—1826. Josef Leber 1824.—1838. František Šírer 1832.—? Havel Barcal 1841.—1848. Josef Tkadlík 1850.—1854. Jos. Haupt 1850. Josef Časlavský 1850.—1864. Jan Bubeníček 1850.—1859. František Neumann 1852.—1857. Ignác Urban 1857.—1864. František Labler 1852.—1862. Josef Procházka 1859.—1864. Jan Todl 1864.—1873. František Neumann 1864.—1867. Emanuel Urban 1864.—1875. Antonín Jelinek 1864.—1878. Jan Píša 1867.—1884. Čeněk Preller 1873.—1884. Josef Neumann 1877. až posud. Ant. Hotbauer 1880. až posud. František Stádník 1884. až posud. Antonín Labler 1884. až posud.

Syndikové či kancelistové.

Míchal, písař ok. r. 1502.—1525. Václav Kyvíz Českobrodský 1596.—1618. Jan Hruška ok. r. 1618. Jan Kabelius Poděbradský ok. r. 1628.—1630. Jiří Daniel Kořenický 1636.—1645. Páni, nemohouce ho stravovati, uvolili se dáti mu za r. 1636 čtrnáct kop a za rok 1637. sedmnáct kop, kteréž peníze mu byly odečteny od sumy gruntu, který jeho manželka Dorota od obce koupila. Jan Jiří Pirýn 1645.—1658. Jemu dáno na službu napřed 45 kr. Byl též krčmářem. Jiří Zajček ok. r. 1647. Zdá se, že jen zatímně službu písaře zastával. Uprchl před wojnou do Jílového, vzav sebou některé věci, na kterých mnoho záleželo. Proto i hejtmanství Křivoklátské dožadováno, aby jej k návratu donutilo. Martin Václav Pražský, písař radní, 1661. Vilím Škodský z Fajerberku 1661 až 1663. Matouš Sušenský z Tulechova 1663.—1680. Jan Antonín Fíjalovský 1680.—1684. Václav Kumpa 1684.—1688. Týž dostavil se r. 1689. do Unhoště, aby se zodpovídal z nedostatku počtů, ale primas Křištof Kottřál se ho ujal, aby dle usnesení obecních starších zavřen nebyl. Zůstalo za ním 43 zl. 31 kr. $1\frac{3}{4}$ den., které obec na Kottřálovi žádala. Karel Frant. Markovský 1688.—1696. Jan Emerich Rosa 1696. Jan Alexandr Kembin 1697.—1699. Daniel Erasmus Jedlička Štířinský 1699.—1701. Napsal na knihu protokolů tuto vtípnou hříčku slov: Si curam curas, parat tibi curia curam. Chceš-li míti starosti, úřad ti jich dá dosti. Martin Václav Sušický z Tulechova 1701.—1714. Hynek Šmíd 1705.—1708. Frant. Havel Najpaur 1708.—1710. Měl s obcí rozepři, protože prý nechtěl kalendáře obecní vydati; došlo tak daleko, že 7. února. 1711. byl skrze obecního posla dodán do Prahy k appelačnímu soudu. Měl služby měsíčně 6 zl., žita 7 strychů, pšenice 2 strychy, hrachu 1 strych, dříví 14 sáhů, z každé várky půl vědra piva a vědro patok. Jan Emerich Rosa 1710.—1714. Antonín Josef Lerch 1714.—1759., kdy byl zvolen za primasa. Frant. Plorantius ok. r. 1734. Jan Adam Pokorný ok. r. 1737. Josef Dědek 1759.—1761. Josef Heger 1761.—1776. Antonín Pavlovský z Rosenfeldu 1776.—1785. Pochválen. Odtud se dostal za aktuára do Králové Hradce. Benno Günther 1785.—178(?) . Vojtěch Kroupa 1798.—1801. Josef Štěpán Labler 1801.—1839. Antonín Veselý 1802—? Josef Leber 1816—1825. Josef Springler, první, 1825.—1850. Antonín Oliva, druhý, 1842.—1850. N. Holovský

1850.—1855. Jan Seifert 1855.—1860. Josef Labler, početvedoucí 1856.—1857. Ignác Šefčík 1836 vypomáhal, od r. 1860. definitivně až do 31. prosince 1868. Petr Ebert 1869. posud.

Dodatek.

Roku 1850. rozděleno bylo království české na 7 krajů; každý kraj obsahoval několik hejtmanství a hejtmanství dva nebo tři okresní soudy. Politická správa vložena v pravomoc hejtmanství a soudnictví svěřeno soudům. Když brzy potom byla hejtmanství zase zrušena, přetvořeny okresní soudy na tak zvané smíšené okresní úřady s mocí soudní i politickou. Tím pochována byla obecní samospráva a dřívější rozsáhlá pravomoc městských úřadů. — V Unhošti zřízen byl c. k. okresní soud, jenž počal úřadovati 15. března 1850. — Až do vystavění nové budovy pro c. k. okresní úřady — do listopadu 1852. — úřadovaly tyto v domě radním a úřady obecní v domě čís. pop. 106. Vězení pro ženské bylo pro tu dobu v č. pop. 185., pro mužské v radnici a v bývalé »Staré rychtě« č. pop. 59.

Radnice.

Tu, kde nynější budova radní stojí, bylo až do konce 15. anebo začátku 16. století hospodářské stavení patřící knězi Václavovi z Unhoště, synovi starého Zajíce. Když týž roku 1438. zemřel, odkázal vše sestřenci svému Pechanovi a jeho ženě Eližce, která zde po smrti manžela svého hospodařila až do r. 1476.; v říjnu téhož roku prodala toto své dědictví za 65 kop gr. Šimónovi Muchovi a Kláře jeho manželce. Od něho snad koupila to místo obec, když jí majestátem Vladislava II. (1472—1516) samospráva udělena byla, aby zde vystavěla dům radní. Až do té doby úřadovalo se nejspíše ve Staré rychtě (nynější číslo 59.) (Rukopis P. Mottla.)

Ze zpráv porůznu roztroušených pokusím se nyní podati popis radnice nejstarší anebo alespoň radnice, jak vypadala před válkou 30letou.

Radnice před válkou byla budova jednopatrová, šindelem krytá. V průjezdu, jdouce do radnice po pravé straně, shledáme »spilku«, do níž se dveřmi z průjezdu vcházelo a z níž hledělo se oknem do dvora: ze spilky odváděly se kaly stružkou prkny přikrytou, skrze průjezd na ulici. Po levé straně v průjezdu byla do-

lejší radní světnice a šatlava, do níž světlo ze dvora padalo. V hořejším patře byla chodba o jednom okně, které se říkalo »mashauz«. Z té chodby byly troje dvěře, jedny do velké síně, jedny do malé a jedny do deposice. Velká síň byla nejspíše nad dolejší radní síní a šatlavou, deposice, a menší síň nad spilkou. V deposici stály tři truhly. v jedné byly jistý čas majestáty, ve druhé du chodenské peníze a ve třetí peníze sirotčí. Ve sklepě pod radnicí konalo se právo útrpné kládou, pálením a p.

Během 30leté války utrpěla radnice velikých pohrom. Tak r. 1620, z truhlic peníze vybrány, knihy a spisy rozmetány a radnice zapálena. R. 1629. v měsíci květnu radnice znova spustošena a spálena, byvši snad po roce 1620. opravena. R. 1639. odhadnuty škody na radnici způsobené na 1231 zl. 5 kr. 3 den. R. 1675. byla zde umístěna škola a upraven byt pro učitele.

Kdy a kolikráté potom radnice opravena, přestavěna anebo snad od základů zbudována byla, o tom až do r. 1837. žádných zpráv se nám nezachovalo. Soudím však, že alespoň pravá strana valně přetvořena byla, když prodán byl starý obecní pivovar, jenž stál naproti radnici a měl zde spilkou; neboť když koupen byl pivovar Salcberský, zajisté se již v radnici nespílalo a tehdy asi místnosti v radnici valnou proměnu vzaly. Možná dost, že tenkráté, bylo to okolo roku 1799., radnice byla přestavěna tak, jak se nám o ní zachoval situační plán z posledních let její trvání z roku 1837.

Když v první polovici tohoto století ukázalo se, že radnice jest ve stavu velmi sešlém a není v ní ani potřebných a bezpečných místností, počalo se roku 1837. jednati o její přestavbu. Z té doby zachoval se nám situační plán té stařenky jak v půdorysu, tak v průřezu, jakož i zevnější na ni pohled. Dle protokolu ze dne 4. srpna zmíněného roku vypadala radnice takto: Byla budova jednopatrová ve dvou odděleních. Za ní byl podlouhlý dvorek zakončený kůlnou. V průjezdu po levé straně byl byt strážníka skládající se z jedné světnice a kuchyně, za ním byla kůlna na střikačku a hasičské náčiní. V pravo o tři stupně výše než dlažba průjezdu byla šatlava a komora ještě o jeden stupeň výše položená, které se pro přílišnou vlhkost k ničemu použití nemohlo. Mezi šatlavou a komorou naznačena jest na plánu jakási předsiň a kuchyňka, o níž v protokole zmínky není. Průjezd a místnosti

z průjezdu v levo byly klenuté, ostatní nikoliv. Pod šatlavou byl mělký, nízký sklep, do něhož vedly schody ze šatlavy; vedle této byly schody do prvního patra. Šatlava měla dvě malá okénka do ulice, jimiž jen spoře světlo do vnitř padalo, takže byla místnost šatlavní temná, dusná a nezdравá.

V prvním patře vcházelo se po schodech do předsíně dosti prostranné. Zde na levé straně nad bytem strážnickovým byla kancelář a vedle ní archiv. V pravo o stupeň výše bylo politické vězení s kuchyní, obojí nad šatlavou a za ním dále do dvora byla komora, spižírna to strážnickova. Podle politického vězení a komory byla nízká chodba k záchodu, do něhož se po pěti stupních vcházelo. Mezi ním a archivem byla komora, do níž se vcházelo z předsíně a v níž byla pec. Z těchto hořejších místností byl klenutý jen archiv. Kancelář, politické vězení a spižírna měly podlahu dřevěnou, archiv, komora s pecí a předsín byly dlážděny cihlami. Střecha mansardská byla pokryta šindelem. Na půdě, kdež byla položena prkna, ukládalo se kontribučenské obilí. Průjezdem v době dešťů tekla voda proudem ze dvora, který měl šikmý svah, tak prudce, že někdy do radnice ani se nemohlo. Ve dvoře v levo byla studna asi 10 sáhů hluboká s výbornou pitnou vodou. Zadní kůlna byla pouze dřevěná, slámou krytá a velmi chatrná; zde uloženy byly jarmareční věci.

Poněvadž nebylo v radnici bezpečného místa pro pokladny, byly tyto až do roku 1839. umístěny v budově kontribučního Josefa Lablera. Po jeho smrti, nežli by radnice přestavěna byla, měly se uložit v klenutém bytu strážníka; avšak když rozhodnuto, že přestavba radnice od základů předsevzata bude, najali pro kancelář a pokladny místnosti v domě čís. 106. za 80 zl. roční činže.

Při komissionelním vyšetření staré radnice od kraj. inženýra dne 4. srpna 1837. předsevatém shledáno, že zvláště zadní část budovy jest velmi chatrná, že zdivo všude jen na hlinu bylo stavěno, že šatlava jest velmi nezdравá a nevyhovuje požadavkům novověké lidskosti, ani že zde není dosti místností potřebných.

Městská rada usnesla se po zmíněném ohledání, že se má jednati o *přestavbu* budovy a pro ozdobu aby radnice vížkou opatřena byla; tato měla býti jen dřevěná, ale později usneseno zbudovati vížku zděnou. Radnice měla býti pokryta plechem, obě

kulny taškami. Přestavba radnice kraj. úřadem povolena, plán kraj. inženýrem vypracován a městskou radou schválen. Jeden a sedmdesát měšťanů zavázalo se, že potřebné stavivo zdarma přivezou, zkoušený zednický mistr Josef Sechtr zhotovil rozpočet na 6204 zl. 34 kr., dvorní účárna na 5942 zl. 1 kr., ktero žto částku k tomu účelu z obecní pokladny vydati povoleno dvorním dekretem ze dne 30. října 1839. a ustanoveno, že veřejná dražba konati se bude dne 10. září 1840. Ale s tou dražbou páni z rady nějak ke konci přijíti nemohli; odkládali a odkládali, nedbajíce několika důtek jim od kraj. úřadu udělených. Až když purkmistru uložena byla proto pokuta 10 zl., která mu přes všechny rekursy odpuštěna nebyla, teprv potom úředními novinami a oběžníkem do sousedních měst i vesnic ohlášena dražba na den 13. března 1841. Vyvolávací cena obnášela 5942 zl. 1 kr. Poněvadž se při dražbě nemohlo toho docílit, aby jednotlivé práce zvlášť pronajaty byly, tož propachtována stavba v celku tomu, kdo nejméně podal. Byl to Vinc. Bubeníček z Prahy, bratr purkmistra Jana Bubeníčka, jenž podal 5813 zl. k. m., tedy o 129 zl. míň. Kauce 594 zl. pojištěna byla na domě jeho čís. 26. zde v Unhošti.

Z konceptu smlouvy budiž zde toto uvedeno:

1. Pachtýř byl povinen 3 léta ručiti za solidnost stavby a všechny škody, mimo živelní, které by se na budově staly, měl dát opravit. 2. Byl zavázán hned z jara r. 1841. stavbu počítí a ji do zimy téhož roku pod střechu přivést. Celá stavba měla býti do 16. října 1842. dokončena.

S bouráním počato v březnu 1841., základní kámen slavnostně položen v červnu, 1. září počato krytím a dne 13. ledna 1843. oznámeno kraj. úřadu, že jest stavba dokončena. Za dozorce nad stavbou se strany měst. úřadu zvoleni byli 23. června 1841. Jan Urban, anvald, Jos. Tkadlík, Jos. Čáslavský a Jan Langer; r. 1842. za Langra Bartol. Ebert.

Tolik zachovalo se nám ve spisech. Však ještě jeden spis z doby pozdější dotýká se stavby radnice. Jest to žádost osmi měšťanů z r. 1848., aby jim vydány byly spisy týkající se více prací při stavbě vykonaných proto, že chtěli proti podnikateli stavby žalobou zakročit. Více o té věci akta nevypravují. — To byla poslední stavba radního domu, jenž od té doby v podstatě se nezměnil až na střechu manzardskou, která r. 1882. stržena a novou, jednoduchou, taškovou nahrazena byla.

Duchovní správa.

Ve věcech církevních patřila Unhošť dle Tomka a Frant. Palackého již za starodávna k dekanátu Ořechovskému. Z fary Unhošťské odvádělo se roku 1384. desátku papežského 45 gr. (Balbin Misc.)

Fara Unhošťská náleží k nejstarším farám v Čechách, což dokazuje mimo jiné nadační listina krále Jana Lucemburského z r. 1329. Listinou touto dává se řádu křižovníků s červenou hvězdou kostel farní v městysi Unhošti jakož i právo patronátní. Z latinské té listiny stůj zde v překladu jen ona část, která se týká Unhoště. Zní následovně:

Jan z Boží Milosti český a polský král k věčné paměti známo činíme, že k dokonalejšímu vyživení křižovníků s červenou hvězdou a jich chudým ve špitále sv. Františka blíže mostu Pražského bydlícím dáváme farní kostel s kaplí k němu přináležející v městě Tachově; též kostel farní v městysi Unhošti se všemi desátky, s právem vším i se všemi k těm kostelům patřícími svobodami jakož i jus patronatus, chtěje tomu, aby mistr a bratři již dotčeného špitálu ze sebe k těm kostelům dosazovali faráře, které by schopnými býti uznávali. Ta pak naše vůle a to nadání aby jak nyní tak i budoucně na věčné časy svou stálost měla, přítomný list větší pečeti naší jsme potvrdili. Dáno v Lucemburku léta Páně tisícího třístého dvacátého devátého dne devatenáctého měsíce října.

Jak z listiny této patrno, přísluší právo podací ke kostelu Unhošťskému od zmíněného roku 1329. křižovníkům s červenou hvězdou a mají sem faráře ze svého středu dosazovati. Nic však méně setkáváme se zde hned v témže století s faráři z řádu premonstrátského ze Strahova z Prahy; tak l. 1361. byl zde farářem Jan Strahovák a Otto Smetana, kněz téhož řádu.

Proč tak brzy potom, když křižovníci obdrželi v Unhošti právo podací, dosazování sem byli kněží řádu jiného, nedovedu si vysvětliti jinak, než tím, že snad v těch dobách křižovníci svých kněží málo měli, jakož bylo i později po válce 30leté. Že sem na čas dosazovali kněze z řádu premonstrátského ze Strahova, to stalo se asi proto, že Strahováci toho času v nejbližším sousedství, v Chejní a Ouhonicích, své statky měli.

Nejstarší posud známý farář v Unhošti byl Sulek, jenž r. 1347. zaměnil faru svou s Janem, kanovníkem při chrámu sv. Jití za faru Otvojickou. Jak dlouho zde farářoval Jan kanovník, nevím. Po něm působil zde Jan Strahovák, který zde byl až do roku 1361. Když se z fary zdejší poděkoval, dosadili sem 19. července 1361. Ottu Smetanu, rovněž člena premonstrat. řádu na Strahově a uvedl ho sem farář z Hořelice. Po Smetanovi byl zde farářem opět jakýsi Jan, který si vyměnil faru Unhošťskou 29. ledna 1373. s Jakubem, farářem na Hradě (in curia) se svolením Karla IV. L. P. 1377. potvrzen Jan, kněz (snad kaplan nebo zdejší rodák?) z Unhoště za faráře do Mrtníku a l. 1389. dne 7. srpna Petr, kněz z Unhoště stal se oltárníkem při oltáři sv. Trojice v kostele sv. Mikuláše ve Větším městě Pražském (Staré město). — Oltárníci byli duchovní ustanovení při jednotlivých oltářích ve chrámech Pražských, jejichž stálé příjmy záležely z nadac ke zmíněným oltářům učiněných a jejichž povinností bylo vykonávání obřadů při těch oltářích dle vůle testátora.

L. P. 1390. učiněn farářem v Mrtníku Mauricius, kněz z Unhoště. Již dříve zmíněný farář Jakub vzdal se 5. prosince r. 1407. zdejší fary a po něm ustanoven se svolením krále Václava IV. za faráře Zikmund z Budějovic, dříve farář v Kostelci. (Tomek. Děj. Prahy V. 220. III. 75. Libri conf. m. I. 157. V. 24.) R. 1409. dne 27. července ustanoven za faráře do Černilova Tluxe z Unhoště, písař zemský (notarius publicus). (Lib. conf. III. 4.) Rovněž tak byl písařem zemským r. 1415. kněz Václav, syn Jana z Unhoště. (Tomek V. 115.) R. 1412. dne 24. března ustanoven Antonín, kněz z Unhoště za faráře do Nesuchýna a r. 1414. dne 25. září Matyáš z Unhoště za faráře do Pnetluk. (Lib. Conf. III. 4.) R. 1436. byl Řehoř Baien, farář v Unhošti, ustanoven oltárníkem při oltáři zvěstování P. Marie u sv. Víta v Praze. (Tomek. Zákł. Prahy V. 118.) Brzy potom farářoval zde Beran, který byl s rychtářem Unhošťským za svědka, když kněz Vaněk z Unhoště dne 24. března 1438. poslední vůli o svém gruntu zde v Unhošti ležícím učinil. (P. Mottl. Kn. Malostr. II. 68.) R. 1476. ve čtvrtek před sv. Františkem prodal farář Jan čtvrt lánů polí za 11 kop gr. úplně zaplacených Petrovi Vichrovi a Dorotě, manželce jeho. (P. Mottl. Rukopis str. 5.) R. 1502. byl tu farářem kněz Jíra, R. 1517. dne 21. května uvádí se za svědka kněz Michal. (P. Mottl. str. 21.)

Následující farář P a v e l byl samé pletky a místo míru roz-seval prý jen různice. Týž byl v úterý na den sv. Jiří l. P. 1537. žalován u komorního soudu v Praze od Vilíma Chlumčanského z Přestavlk a v Jenči, obviněn jsa ze slov hanlivých, že p. Chlumčanskému »lotrů« nadal. (P. Mottl. str. 21.)

Potom následovali faráři: J a n 1542. V a l e n t i n 1548. V. R o s a 1560. P e t r V o j á k 1575 a J a n B r t v a D o m a ž l i c k ý 1604.—1616. Tento prý od Unhošťských, kteří se přiznávali ku straně »pod obojí« a spravovati se chtěli konsistoří dolejší čili utraquistickou, mnoho příkoří snášeti musil; ba tak daleko mezi nimi došlo, že mu, jak si ve svých dopisech k arcibiskupovi stěžuje, kostel na zámky zavřeli a jemu vypuzením hrozili. Tyto spory mezi ním a osadníky zdejšími trvaly až do jeho smrti 1616.

Brzy po jeho smrti vyhlídli si Unhošťští za faráře J a n a M a t h e i d e s a, který prý ale pohoršlivý život vedl, tak jako by ženat byl, ze které příčiny prý byl od arcibiskupa uvězněn. Konečně na prosby osadníků svých a jiných propuštěn, choval se pokojně. (P. Mottl str. 23).

Unhošť bez duchovního pastýře od r. 1626.—1661.

Jako v celých Čechách dostala na počátku 17. století vrch strana protestantská, tak bylo také v Unhošti. I zde mnozí obyvatelé přilnuli k protestantství a dosáhli toho, že jim poslán za pastora Josef Albín Písecký, který zde asi do roku 1628. prodlel.

Od roku 1628. zůstali Unhošťští katolíci (protestanté se vystěhovali) bez duchovního pastýře a byli bez něho skoro 32 leta. L. P. 1637. ucházeli se sice o faráře a vyslali proto k p. převorovi řádu křižovníků do Prahy urozeného a statečného rytíře p. Karla Čejku z Olbramovic a Jiříka Marka, t. č. primasa. Ti pak, vrátivše se, oznámili, že do Unhoště farář dosazen bude, odvedou-li mu Unhošťští polovici ročního desátku napřed. K tomu se obec zavázati nemohla pro velikou toho času »potřebnost a ochuzelost.« Proto se svolením pana převora učiněna v domě primasa smlouva s P. Klimentem, aby do Unhoště třetí neděli přijížděl a služeb církevních zde vykonával; leč P. Kliment k smlouvě nestál, vymlouvaje se kostelníkovi Janu Rouskovi, že záduší Unhošťské ani potřebných rouch nemá. Proto dlužili se Unhošťští mešní roucha od sv. Václava na Malé straně v Praze a P. Kliment a po něm P. Ondřej nějaký čas služby v Unhošti vykonávali. Když pak téhož roku 1637. P. Ondřej do Třebenic za faráře byl ustanoven,

a v měsíci květnu p. hejtmanem Krivoklátským městská rada obnovena býti měla, žádali otcové městyse p. převora, aby jim k té slavnosti nějaký kněz poslán byl, který by mši sv. a kázání slova Božího toho dne učinil a pak aby »v příčině služebnosti církevní opuštění nezůstali«, za to žádali.

Roku 1650. znova o kněze vyjednáváno bylo; pan děkan ze špitála křižovníků z Prahy sám za tou příčinou do Unhoště zavítal a s Unhošťskými smlouvu jakousi učinil. Leč osadníci přifaření, kteří té smlouvě přítomni nebyli, odporovali a chtěli, aby toliko na výroční svátky v Unhošti služby Boží konány byly, od každé služby Boží aby tolar a vychování (strava) knězi dáno bylo, k tomu že přivolují. A tak zdá se, že služby Boží dosti nepravidelně konány byly; neboť často Unhošťští kněze si žádali, aby bez útěchy církevní nebyli, zvláště v dobách trudu a nebezpečí, jak patrně z listu 228. »Kopiálu p. purkmistra«. Zníť zajímavý ten list takto:

Panu administrátorovi špitálu sv. Františka blíže mostu Pražského!

Vaši milosti důstojný, velebný pane nám laskavě příznivý. Od Pána Boha zdraví výborného i jiného všeho dobrého V. Msti. vinšujice přejeme. Nepochybujem, než že v dobré paměti V. Msti. pozůstává naše zkrz psaní předešlá žádost o pana patera, kterýžby službu Boží o posvěcení chrámu Páně sv. Petra a Pavla v městysi našem vykonati mohl, to že se státi nemohlo pro slušné příčiny. I poněvadž nyní z připuštění Božího rána morová téměř všudy vůkol nás proskakuje a časové velmi nebezpeční nastávají, (ač u nás ne, my zač pánu Bohu děkovati máme, že nás ještě od té rány chrániti ráčí), abychom slovem Božím potěšení a duchovním pokrmem posilnění jsouce, mohli tím horlivěji hněv pána Boha všemohoucího modlitbami svými krotiti. V té příčině k V. Msti. se ucházejíce se vší náležitou uctivostí šetrně žádáme, že nám tak mnoho lásky prokázati a jednoho pana patera, který by službu Boží u nás v našem chrámě sv. Petra a Pavla v neděli čtrnáctou po sv. Trojici 5. dne Septembris vykonati mohl a nás posluchače své slovem Božím potěšil, propůjčiti ráčíte. Pokud se to státi moci bude, neopomineme při kostelnících naříditi, aby potřeby ke mši sv. náležející z měst Pražských sebou při panu paterovi vziti neobmeškali, ano i okolním lidem k témuž záduší našemu příslušejícím, že se služba Boží na týž den konati má, v známost uve-

deno bude. Jsme k V. Msti. té důvěrné naděje, že v žádosti této oslyšání nebudeme, čehož se všelijakou volností a líbeznými službami V. Msti. odměniti zamlouváme. Odpovědí zpravení býti žádáme. S tím do ochrany Boží V. Msti. se poručena činíme.

Datum dne 26. augusti ai. 1649.

Z tohoto a zvláště pak z listu 240. jasně vysvítá, že až do roku 1651. k vykonávání služeb božích v Unhošti dojížděli duchovní ze špitála křižovníků z Prahy. Od r. 1651. vykonávali zde služby boží duchovní z Kladna, zvláště farář P. Antonín Sarabský až asi do konce roku 1652., po něm pak P. Jan Kaplánek, křižovník, z nařízení konsistoře. Týž o tom nařízení podal do Unhoště zprávu dne 18. listopadu 1652. žádaje, aby dle smlouvy obstarán byl pro něj skromný oběd a pro jeho koníčka obrok. — Po P. Kaplánekovi obstarával administraci Unhoštěské fary P. Jiří Aster. V dubnu l. 1661. měli již v Unhošti svého faráře P. Jana Otticha, kněze řádu křižovníckého.

Nebylo tedy v Unhošti duchovního správce vůbec od r. 1628. až do r. 1661. //

*

Když válka 30letá ukončena byla a všichni jinověrci buď ze země české se vystěhovali nebo na víru katolickou se obrátili, nebo spíše obrázení byli, pracovalo se všude s velikou horlivostí k tomu, aby církevní obřady a slavnosti, kterýchž po celou tu dlouhou dobu válečnou z příčin na snadě jsoucích velice zanedbáváno bylo, zase vnově ku platnosti a slávě přivedeny byly.

K nejokázalejším a nejkrásnějším slavnostem církve katolické ode dávna patřila a patří slavnost „Božího Těla“. Aby tato slavnost v Unhošti zase jednou okázala se vykonala, a z příčin v dopise uvedených, zaslal P. Ant. Sarabský, který, jak už víme, z Kladna do Unhoště přisluhoval, městské radě zajímavý list, který zde doslovně položití jsme si umínili, abychom z jeho vlastního líčení poznali, jak se zmíněná slavnost l. P. 1652. zde konala. Zněl takto:

„Slovutní a vzácné poctivosti pane purkmistře a páni radní J. M. C. městyse Unhoště zdraví dobrého od P. Boha Všemohoucího vinšuji.

Slavnost Božího Těla s jak velikou slavností po všem světě od lidu katolického jest svěcena, žádnému tajno není, an i v krá-

lovství českém to spatřujeme, obzvláště v hlavních městech Pražských se processí přes celou oktávu každodenně slavně konají ku příkladu nám okolním, abychom jich v tom následovali, což činíme dle největší možnosti, nemůžeme-li v sám den, tedy aspoň v neděli po Božím Těle pro nedostatek kněžstva. Poněvadž pak J. M. C. ráčí dokonce tomu chtít, aby v království českém náboženství katolické všelijakým způsobem rozmnožováno bylo, toto pak naše náboženství jest nejpřednější, kterým se osvědčovati máme přede vším světem, obzvláště před kacíři, že jsme pravdiví křesťané a milovníci Krista Pána a že pod způsobou chleba jest pravdivý syn Boží, Kristus Ježíš a pravdivé tělo i krev jeho ve velebné svátosti oltářní. Jak tak z povinnosti své jak i z vnuknutí J. V. M. pana hraběte mladého ze Žďáru, hejtmana tohoto kraje, dá pán Bůh v neděli po vykonání služeb Božích v městysi Unhošti procesí slavné držeti chci. Co kdyby se nestalo, snad na obě strany nějaká domluva a za tím něco horšího mohlo by přijíti. Protož pana purkmistra a pánův za to žádám, aby obyvatelé městysi Unhoště byli napomenuti, předně aby se do chrámu Páně beze vší výmluvy k tomu náboženství s manželkami i s čeládkou najíti dali se vší pobožností; k tomu aby zejtra po fůře máje, kteří mají potah, přivezli, kteří potahu nemají, k stavění mají a zametání cest přišli.

Processí takto bude, od kostela mimo pana primasa až ke kováři, od kováře tou ulicí až k mostku před p. rychtáře, odtud upřímo až k mostu mimo druhého kováře, od mostu rovně vedle domův zase do kostela. Oltáře pak mají býti čtyry, na čtyry strany světa, jeden nech bude před domem pana primasa v té ulici, druhý v ulici, která jde k pivovaru v místě příhodném při pastušině, třetí v ulici, která jde od p. rychtáře k druhému kováři v místě příhodném, které se bude nejlépe viděti, čtvrtý před zetěm Trubačovým. A to na ten způsob: učiníte kapličku z máje a v ní postavíte prostřední stoleček, aby mohl býti jako oltář; ten ubrusem domácím napřed i na vrchu přikryjete, na němž obraz postavíte a nad obrazem nějaká nebesa z máje nebo z plátna, aby pod nimi monstrance stála, uděláte. A od kostela těmi čtyrymi stranami na obě strany máj stavěti dáte, aby se prostředkem mohlo jíti. Co se dotýče ubrusův, mohou býti domácí, kteří mají, aby jich zapůjčili. Co se dotýče obrazův, nemá-li který soused jakého obrazu, aby se poslali dva (lidé) na Kladno, že se zapůjčí

i co více třeba bude. Kyšických také k tomu zavolati dáte, aby nápomocni byli. Jestliže by kostelníci do toho trefiti nemohli, zapůjčil bych kostelníka jednoho i s Markem, který ještě u mne zůstává, aby to spravili. I aby jakž náleží ta processie konána byla k větší uctivosti převelicbné svátosti a větší pobožnosti lidu, vezmu sebou kantora i s pacholaty, aby zpívali a verši říkali, z nichž jeden Unhošťský též říkati bude; platu za to nebudu žádati, jísti aby se jim dalo, na mne neohlédající, neb mě více služba Boží, nežli nevím jaké krmy obveseluje. Nákladu pro mne nech žádný žádného nečiní, těm toliko, kteří se mnou přijdou, nech se něco dá. Pro pacholata nech se nějaká roucha vyhledají, aby mohla býti přistrojena, od p. Kadaňského, od jeho zetě manželky a od jiných, kteří něco mají. Kvítí taktéž nech shledají na lukách a ze zahrady J. H. M. z Červeného Újezdce, jim (Újezdským) a předně p. hejtmanu Újezdskému může se vzkázati včasné o té processii, neb jest vlastní vůle J. V. H. M. Trávy každá hospodyně nech také jednu nůšku dá natrhati. Strany pacholat naříditi, aby každá jednoho přistrojila. Bude jich šest. Paní primaska jednoho, druhého pí. Markova, třetího pí. Kadaňská, čtvrtého její pí. dcera, pátého šestinedělka kovářka, pí. Vrbská pak svého syna přistrojí. Při tom pana purkmistra a pány žádám, by co se tu píše, aby se stalo; ať se od ouřadu mocně a skutečně poručí, nebo kdyby se kdo něčemu zprotivil, musilo by to potom někomu a snad i ouřadu těžkost přinéstí a že má vůle k tomu nebyla, nebude se moci žádný vymlouvatí, nebo vím, že se někteří naleznou protivníci. A já, jenž největší potěšení mám, když se náboženství lidu katolického ke cti Boží pěkně vykonává, abych neměl nějakého pohoršení a zármutku, velice prosím. Odpovědi žádám, abych věděl, že jest to psaní dodáno a ti, kteří pro věci kostelní přijíti mají, aby zejtra přišli k večeru. S tím se p. purkmistrovi a pánům poručím k dobrému a veselému shledání.»

Dáno na Kladně posledního máje 1652. Pana purkmistra a panův na modlitbách trvajících P. Anton Sarabský, farář Unhošťský.

Poznámka. Ve příčině processii soudím, že konalo se z kostela Pražskou ulicí až k číslu 21., kde byla toho času kovárna; odtud šlo se Pivovarní ulicí, kdež u pastušiny byl druhý oltář, přes můstek Hájeckou ulicí až k čís. 149. a odtud přes druhý můstek po náměstí do kostela, kterýmž směrem jsou i čtyry strany světa vyznačeny.

Brzy po nešťastné bitvě Bělohorské po celou dobu války 30leté i po ní všemi možnými prostředky pracováno k tomu, aby jinověrci přivedeni byli do lůna církve katolické. Ačkoliv mnoho tisíc Čechů a Moravanů opustilo pro víru drahou vlast svou, vystěhovavše se do ciziny: tož nicméně vydávala se přísná nařízení a konala se rozličná opatření, aby přes všechny již provedené hrozby a tresty předce snad někde jinověrci trpění nebyli.

Dvě léta po válce zasláno bylo z hradu Křivoklátského městské radě v Unhošti přísné nařízení, které jest obsahem svým pro ony doby významné a jež proto neváhám milému čtenáři doslovně zde sděliti i s jeho následky. •Opatrní pane purkmistře a konšelé městyse Unhoště, na Pánu Bohu vám dobrého zdraví přeji.

Oznamuji vám, že těchto dnův jest publicován patent J. M. C. Krále a Pána Pána nás všech nejmilostivějšího a přísné poručení od J. Excell. a Msti. pánův Místodržících v království českém v kraji Rakovnickém, aby páni obyvatelé a všichni lidé, jakéhokoliv stavu a povolání jsou, též lidé poddaní a čeládka jejich, in summa buď on kdo buď, žádného naprosto nevyjímajíc, do sv. Matěje nejprve příštího, jenž bude dne 24. měsíce přítomného léta a neb v témdni potom konečně k víře svaté, samospasitelné, katolické, apoštolské, římské postoupili. U víře s J. M. C. se srovnávající vysvědčení od svých zpovědníků ukázali a to pod jistou velikou a neproměnitelnou na penězích vyměřenou pokutou.

Vedle toho dostatečně nařizují, abyste se vedle milostivé vůle a poručení J. M. C. tak poslušně zachovali v příčině náboženství nejprve sami na sobě dobrý příklad dajíc (sic) a potom všechny sousedy, též děti dorostlé, čeleď a podruhy neb nádenníky své a summou všechny osoby mužského i ženského pohlaví u vás v městysi se zdržující k poznání a přistoupení k víře svaté, katolické, apoštolské, římské v témž již jmenovaném a uloženém peremptorium termínu přísně napomenuli i skutečně přidrželi. Kterí by se pak tak poslušně k spasení duší svých zachovali, vysvědčení od svých zpovědníků a kteří by pak se proti tomu Pánu Bohu líbeznému nařízení všelichně a bludně stavěli zejména poznamenané mně k rukoum po vyjití opačeného, uloženého času — nebo se to Jich Excell a Mstem na kancelář J. M. C. přednésti má — pravdivě pod pečeti vaší městskou odeslali

Datum na zámku Křivoklátku v pondělí 21. februarii ai. 1650

Váš dobrý přítel

Simon Bauller, v. r.

Následkem tohoto přísného nařízení bylo r. 1652. vykonáno sečítání lidu ve příčině náboženství a výsledek takto na Křivoklát oznámen :

My purkmistr a konšelé městyse Unhoště vedle J. M. C. Krále a Pána Pána nás všech nejmilostivějšího milostivého poručení přiznáváme se, že dle níže položené specifikací všech osob obojího pohlaví od 12 let starí v obci naší se vynachází :

Rodina	
Jiří Vrbský,	starý katolík,
Kateřina, manželka	dto.
Matěj, syn	dto.
Alžběta, dcera	dto.

Rodina	
Havel Kostky,	starý katolík,
Alžběta, manželka	dto.
Josef Pražák, oráč	dto.
Anna, děvka, nová katolička,	
Pavel, podruh, starý katolík,	
Anna, manželka	dto.

Rodina Anna Krystyanka,	
vdova,	nová katolička,
Kateřina, dcera	dto.

Dvůr J. M. pí. hrab. Černínové.	
Jiří Hendl, šafář,	starý katolík,
Anna, šafářka, nová katolička,	
Matěj Nováček, oráč	dto.
Lydmila, manželka	dto.
Anna, děvečka	dto.
Lydmila, podruhně	dto.
Marek, pohůnek	dto.

Rodina	
Jan Hayžman, zedník, st. katol.,	
Anna, manželka	dto.

Rodina Vavřinec Papoušek,	
kovář,	starý katolík,
Judita, manželka	dto.
Václ. Fiala, tovaryš,	nový kat.
Václ. Svoboda	» dto.
Václ. Pokorný	» dto.

Dvůr p. Andreáše Bayera.	
Jakub Bayer, bratr,	starý kat.
Ludvík Číhař, písař	dto.
Jakub, šafář,	nový katolík.
Dorota, manželka	dto.
Anna, děvečka	dto.
Václav, oráč	dto.
Mikuláš, pohůnek,	dto.
Matěj, pohůnek,	dto.
Honz, zedník,	dto.

Dvůr p. Kar. st. Čejky z Olbram.	
Jan Nováček, šafář,	starý kat.
Anna, manželka	dto.
Dorota, šafářka,	nová kato ^l .
Eva, děvka	dto.
Václav, oráč	dto.

V J. M. p. Albrechta Kolo-	
vrata dvoře čeládka.	
Petr Komár, šafář,	starý kat.
Anna, manželka	dto.
Jiří, oráč starší,	nový katolík,
Matěj, oráč	dto.

Jiří Habánů, oráč, starý katol.
 Martin Stauch, nádv. dto.
 Jakub, pohůnek dto.
 Jan dto. dto.
 Jiří dto. dto.
 Jakub, kravař dto.
 Kateřina, děvka dto.
 Dorota dto. dto.
 Appolena dto. dto.

Rodina

Pavel Fousek, starý katolík,
 Anna, manželka dto.

Rodina

Krištof, uhlíř, starý katolík,
 Maruše, manželka dto.

Anna Vztekla, vdova, stará
 katolička.

Rodina

Václav Výšek, starý katolík,
 Kateřina, manželka dto.
 Jindřich, bratr dto.

Rodina

Jan Šrámek, starý katolík,
 Lydmilla, manželka dto
 Kateřina, dcera dto.

Rodina

Kat. Rousková, vdova, st. kat.
 Maryana, děvka, nová katol

Rodina

Vilém Vyšín, starý katolík.
 Kateřina, manželka dto.

Rodina

Jindřich Moranský, starý katol.
 Dorota, manželka dto.

Jakub, oráč, nový katolík,
 Anna, děvka dto.

Rodina

Kat. Klatovská, vdova, st. kat.
 Vavřinec, syn dto.

Rodina

Anna Šonigerová, vdova, stará
 katolička.

Dorota, děvka, nová katol.

Rodina

Tobiáš Ratiborský, nový kat.
 Kateřina, manželka dto.

V domě Laurence, kotláře.
 Kateřina, šafářka, nová katol.

Dům p. V. z Elznice
 P. Václ. Kuurat z Elznice, st.
 katolík.

Pí. Sybilla Polexina, manželka,
 st. kat.

Jan Šebera, oráč, nový kat.
 Petr, pohůnek dto.
 Barbora, děvka dto.

Rodina

Jan Jiří Pirýn, vdovec, st. kat.
 Mandalena, dcera dto.
 Alena, děvečka dto.

Rodina

Jiří Pěnkava, starý katolík.
 Kateřina, manž. dto.
 Veronyka, dcera dto.
 Jakub, oráč, nový katolík.
 Voršila, děvka dto.

Rodina

Jiří Jan Zajíček, starý katolík.
 Anna, manželka dto.
 Jan, syn dto.

Rodina

Matěj Smíšek, kovář, st. kat.
 Kateřina, manželka, dto.
 Mat. Procházka, tovaryš, n. kat.
 Anna, děvka, dto

Rodina

Ludvík Mellier, starý katolík.
 Rosina, manželka, dto.

Dům J. Práška, měšť. Pražsk.
 Jan Kerušín, nový katolík.
 Jiřík, syn, oráč, dto
 Anna, šafářka, dto.
 Václav, pohůnek, dto.

Rodina

Matěj Pokorný, starý katolík.
 Maryana, manželka, dto.
 Kryštof, podruh, nový katolík
 Dorota, manželka, dto.

Rodina

Ondřej Kratochvíle, starý kat.
 Anna, manželka, dto.
 Jan Papoušek, podruh, n. kat.
 Anna, manželka, dto.

Rodina

Jan Šanda, starý katolík.
 Barbora, manželka, dto.

Rodina

Joachim Mayer, starý katolík.
 Dorota, manželka, dto.

Rodina

Jiří Cicvářků, starý katolík.
 Alžběta, sestra, dto.
 Žofie, děvka, nová katolička.

Rodina

Volf Pelechius, starý katolík.
 Lydmila, manželka, dto.
 Anna Laurýnová, matka její,
 st. kat.
 Jakub, oráč, nový katolík.
 Dorota, děvka, dto.

Rodina

Václav Nováček, starý katolík.
 Barbora, manželka, dto.

(Stará rychta č. 59.)

Paň Marie Alžběta Elznicová,
 stará katolička.

Rodina

Jiří Marek, starý katolík.
 Sabina, manž, dto.
 Alžběta, dcera, dto.
 Šimon, oráč, nový katolík.
 Salomena, děvka, dto.

Rodina

Anna Kmochová, stará katol.
 Jindřich, syn, dto.

Rodina

Jan Petržilka, starý katolík.
 Mandalyna, manž. dto.

Rodina

Jiří Kadaňský, trubač polní,
 starý katolík.
 Zuzana, manželka, st. kat.
 Jan, pohůnek, nový katolík.
 Mára, děvka, nekatolička.

Rodina

Ondřej Špaček, starý katolík.
 Lydmilla, manželka, dto.

Rodina
 Matěj Král, sládek, nový kat.
 Zuzana, manželka dto.
 Jak. Vyskočil, podstarší dto.
 Václ. Chalupa, mládek dto.

J. M. p. Kolovrata podruzi.
 Ondřej Rudolfovič, nový kat.
 Kateřina, manželka dto.
 Jakub Přibyl dto.
 Maryana, manželka dto.

Jan Habán nový katol.
 Barbora, manželka dto.
 Volf dto.
 Eva, manželka dto.
 Štěp. Pilousek, bečvát dto.
 Markyta, manželka dto.

Rodina
 Jakub Viřbinský, nový katolík.
 Majdalena, manž. dto.

Úhrnem 159, a to 81 starých katolíků, 77 nových či na víru obrácených a 1 nekatolička.

Že tomu, co se tuto nadpisuje, v pravé pravdě tak a jinak není, to k své duši, cti a víře a dobrému svědomí přijímáme a že taky, který by náboženství katolického nebyl, trpěti nechceme. Pro lepší toho důvěření pečeť naši městkou k tomu listu jsme přitisknouti dali vědomě Jehož datum v nadepsaném městě Unhošti 22. dne Junii. Anno 1652.*

Zkounáme-li tento důležitý seznam obyvatelstva v městečku Unhošti, jenž sepsán byl brzy po ukončení války, přijdeme k těmto vývodům :

1. Nacházíme, že skoro všecka čeládka patřila mezi nové katolíky; důkaz, že velická většina obyvatelstva země české přiznávala se před válkou k protestantismu a že jen chudina, která neměla čeho ztratiti, přestoupila na víru katolickou.

2. Ze starých rodin protestantských setkáváme se zde s málo kterou; všechny se vystěhovaly. Jen Anna Krystyanka s dcerou svou Kateřinou, Tobiáš Ratiborský s manželkou Kateřinou a Jakub Viřbinský s manželkou Majdalenou přestoupili na víru naši.

3. Nekatolíků obráceno na víru 77 a nekatolička nalezena jedna. — Úřední zprávy reformačních komissarů udávají počet obrácených v Unhošti na 71.

4. Anna Laurýnová, manželka Jiříka a Lidmila Pelechiuseva, dcera jeho, jsou zde uvedeny mezi starokatolíky a přece byl Jiří Laurýn protestant; snad tedy byly ženské katoličky hned před válkou.

Kolikrát do roka musil hospodář, hospodyně, čeládka i podruhově vykonati zpověď a přijati svátost oltářní v oněch dobách 17. století, nemohu říci, ale zajisté že několikrát. Později, když už snad byli věřící ve víře dosti utvrzení, se sice slevilo, ale přece dlouho ještě hledělo se k tomu velmi přísně, aby o velikonoce jak hospodář tak čeládka vykonali sv. zpověď. Každý musil se vykázati zpovědním lístkem a lístky ty bývaly odesílány do Slaného k vikariátnímu úřadu, kam farní osada Unhošťská náležela a posud náleží. Po svátcích velikonočních vyznačoval pan farář ony osoby, o kterých se domníval, že u zpovědi nebyly, a magistrát měl pak od nich zpovědní lístky žádati. Taková konala se kontrola.

* * *

Duchovní správu obstarávali v Unhošti od první polovice tohoto století jeden farář a dva kaplani, nyní pouze farář a jeden kaplan ze řádu křižovníků s červenou hvězdou.

Vyživení své brali tito duchovní pastýři jednak z polního hospodářství ku faře Unhošťské patřícího, jednak z desátek a nadací či fundac, jakož i z tax ustanovených za jednotlivé výkony církevní (pohřby, sňatky, křty a modlení) čili ze štůly.

Jmenní kostelní udává se r. 1785. takto: 1. U pp. stavů dle obligace 516 zl. 2. Dluh za obcí 350 zl. 3. Oltář sv. Anny měl u soukromých osob 130 zl. 4. Oltář sv. P. Barbory 80 zl. 5. Ročních úroků ke kostelu 10 zl. 30 kr. 3 den. 6. Železné krávy 10 zl. 48 kr.

Fundačních jistin: 1. Na kaplana 3689 zl. 2. Na otčenáše 120 zl. 3. Na mše 840 zl. Úhrnem tedy 5146 zl. 26 kr. 3 den.

Roku 1831. udáno jmění kostelní takto: 1. Jistiny na 5% ve stříbře 2111 zl. 51 kr. 2. Úroky na 5% — 263 zl. 58 kr. 3. Realit za 855 zl. 4. Ročních příjmů 1118 zl. 50 kr. 5. Ročních výdajů 928 zl. 36 kr.

Až do roku 1803. založili následující měšťané kostelní nadace: Alžběta Viesnerová 50 zl. na 5 mší ročně. Jan Jakub Müller 50 zl. na 5 mší ročně. Matěj Butkovský z Butkova 100 zl. na 10 mší. Ondřej Kindl 115 zl. na 10 mší. Marie Egermanová 100 zl. na 10 mší. Michal Pleyner 50 zl. na 5 mší. Alžběta Růžičková 50 zl. na 5 mší. Anna Traubová 50 zl. na 5 mší. Jiří Štěpánek 37 zl. 12 kr. na 3 mše. Samuel Vodák 100 zl. na 10 mší. Jiří a He-

lena Moudrých 150 zl. na 15 mši. Ant. Adam Žák 12 zl. 30 kr. na 1 mši. Jan a Ludmila Bártovi 55 zl. na 5 mši. Václav a Kateřina Slánských 75 zl. na 6 mši. Šimon Stattenický 37 zl. 30 kr. na 3 mše. Jana Prellera dědici 20 zl. na 1 mši. Barbora Gröllmanová 62 zl. 30 kr. na 5 mši a 50 zl. na otčenáš každou neděli a každý svátek. Barbora Vurclová 75 zl. na 6 mši. Antonín Jelínek z Lovoše 450 zl. na 24 mše. Frant. Gröllman 200 zl. na 16 mši. Martin Kurkovský z Lukovan 3089 zl. na kaplana z řádu křižovníků s červenou hvězdou na věčné časy, aby za přibuzenstvo každou neděli a svátek sloužil v 7 hodin ráno mši a po mši pomodlil se otčenáš; mimo to na 3 mše v týdně. Gotfríd 450 zl. na 24 mše. Úhrnem 5429 zl., ze kterých šlo tehdy 225 zl. 51 kr. na 177 mši a kaplana.

Příjmy p. faráře na konci předešlého století, r. 1786. byly tyto: 1. Z polí 261 zl. 59 kr. $\frac{1}{4}$ den. 2. Z luk 20 zl. 35 kr. 1 den. 3. Úroků z nadac 52 zl. 24 kr. 4. Štoly 75 zl. 24. kr. 5. Koledy 30 zl. 6. Za 100 str. žita 150 zl. 7. Z dobytka 62 zl. 8. Z várek 40 zl. — Úhrnem tedy 692 zl. 25 kr. $1\frac{1}{4}$ den.

Výlohy dle vyjádření p. faráře: 1. Daní 44 zl. 2. Úroků z půjčky 800 zl. učiněné následkem živelní pohromy 32 zl. 3. Učitel na německého pomocníka úžitek z pole 12 zl. 22 kr. 2 den. 4. Drobnější výdaje 19 zl. 3 kr. 5. Ze štoly odpuštěno 71 zl. 42 kr. Úhrnem 179 zl. 7 kr. 2 den.

Podrobněji udány jsou příjmy p. farářovy dle úředního seznání r. 1807., tedy na začátku tohoto století takto:

1. Realitety či nemovité jmění.

Polí 76 jiter 1495 \square^0 . Luk 6 jiter 1058 \square^0 . Zahrad 5 jiter 1028 \square^0 . Roční výtěžek z těchto nemovitostí obnášel 750 zl. 19 kr. $2\frac{1}{2}$ den.

2. Desátku.

Z Unhoště 45 strychů žita; z Kyšic 21. — Z Mal. Přitočna 2 věrtele pšenice, 9 str. 2 věr. žita, 2 věr. ječmene a 2 věr. hrachu. — Z Vel. Přitočna 10 str. žita. — Z Braškova 6 str. 3 věr. žita, 1 věr. pšenice, 1 věr. ječmene, 1 věr. hrachu. — Z Pl. Újezdu 7 str. žita, 2 str. pšenice, 2 str. ječmene a 2 věr. hrachu. — Vše dle staré české vrchovaté míry.

3. Naturalie.

Z Unhoště od nepamětných dob z každé várky 1 vědro piva starého, 1 vědro mladinky a 1 džber mláta.

4. Stóly.

Dle patentu z r. 1750. asi 20 zl.

5. Jiné dávky.

[Tak zvaného letníku z každé krávy 3 kr. ročně, což činilo asi 6 zl. a vajec dle libosti zbožných osadníků.]

Mnoho-li veškery tyto dávky činily na penězích, těžko dnes určití; musili bychom věděti, zač byl tehdy 1 strych toho kterého druhu obilí a mnoho-li bylo toho piva.

Jen mimochodem budiž řečeno, že s odváděním desátku tak jako se sobotálesem čili škoiním platem snad od jakživa bývala veliká potíž; velmi často musil na stížnost p. farářovu vzácný magistrát zakročiti a dlužné desátky pro p. faráře vymáhati.

A nyní ještě několik slov o těch dávkách pivních, o nichž děje se zmínka pode jménem naturalii. Mohu zde o nich ovšem jen to pověděti, co jsem našel ve starých, posud zachovaných listinách a knihách protokolů o sezeních městské rady z dob různých.

V dobách 30leté vojny a po ní, když byla Unhošť bez duchovního pastýře, přičiňovali se, jak jsme již slyšeli, Unhošťané o to, aby zde duchovní pastýř či farář stále bydlel. Aby toho tím spíše dosáhli, usnesli se otcové města l. P. 1660. na tom, panu faráři pro lepší jeho vychování a aby zde stále zůstat mohl, každoročně mimo jeho ordinární deputát a štólu jeden var piva odváděti, na čemž prý p. farář obvykl. O tomto usnesení učiněna, ale jak se zdá jen ústní anebo nedokonalá zpráva, tehdejšímu nejvyššímu pastýři arcibiskupovi kardinálu Arnoštovi z Harrachu, kterýž ovšem toto usnesení schválil, ale žádal, aby mu písemně a pod pečeti městskou oznámeno bylo pro lepší věci podstatu jakož i proto, aby se po některém čase rušiti nemohlo. Zmíněný list arcibiskupův zněl takto:

Arnošt z Boží Milosti sv. Římské církve tit. S. Praxedis presb. kardynal z Harrachu arcibiskup Pražský, stolice svaté apoštolské rozený legat a kníže etc.

Moudří a opatrní nám milí! V známost nám uvedeno jest, že byste pro lepší vychování faráře, tak aby u vás stále zůstávali mohl, na tom společně se snesli, aby jemu každoročně mimo ordinární jeho deputát a štulu, jeden var piva odvozován byl, na čemž i on obvykl. I jakžkoliv takové vaše snesení schvalovati ráčíme; však aby budoucně stálost svou mělo a se snad po někte-

rém čase rušiti nemohlo, zasloušné jesti, abyste takové vaše uvolení pro lepší podstatu nám k ratifikování ve spisu přednesli, nepomineme k tomu, co by víceji zapotřebí bylo, zaopatřiti, a vše tu, kdež náleží, ad notam vzíti a vás budoucně vždy dobrým správcem duchovním zaopatřiti, vedle čehož vám vždycky otcovsky náchylni zůstáváme.

Actum v Praze v residenci naší arcibiskupské 18. Julii ai. 1661.

A. Card. z Harrachu v. r. *Jindřich Meckenburger* v. r.,
assessor a canclif.

Ať již opatrní otcové města tak učinili nebo neučinili, nicméně v pokojném užívání toho daru pan farář dlouho nebyl. Již r. 1863., když p. farář dne 6. září podal k měst. radě žádost o várku obyčejnou, byl mu podělen dekret následujícího obsahu:

»Vaše Milosti, velebný Pane Pater! Věděti nemůžeme, ani pamatovati, jaká obligací jest na várky V. Msti. předkům a farářům dána a k jakému cíli se vztahuje. Pročež žádáme V. Mst., aby nám taková obligací in originali ukázána byla, tehdy budeme chtítí V. Mst. jistou odpovědi podělití.« — Ukázal-li žádanou obligací a jakou odpovědi ho podělili, o tom akta mlčí.

Spor o dávku piva obnoven zase po sedmi létech. Stalo se totiž, že před samým povstáním — tedy již po vyčerpání denního pořádku, jak my nyní obvykli jsme říkati, — v sezení rady ze dne 19. měsíce února přednesl purkmistr Jakub Novák opis jistého psaní od zdejšího magistrátu k J. Eminenci kardinálu z Harrachu léta 1661. učiněného v ten smysl, »že panu faráři zdejšímu, aby stále zde in loco beze všech filialů zůstával, mimo všechny desátky každou várku i vědro dobrého a i vědro prostředního piva dávati povolují; k tomu ještě, že se mu jedna celá várka proti jeho sypání zrna připouští a to pivo aby se mu zde v městysi vyšenkovati povolilo.« O tuto dávku ohlašoval se zmíněného r. 1700. farář Václav Braunhanský u arcib. konsistoře, z čehož patrně, že mu ji odpírali. Na to sem byl od konsistoře in commissione vyslán P. Josef Šreppel, farář Malostranský z Prahy. — V onom sezení měst. rady ze dne 19. února 1700. bylo pak uzavřeno: Že se té várce proti sypání (když tak od předků upsáno jest) panu faráři povoluje; o ta dvě vědra deputátu zůstáno při tom: však aby ty duchovní povinnosti, které p. farář prvé vykonával, ještě povinen byl observírovati. Naproti tomu, že on p. farář v příležitý čas za

magistrát a celou obec jedno cantatum sacrum bez úplatku vykonávati bude.

V sezení ze dne 26. února téhož roku zase se o věc jednalo, ale vše odloženo až do vyšetření. P. farář vyhrožoval, že si bude konsistoři stěžovati, ale ani to nepomohlo; neboť v sezení ze dne 13. prosince byla ta várka immediate (t. j. bezprostředně) odepřena a sneseno, »že se mu ta várka dopřeje, chce-li od toho vědra upustiti.« — Však p. farář asi povoliti nechtěl a proto v sezení ze dne 18. ledna 1701. prohlásila obec, že k várce dokonce svoliti nemůže. Šlo to do tuhého; neboť v témž sezení prohlášeno od obce skrze p. Kurkovského z Lukovan: Poněvadž pan farář sobě stěžuje, že tu obstáti nemůže, tedy s vůlí a vědomím magistrátu jiného však světského kněze ne křižovnického za faráře sobě voliti chtějí. — Proto usneseno vyzvěděti, komu by náležela kolatura, zdali arcibiskupovi nebo generálovi křižovnickému a skutečně po tom pátráno při kr. expedici, kde se dověděli, že právo patronátní patří křižovníkům.

Tento spor rozvedl i samu městskou radu s obcí; neboť shromážděná obec usnesla se v sezení ze dne 25. února 1701. na tom, aby se peníze za ono vědro piva p. faráři, ale i za vědro, kterého se p. primasovi za jeho práci s obecním hospodářstvím dostávalo, do obecní pokladny ukládaly až do dalšího času. S tím nebyl magistrát srozuměn, dal nepochybně právo p. faráře zanést do knih městských (ač nikde jsem v zachovaných knihách o tom ničeho nenalezl), proti čemuž obec vyhledávala pomoci u ochranné vrchnosti, žádajíc, aby to z knih městských vymazáno bylo, poněvadž se stalo bez vědomí obce.

Spor mezi obcí a duchovní správou vedl se u konsistoře dále; činěny dupliky i repliky s obou stran. Konečně v prosinci l. 1701. měl býti vynesena rozsudek. Za tou příčinou vysláni byli od obce do Prahy ke konsistoři Martin Sušický, radní písař a a Karel Markovský, kteří navráтивše se, oznámili, že prý se rotulus či uzavření akt pro jisté příčiny vykonati nemohl.

Jak bylo rozhodnuto, nevím, ale zdá se, že o tu várku i ta dvě vědra p. farář vždycky žádati musil, což dokazuje žádost p. faráře Tomáše Michaloviče, podaná městské radě r. 1734. Na žádost tu usneseno v sezení ze dne 22. října t. r., že z obzvláštní náklonnosti a pro budoucí zachování stálého přátelství (pan farář

tehdy byl sem dosazen) *jure gratuito et citra omnem consequentiam* mimo obyčejný deputát od každé várky po vědru, spolu pro svůj vlastní s. v. v. (*sit venia verbo*) dobytek sobě zanechatí mohoucím mlátem proti vlastnímu nákladu, který se podrobně vypočítává, však pod následujícími vejhradami a clausulemi propůjčiti a povoliti sobě magistrát oblíbil, aby 1. nadoznámená várka, ani celá ani dílem, jakýmkoliv způsobem se speněžiti nemohla, anobrž jen toliko buďto po sudech nebo půlsudech successive a dle potřeby pro veleb. pana faráře a budoucího pana kaplana vlastní trůnk vybrána byla. 2. Aby z ohledu toho celovárečného dobrodiní, dokud to však jen toliko trvati bude, eo ipso zdviženy a zamezeny byly. 3. Vzácný magistrát se důvěřuje, kdyby budoucně potřeba nastala, buďto za déšť nebo za jasné časy nějakou processí neb jinší pobožností ustanoviti beze všeho dalšího ouplatku vykonati, kolikrát by kolivěk zapotřebí bylo, sobě oblíbí. 4. Kdyby budoucně se p. faráři nějaká cesta v dnech nedělních a svátečních anebo také i nemoc, čehož ale Bože odvrát, přitrefila, aby často jmenovaný vel. p. farář s nějakým vel. P. františkánem k vykonání služeb Božích mimo ranní mše se časně zaopatřiti povinen byl. Neméně za 5. Kdyby budoucně zde várky vyvýšeny býti měly a na více sudův se vařiti mělo, aby vel. p. farář na více sudův leda na deset se potahovati a nastupovati nemohl. Pak také za 6. aby p. farář při každé renovaci mši sv. v určitý čas, kdy a v kterou hodinu od vzácného magistrátu dožádán bude, spolu i s cum veni sancte spiritus, an toho beztoho za vel. pp. předků také bývalo, bez ouplatku vykonal. A tak pokudž by se vel. p. faráři k těm všem klausulím a vejhradám přistoupiti a k tomu všemu se písemně declarirovati líbilo, že se jemu ta žádaná každoroční várka, jináče ale ne a ještě citra consequentiam a to jmenovitě a vejslovně vždy okolo nového léta svařiti povoluje. Co se ale toho dožádaného dříví z obecních lesův, jak na tu várku tak pro topení budoucího p. kaplana dotýče, že vzác. magistrát, jenž se obává, že v brzkých časech dříví sotva na deputáty stačiti moci bude, pro chatrnost lesův placidirovat nemůže.

P. farář listem svým ze dne 5. října téhož roku se vším spokojen býti se prohlásil a k nadzminěným klausulím a vejhradám přistoupil a nad to ještě dobrovolně se zavázal, že •kolikrátekolivěk od některého zdejšího měšťana neb souseda v nemoci

požádán bude po kázání s lidem modlitbu Páně a pozdravení andělské beze všeho ouplatku modliti se bude.«

Na tom, co tuto o pivním daru uvedeno bylo, milý čtenář spokojen býti musí. Zde se nám nitka ztratila. Však z toho předce leccos vyrozuměti se může. —

Chrám Páně.

Nejstarší budova chrámová stála od věků dávných v témž místě, kde stojí posud; ovšem že neměla vždy nynějších rozměrů, ba i podoba její se během času rozličnými přístavky a přestavky měnila. Již od pradávna, až do roku 1821. byl okolo kostela hřbitov, jehož ohrazení hned roku 1542. velmi chatrné býti musilo, protože téhož roku odkázala paní Markyta z Echtaminu k záduší na zed' okolo krchova 3 kopy grošů a krávu. Na hřbitov se vcházelo okolo roku 1700. dvojími vraty z města (nejspíše se strany jižní a východní) a dvířky z fary se strany severní. Mezi kostelem a farou na hřbitově byla úzká prostora, jakož posud pozorovati jest, takže se tady processím nesnadno projíti mohlo. Poněvadž hřbitov na svah ležel, dosahovala prý voda v době dešťů často až k presbytéri.

V 17. století měl kostel jen dvě okna, jedno ke straně polední a jedno v průčelí; ta okna byla tvaru okrouhlého. V jakém slohu původní budova chrámová vystavěna byla, těžko říci, poněvadž rozličným přestavováním a přístavováním změnila svůj původní ráz nadobro. Nejspíše podobá se pravdě, že sloh kostela Unhošťského nejvíce přibližuje se slohu románskému; ukazujet k tomu plný oblouk jako základ klenutí nad presbytěrem, dále kulatá okna půlkruhem uzavřená a malby, které strop chrámu až do roku 1720. zdobily. Poněvadž ale mezi presbytěrem a lodí nalezáme oblouk slohu gotického, tož vřaditi sluší stavbu chrámu do třetí doby slohu románského do let 1180—1250.

Jak vnitřek kostela vypadal a kolik oltářů ve starém chrámě stávalo, to dnes říci nemožno. V dobách 30leté války byly tam oltáře tři a později, ku konci 17. století byl také jeden oltář pod kruchtou, zasvěcený sv. Anně. Naproti tomuto oltáři pochován byl roku 1686. urozený pan Jan Gottfríd Antonín Jelínek z Lovoše, který odkázal témuž oltáři pole na mše sv. a 100 zl. na světla. Mimo tohoto dobrodince chrámu Páně odpočívá zde rodina

Holanovských rovněž pod kruchtou, jejíž člen kněz Holanovský l. P. 1613. zde byl pochován, jak svědčí zbytky písma na kameni náhrobním: »Létha Páně 1613. ve středu po narození blahoslavené panny Marie . . . 74ho . . . život svůj v Pánu dokonat . . . Holanovský. — Dále pochován byl v kostele zdejším roku 1695. urozený pán Jaroslav Elznic z Elznic nepochybně pod křtitelnicí — Pod kazatelnou jest náhrobek s nápisem, z něhož toto jsem mohl rozluštit: »Letha Páně 1571. v pátek před křížovou nedělí umřel jest pan Voškobrský Štěpán z Voškobr. Z neděle »křížové« vyčetl kdosi, že zde odpočívá »Křížová«, z níž udělala pověst jeptišku z Pavlova. — V sínci jest pískovcový podstavec nějakého kříže, a v něm tato slova jsou vytesána: »Si transis viator, en! ipse Carolus Markovský, civis Unhoštensis in memoriam passionis Christi Domini et liberationem pestis, famis et belli id monumentum . . . honoris.

Věž při chrámu Páně vystavěna byla teprve r. 1656. Do té doby sežvánělo se ze zvonice, která stála tu, kde dnes jest kaple sv. P. Barbory. Tato věž musila býti po čtrnácti letech opravena. Obec se domnívala, že jest její povinností věž dáti opravit a proto, nemajíc peněz, vydlužila se od dědiců Markovských, jimž potom splácela dluh ve lhůtách; tak splatila r. 1670. celé 4 zlaté.

Roku 1668. jednalo se o nový zvon. S jakou ochotou k tomu milostivá vrchnost svou pomocí přispěti volna byla, o tom již odjinud víme. Roku 1676. v měsíci září dáno pokryvačům z Prahy za to, že báh na věž osazovali, 10 pinet piva po 4 a půl krejcaru.

Když roku 1702. věž i kostel již velmi sešlé byly, postavili z venku okolo presbytéře pilíře, jejichž stopy se dodnes spatřují a věž obložili pískovcovými kvádry ze základu do výšky půldruhého lokte. Téhož roku vnově pokryto presbyterium a roku následujícího ostatní část střechy; zároveň proražena byla čtyry nová okna, dvě ku straně polední a dvě k půlnocní. Staré průčelí, tehdy již velmi sešlé, bylo rozebráno a zatím zabeďněno; tak zůstalo až do roku 1715. Tenkrát byl kostel o půl osma lokte na západ prodloužen a přistavěna kruchta, nad níž zbudována byla dřevěná věžička na dva zvonky, pokrytá šindelem. Věžička dřevěná sice stála, ale zvonků se asi nikdy nedočkala; prý spadla — ~~kdý?~~ Nevím. V průčelí bylo rovněž okno, jak posud spatřiti lze. — Tuto opravu připomíná nám posud mramorová deska umístěná

v kostele ve stěně severní nedaleko kazatelny tímto chronogramem: »Aedes in honorem sancti apostoli Petri et Pauli renovatae.« Aby tato přestavba kostela a upravení hřbitova se provést mohla, zakoupena část domu a místa od Šimona Vysušila (nyn. čís. 5.). Patrně tedy na začátku předešlého století od roku 1702. až do roku 1715. věž i budova chrámová velikým proměnám podrobena byla.

Roku 1720. dne 3. ledna blesk do věže uhořel a zapálil. Následkem toho musilo se přistoupiti k opravě věže i kostela. Opravu věže »po vyhoření« provedl tesař Václav Šplíchal, jež za to, že na věž postavil kříž s orelm, dostal v červenci l. P. 1722. jedno vědro piva »diskrece«. Opravu kostela obstaral stavitel Fordín, jemuž dne 9. února 1724. dána od městského úřadu attestací, že zde kostel a kus kruchty náležitě vystavěl. Zajímá nás musí, že dnes po 167 letech dlí mezi námi svědek toho neobyčejného případu, že blesk v *lednu* do věže uhořel. Jest to ovšem svědek němý, ale mluví předce! Cimbál hodinový, umístěný nahoře v báni věže hlásá nám dnes udeřením každé hodiny o pohromě, kterou vzal zmíněným udeřením blesku, těmito slovy: »Letha Páně 1720. dne 3. Januarii, když hrom věž při kostele Unhoštském zapálil, jsem k zkáze přišel; na to dne 22. Oktobris 1722. zase nákladem obce ve svou podstatu postaven byl«. Tato slova můžeš čísti, laskavý čtenáři, ještě dnes na zmíněném cimbále.

Až do onoho roku vyhoření byl v kostele namalován císařský orel, znak městský a znaky zdejších cechů. Pan farář ty malby všecky »kasiroval« a proto učinila k němu městská rada dotaz, zdali taková »insignia či znaky« zase namalovati dají chce nebo ne? — Myslím, že se tak nestalo.

R. 1746. přivezeny do kostela nové varhany, jak svědčí nápis v nich, jenž zní: »Hoc opus fecit Joannes Ferd. Schvabl organifex Neo-Pragensis. Anno 1746. (Toto dílo vykonal Jan Ferd. Schvabl, varhaník z Nového města Pražského. R. 1746.).

R. 1806. jednalo se o krytbu věže. Tehdejší generál řádu křižovnického jako patron farní osady rozpočetl, že obec měla přispěti 310 zl. 30 kr. na opatření materialu, jako jsou prkna, hřebíky a p., ale shromážděná obec k takovému příspěvku povolit nechtěla. Měst. rada však se domnívala, že by k té opravě obec předce něčím přispěti měla a to tím spíše, jelikož prý suma v rozpočtu na obec vypadající jest nepatrná a ostatně prý by se

prken obcí poskytnutých mohlo upotřebiti jen na lešení a po stavbě by prý obci zase navrácena býti mohla. Však měst. rada, vidouc, že by se proto s obcí rozkmotřiti mohla, podala ten spor vrchnostenskému úřadu k rozhodnutí. Dekretem ochranného úřadu na Křivoklátě ze dne 18. června 1806. č. 357. dostalo se jí vyrozumění, že se stavba i oprava věže nebo fary důchodů obecních pranic netýče, leč přifařené měšťanstvo a obce že k tomu přispívati povinny jsou svými povozy a prací nádennickou; kdo by ale tuto práci dle daně na něj rozvrženou nemohl vykonati in natura, ten mohl za to složit částku peněžitou. Tak i obec. Ale na stavební material že obec přispívati povinna není, ten jakož i práci řemeslnickou že zapraviti má patron ze jmění kostelního. Tohoto zásadného rozhodnutí že má se šetřiti i budoucně.

O ostatních opravách chrámu Páně a věže v tomto století budiž jen stručně zmínka učiněna: R. 1812. opraven kostel; r. 1819. opraven kostel i věz; r. 1825. opraven rákosový strop a část věže; r. 1828. byly hodiny již tak chatrné, že ani nešly, a proto spraveny téhož roku od zdejšího hodináře Františka Kuthana za 70 zl. 40 kr. v. m., což činilo 28 zl. k. m. čili stříbra. R. 1829. dekretem ze dne 8. července schválen byl vys. guberniem rozpočet 191 zl. 43 kr. stř. na opravu věže; rozpočet vypracován byl zdejším tesařským mistrem Klementem Boškem. Roku 1830. střecha věže celá šindelem pokryta a následujícího roku obarvena, což stálo úhrnem 163 zl. 27 kr. R. 1835. povolena stavba nové kostnice a od opravy varhan dáno V. Haubnerovi 16 zl. R. 1839. byl kostel vnitř obílen a dána nová dlažba ze Sliveneckého mramoru.

Kaple sv. P. Barbory.

V těch místech, kde nyní stojí kaple sv. P. Barbory, byla dřevěná zvonice, jejíž původ ovšem spadá daleko do 13. nebo 14. století a která zajisté během času mnohokrát byla opravena a přestavěna. Když asi ve druhé polovici 16. století povstal okolo této zvonice nový hřbitov, jest pravdě podobno, že dolejší část zvonice sloužila za kostnici.

Že ve válce 30leté zvonice spálena, zvony rozbity a odvezeny byly, o tom ve stati o zmíněné válce zmínka učiněna bude.

Kdy potom zvonice znovu vyzdvižena byla, najisto určití nelze, ale zdá se, že ještě v době oné války zvonici si zase postavili; neboť r. 1642. již zase nové zvonečky si dobrovolnou sbír-

kou opatřili a o jejich posvěcení pana převora křižovnického se dožadovali. Tato zvonice se r. 1656. sesypala a zvon tři centy bez dvou liber těžký se roztrhl. Týž byl potom přelit a do věže nové u kostela zavěšen. Možná dost, že v těch letech na místě staré zvonice zbudovali zděnou kapli, zasvětivše ji sv. P. Barboře. Kaple ta v rozličných potom dobách spustla a zase opravena byla, aby se v ní obřady pohřební vykonávati mohly. Tak r. 17¹¹/₁₀₃, kteréhož roku dne 20. září zavěšen tam zvoneček.

Hřbitov okolo kaple sv. P. Barbory založen byl již před 300 léty a měla potom Unhošť dva hřbitovy, jeden za městem »nový« a jeden v městě okolo kostela »starý«.

Když za císaře Josefa II. patentem ze dne 23. srpna 1784. zakázáno bylo pochovávat mrtvoly uvnitř osad na hřbitovech okolo kostelů rozložených, přestali i zde na starém hřbitově pochovávat, ale hřbitovní zdi stály až do roku 1821.

Zvony. R. 1678. byly zakoupeny dva zvony do velké věže sbírkou mnohých dobrodinců, zvláště působením tehdejšího primasa (?) Pavla Ferd. Růžicky. Dle svědectví důst. p. far. Tadeáše Löbla zaznamenaného ve farní památní knize z r. 1771. měl prý zvon sv. Pavla nahoře tento nápis: »O Gott, lass dir befohlen sein die Glock und auch die Kirche dein.« Nad dolejšim okrajem: Gosz mich Nicolaus Löw. Anno 1678. Uprostřed: Expensis ecclesiae in Unhošť facta honori st. Pauli apostoli dedicata. (Nákladem záduší v Unhošti zhotoven, ku počtě sv. Pavla apoštola věnován). Tento nápis na sbírku dobrovolnou neukazuje.

Jiný zvon zasvěcený sv. Petru a Pavlu hlásá nám svou historii těmito slovy: »Haec campana, quam R. D. D. J. Suchánek h. eccl. patron 1768. refundi fecit, sub V. Slunečko eccl. par. 1835. et jussu Rss. D. D. Dr. Jac. Beer S. M. ord. cruc. C. B. St. generalis M. MGTRI 1860. a Carolo Bellmann C. R. camp. fus. Pragae est refusa. (Tento zvon, který veledůst. J. Suchánek, tohoto kostela patron, r. 1768. přelít dal, pod V. Slunečkem, farářem a z nařízení Dr. Jak. Beera, řádu křižov. generála r. 1860. od Karla Bellmanna, c. k. zvonaře v Praze přelit byl.) Na druhé straně nalezá se obraz sv. Petra a Pavla a pod ním slova: Vestra ope praesente nimbose pericula cedant. (Vaším přispěním ať mračná nebezpečí prchají.)

Mimo tento zvon visí ve věži druhý, sv. Floriana s obrazem jeho, na němž čteme: Přelítal Jan Brickner v St. městě Praž. 1730

a pod tím: Přelítý od Karla Bellmanna, zvonolice v Praze 1860. — Nahoře u hlásného bývaly 3 zvonky; jeden s obrazem sv. P. Barbory a nahoře kolem bylo 12 patronů. Na něm byla slova: »Přelival Jan Brickner v Št. m. Pr. 1730.« Druhý s obrazem sv. Prokopa a se slovy: Krist. Ullmann gosz mich in Prag 1740. Třetí umíráček s obrazem sv. Antonína Padua. s písmeny J. G. S. 1781. — Z těchto zůstal tam druhý a umíráček má obraz sv. Václava bez nápisu. (Pam. kniha farní.)

Farní budova.

Nejstarší budova farní stávala dle rukopisu P. J. Mottla v těch místech, kdy nyní stojí domy čis. 14. a 15. Já rovněž tak soudím ze zápisu z r. 1600. Zahrada táhnoucí se podle silnice vedoucí k nádraží, dříve cesty Slánské, byla zahrada farní. — Nová fara vystavěna byla v letech 1660tých v těch místech, kde nyní jsou farní chlévy; byla pod jedno patro a z části dřevěná. Z té příčiny nepochybně žádal p. general rádu křižovnického, když jednalo se r. 1780. o stavbu školy, aby táž dále od budovy farní postavena byla. Nynější farní budova byla jakožto k obývání způsobilá odevzdána dne 27. května roku 1856.

Seznam farářů.

Sulek do r. 1347. Jan Lanovník od r. 1347. Jan Strahovák do r. 1361. Otto Smetana od r. 1361. Jan do r. 1375. Jakub od r. 1375. do 1407⁵/₁₂. Zikmund z Budějovic, dříve farář v Kostelci, od r. 1407⁵/₁₂. Řehoř Baien okolo r. 1436. Beran okolo r. 1438. Jan okolo r. 1476. Jíra okolo r. 1502. Michal okolo r. 1517. Pavel okolo r. 1537. Jan okolo r. 1542. Valentin okolo r. 1548. Václ. Rosa okolo r. 1560. Petr Voják okolo r. 1575. Jan Brtva Domažlický 1604.—1610. Jan Matheides Rekovicz 1610—1626. Josef Písecký, pastor 1626—1628. Unhošť bez duchovního pastýře od r. 1628—1661. Jan Jindř. Ottich z Dobřan 1662—1667²⁰/₇. Molitoris Ondřej Hadrian 1667—1670. Leštianský Martin Jiří 1671—1679. Adam Syswald 1679—1686 (Zykvald). Václav Josef Braunhauský 1686—1723 (36 let byl zde, posvětil 21. června 1703. kapli sv. Barbory, která až do té doby kostnicí byla). Josef Ferdinand Walleš 1723—1733. Tomáš Michalowitz 1734—1751. František Coelestýn Lenkart 1751—1759 (Tenkart). Coelestýn Ignatius Winaudi ab Heilberg 1759—1761. Jan Karel Čzeněk 1761—1771

Thadaeus Andreas Löbl 1771—1776 (počal psáti farní památní knihu). Frant. Xav. Passaurek 1776—1787. Ignatius Václ. Svoboda 1787 ¹⁰/₁₉ až do úmrtí 1789 ¹/₆. Vojtěch Jan Rychetzký 1789—1797 (vlastní podpis Ruhenský). Josef Ignác Pauli 1797—1824. Václ. Slunečko 1825—1840. Jan Jungmann 1840 až do úmrtí 1842. Andreas Richter 1842 až do úmrtí 1845 (zastřelil se 22. prosince). Josef Rössler 1846—1849. Jan ěbert 1849—1852. Jan Mindl 1852 až do úmrtí 1867 ³⁰/₁. Josef Vacek administrátor ad interim od 18²¹/₁67—18³⁰/₁67.) Josef Dvořák, farář 18³⁰/₃67—18¹³/₁67. (Jan Kostelecký, administrátor ad interim 18¹³/₁67—18¹³/₁₁67.) Frant. Havránek 18¹⁸/₁₁67—¹⁹/₁₁67 farář. Josef Machačka 1868—1873. Václav Černoch 1873. až dosud.

Kaplan i.

Jan J. Koříněk 1735—1736. Frant. Schuknecht 1736—1741. Antonín Jakub Suchánek 1741—1743. Jan Jakub Bepta 1743—1747. Karel František Pelikán 1747—1755 ⁵/₆. Václav Martin Weber 1755—1760. Jan Kašpar Friedrich (de Friedenberg) 1760—1764. Jan Karel Schönpflug 1764—1765. Václav Kazimír Passaurek 1765—1767 ²⁰/₁. Václav Florian Lukeš 17⁷/₁67—17⁹/₁₂67. Ant. Jan Kozák 17⁹/₁₂67—17³/₃69. Ignác Frant. Knížek 1769—1772. Václav Vojtěch Kubínek 1773—1776. Vojtěch Matthias Novodvorský 1776—1780. Leonard Nemastil 1780—1781. Vojtěch Štěpán Schmucker 1781—1790. Antonín Ullrich 1790—1795. Jan Wawrauš 1795—1804. Václav Hatter 1804—1807. Jan Jungmann 1807—1822. Šimon Mottl 1822—1826. Ignác Vocet 1826 až 1829, opět Šimon Mottl 1829—1836. Antonín Brož 1836 až 1840. František Vorlíček 1840—1843. Jan Hromadník 1843 až 1844. Petr Hauda 1844—1847. Jan Sachar 1847—1849. Josef Kordík 1849—1858. Jan Baloun 18⁴/₅58—18¹⁸/₅58. Josef Vacek 1858—1866 (pak administrátorem do 18²⁰/₃67). Jan Kostelecký 1866—1870 (mezi tím byl administrátorem r. 1867.) a za jeho administratury byl zde v červnu a červenci kaplanem. Frant. de Paula Hoppe 18¹⁶/₁67—18²⁶/₁67. Josef Puchta 1870—1872. P. Kolumbán Racek z řádu sv. Františka 1872—1873. Václav Černý 1873—1883. Ludvík Lichtenberg 1883—1884. Jan Čapek 1884. —

Školství.

Kdy první škola v Unhošti zařízena byla, dnes po mnohu set let těžko říci; tolik ale najisto povědět můžeme, že škola Unhošťská patří k nejstarším školám českým; bylat již r. 1379. ač městečko tehdy sotva 40 domů čítalo, v Unhošti škola a rektorem či správcem školy té byl Petr z Mnichova Hradiště. V diplomátě musejním zaznamenáno jest, že Jan Šarovec ze Svárova, jáhen školy Unhošťské, slíbil arcijáhnovi, že od května do 29. června nepůjde do hospody a nebude se opijet, pod trestem vězení jednoho měsíce. Ubohý Šarovec! —

Roku 1590. odstěhoval se učitel zdejší Jan Gregora Hradecký do České Třebové a r. 1616. dne 13. dubna ustanoven universitou Pražskou za rektora do Unhoště Daniel Sissius Kutnohorský. (Dvorský seš. 10.)

Až potud jen sporé jsou zprávy, jichž jsme se o škole a učitelstvu v Unhošti dopátrati mohli. Za to od r. 1623, krátce po bitvě Bělohorské, řadou skoro nepřetržitou možno sledovati učitele zde působící a zprávy o školách zdejších.

Zmíněného roku 1623. připomíná se »vnově přijatý« rector Petrus. — Když vřava války trochu se utišila a obyvatelé z lesů se navrátili, starali se o to, aby mládež bez cvičení v literním umění nezůstala. Hned v úterý po sv. Havle dali zase školu upravit, jak jen možno bylo. Od uklizení a vymetení dali 5 gr. 1 den., zámečníkovi od udělení železné kličky a rukojeti 45 gr. 1 den., hrnčíři Širůčkovi za hlíněný hrnec do kamen (snad místo kamnovce) 46 gr. 1 den., za 2 mísy, 2 džbány a konev dřevěnou 56 gr; dále koupeny o jarmarce do školy 3 rendlíky nové,

2 mísy, 3 hrnce a 4 lžíce za 36 gr. Od praní šatů ložních (snad poslamek) dali 9 gr. — Do školy takto upravené uvedli vnově přijatého rektora s mládenečky (žáčky) jeho a dali mu na vyživení 30 gr. (na jak dlouho, nevím). Téhož roku dali od udělení nového štoky a stolice do školy 1 kopu, za mísy 10 gr. 2 den.; správci školy k umývání noh a sebe koupeny hrnce, mísy a dva střízky (škopíky) za 14 gr. a ke truhlici jeho koupili visutý zámeček za 12 gr. 4 den.

Jak dlouho konal zde povinnosti stavu svého zmíněný Petrus, neví se. — Po něm po celou snad dobu války 30leté neměli Unhošťané žádného řádného správce školy, nýbrž mládež vštěpovali první počátky literního umění písaři městští Jiří Daniel Konečnický a Jan Jiří Pirén či Hruška až asi do roku 1657.

Téhož roku působil zde Josef Maršálek. Týž byl rodák Unhošťský. Měl zde po otci svém, Pavlovi, pekaři z gruntu Bitovského, stateček. Po smrti otce svého osiřel se svou sestrou Alžbětou a nad statečkem i svršky jeho za poručníky ustanovení byli Jiří Zelenka a Jan Točnický; co bylo na penězích, to dáno do truhlice (pokladny) sirotčí. Když pak Maršálek seznámil se se »začátky literního umění«, šel mezi poctivé lidi se žít. R. 1653. byl kantorem v městečku Bavorově, odkud se dostal do svého rodiště.

Od r. 1668²⁸₃—1671. působil zde Tomáš Berounský, kantor et organista. Po něm N. Svašek a po tom až do r. 1675. Karel Markovský. Téhož roku posláno pro kantora do Žebráka, pro kterého, nemohl jsem zjistiti. Roku 1681. v sobotu po sv. Jakubu přistěhoval se sem Adam st. Arietini, organista et kantor z Nov. Strašecí. Jemu vypomáhal syn jeho rovněž Adam. Od r. 1684—1686⁴₂ pracoval zde Bartoloměj Trouba (Trauba) a po něm Adam Frant. Žák (Žiak). Týž žádal, aby mu šenk na obecní hospodě po Kristofovi Bartošovském byl přenechán; stal-li se tedy také krčmářem, nevím. Měl zde svůj grunt a zasedal jako konšel v radě. Roku 1720²⁰₁₁ žádal, poněvadž již od 20ti let deputát kantorovský zadržalý má, aby mu byl vydán, s čímž poodloženo do dalšího vyšetření. — Jako druhý učitel či spolukantor působil zde okolo r. 1700. Ant. V. Kratochvíle a po něm až do roku 1708. Vorel. Po něm přijat byl 17. srpna 1708. Frant. Pachman »na probu« za varhaníka.

Roku 1709. dne 27. srpna přijat pod dekretem za kantora Vojtěch Trouba mladší. V sezení městské rady ze dne

29 dubna 1710. usneseno, aby se mu dle jeho »pana« otce vyhotovila cedule na 50 zl., 2 str. žita, 1 str. pšenice, 2 věrt. hrachu a 2 věrt. ječmene. — Téhož roku žádal měst. radu, aby na pacholata, která v muzice cvičí, něco přidáno bylo. Sneseo, aby se mu »trunk« piva při každé várce za jeho přičinění přivařil; ale ne aby se budoucí jinší kantor na to měl potahovati, toliko prý tomuto z náchylnosti a aby muzikální věci v dobrém pořádku hleděl zachovati a mládež v dobrých, pobožných věcech cvičil, tehdy ročně půl sudu piva pro vlastní trunk, půl str. žita a půl str. pšenice z obecního důchodu se mu vydati má. — A pan kantor se činil. Zvláště horlivě k tomu pracoval, aby hudba zase k větší platnosti přivedena byla. Leč k tomu jest především potřeba hudebních nástrojů; ale těch se nedostávalo, nebo chatrné byly. Proto neunavný náš muzikus učinil následujícího roku k měst. radě žádost, aby na 2 nové klarinety, na 3 nové »mundštyky« a na správkou starých, pokažených trub pomoc mu poskytnuta byla. Za tím účelem uspořádaná sbírka vynesla 3 zl. 12 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. Co bychom tak my za tolik peněz pořídili? Vojt. Trouba zasedal dlouhá léta v radě a jeho slovo zde mnoho platilo.

František Holeček působil v Unhošti od roku 1758. až asi do roku 1800. Dvorním dekretem ze dne 27. listopadu 1785. zrušeno bylo koledování a učitelé mělo se od patronátního úřadu dostati náhrady. Když se o ni učitel Holeček ucházel u křižovníků s červenou hvězdou, odbyl jej pan prior, že prý dostal od řádu 3 str. polí. Leč Holeček vysvětlil věc tak, že pole ta byla mu dána při dražbě na vydržování jednoho pomocníka a nikoli jako náhrada za zrušené koledování; proto prý měšťané od dražby toho pole upustili. Týž dostal dekretem magistrátním ze dne 4 srpna 1789. čtvrtletní výpověď. Poněvadž ale ve výpovědi nebyly udány příčiny jeho propuštění a dle vys. nařízení ze dne 25. července 1776. nesměli definitivně ustanovení učitelé jako čeládka býti propuštěni, oznámeno městskému úřadu školním úřadem ze Slaného, že 13. srpna dostaví se do Unhoště komisař, aby vyšetřil, proč učitel, který již do 32. roku úřad učitelský zastává, propuštěn býti má. — Holečka již stihla metla germanisace. Vytýkáno mu, že neumí německy a dostal nařízení, aby se postaral o pomocníka, který by německy učití mohl.

Frant. Holeček měl dva syny: Antonína a Františka. Starší Antonín pomáhal otci svému jeden rok a jeden měsíc. V době

Napoleonských válek dal se ke sboru dobrovolných myslivců a když přišel z vojny, obdržel místo pomocníka v Berouně na základě vysvědčení Unhošťského magistrátu ze dne 7. prosince 1796. — Mladší Holečkův syn František byl až do konce roku 1796. učitelem v Hořelici. Odtud byl pro nějaký přestupek propuštěn, ale dovoleno krajským úřadem, aby u svého otce v Unhošti vypomáhal. Když roku 1804. o jiné místo ucházeti se chtěl, dáno mu vysvědčení, ze kterého vysvitá, že pět let jako druhý učitel v Unhošti se svým otcem působil a po smrti otcově jeden rok samostatně. Byl zde do konce března 1804. Odtud dostal se do Dobříše, kde zemřel. Vysoké gubernium povolilo dekretem ze dne 11. října 1816. vdově po Frant. Holečkovi 50 zl. odbytného a vyžvalo zároveň ony obce, kde Frant. Holeček působil, aby se vyjádřily, zdali a jakou pomocí by vdově, která v nouzi 3 dítky živiti musí, přispěti ochotny byly. Na toto vybídnutí odpověděli opatrní otcové našeho města připsem ze dne 18. listopadu 1820, že ač osud vdovy a její dětí vzbudil u nich soustrast, nemohou ničím ubohé vdově pomoci, protože jest v městě příliš mnoho nouzi trpících, kteří pomoci potřebni jsou, jakož i proto, že manžel ubohé vdovy v Unhošti jen jeden rok byl učitelem, ostatních pět let pouhým svého otce pomocníkem, jemuž prý po smrti otcově ta prokázána milost, že se spokojili tím, že otce svého zastupovati směl, poodkládající v jeho prospěch volbou nového učitele, čímž prý staříckému otci a jeho rodině dobrodiní prokázali.

Dříve nežli svému otci vypomáhal syn jeho František, byl zde pomocníkem Jan Obraz od 1. srpna 1782. do 6. listopadu 1789. Týž po 4měsíční zatímní službě obdržel dekret definitivního pomocníka. V dekretu tom klade se na to důraz, aby si dal na rozšiřování německé řeči záležeti — to na srdce mu kladli otcové města! — Znamení tehdejší doby!!

S ním zároveň byl zde pomocníkem Mikuláš Tobiášovský od 3. prosince 1782. do března 1784. V dekretu jeho zaznamenány jsou tyto zajímavé povinnosti a požitky. Měl totiž:

1. K magistrátu a školním dozorcům povinnou úctu míti.
2. K učiteli patričnou subordinací chovati.
3. V obvyklých vyučovacích hodinách mládeži školní dobrým příkladem, zbožným a mravním chováním předcházeti, přívětivostí vstříc přicházeti jak chudým tak bohatým, *dětem všem stejnou pili německou normallehre vštílovati.*

4. Na kůru při službách Božích spolupůsobiti.

Naproti tomu:

Bude požívat s učitelem společně stravování a byt, čištění prádla; příštím rokem od 1. listopadu 1783. jednu třetinu sobotálesu, z kůru dle taxy štólu, od pohřbů připadající díl a na štanci 20 zl. rýn. i s 12 zl. ze školního fondu. Dále se mu povoluje k jeho lepšímu vyživení, aby při muzikách buď v hostincích a nebo při veselkách směl hráti bez zameškání školního vyučování, jakož aby mimo čas vyučování kondicemi si něco přivydělati směl.

Po Tobiašovském přišel Šimon Heppler, jenž byl ustanoven dekretem ze dne 16. března 1784. Po odchodu Jana Obraza ustanoven byl za definitivního pomocníka dekretem ze dne 6. listopadu 1789. František Vorel, který se již 30. srpna 1790. odstěhoval do Štáhlavy. — Po Vorlovi nastoupil Josef Pech ustanoven definitivně teprv dne 16. října 1791.

Roku 1802. dne 1. ledna ustanoven za druhého učitele Vojtěch Boršický. Jemu dává se pěkné vysvědčení; on prý se tak přičinil, že tolik dítek školu navštěvovalo, že jich přes polovičku státi musilo. Po odchodu F. Holečka byl V. Boršický ustanoven za prvního učitele dekretem ze dne 2. dubna 1804. čís. 9851.

V létech 1803. a 1804. byl zde pomocníkem Matěj Mařánek, který ale v červnu 1804 odešel.

Dle c. k. nařízení ze dne 24. července 1784. mělo se těm učitelům, kteří se tak přičinili, že počet do školy chodících dítek se o jednu třetinu rozmnožil, dostati zvláštní odměny peněžité. I Boršický odvážil se žádati za takovou odměnu. Městská rada připojila k jeho žádosti krásné vysvědčení o jeho schopnosti a přičinění, krajský úřad podal jeho žádost k vysokému gubernium, ale to ji zamítlo proto, že prý měl ročních příjmů 220 zl. 57 kr. Bylo tedy po naději! Ale nedosti na tom. K tomu ke všemu musil zaplatiti za taxy 7 zl. 15 kr. Pěkná to odměna za přičinění! — Ačkoliv učitel Vojtěch Boršický velmi chvalitebnou horlivost a výborné vlastnosti i dovednost u vyučování mládeže osvědčil, nic méně stěžuje si v přípise k magistrátu 26. října 1804., že mnozí rodiče z vůkolních vesnic své dítky všelijakým darebným lidem do učení dávají, kteří mládež více kazí a zavádějí, než by k dobru přiváděna byla a na ten způsob jemu jeho živnost ubírají a jej okrádají; neboť prý hlavně k vůli mládeži přesporní pomoc-

nika vydržovati musí. Z té tedy příčiny žádá slavný magistrát za odpomožení a slibuje na konci své žádosti, že nehodnou svou modlitbou Boha neustále prositi bude za šťastné a dlouhé panování slavného magistrátu. — Člověk, čta tu suppliku, řekl by bezděky: Dejž to nebeský Pán Bůh!

Který druhý učitel zde za Vojt. Boršického působil v létech od 1804.—1807. nevím. Od roku 1807. — ne-li již dříve — byl zde pomocníkem Karel Boršický.

Dle guberniálního vynesení ze dne 6. srpna 1816. č. 38047 byli všichni učitelé, kteří mají službu peněžitou a ročně méně než 120 zl. požívají, vyzváni, aby se přihlásili, že jim plat upraven bude. Ze žádosti v té příčině dne 7. srpna podané dovídáme se, že Karel Boršický dostával ročně 12 zl. přídavku, za které ale každého roku žádati musil, že již 10 let v Unhošti působil a že přes to, že ku spokojenosti všech tak dlouho zde pracuje, posud jest jen pomocníkem, ač má spůsobilosť býti učitelem a žádá za titul druhého učitele. Městská rada, uvažujíc dlouholeté jeho zde působení a zásluhy o mládež, poskytla mu název druhého učitele, což nic nestálo; ale později předce, uznávajíc jeho „nepatrné služné“, povolila mu přídavkem 1 sud piva. Roku 1822. dekretem konsistoře ze dne 20. července ustanoven za učitele do Řevnic.

S Karlem Boršickým působil zde také Ignác Jan Vocho-murka, jehož první křestní jméno vešlo v zapomenutí a on tedy všude pouze Janem nazýván. Narodil se 19. srpna 1797. v Minicích na panství Smečenském; nabyl učitelského vzdělání při hlavní škole v Praze. Aby se přiučil němčině, pracoval 2 léta v Šelkovicích; po té byl pomocníkem v Hostouni u Unhoště 1 rok a 9 měsíců. Odtud přišel za pomocníka do Unhoště a po odchodu K. Boršického ustanoven byl za 2. učitele r. 1823. Po smrti svého principála Vojt. Boršického a později po smrti Frant. Mejtského svěřena mu na čas správa školy. V době, když nové zákony školní vešly v život, pokládán byl za podučitele, protože druhým učitelem jmenován byl pouze měst. radou a nikoli vikariátním úřadem; byl to tedy jen jakýsi čestný název. Ale brzy potom, v roce 1872. jmenován byl skutečným učitelem okresní školní radou a téhož roku dán na odpočinek či do výslužby s výslužným 550 zl. ročně; však výslužby té dlouho nepožíval, protože dne 24. ledna 1873. zemřel. Tělesnou schránku kmeta tohoto, jenž 58 let pracoval na národa roli dědičné a jenž v samé Unhošti

působil více než půl století, doprovázelo ke hrobu množství lidu veliké, školní mládež s praporem, společenstva řemeslníků se čtyřmi prapory, zpěvácký spolek s praporem, spolek divadelních ochotníků s pochodněmi, členové Občanské Besedy, učitelstvo domácí i přespoleční, městská rada, c. k. úřednictvo, c. k. četnictvo a sbor ostrožtelecký. — Tak slavně uložena do lůna země tělesná schránka muže, jehož běh života, kdyby nám byl zachován, byl by nám bohatým zdrojem poučení; byl by nám ukázal, jak musí zápasiti ten, jemuž Bůh světil pěstování mládeže, naděje vlasti.

Po smrti Vojt. Boršického zvolen a dne 1. ledna 1851. potvrzen byl za hlavního učitele František Mejtský, který zde působil jen málo let; zemřel 26. října roku 1857.

V těch letech byl zde mimo Vochomůrku podučitelem také František Baur, jenž odešel v lednu 1858., a Linhart Antonín, který však roku 1854. byl již mrtev.

V letech 1830tých působili zde Filip Krupička, Josef Janota a Josef Brayer, o kterých jsem žádných bližších zpráv nenalezl.

Po smrti Frant. Mejtského ustanoven za prvního učitele německé školy zde na základě konkursu na začátku roku 1858. dne 15. ledna František Spurný. Když roku 1872. počato zřizováním školy měšťanské, jmenován byl dne 3. září 1872. zatím a dne 6. března 1873. definitivním ředitelem téže školy. Od té doby spravuje školu měšťanskou i obecnou.

Od 15. února 1858. až do března roku 1862. byl zde pod učitelem Josef Randa, který odtud do Prahy byl povolán. Na místo po něm uprázdněné nastoupil 13. září 1862. Václ. Morx, který zde dosud působí.

Josef Vochomůrka, syn Jana, byl zde ustanoven za podučitele výnosem vikariátního úřadu ze dne 20. března 1862. Učitelem jmenován c. k. okresní školní radou na Smíchově dekretem ze dne 3. listopadu 1873. Zemřel 29. července 1881. Čest budiž jeho památce!

Když byl Jan Ig. Vochomůrka dán do výslužby, dosazen na školu zdejší za učitele Václav Kukla, správce jednotřídní školy ve Vel. Jenči. Poněvadž ale týž službu svou v Unhošti hned nastoupiti nemohl, vypomáhal od r. 1872. do 11. dubna 1873. Fridolín Langer, posluchač universitní.

Když počátkem školního roku 1873. otevřeny byly v Unhošti dvě třídy školy měšťanské, ustanoveni na téže škole za

učitele Alois Stádlmann pro odbor gramatický a Söhnler Ant. pro odbor přírodovědecký. První působil zde do konce srpna 1874., kdy odstěhoval se na školu měst. do Domažlic; druhý jmenován byl od 1. března 1878. ředitelem měst. školy v Kladně.

Dne 11. ledna 1873. nastoupil službu učitelkou Fr. Pelz, před tím správce školy v Hor. Bezděkově, který zde vyučoval až do 31. července 1874.

Od 12. března 1873. jako výpomocný učitel působil zde Emanuel Makovička, kandidát filosofie; týž 1. září 1874. přesazen byl za podučitele na školu měšťanskou a pracoval zde až do 28. února 1878., kdy se přestěhoval za učitele na školu měst. do Vodňan. — Od 1. září 1874. ustanoven za učitele odboru gramatického na měšťanskou školu zdejší spisovatel tohoto díla, Frant. Melichar, jenž až posud zde působí.

Toutéž dobou ustanoven při škole obecné za učitele Adolf Hnitka. Týž působil zde toliko od 1. září 1874. až do 19. listopadu 1877., kdy jej Bůh k sobě povolal. Zemřel u svého otce, řídícího učitele v Dobřichovicích. Ku pohřbu jeho dostavilo se veškeré učitelstvo školy obecné i měšťanské z Unhoště, jež rakev jeho krásným věncem ozdobilo, zpěv. spolek zdejší, jehož ředitelem byl, s praporem a četně členů zdejšího sboru dobrovolných hasičů doprovázelo tělesnou schránku jeho ku věčnému odpočinku na hřbitov Dobřichovický. Muž mladý, povahy klidné, milý souduh všech, výborný učitel a milý přítel můj. Upřímnou slzu věrného přátelství přijmi, milý druhu můj. Na shledanou!

Místo po jeho smrti uprázdněné svěřeno zatím podučiteli Emilu Bernardovi, který zároveň s Hnitkou byl sem za podučitele dosazen. Týž nastoupil 1. září 1879. službu učitele na obecné škole v Mělníku.

Dnem 1. února 1876. byly sem od c. k. okres. školní rady na výpomoc poslány Aloisie Drchkovská a Karolina Chlumská; první ze služby zde propuštěna byla 15 května 1877., aby nastoupila za vychovatelku při opatrovně v Karlíně, druhá byla 7. února 1877. poslána na výpomoc do Hostouně.

Od 1. března 1876. až do 31. srpna 1883 působil při škole obecné Vilemína Jindrová, která vyměnila kathedru za krb domácí, provdávši se za svého kollegu.

Jen krátký čas od 15. května do 1. září 1877. vypomáhala zde Helena Růžičková. Po ní hned nastoupila za podučí-

telku Anna Bystřická, která od 4. prosince 1878. zastavila vyučování, načež byla ze služby učitelské propuštěna.

Dne 28. prosince 1877. ustanoven za výpomocného podučitele Antonín Schubert, jenž od 1. září 1881. ustanoven byl za učitele na Kladně.

Dne 1. března 1878. ustanoven při škole měšťanské pro odbor technický Jan Vildvald, jenž od 1. září 1880. působí při měšť. škole na Smíchově. Pak Jan Lad. Černý pro odbor přírodovědecký, jenž zde dosud působí.

Od 1. září 1879. působí zde při škole obecné Ignác Hlaváček a od 1. ledna 1880. Marie Hallová.

Od 15. září 1880. pracoval až do 31. prosince 1885. na obecné škole zdejší Frant. Staněk, jenž působí nyní na Kladně.

Dnem 29. září 1880. nastoupil místo katechety pro školu obecnou i měšťanskou P. Eduard Nutz, který zde setrval do 31. srpna 1887. byv ustanoven katechetou v Nové Pace.

Na místo uprázdněné po Ant. Schubertovi dosazen zatímním učitelem Jan Kozel. Týž od 1. září 1882. ustanoven byl za učitele v Kladně. Po smrti Josefa Vochomůrky nastoupil jako zat. učitel Vilém Sochor. Týž k žádosti své byl 20. září 1782. propuštěn, přijav místo učitele při „Ústřední Matici školské“ v Jihlavě. Na uprázdněné místo po Frant. Staňkovi dosazen zat. podučitelem Václav Zvěřina. Vyučoval zde do konce roku 1884., kdy byl přeložen do Bubenče.

Dne 1. října 1882. nastoupil co podučitel na měšťan. školu Antonín Kincl, kleryž 1. září 1886. přeložen do Kladna.

Když 1. ledna 1883. zřízena byla třetí třída dívek, ustanovena Marie Machová zat. poučitelkou a přeložena od 1. ledna 1886. do Košíř. Téhož roku dne 1. září nastoupila jako podučitelka Jindřiška Olivová a učila zde do 31. prosince 1884., kdy odstěhovala se za učitelku do Nov. Benátek. Od 1. ledna téhož roku působí zde poučitelka Anna Hubená a podučitel Čeněk Jelínek, rodák Unhošťský. Od 1. ledna 1885. působila zde Anna Desenská.

Za nemocnou Marii Machovu vypomáhala od 1. října do 31. prosince 1885. Olga Kurzová.

Dnem 1. ledna 1886. přeložen z Kladna do Unhoště za zat. učitele Josef Saska, rodák Unhošťský.

Od 1. března 1886. nastoupila podučitelka J o h a n n a I l l m a n n o v á.

Na místo po Antonínu Kinclovi uprázdněné nastoupil 1. září 1886. za* podučitele na školu měšť. J o s e f Š a f a ř í k.

Od 1. září 1887. působí zde zatímně katecheta P. A d o l f P e r g l a od té doby vyučuje za nemocnou učitelku Annu D e s e n s k o u A n n a S l a v í k o v a.

Seznam učitelů.

Petr z Mnichova Hradiště 1379. Jan Šárovec ze Svárova (?). Jan Gregora Hradecký 1590. Petr Černý Českobrodský 1600. Daniel Sissius Kutnohorský 1616. Petrus rector 1623. Jiří Daniel Kořenický a Jan Jiří Pirén 1623.—1657. Josef Maršálek 1657. až 1668. Tomáš Berounský 1628/68 —1671. Karel Markovský 1671. až 1675. N. Svašek 1675.—1681. Adam st. Arietini a jeho syn Adam 1681.—1684. Bartoloměj Trouba 1684.—167/86. Adam Fr. Žák (Žiak) 1686.—1709. Vít Janda 1693. Antonín Václav Kratochvíle, spolukantor 1700.—1760? Vorel 1708.—(?) Frant. Pachman 1708.—1727/09. Vojtěch Trouba ml. 1727/09.—1758. Frant. Holeček 1758.—1803. Jan Obráz, pomocník 171/82.—176/89. Matyáš Tobiašovský, pomocník 173/82.—176/84. Šimon Heppler, pomocník 176/84.—17(?). Frant. Vorel, pomocník 176/89.—173/90. Josef Pech, pomocník 1790.—(?). Antonín Holeček 1795.—1796. Frant. Holeček 1796.—1804. Vojtěch Boršický 181/02.—183/51. Karel Boršický, pomocník 1807.—182/22. Jan Vochomůrka 1819. až 1872. Antonín Linhart, pomocník 1828.—(?). Filip Krupička 1829.—1840.? Josef Janotta 1840.—(?). Josef Brayer, František Mejtský 1811/51.—1826/57. Frant. Paur, Frant. Spurný 1815/58. až posud. Josef Randa 1815/58.—1862. Václav Morx. 1818/62. Josef Vochomůrka 1820/62.—1829/81. Václav Kukla 181/72. Frid. Langer 1872.—1873. Alois Stadlmann 1872.—1874. Ant. Söhnler 181/72.—1829/78. Frant. Pelz 181/73.—1831/74. Crescen. Spurná, industr. učít. 1873. Emanuel Makovička 1813/73.—1829/78. Frant. Melichar 181/74. Adolf Hnitka 181/74.—1829/77. Emil Bernard 181/74.—1831/79. Aloisie Drchková 181/76.—1819/77. Karolina Chlumská 181/76.—181/77. Vilem. Jindrová 181/76.—181/83. Helena Růžičková 1813/77.—1819/77. Anna Bystřická 181/77.—1731/79. Antonín Schubert 1829/77.—1831/81. Jan Lad. Černý 181/78. Jan

Vildvald 18¹/₃78. 18³¹/₈80. Ign. Hlaváček 18¹/₈79. Marie Hallová 18¹/₈80. Frant. Staněk 18¹⁵/₈80.—18³¹/₁₂85. P. Eduard Nutz 18²⁹/₈80. až 18³¹/₈87. Jan Kozel 18¹/₈81.—81³¹/₈82. Vilém Sochor 18¹/₈81. až 18³⁰/₈82. Václav Zvěřina 18¹/₈82.—18²⁹/₈84. Antonín Kincl 18¹/₈82.—18³¹/₈86. Marie Machová 18¹/₈83.—18²⁹/₈86. Jind. Olivová, Anna Hubená 18¹/₈83. Čeněk Jelínek 18¹/₈84. Anna Desenská 18¹/₈85. Olga Kurzová 18¹/₈—³¹/₁₂85. Josef Saska 18¹/₈86. Johanna Illmannová 18¹/₈86. Josef Šafařík 18¹/₈86. P. Adolf Pergl 18¹/₈87. Anna Slavíkova 18¹/₈87.

Dosazování učitelů a dohlídka ke škole.

V dobách pradávných byla škola velmi úzce spojena s kostelem a jediným snad nejvyšším pánem nad školou byl správce kostela či farář, který na mnohých místech sám ustanovoval správce školy či rectora a vykonával dohled ke škole. Tak bývalo v obcích venkovských. V městech vykonávali toto právo zástupcové města, ač o to bývalo dosti sporů mezi obcí a místním duchovním, jak čteně zachovalo se nám o tom dokladů. — Později, asi v 16. a 17. století, dosazovalo vysoké učení Pražské (universita) svým rectorem, jsouc k tomu od měst často dožadováno, mistry a bakaláře své za správce škol městských. Tak dosazen do Unhoště universitou Daniel Sissius, Kutnohorský l. P. 1616. dne 13. dubna. (Dvorský. Paměti o škol.). — Zhusta, ba velmi zhusta se stávalo, že bývali dosazováni správcové škol od městského zastupitelstva za souhlasu místního faráře. To dá se vysvětliti takto: Jeden z hlavních příjmů správce školy byly příjmy plynoucí z pokladny kostelní za hudbu chrámovou a jiné funkce kostelní, jakéž staří kantorů vykonávali. Nechtělo-li městské zastupitelstvo učitele svého těchto příjmů, které bývaly větší než jeho plat za školní vyučování, zbaviti, tož nesměli si faráře rozhněvati a musili připustiti, aby dosazování učitelů dělo se s jeho schválením. (Dvorský. Paměti.)

Že také tak dalo se v Unhošti, o tom podává důkaz zajímavý přípis Adama Arietiniho, jenž, ohlašuje se o místo varháníka a kantora v Unhošti, ucházel se nejprve u p. faráře a ujistiv se jeho přízní, o přijetí svém nepochyboval. Zajímavý ten dopis, který nám také ukazuje, čeho bylo činiti, chtěl-li se kdo školy domoci, stůj zde doslovně:

Slovutné a mnohovzácné poctivosti, V. Msti. pane Purkmistre, páni Raddní města Unhoště ke mně laskavě náchylní!

Od všemohoucího P. Boha zdraví výborného a jiné vše po-
těšitelné dobré vinšujíc přeji věrně rád. Tak jakož po dvakráte
těchto nedávno pominulých dnech schválně do města Unhoště
jsem byl přišel a předně při vel. panu Páteru, potom i při panu
Kryštofovi Baytlovi i také při panu Karlovi Markovském, jakožto
předních Vaší Poctivosti spoluraddních v příčině varhanické a
spolu i kantorské služby jsem se ohlašoval. Že pak nikdy jsem
netrefil, kdyžby vzácně poctivý magistrát při společnosti býti
ráčil, tak zase, nemohouc se u nich, pro službu, v které ještě do
příštího sv. Jakuba v Novém městě Strašecím zůstávám a času
dosluhuji, déle zdržovati, tak jsem odjiti musil, dokonale ujištěn
takovou službou od Vaší Poctivosti nejsa. Nicméně poněvadž vel.
p. Páter v tom svou vůli dáti a mne do takové služby přijíti jest
ráčil, podle jeho nařízení při vzácném ouřadu purkmistrovském
jsem se zastavil a v té věci ohlásil, jakož také musejíc domů se
navracovati jedno z poslední služby mé vysvědčení, potom vor-
šifty vlastní rukou mou psané i také dvě litaniae, které jsem já
componíroval, při vzácném ouřadě purkm. jsem zanechal, účtivě
za to žádajíc, aby ty věci vzác. magistrátu při společnosti k spa-
tření předneseny byly: Takž nepochybuji, že jest se to v tom
čase stalo. Že pak dokonale v ničem ujištěn a spraven nejsem,
toto psaní V. Poct. čině, účtivou šetrností pěkně prosím, že mě
v té věci spravití laskavě sobě oblíbili. A pokudžby, jak nepo-
chybuji, co se státi mohlo, já V. Poct. tímto poctivostí mou uji-
šťuji, že jináče (krom smrti) ode mně se nestane. Dle čehož la-
skavé zprávy od V. Poct. se nadějíc, jednu furu se třema hovady
tu sobotu ihned po sv. Jakubu teď příštím pro mé věci očekávati
budu a V. Poct. Pánu Bohu v ochranu, sebe pak k jejich laskavé
affecti poroučejíc, nacházím se

Vaší Poctivosti k službám hotově volný

Adam starší Arietini,
organista et cantor ibidem.

Datum v Novém městě Strašecím 12. Julii letha Páně 1681.

P. S. V příčině bytu veleb. p. Páter nechce jinde, než ve
špitále abych bydlel pro zachování uctivosti Vel. Svátosti a zacho-
vání čistoty na krchově, k čemuž já také svoluji.

X Dohlídku ke škole mimo faráře vykonávali v každém městě staršími obecními zvolení *inspektoři školní*, kteří o zkouškách i mimo ten čas ke škole přihlíželi, aby se přesvědčili o prospěchu žactva a jak správce školy pořádek školní zachovává; starali se o školní nářadí a jiné věci potřebné. Inspektoři bývali mužové v literním umění sběhlí, kteří někdy i sami dovedli mládež vyučovati. Vedle inspektorů vysílali obecní starší i často některé z konšelův, aby také zkouškám přítomni byli. — Během času a působením rozličných poměrů přešla dohlídka ku školám skoro výhradně do rukou kněží a v předešlém století nalezaly se skoro všechny ústavy vyučovací v Čechách v moci církve katolické, jejížto zřizenci sami též v každém ohledu je spravovali a řídili.

Tak zvaným politickým zřízením školním z konce předešlého století přiznána byla sice vrchní dohlídka státu, ale poněvadž původ i účel školy obecné či národní byl nábožensky vzdělávací, zůstaveno orgánům církevním bezprostředně školy spravovati a řídit. Tak stalo se, že za představeného školy v každé obci ustanoven byl *farář*, jemuž učitel ve věcech vyučování i jinak byl podřízen. Vedle faráře vykonával dozor ve městě, tedy také v Unhošti, městský úřad prostřednictvím zvoleného *školního výboru* a *místního škol dozorce*, který za souhlasu městské rady obstarával potřeby školní i učitelů. Prvním místním dozorcem školním byl Frant. Schürer. Soudím tak z toho, že nařízením krajského úřadu ze dne 6. a 18. března 1821. oznámeno městům v obvodu krajského úřadu Rakovnického, aby tam, kde posud místní škol. dozorcové nejsou dosazeni, krajskému úřadu od magistrátu byli navrženi mužové k tomu úřadu působící a že přípisem magistrátu ze dne 13. dubna navržen byl Frant. Schürer, »dobrý přítel školy a školní mládeže.« — Vrchní dohlídku ke školám vykonával tehdy v každém kraji *vikář*, který přihlížeti měl k chování a vyučování učitelstva a podávati zprávy o stavu škol jemu přidělených vyšším místům, jimiž byly *konsistoř* a *místodržitelství*. Bylo tehdy v Čechách 39 vikariátů a škola Unhošťská patřila k vikariátu Slánskému.

Tak bylo až do vydání nových zákonů školních. Novými zákony školními, zejména zákonem ze dne 25. května 1868. odňata jest úřadům církevním zmíněná pravomocnost nad školami a zůstaveno jim pouze, aby řídily a bděly nad vyučováním náboženství. Naproti tomu přiznáno státu v zákoně tom právo nej-

vyššího řízení veškerého vyučování a dohlížení ke školám, jakož i dosazování učitelů, což vykonává stát jednak svými zvláštními orgány, jakož jsou c. k. okresní dozorcové školní, jednak školními radami. Vykonávají pak nyní jménem státu a zároveň i jménem občanstva, společenstev náboženských i učitelstva dozor:

1. v obcích *místní školní rady* a z ní zvolení *místní dozorcové školní*,

2. v okresích *c. k. okresní rady školní* a od ní navržení a c. k. ministerstvem vyučování potvrzení *c. k. okresní školní inspektoři*,

3. v zemi *c. k. zemská školní rada* jako nejvyšší úřad školní.

My, rozmlouvající o školních poměrech města Unhoště, nemůžeme si všimnouti než *místní školní rady*, jakožto dozorcího úřadu místního.

Nežli o místní školní radě šířeji rozprávěti budeme. měli bychom se zmíniti o tom, že jako na četných jiných místech i v Unhošti u většiny členů městského zastupitelstva a snad i občanstva vznikl odpor proti novým zákonům školním z té příčiny, že škola z rukou církve vyňata a do správy obce i státu vložena býti měla; proto i zde odepřeno voliti členy do místní rady školní. Však o tom budiž nám oduštěno počínati rozpravu z příčin snadno pochopitelných a protož vezměme pouze na vědomost, že po odporu tom, jenž trval od r. 1868. do r. 1874., konečně, když opanovalo přesvědčení, že vláda nedá se pohnouti k ústupu a že my Čechové tím odporem zájmy své poškozuje — Němci totiž neodporovali a brali, co se jim nabízelo — že konečně r. 1874. ponejprv městské zastupitelstvo zvolilo své zástupce do místní školní rady. Byli to: Jan Piša, městský radní, a Čeněk Preller. Přiškolené obce: Kyšice, Braškov a Pl. Újezd trvaly ještě několik měsíců v odporu, až i ony v měsíci květnu zvolily za Kyšice Frant. Majera, rolníka z Kyšice, a za spojené obce Braškov-Pl. Újezd Ant. Opplta, rolníka z Braškova. Mimo to vstoupili do místní školní rady: P. Václ. Černoch, farář v Unhošti, jako zástupce kostelního patronátu; Jos. Hron, hospodářský správce v Unhošti, jako zástupce statků J. V. a Frant. Spurný, jako zástupce místního učitelstva. Když obec Pl. Újezd r. 1877. od Braškova oddělena byla, zvolila do místní školní rady Frant. Burgra, rolníka z Pl. Újezdu. Zasedali tedy v první místní školní radě: Josef Labler, purkmistr města, jako předseda; P. Václav Černoch, farář, Jos. Hron, Frant. Spurný, Jan Piša, místní škol dozorce;

Čeněk Preller, Frant. Majer, Anton Opplt a Frant. Burgr od 30. července 1877. Poznámka. Frant. Majer se 25. listopadu 1875 poděkoval a za něj zvolen Petr Kopřiva, rolník z Kyšic, jenž nastoupil 28. února 1876.

Po uplynutí zákonité doby tří let od počátku roku 1878. zasedali v místní školní radě: Josef Labler, P. Václav Černoch, Frant. Spurný, Josef Hron, MDr. Čeněk Mifka, místní školní dozorce, Antonín Hofbauer, Petr Kopřiva, Antonín Opplt, Frant. Burgr a náhradníci za Unhošť: Springler Stanislav a Malý Antonín.

Od února 1881. Josef Labler, P. Václav Černoch, Filip Link, hospodářský správce, Frant. Spurný, Karel Urban, místní školní dozorce, Titus Hofbauer, Petr Kopřiva, Ant. Opplt, František Burgr. Náhradníci: Ant. Malý, Frant. Todl.

Roku 1883. Všichni jako předešle. Za Petra Kopřivu Jan Janoušek, starosta obce Kyšické.

Roku 1886. Emanuel Urban, předseda, P. Václav Černoch, Matěj Benda, hospodářský správce jako zástupce statků J. V., Titus Hofbauer, místní školní dozorce, Antonín Opplt, František Burgr, Jan Janoušek, František Spurný. Náhradníci: Ant. Malý, Jos. Kopřiva.

O působnosti místní školní rady zde se rozepisovati není možno; poukazujeme laskavého čtenáře k zemskému zákonu ze dne 24. února 1873. a to zvláště k §. 11. Připomínáme zde ještě, že purkmistr jest vždy předsedou místní školní rady, a že při obsazování míst učitelských navrhuje místní školní rada z přihlášivších se kandidátů tři (terno) c. k. okresní školní radě. — Škola Unhošťská náleží ke školnímu okresu Smíchovskému, kde jest sídlo c. k. okresní školní rady.

Odkud a jaké vyživení učitelé brali.

Jako veškery služebné poměry za starých časů vůbec, tak i služebné poměry kněží i učitelů měnily se každé chvíle, a proto bylo by úlohou velmi nesnadnou vypočítati na krejcar a na mírku nejmenší, mnoho-li každý rektor a jeho pomocník měl těch emolumentů. Z poměrů služebných vyplývaly též příjmy rektorů i učitelů. Víme již, že staří učitelé dvojí vlastně zastávali funkce, kostelní a školní. Pokud se týče poměru ke kostelu, mívali správcové škol a jejich pomocníci v nejstarších dobách (ve 14. století a po

zději) vyživení od kostela za služby kostelní o svátcích, poutích, a jiných slavnostech místních, ode mší zádušních, pohřbů a p., potom z koled rozličných a jiných sbírek, které teprve v 16. století někde ve stálé platy roční vyměňovány bývaly. — Tak bývalo i v Unhošti a jest zajisté mezi laskavými čtenáři mnoho, těch, ač počet jejich stále mizí, kteří jsou pamětníky podobných malých dávek, jež přinášeli panu učiteli za předpisy, opravování per, příspěvky na křidu, toho řečování, koledování, svěcení příbytků o třech králích a jiných podobných drobných funkcí, které konali buď sami, buď s učitelem svým za tím chvalitebným účelem, aby pomáhali svému pěstiteli vyživovati se. Z těch ovšem již sotva kdo bude mezi námi, jenž s jinými přinášel do školy polínka dříví, aby mu za to pan učitel zatopiti mohl. Byla to dávka, o které nemůžeme říci, šla-li na účet učitelovi nebo obci, ale tolik víme, že sama městská rada občas shromážděné obci tuto povinnost na paměť uváděla, jakož se stalo l. P. 1780. Musila to býti podívaná na ty žáčky-školáčky, když do školy putovali, pod jednou paží slabikář, pode druhou nějaké to polínko. A jaká to vítaná příležitost, dáti tím polínkem svému milovanému spolužákovi lásku svou makavým způsobem na jevo!

Pravili jsme, že asi v 16. století počaly rozličné ty dávky a drobné příjmy učitelů uváděti na stálé platy roční; leč v tom asi učinila přestávku zloba války třicetileté. Však po válce měli učitelé Unhošťští zase platy stálé. Tak víme, že Josef Maršálek měl stálého platu z pokladnice obecní 5 zl. čtvrtletně, tedy 20 zl. rýn. ročně, ač i tenkrát měli někteří hospodáři povinnost zváti kantora k obědu, což na gruntech jejich v knihách městských dosud zaznamenáno se nachází; jindy chodili kantorů na oběd do obecní hospody na účet pokladny obecní.

Jak přesně a správně se učitelům služné jejich vyplácelo, vidíme z toho, že Karel Markovský v lednu r. 1675. dostal zadržalého platu 1 zl. 30 kr. a r. 1720. žádal učitel, poněvadž již od dvaceti let deputát kantorovský zadržalý má, aby mu vydán byl; s tím poodloženo, až do dalšího vyšetření. O této správnosti daly by se napsati celé knihy, leč nechme té smutné kapitoly a přihledme raději blíže k tomu kantorovskému deputátu! Týž byl co do množství v rozličných dobách rozličný; rostl sice, ale rostly požadavky času, rostla drahota, rostly potřeby.

Pokud jsme ze spisů zachovaných seznati mohli, dostával

první dávku na obilí Arietini (1681—1684) 2 str. žita, půl str. pšenice, půl str. hrachu a 12 sáhů dříví, kterýmž ovšem musil také vytápěti školní světnici. — Dávky na pivo dostávali učitelé za služby o slavnostech církevních konané již před válkou třicetiletou, ale první, jemuž otcové města »za Boží Tělo« dali ten boží »truňk«, pokud víme, byl Josef Maršálek, jemuž dali 15 pinet piva. Tyto dávky obilné i pivní ovšem velmi se měnily postupem času a někdy také oblíbeností a přičinlivostí učitele; tak přidali Vojt. Troubovi ml. půl sudu piva, půl str žita a půl str. pšenice, ale jen pro jeho osobu.

Koleda byla prý v Unhošti zrušena okolo roku 1786. a učitelé mělo se dostat za ni náhrady od patrona. Jak Fr. Holeček pochodil, již víme.

Všecky dávky učitele konečně sneseny byly ve fassí z roku 1798., kteráž jest v Unhošti fasse nejstarší. Dle ní měl 31. srpna 1798. správce školy:

A. Z pokladny kostelní

a) za službu školní a hudební 20 zl.

b) poplatek ze křtů 4 zl.

B. Z pokladny obecní 65 zl.

C. Příspěvek ze škol. normálního fondu . . 12 zl.

D. Štoly 10 zl.

E. Školního platu (sobotales) 106 zl. 57 kr.

F. Novoroční příspěv. ze 300 domů po 3 kr. 15 zl.

Úhrnem . . . 232 zl. 57 kr.

Poznámka. V květnu 1782. oznámeno dekretem od školní komise, že 12 zl. z normálního fondu na školního mládence přidáno jest a měl se hned obstarati jeden *německý* mládenec.

Z toho patrno, k jakému účelu těch 12 zl. věnováno bylo! — Zde ještě poznamenati sluší, že školní plat jakožto příjem hlavního učitele měnil se dle počtu dětí. — Z uvedených příjmů měl pomocník u správce školy stravu a čišťení prádla.

R. 1805. měl učitel příjmů . . . 220 zl. 57 kr.

R. 1817. měl učitel příjmů . . . 232 zl. 57 kr.

Nově upravená fasse z 22. května 1829. vykazuje následující příjmy:

A. Z pokladny kostelní:

- a) za služby kostelní a hudbu 20 zl. v. m.
- b) přídavek 18 zl. v. m.
- c) za zpívání pašijí 1 zl. 10 kr. v. m.
- d) ze křtů 4 zl.

B. Od města jako patrona školy 65 zl.

- b) přídavek 12 zl.
- c) za modlení růžence přede žněmi . . . 1 zl. 37¹/₂ kr. k. m.

C. Z obcí přiskolených:

- a) štóly 12 zl. k. m.
- b) ze zápisného o sňatcích 2 zl. k. m.
- c) školného 111 zl. 14. kr. k. m.
- d) novoroční příspěvek ze 300 domů . . 15 zl. v. m.

Úhrnem 135 zl. 10 kr. v. m. a 126 zl. 51¹/₂ kr. konveční m.

Uvedeno na víd. měnu = 387 zl. 53 kr.

Jednotlivé položky ve fassí této odůvodněny jsou takto:

ad a. Těch 20 zl. dostává za 7³/₄ str. kostelních polí, jichž dříve užíval.

ad b. Přídavek 18 zl. dostává dle výkazu kostel. účtů s povolením p. patrona kostela hned od r. 1812. nepřetržitě; vyšší povolení není známo.

Mimo to dostával jako ředitel kůru z kostelní kasy 16 zl. 30 kr. v. m. na struny; ty do fassí nepatří.

B. ad b) požívá dle obecních účtů od r. 1803

Mimo tyto příjmy měl drahotní přídavek 20 zl. od r. 1814., za které musil každoročně žádati. Dále dostával po celoroční zkoušce 1 vědro piva dobrovolně, aby se chudák posilnil za ty produkce, které musil mládeži dlouho před tím do hlavy vtluokat. Pro hudebníky o sv. Petru a Pavlu a sv. P. Barboře po 1 vědru piva nebo peníze.

Nyní jest již na čase, abychom také prozkoumali *příjmy učitelských pomocníků!* R. 1829. byly pomocníkovy stále příjmy tyto:

1. Z obecní pokladny 8 zl.
2. Z normálního školního fondu . . . 12 zl.

Tedy fixo . . . 20 zl.

K tomu dostával drahotního přídavek z obecní pokladny 12 zl., za které musil každého roku žádati; dále svobodný byt a stravu u svého principála, který si za to ponechával celý sobo-

táles. Vedle těchto znamenitých příjmů směl si ještě přivydělati muzikou po hospodách, při veselkách a kondicemi čili průčováním. Bože, to byly výdělky!

Rok 1856 přinesl však podučitelům v Unhošti Boží požehnání. Když se totiž jednalo o zvýšení školního, vyšetřeno c. k. okresním úřadem v Unhošti, že měl až do toho roku správce školy či nadučitel všech příjmů 669 zl. kon. m., od čistění tří školních světnic po 12 zl., tedy 36 zl., úhrnem 633 zl. Podučitel Jan Vochomůrka měl 120 zl. a Fr. Baur 70 zl. Počátkem školního roku upravena oběma kongrua tak, že měl každý dostávati 150 zl. kon. m., kteréž měl hlavní učitel Fr. Mejtský svým podučitelům vypláceti, čímž se jeho příjmy ztenčily na 523 zl. kon. m.

Roku 1857. vypsán byl konkurs na místo učitele hlavní německé školy se služným 600 zl. kon. m. a v této asi míře potrvaly příjmy učitelů a podučitelů až do let sedmdesátých, až do vydání nových zákonů školních, kterými rozděleny byly veškeré obce v Čechách co do platů učitelských na 4 třídy. V obcích 1. třídy měli učitelé 600 zl., v obcích 2. třídy 500 zl., v obcích 3. třídy 400 zl. a v obcích 4. třídy 300 zl. Škola Unhoštská vřaděna byla r. 1872. do 2. třídy platu, ale počátkem roku 1875. byla povýšena do třídy první. Podučitel dostával 350 zl.

Když zákonem zemským ze dne 19. prosince 1875. znova upraveny byly platy učitelů tak, že v obcích 1. třídy měli učitelé 700 zl., v obci 2. třídy 600 zl., v obci 3. třídy 500 zl. a ve 4. třídě 400 zl., vřaděna Unhošť do 2. třídy a učitelům tedy nepřibýlo ani neubýlo, zůstalo 600 zl. Dle toho zákona mají podučitelé v Unhošti 400 zl. Učitelé školy měšťanské dostávali 700 zl. roční služby, kteráž jim od 1. ledna 1876. na základě poslední zmíněného zákona na 800 zl. upravena byla. Mimo to má každý učitel a podučitel právo na pětiletý přídavek ve výši 10% svého posledního služného; ředitel dostává 300 zl. funkčního přídavku.

Čemu se vyučovalo?

Čemu se ve škole Unhoštské za dob nejstarších vyučovalo, snadno se domyslíme a v některých spisech zaznamenáno máme, že pacholata byla do školy přiváděna proto, aby je rektor nebo kantor vyučil prvním počátkům literního umění. Učili je písmenka poznávati a skládati, později čísti a z paměti odříkávati; snad

také písmenka formovati a napodobovati čili psáti, k čemuž později počítání přistoupilo. V dobách pozdějších vyučovali mládež tak zvanému triviu t. j. čtení, psaní a počítání. Že vedle anebo spíše před těmito věcmi vyučovalo se pravdám náboženským, jde již z toho, co o postavení učitele ke kostelu jsme pověděli. Vyučování náboženství vedle kněze obstarával učitel; měl tak činiti jak theoreticky, tak i prakticky; vždyť kdykoli službu svou nastupoval, kladlo se mu na srdce, aby mládeži i mravním chováním předcházel. Že dále vedle literního umění kantor velikou péčí zpěvu věnoval, jde opět z jeho poměru ke kostelu na jevo, a jak horlivě starati se bylo kantorům o věci kostelní, dokazuje nám již dotčený přípis Adama st. Arietini, jenž i zvláštní litanie nějaké složil.

Dle politického školního zřízení bývaly školy *normální* pouze v hlavních městech, *hlavní* čtyřtřídní ve větších městech a školy *triviální* v malých městech a v obcích, kde byla fara.

Dle dvorního dekretu ze dne 15. května 1782 mohly se ve městech, kde nebylo pro čtvrtou třídu dost dětí, zříditi školy dvou- nebo trojtřídní, které se měly jmenovati *školy městské*. Taková trojtřídní městská škola byla také v Unhošti až do r. 1866., v létech šedesátých s jednou pobočkou; tedy trojtřídní škola o čtyřech třídách.

Na školách hlavních a také na zdejší škole městské vyučovalo se až do roku 1870. následujícím předmětům: Náboženství dle katechismu a dle čítanky, jejíž valná část obsahu bylo čtení z písma svatého a čtení mravoučné. Poznávání hlásek (písmen), slabikování a čtení. Krasopisu a pravopisu. Počtům. Mimo tyto základní předměty hledělo se, aby se žáci naučili tomu, čeho ke studování jako průpravy nezbytně třeba bylo, totiž mluvnici v řeči mateřské a něčemu ze slohu, mimo to něčemu ze země- a dějepisu vlasteneckého.

Náboženství učili ve školách kněží týdně dvakrát nebo nejmeně jednou, ale učitelé měli vyučování katechety přítomni býti, se žáky pak opakovati a je z toho, co jim na paměť uloženo bylo, zkoušeti. Mimo to měli žáky v neděli a ve svátek „na katechismus“ do kostela voditi.

Zde promluvmě si slovo o němčině! Ve spise nazvaném „Památky o školách českých“ nalezáme toho četné doklady, jak mnozí páni ze šlechty české i z měst českých již na konci 16. a

na začátku 17. století příliš toho dbali na malou síavu svého národa, aby děti učily se němčině. Tato záhubná a falešná starostlivost přinesla národu českému takové ovoce, že na sněmu r. 1615. držaném musili stavové těm počátkům dobrovolné germanisace či poněmčování učiniti přítrž. Bohužel, že hráz zákona brzy na to, po bitvě Bělohorské se protrhla a germanisace počala zatopovati a kaliti české zelenající se osení. České nivy pustly. Po šlechtě opíčila se města. Po válce třicetileté byla němčině půda valně připravena. Za Marie Teresie a Josefa II. již zaseté semeno bujelo a dávalo otravné pro zemi českou ovoce. Tak i zde v Unhošti v oněch dobách Josefských uvelebila se němčina na úkor našeho drahého jazyka mateřského ve škole i v úřadě tak, že jej bezmála vytlačila, jak nám dosvědčují úřední listiny z té doby zachované. V úřadě dostoupila vrchole své slávy v létech 1830. až 1848., ze které doby zachovaly se nám vzory českého slohu a pravopisu, jakéhož naše české úřady, pane Bože, zachovati račíž! Nadobro však zde němčina český náš jazyk nikdy nevytiskla. Ve škole bujela němčina i po 48tém roce dále až do nových zákonů školních; ba ani ty nám ji ze škol našich nevypudily; trápíme ji naši mládež školní posud po tři hodiny týdně, není však předmětem povinným.

Však již toho o ní dost! Vratme se zase do školy z dob Josefských! Vedle předmětů již uvedených vyučovala v některých dobách dle školního plánu manželka toho kterého učitele děvčata ručním pracím, pletení, háčkování a p.

Vyučování konalo se v zimě od 8—11 hodin, v létě od 7—10 hodin dopoledne, odpoledne po celý rok od 2—4 hodin. Mládež byla povinna choditi do školy od 6. až do dokonaného 12. roku svého stáří. Učedníci scházeli se v neděli a ve svátek do školy na tak: vané „opakovací hodiny“, kdež opakovalo se s nimi to, čemu se ve škole naučili, anebo alespoň naučiti měli.

Školní rok počínal patnáctým dnem měsíce září a končil dle místních poměrů. Na konci školního roku konala se u přítomnosti dozorců školních i jiných hostí veřejná zkouška, aby se ukázal prospěch školní mládeže a dovednost učitelova. Ve příčině první soudím já, který jsem těch veřejných zkoušek také býval účasten a na školách německých nejednou pochvalným lístkem byl odměněn, že se tu obecnstvu té pravé pravdy asi často nedostalo; naproti tomu se dovednost (či šikovnost?) páně učitelova

velmi často osvědčila. Jen to zde ještě poznamenáno budiž, že bez vysvědčení školního nikdo do učení přijat býti nesměl, což dobré bylo.

Tak bylo s některými změnami až do vydání nových zákonů školních. Těmito novými zákony vzalo celé školství v Rakousku převrat přiměřený poměrům a požadavkům nynější pokročilé doby a tím také látka, kteréž ve školách obecných se učilo.

Kde se vyučovalo a v kolika třídách?

Kdy a kde první budova školní postavena byla, těžko říci. Že Unhošť již před válkou třicetiletou školu svou měla, dá se souditi z toho, že v seznamech učiněných škod také se uvádějí škody způsobené na škole, a že rozličné potřeby pro školu opatřeny byly. Po odešlých z Unhoště protestantech daroval císař Ferdinand II. městečku jejich statky, aby chrám, *škola* a radnice z užitků z těch statků zase opraveny byly. Ale zdá se, že k opravě školy tak brzo nedošlo, protože roku 1670., tedy po dvaadvaceti letech, vyučovalo se v domě Jindřicha Moraňského (nyn. čís. 34.), jemuž od »kvartýru p. kantorovi zanechaného pro vyučování děti dány za týž rok 3 zl.«

Roku následujícího umístěna byla škola v radnici; čtemet v útech obecních, že spraveny kamna v rathouze ve světnici, kde se děti učí. Toho roku zde i byt učiteli byl upraven. Zde v radnici vyučovalo se nejspíše až do roku 1780.

V sezení městské rady ze dne 4. února toho roku stalo se usnesení, aby ze špitála škola a byt pro kantora udělána byla; zároveň měly se všechny nadace, které kdy na školu učiněny byly, připomínati. Tak měl zaplatiti Vít Lerch odkaz 50 zl. a Vilím Vyšín odkaz 12 zl. Generál řádu křižovníků s červenou hvězdou vedl. P. Antonín Suchánek daroval na stavbu té školy 12 cis. dukátů. Ochramná vrchnost přenechala na stavbu školy dříví v levné ceně za 46 zl., ze které summy polovice odpuštěna byla. Nežli přistoupeno ku stavbě, žádal P. generál, aby škola dále od fary postavena byla, v čemž vyhověno a dle snesení magistrátu vystavena téhož roku 1780. nova škola asi o 16 loket od farního štítu dále.

Konečně v měsíci červnu položena do rohu při silnici Slánské jeden loket zvýši od země základní listina tohoto obsahu:

• Léta od narození Páně tisícího sedmistého osumdesátého. —

Dne 5. Juni po předcházejícím vrchnostenském, milostivém povolení vystaveno bylo stavení normální školy v svobodném městě Unhošti pro mládež umění literního žádoucí podle domu farního na místě obecním při silnici Slánské z nákladu nejprve od nebožtíka p. Václ. Majera, bývalého měšťana zdejšího, odkázaných 50 zl., pak od nebožtíka p. Jana Vyšína, podobně měšťana zdejšího, odkázaných 12 zl., pak ze štědroty jeho milosti T. P. pana Antonína Suchánka, sl. ryt. řádu vel. pánů křížovníků s červenou hvězdou generála a zdejšího chrámu Páně milostivého patrona, ostatně a sice nejvíce z nákladu obecních žoldů od důchodu obecního pohotově vyložených.

Taková škola pod ochranu sv. Jana z Nepomuku, patrona českého, jakožto veškerého umění, nábožného cvičení a mravného života příkladného mistra poručena, ke cti a slávě téhož divotvůrce vyzdvížena a od jeho velebnosti p. Františka Xav. Pazourka, téhož času dobře zasloužilého faráře zdejšího, posvěcena jest, by ním mistrem a vůdcem všechna mládež v té škole se cvičící v křesťanských dokonalostech a v literním umění ku slávě jména Božího, ku posilnění a rozšíření pravého samospasitelného náboženství se skvěla a zvláště jak sobě tak obci prospěšna býti mohla.

Aby tedy jak téhož základu školního, tak téhož času duchovních a světských dohlížitelů normálního cvičení, totiž vel. pána p. Vojtěcha Novodvorského P. T. zasloužilého kaplana, též p. Antonína Bernarda Žiaka, p. Josefa Vyšína de gremio senatus, obzvláště pak téhož času vrchních předstojících — jichžto přičiněním ono školní stavení v skutek oučinkováno — na časy trvalí položená památka u školní mládeže pozůstavena byla, tehdy školní mistr nynější Frant. Holeček i budoucí — jenž od samého magistrátu immediate jich dosazení dependíruje a od důchodu obecního své vyživení táhne — na svědomí se zavázaný činí, by každodenně s mládeží školní třikrát Otčenáš, Zdravas Maria a jednou Věřím v Boha: 1. za duši nebožtíka p. Václ. Majera, 2. za duši nebožtíka Jana Vyšína, 3. za milostivého dobrodince, 4. za duchovní a světskou vrchnost, též 5. za obecní dobré, říkati neopomenul.

Konečně toto instrumentum v knihy městské v místo patřící vepsati povoleno a do gruntovního základu, do rohu zdi při Slánské silnici loket od země povějš v dubovém truhlíku schováno jest zkrze tehdejší radu a starší městské obce, též jednané mistry dne a roku na počátku psaného.

Ant. Bern. Žiak,
P. T. purkmistr.

Jan Nep. Labler,
P. T. primator.

Bened. V. Vyšín,
senior.

Jan Statenický, Vojtěch Kurc, Karel Langer, Valent. Frabša, Josef Vyšín, Tomáš Langer, Anáš Čermák, Jan Urban, Frant. Ebert, Jiří Svoboda, mistr zednický. Jan Vurzl, mistr tesařský.

Ant. Pavlovský z Rosenfeldu,
syndicus civ. juris.

Stavba školy prý stála přes 800 zl.

Nová tato škola měla pouze místnosti přizemní. Když však děti přibývalo, usnesla se městská rada roku 1802. na tom, aby světnice učitelova proměněna byla v 1. třídu a školní světnice posud stávající aby rozdělena byla pro třídu 2. a 3. Pro učitele pak aby zvláštní světnice nahoře nad školou byla vystavěna. Kdy s přestavbou počato bylo, nevím, ale v říjnu téhož roku blížila se již svému dokončení.

Poněvadž při visitaci r. 1829. školní budova za nedostatečnou uznána byla, měla býti rozšířena. Jednalo se o 3. třídu. Z toho jde, že se r. 1802. jednalo snad jen o dočasné jakési zřízení třídy třetí. Zmíněného roku 1829. ještě zde 3. třída nebyla, ba ještě roku 1831. byly zde pouze dvě třídy. Třetí třída zřízena byla asi v polovici tohoto století. Alespoň o úřední prohlášení zdejší školy za trojtřídní hlavní zakročeno od vikariatního úřadu roku 1857. Učilo se pak, když byla škola trojtřídní, ve školní budově a jedna třída umístěna byla v radnici. Když dítek přibývalo, zřízena jedna pobočka a trojtřídní s jednou pobočkou byla škola zdejší až do roku 1866.; od té doby byla čtyřtřídní až do roku 1874., kdy proměněna pobočka čtvrté třídy vynesemím c. k. zem. šk. rady ze dne 20. září 1874. ve třídu pátou. Od té doby jest škola obecná pětitřídní.

Škola průmyslová.

Až do roku 1865. byla, jak už víme, v Unhošti obecná škola o třech třídách s jednou pobočkou. Aby mládeži z této školy vystouplé dána byla příležitost nabytí vzdělání, jehož by v řemesle s prospěchem užiti mohla, vyjednávalo se již delší čas mezi zástupci obce a přátely školství o zřízení školy průmyslové.

Po předběžných poradách učinil Jan Piša počátkem roku 1866. obec. zastupitelstvu návrh na zřízení průmyslové školy. Zvolen výbor, jehož úlohou bylo, vykonati potřebné práce předběžné, Do výboru zvoleni byli: Jan Piša, Bohdan Kohout, Josef Havel a Čeněk Preller.

Po poradě s dr. Majerem, toho času ředitelem průmyslové školy v Praze, předložen obec. zastupitelstvu návrh, aby zřízena byla průmyslová škola o dvou odděleních. Vyučovací plán měl býti vypracován tak, aby v obou odděleních vyučovati mohl jeden učitel.

Když rokovalo se o tom, z jakých prostředků by se škola ta zříditi a vydržovati měla, nechtělo obecní zastupitelstvo převzít školu do vlastní správy — čímž by budoucnost školy nejlépe byla pojištěna — bojí se, že by tím obci nové vzešlo břemeno. Konečně po dlouhém jednání uvolila se obec ze svého důchodu na vydržování školy přispívati ročně 200 zl.; ostatní náklad měl se uhraditi dobrovolnými příspěvky a školním platem. po případě přirážkou pivní. Tak stály věci, když okupace pruská dalším pracím na čas učinila přítrž.

Když poslední Prušák opustil krajinu Unhošťskou, počal výbor opět pracovati, ale ku svému zármutku poznal, že Prušáci dotkli se citelně obecní pokladny, tak že na vydatnou pomoc z obecních peněz spolehati nebylo lze a že tedy nezbyvá, než pomýšleti na prostředky mimořádné, aby škola ještě počátkem školního roku 1865—67. otevřena býti mohla. Nesnadnou úlohu tuto přijal na se Jan Piša. Nejprve provedl subskripci mezi podílíky hospodářské záložny Unhošťské a dosáhl toho, že povolili na školu tu 600 zl. Z podílíků občanské honitby věnovali občané Čer.-Újezdští, majíce v držení některé pozemky Unhošťské, svůj šestiletý výtěžek.

Když takto první náběh byl učiněn, opatřil výbor školní nábytek a nejpotřebnější prostředky vyučovací i místnost pro

školu a tak vše, čeho nejnutněji třeba bylo, opatřeno a připraveno. Ale nyní nemohla se městská rada odhodlati k vypsání konkursu na místo učitele. Konečně, když již se blížila doba, kdy mělo se s vyučováním počítí a konkurs pořáde ještě vypsán nebyl, složili členové výboru dne 20. září 1866. svoje mandáty do rukou městské rady. To působilo. Konkurs vypsán, místo obsazeno Josefem Habalem a 1. listopadu počalo se vyučovati. Povolení ku zřízení školy průmyslové dáno od vys. místodržitelství výnosem ze dne 5. listopadu 1866. č. 46.468.

Škola prospívala až do nových zákonů školních. Před počátkem škol. roku 1871. dal J. Habal výpověď. Po jeho odchodu nastoupil Kamenský, který zde jen osm dní vyučoval, obdržev místo na měšťanské škole v Ml. Boleslavi; tím se stalo, že zůstala škola průmyslová bez učitele, z čehož přátelům školy povstaly nesnáze. Po odchodu Kamenského byl nucen vyučování převzítí p. farář P. Jos. Machačka a po něm František Langer, stavitel v Unhošti. V této tísní učinil Josef Bošek, posluchač 3. ročníku vysokých škol polytechnických, městské radě návrh, že převezme vyučování na škole průmyslové s tou podmínkou, že bude vyučovati jen tři dni v týdnu. ale stejný počet hodin a téměř předmětům, jimž učil Habal. Návrh byl přijat a Bošek vyučoval; ale škola již jen živořila, nebylo řádných učitelů; neboť ti k nově se zřizujícím měšťanským školám se obraceli.

Tomuto živoření průmyslové školy učiněn konec, když r. 1872. obecní zastupitelstvo provedlo volbu členů do místní školní rady a podalo c. k. okresní školní radě na Smíchově žádost, aby škola průmyslová proměněna byla na školu měšťanskou tak, aby počátkem školního roku 1872.—73. otevřeny býti mohly hned dvě třídy této školy, aby žáci bývalé školy průmyslové přestoupiti mohli na školu měšťanskou a zkráceni nebyli. C. k. okresní školní rada vyhověla této žádosti v celém její obsahu.

Škola měšťanská.

Když na základě nových zákonů školních povoleno c. k. okr. školní radou na Smíchově počátkem školního roku 1872—73 otevřítí dvě třídy školy měšťanské, byla zde škola průmyslová zrušena a žáci téže školy přešli pak na školu měšťanskou, kteráž doplněna byla 3. třídou počátkem školního roku 1873—1874. —

Až do roku 1875. vyučovalo se ve staré budově školní, v radnici a v některých domech soukromých; v květnu zmíněného roku přestěhovala se 2. třída školy měšťanské, 2. a 5. třída dívek do přízemí školní budovy, která se právě dostavovala. Veškeré třídy školy obecné i měšťanské umístěny byly v nové školní budově, která dne 3. září slavnostně posvěcena byla, počátkem školního roku 1875.—76. v měsíci září.

Od té doby jest v Unhošti pětitřídní škola obecná a trojitřídní škola měšťanská pod jedním správcem, jemuž po zákonu jako správci školy měšťanské přísluší název »ředitel«.

Dne 1. února 1876. rozdělena pátá třída dle pohlaví. V září téhož roku odděleno žactvo čtvrté třídy dle pohlaví. R. 1883. dne 1. ledna otevřena pobočka třetí třídy. R. 1885. dne 1. ledna oddělena děvčata od hochů druhé třídy.

Ku konci této statě poznamenati sluší, že založena jest při měšťanské škole naší nadace, jejíž úřední jméno jest: »Nadání školní knížete z Fürstenberka, Julia Jakobiho a společníků pro žáky občanské školy v Unhošti.« Z nadace této podílení bývají po uplynutí každého pololetí dva hodní a chudí žáci školy měšťanské devíti zlatými.

Příběhy válečné.

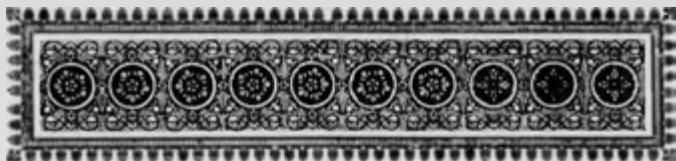
Z dob válek husitských (1420.—1434.)

Co a jak dále se za válek husitských v Unhošti, o tom pramálo zpráv se nám zachovalo nebo na světlo vyneseno bylo. Až posud snad jedinou zprávu z oné doby objevil důstojný p. P. J. Mottl, zesnulý farář Kladenský, jenž ve svém rukopise o dějinách města Unhoště vypravuje, že Václav Carda, hejtman vojáků husitských, jež byly ve službách Starého města Pražského, s bojovnými zástupy svými obsadil městečko Unhošť, zdržuje se zde delší čas a vybíraje od Unhošťských poplatky válečné. Z toho vzešly rozepře mezi Cardou a Malostranskými o jistá práva Malostranských v Unhošti. Konečně roku 1439. ve středu po sv. Stanislavu (9. května) stalo se mezi stranami jakési narovnání, kteréž obsaženo jest v knihách Malostranských z roku 1419. na stránce 28 a takto zní: My purkmistr, konšelé a starší obecní tímto veřejně oznamujem, tak jakož povstala rozepře mezi opatrnými purkmistrem, konšeli a celou obcí Menšího města Pražského z jedné a mezi slovutným panem Václavem Cardou, řečeným z Petrovic, ze strany druhé, vzhledem jakéhosi práva, jež purkmistru a celé obci Malostranské v městečku Unhošti náleží a v němž je řečený p. Carda, který posádku v řečeném městečku právě má a drží, zkracuje a jim překází. A když tu obě sváříci se strany o této záležitosti pojednaly a do plné rady Staroměstských vstoupily, přislíbil řečený p. Carda p. purkmistru, přísedícím a celé obci Malostranské, že jim v jejich právu, jež jim v zpo-

menutém městečku Unhošti náleží, překážeti nebude žádným způsobem. Tím snad byla Unhošť posádka zbavena.

Že zmíněná návštěva husitů v Unhošti nebyla asi první ani poslední, možno se domýšleti z toho, že Unhošť tak blízko Prahy leží; jakož i z toho, že hrady Karlštýn a Křivoklát od husitů oblehány byly, při kteréž příležitosti ty které oddíly husitů i Unhošť návštěvou svou poctili, jako se stalo před samou válkou třicetiletou. Ostatně i v blízkém sousedství Unhoště té doby šarvátky svedeny byly, jako roku 1434. u Tachlovic a Chru-
stenice.

Osudy Unhoště

za války 30leté.

Za panování císaře Rudolfa II. (1576—1612.) přiznávala se valná část obyvatelstva českého k tak zvané *konfessí české*, kteráž byla směs starého učení husitského s lutheranským a kalvinským. Rudolf II. vydal dne 9. července r. 1609. tak zvaný »majestát« čili zákon, kterým udělovala se vyznávacům zmíněné *konfessí české* svoboda náboženská a dovoleno stavům protestantským, aby na svých pozemcích směli si budovati kostely evangelické. Tehdy ustanoveno bylo 24 mužů, kterým říkalo se *defensorové* a jimž náleželo stížnosti náboženské vyslychati a spravedlivým rozsudkem náboženským sporům konec činiti.

Když vládl v Čechách Matyáš (1612.—1619.), stavěli si protestanté v Broumově a ve Hrobech chrámy, v čemž jim majitelé zmíněných měst překáželi. Opat Broumovský dal protestantský chrám v Broumově zapečetiti a Pražský arcibiskup poručil chrám protestantský ve Hrobech rozbořiti. Broumovští utekli se k *defensorům*, žádajíce jich, aby v té věci byli přichráněni. *Defensorové* poručili Broumovským, aby šetříce pečeti, dále stavěli a sami vyhledávali pomoci u krále. Mezi tím dali *místodržící* (Matyáš sídlil tou dobou již ve Vídni) přední osoby z Broumova, když jim klíčů od chrámu vydati nechtěli, vsaditi do vězení. *Defensorové*, nevědouce si rady, jakým způsobem by k uhájení svých práv předejiti měli, svolali schůzi protestantských pánů do Prahy na den 3. března 1618. Shromáždění v Praze páni protestantští

snegli se na tom, podati žádost ku králi a k místodržícím. Avšak žádost k místodržícím podaná malého měla účinku; neboť po mnohých zdvořilostech dáno jim za odpověď, že se místodržícím nevidí na ten čas majestát Rudolfov vykládati; osoby z Broumova uvězněné že jsou vězňové J. M. císaře a že jich propustiti místodržícím nenáleží, aniž prý jim náleží arcibiskupovi a opatovi v té věci rozkazovati. Zatím přišla odpověď od císaře. Krátký obsah její byl, že císař nemile to nesl, že týž sjezd proti vlastní osobě jeho rozepsán byl a co se těch kostelů týče, to že se na spravedlivé poručení jeho stalo.

Dne 21. května sešli se protestantští pánové na hrad Pražský u velikém množství, k vyslyšení císařovy odpovědi. Obdrževše opis císařského psaní, učinili odpověď a snegli se na tom, že se ve středu odeberou společně na hrad Pražský, aby místodržící k zodpovědnosti pohnali za to, že tak nemilostivou odpověď obdrželi; neboť že této odpovědi původcové byli místodržící, dobře věděli. Ve středu dne 25. května, v onu památnou v dějinách našich středu, odebrali se stavové u velikém množství do kanceláře české na hrad Pražský. Zde, když se hluk utišil, předčítal Pavel z Říčan k místodržícím některé otázky, tak: Znají-li se k tomu, že radili ke všem nemilostivým odpovědím císařovým, kdežto prý měli spíše k pokoji nežli k rozbrojům raditi, a jiných otázek více.

Po přečtení těch dotazů vešli přítomní místodržící v poradu a poradivše se, žádali stavy, aby poshověno bylo, že jim odpověď co nejdříve dána bude. Leč skoro všichni zde přítomní páni přísahali, že ven nevyjdou, dokud jim odpovědíno nebude a hned činěny od mnohých místodržícím trpké výčitky ze skutkův jejich a připomínáno jim křivd, kterých se na osobách pod obojí i na straně protestantské dopustili. Potom prohlásil Matyáš z Thurnu místodržitele Jaroslava Martinice a Viléma Slavatu za rušitele obecného pokoje a za velikého hluku byli pak oba i se svým tajemníkem Fabriciem vyhozeni okny z kanceláře české do hradebního přtkopu. To byl první násilný čin, jímž dáno heslo k odboji!

Protestanští stavové nařídili hned veřejnou hotovost a sbírali vojsko. Nad sebraným lidem válečným ustanovili Matyáše z Thurnu nejvyšším velitelem a za správce země české zvolili 30 direktorů, jimž přísahou k poslušnosti se zavázali. Mezi tím sbíráno také vojsko od císaře v zemích rakouských a počátek

války 30leté byl zahájen. Matyáš z Thurnu dostal se s lidem svým na Moravě sesíleným až k Vídni, kde samého císaře Ferdinanda II. (Matyáš zatím zemřel) oblehl, ale byl odtud odvolán, když Maxmilián, vévoda bavorský a vojevůdce lidu císařského, vpadl do Čech. V první polovici měsíce listopadu r. 1620. hnula se obě nepřátelská vojska od Rakovníka ku Praze. Zde před Prahou na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620. svedena byla ona památná bitva, kterouž osud země české byl spečetěn. Však touto nešťastnou bitvou nebyla ještě válka skončena, nýbrž, když pak i jiné mocnosti zasáhly do reje válečného, trvala, majíc své jeviště brzy v Čechách, brzy v Německu, dále a teprve, když dlouholetou válkou skoro všechny mocnosti zemdleny a unaveny byly, došlo r. 1648. k míru Vestfalskému, kterýmž tomu dlouholetému vraždění, pálení a ničení učiněn byl konec.

A nyní poohlédneme se po osudech, jež stihly městečko Unhošť v době oné války!

»Dříve ještě nežli vojska přátelská i nepřátelská okolo Prahy se stahovala — vypravuje Pavel Skála ze Zhoře — »před onou osudnou bitvou Bělohorskou, když král Fridrich pomocná vojska svá u Zbraslavi shromažďoval, před samými svátky Svatodušními roku 1620. přitáhlo do Prahy 300 rejtharů hraběte ze Štýrum; lid ovšem branný a dobře vypravený, ale při tom loupežníci a škůdcové velicí; neboť kdekoli se ukázali, uměli s ubohým lidem robotným nekřesťansky zacházeti; anobrž v městečku Unhošti, 2 míle od Prahy ležícím, nešetností ano spíše svévolností jejich stala se obyvatelům téhož místa škoda nemalá, když v 5 domech popelem položených, mimo spížné vozy vojenské a 2 soldaty se dvěma dětmi a koňmi čtyřmi uhořelé, drahné obilí pokaženo, tak že škoda šacována byla na 20.000 zl. O čemž zvěděvše sedláci okolní, jimž nemalé škody dotčené rejtharstvo v příbytcích jejich zdělalo, pustili se za nimi do měst Pražských a spolehajíce se na chasu obecní, začali sobě s týmiž rejthary jednoho i druhého dne svátečního takovou šarvátku o věci pobrané, že potom měšťané Malostranští a jiní měli co brániti a činiti přítrž, aby zkrze to nějaké veřejné pozdvižení lidu nepovstalo.«

To byla první pohroma, která stihla Unhošť asi půl roku před bitvou na Bílé Hoře.

Když Anhalt, vůdce vojska stavovského po Matyášovi z Thurnu, dne 7. listopadu téhož roku od Rakovníka ku Praze

táhl, pozdržel se s vojskem svým v Unhošti a okolí. V Unhošti prý obědval. Osobní přítomnost Anhaltova bez pochyby zabránila velikému vydrancování a vypálení městečka. Leč přes to předce vypálena radnice, z níž byly peníze obecní a sirotčí vybrány, spisy rozházeny a potrhány, mnohé i do Prahy zavezeny a zde židům prodány, jak o tom svědčí gruntovní kniha, která se chová jako vzácná památka ve zdejší c. k. listovně.

Však nebyly to ty jediné útrapy, které stihly Unhošť zmíněného roku 1620. Že ještě krutěji dolehla na občany Unhošťské ruka Páně, dokazuje velmi důtklivá žádost Unhošťských k císaři Ferdinandovi III. o potvrzení privilegií. Část této žádosti k osudům Unhoště z roku 1620. čelícím zní takto: »K Vaší Cis. Král. Milosti v nejhlubší pokoře a nejponiženější poddanosti se utikající, oznamujem: kterak obec naše potřebná ihned tehdáž, když slavné a svaté paměti J. M. C. pan otec V. C. Mti. nad svými ouhlaovními nepřátely v lethu 1620. na Bílé Hoře vítězství obdržeti ráčil, od jedné a i druhé armády k vyplundrování, naposledy k vypálení až i v zřícenině přišla, tak že přes 60 domů vyhořelo a sousedé sem tam se rozběhnouc, několik neděl (místo) pusté zanechali, tu napořád živnosti své i hrdla mnozí jsou potratili. Však potomě zase k svému se navrátíce a dle potřebností svých se vyživující, častými durchcuky jsouce až posavad obtěžováni, což tak z požehnání božího jsme měli a grunty vyzdvihli, zase v lethu 1631., když lid J. Mti. kurfirsta saského s pomocníky jeho do tohoto království vpád učinil, o všecko všady až opět k vypálení a k dokonalé záhubě přivedeni, takže obce naší pusté zanechati a přes dvě léta mezi dobrými a poctivými lidmi žebrotou obživovati jsme se musili a posavad v žebrotě a největší chudobnosti (což lidem věřiti se možné býti nezdá, ale Pánu Bohu nejlépe povědomé jest) postaveni jsme; chrám Páně pustý a téměř nejmenší věci k posluhování církevnímu a ozdobě jeho v něm se nenachází, fara, škola, špitál ve zřícenině obráceno, dům radní neb rathous vytloučen. Dluhu pak na obec v těchto neřestech a obtížnostech do 5000 kop míš. jest uvedeno a sousedů proti prvnějšímu sotva třetina nás pozůstává.«

Z listiny této velmi důležité dovídáme se přemnohých zpráv o osudech Unhoště. Tak přednášejí otcové města svému panovníkovi zprávy, že roku 1620. a následujícího přes 60 domů vyhořelo.

Od r. 1620. až do r. 1631. zdá se, že dědiny Unhoště celkem pokoje požívaly, možno-li pokojem nazvatí stav ustavičného strachu a rozčilení. — Roku 1631, když obec z rumu zase vyzdvížená byla, přitáhlo vojsko kurfirsta saského, Jana Jiřího, ku Praze a obec Unhošťská dle zmíněné žádosti k dokonalé záhubě přivedena byla, tak že skoro čtyři léta pusta ležela; až do roku 1636. byla Unhošť takměř opuštěna.

Sotva se ale někteří občané navrátili, tu již dne 21. února léta 1637. sto koní a třicet pěších od pluku hraběte Mansfelda, vedením nejvyššího vachtmistra z Fictum, mocně do obce vtrhlo a zde do třetího dne zůstalo, z čehož obci 72 zl. škody vzešlo.

Hůře bylo roku 1639. a 1640. Léta 1639. dvě armády, jedna švédská a jedna císařská, okolo Prahy ležely a v Unhošti velmi mnoho škod nadělaly. Chrám Páně oloupily, věž zapálily, zvony z ní potloukly, pobraly a do Prahy zavezly. Ubozí obyvatelé městečka, chtějíce životů svých zachovati, ode všeho statečku a jmění svého rozběhli se do lesů Křivoklátských, hledajíce zde úkrytu před vojsky nepřátelskými i přátelskými; neboť v tom čase lid vojenský obojí strany nebyl v dobré kázni; kde jen mohl, ubohým obyvatelům bez rozdílu vyznání převeliké škody, příkoří a násilí svobodně beze všeho ostychu činiti nepřestával a běda obci, kam se hordy vojska přihnaly o polednách, jsouce hladovy a nemajíce krmiva pro koňstvo své. Kam padly, tam vše vyslídily, pobraly a kde ničeho nenalezly, buď že ukryto bylo, buď že před nimi jiná horda vše pobrala, tam bořily a pálily. Tak stalo se i Unhošti zmíněného roku 1639., jedna armáda obec vyjedla, druhá zničila a vypálila. Než vraťme se zase za ubohými uprchlíky do lesů Křivoklátských.

Zase tři léta skrývali se ubozí uprchlíci v lesích Křivoklátských s dobytečky svými a stala-li se zde něčí neopatrností škoda nějaká milostivé vrchnosti, musil za to primas státi. Ba ani v lesích těch útočiště svá hledati nesměli bez milostivého povolení pana fořtmistra, kteréž povolení jim arci od ochranné vrchnosti odepřeno nebývalo. Leč opomenuli-li nového pana fořtmistra za to žádati, velikého provinění se dopustili. Dokazuje to »kopialu pana purkmistra« list 146. jenž jest dosti zajímavý a takto zní:

V. Mti. urozený pane, nám laskavě dobrotivý!

Od všemohoucího Boha všeho dobrého přejeme věrně rádi. Šetrně V. Mst. předcházíme v příčině dříví posekaného v lesích

J. M. Hraběcích, kdež před soldateskou a durchcuky vojenskými po tři leta v rozdílném ukrývání do týchž lesů s manželkami i s dětmi a s dobytečkem jsme se uchránili a v božím opatrování zůstávali podle povolení předešlého J. M. H. pana fortmistra pana Václava Elznice. Jakož pak slušná a náležitá věc byla se v těch příčinách V. Mti. opověděti a za povolení žádati. Že pak se v tom velký omyl a poblouzení od nás stalo v tom se vinni před V. Mti. dáváme. Dne 9. Junii trefice na dobytek náhodou pasoucí, ráčili jste poručiti z té pastvy panu primasovi našemu vola za tou příčinou vzíti; on pak pan primas, aby V. Mti. hněv žádostivě oblomil, za to šetrně, abyste ráčili mimo sebe to pustiti, žádal, nic že obdržeti nemohl, než že 7 zl. za to dříví posekané dáti se uvolil.

Z té tehdy příčiny k V. Mti. se utikajíce, pokorně žádáme, že nám to provinění přčiněné dobrotivě a laskavě povážíte, odpustiti a takových 7 zl., kterých se pan primas náš pro dosažení svého vola (dátí) uvolil, nám a naší nanejvýš ochuzelé obci pasírovati ráčíte a pokudž by nám kdy ještě taková potřeba nastávala, že bychom ve svých lesích obstáti nemohli, že nám v těch místech a lesích J. M. H. se ještě přichrániti povoliti ráčíte. Za to V. Mt. šetrně a pokorně žádáme. Učinice to pro naše budoucí každého času V. Mti. volné, líbezné a přátelské odměnění, což jsme k V. Mti. té nepochybné naděje, že tato naše slušná obojí žádost laskavě naplněna bude. Datum v městysi Unhošti A. 1646.

Tři léta tedy dleli uprchlíci v úkrytech lesních a obec pusta ležela. Teprve když roku 1642. krutá válka v jiných končinách Evropy zuřila a nad dědinou Unhošťskou klid se rozhostil, oddechli si ubozí uprchlíci naši a zvolna se vraceli, aby zaplakali na rumech svých druhdy kvetoucích statků a znova aby sobě zbudovali statečky své, třeba nevědouce, co jim tajemná budoucnost připravuje.

Když si všech nejpotřebnějších věcí v domácnosti své pořídili, pomýšleli také na to, aby v obci pořádek byl zaveden a udržován; pomýšleli na správu obecní. Nejdříve dali menší síň v radnici upravit, ovšem na rychlo a tak, jak jim peněžitě prostředky dovolovaly, aby v ní alespoň zasedati mohli; stálat úprava ta asi 43 kr. Pořídili jeden západitý zámek za 15 kr., dali vyméstí a vykliditi světnici, umýti tabuli a lavice za 6 kr., železo do kamen pořídili za 9 kr., za barvu na kamna dali 6 kr., opatřili

papíru za 4 kr. 3 den. a inkoustu za 2 kr. 3 den. (Kniha účtů z l. 1639—1652).

V takto na rychlo upravené světnici sešli se dne 22. ledna 1642. po třech letech ponejprv obecní páni radní, aby za ouřadu Jiřího Jana Zajíčka vyřídili a vykonali, čeho nejvíce potřeby bylo. (K. l. 40.)

Leč nesešli se všichni; neboť mnozí z konšelů navrátiti se nechtěli. Proto jim dopisováno, ba i vyhrožováno, nenavrátili se a na svůj úřad nenastoupí, že jim statky, které v Unhošti mají, zabaveny budou, jakož se skutečně stalo. — Však již zase všimněme si reje válečného.

Roku 1641. dne 30. května přišel do Unhoště regiment nejvyššího z Landkronu se 300 soldaty. Zdrželi se zde jen přes noc, ale spůsobili škody za 50 zl.

Dne 4. srpna téhož roku přitáhl generalvachtmistr Cracau se, sedmi regimenty lidu válečného; čtyry regimenty zanechal v Unhošti, tři regimenty pak položil do Kyšice a do Braškova. Poněvadž ale lidé těchto tří regimentů nenalezli ve zmíněných obcích dosti zásob, vraceli prý se na osení Unhošťských a spůsobili jim škod nemalých jak na osení jarním tak ozimním, ba i na stavení zádušním, obecním a sousedském velikých škod nadělali strháním krovů a popálením. Téhož roku dne 10. října po třetí byla Unhošť navštívena lidem válečným. Přišel totiž lid od regimentu z Kolovrat, kterýž lid snad žádných nenadělal škod, ale proviantu mu dáno bylo za 150 zl. 45 kr.

Škody, které těmito proudy lidu válečného spůsobeny byly, vypočteny jsou takto:

1. sedmi regimenty Cracau . . .	1328 zl. 62 kr.
2. regimentem z Landkronu . . .	50 „ — „
3. lidem od regimentu z Kolovrat .	150 „ 45 „
Úhrnem . . .	1529 zl. 07 kr.

V létech 1644. a 1645. snad Unhošť vojenských útrap ušetřena zůstala, alespoň až posud nikde ničeho o vojenských příbězích těch let zaznamenáno jsem nenalezl. Za to léta 1644 byla Unhošť častými průchody vojska krutě navštěvována; ale které pluky dědinami Unhoště téhož roku průchod braly, doložiti nemohu. Jen z listu 149. zmíněného již kopialu se dovídáme, že zvláště dobou podzimní tudy často vojska táhla, tak že rolníci ozimní obilí ani zaseti nemohli.

Horší byly svízele roku 1647. a 1648. když vojska švédská i císařská zase ku Praze se stahovala a válka ku svému zakončení se blížila.

Roku 1648. na den sv. Anny vzali Švédové Malou Stranu útokem. Oblehajíce Prahu, rozjížděli se Švédové do vřkolních dědin, aby nabrali potravy pro sebe a píce pro koňstvo své. Nemohlo jinak býti, než-li že i Unhošť těmi švédskými »futrážníky« postížena byla. Když truchlivá zvěst o tom, že Švédové ku Praze se blíží, do Unhoště přinesena byla, rozprchlo se obyvatelstvo do vřkolních lesů, vzavši sebou jen to, co odnésti nebo odvézt se dalo. Příbytky zůstaly prázdný a obilí na poli musilo nepřátelům necháno býti za kořist. Futrážníci svédští dojízďíce až do Unhoště, zde něco obilí požali. posekali a odvezli; co neodvezli, pocuchali, tak že málo na polích nechali. To, co zbylo, uprchlíci kradmo času nočního okolo sv. Václava požali a do lesů si odvlékli; kdež jim toho mnoho od vysoké zvěře, a od myší zničeno bylo, tak že z 50 strychů obilí na podzim toho roku a na jaře roku 1648. vyšetého sklizeno bylo asi 121 mandelu a 14 snopů. Sklidili tedy z jednoho strychu zasetého obilí asi 2 mandele. — Zvláště zle řádily v obci a ve vřkolí směrem k Lánům armády generala Holzapfela. Týž general přitáhl dne 29. září roku 1647 k Lánům, kdež byl hlavní jeho stan položen. Odtud pak až do obce městyse Unhoště a vřkolí pluky jeho dosahovaly a zde do 7. října, tedy asi 10 dní zůstaly. — Škody jimi způsobené ličí se v žádosti k císaři o prominutí dlužných šósů, kterou žádost níže položíme. Dopodrobna jsou škody ty vyznamenány v kopialu na listě 224; celkem odehnáno 130 kusů dobytka a to: 20 kusů tažného a 2 hřibata, 61 kusů hovězího, 7 telat a 40 koz. Mimo to sebrali 997 strychů rozličného obilí a jeden vůz.

Vypálené a pobořené grunty.

Jak ze žádosti k císaři Ferdinandovi III. svrchu položené jsme seznali, vypáleno bylo r. 1620. v Unhošti 60 domů. Roku 1639. bylo pustých a pohořelých gruntů 123. Z těchto pohořelých a pobořených gruntů ovšem zase několik vystavěno bylo, ale většina pobořena zůstala dlouhou dobu, ba ještě po třiceti létech nalezl jsem pusté a »zruinované« grunty. Dle zprávy hejtmána

panství Křivoklátského, Josue Kořenického z Terešova, podané dne 4. října 1638. na komoru českou, byly domy v městysi Unhošti *na větším díle* pusté a pohořelé.

Roku 1643. požádání byli pan Konrad Elznic z Elznice a pan Jindřich Čejka z Olbramovic, aby dosvědčili Unhošťským, jakých škod od roku 1639. Unhošť vzala. List ten jest velmi zajímavý a zní doslovně takto:

My Václav Kunrat Elznic z Elznice a Václav Jindřich Čejka z Olbramovic známo činíme tímto listem naším otevřeným přede všemi a zvláště tu, kdež by toho potřeba ukazovala, že jsme od pana purkmistra, pánův konšelův a starších obce městyse Unhoště i na místě celé obce pod pečeti našimi, což nám v pravdě povědomo jest, jaké se škody od lidu vojenského J. M. C. od l. 1638 na gruntech, dvorích a chalupách v témž městysi Unhošti stály, vysvědčení dali, dožádání. Podle které žádosti rádi činíme a jsouce toho všeho povědomi, takové vysvědčení dáváme: Kterak v témž létě až do nynějšího času vždy čím dál tím větší a horší škody, jimž až dosavade konce býti nechce, na stavení jak chrámu Páně tak i domu obecním a sousedských od týchž soldatův sděláno, pobořeno, odtrháno a popáleno, takže oni ubozí sousedé jsouce tak nad míru obtíženi, ani kde by své hlavy skloniti, obydlí svých vystaviti a v nich bydleti nemohou a tak tou příčinou jsouce sem i tam mezi lidmi rozptýleni, nachází se jejich pustých domů, dvorů a chalup 28, v nichž žádného není než toliko 5 osob, kteří by šós J. M. C., poněvadž pustotina jest, odvozovati se nemůže. Což my vědouce a na ty všechny škody očitě patřice, žádost jejich slušnou a potřebnou býti shledali a takovou nenabytnou škodu vedle položeného počtu gruntův pustých, že tomu tak a nejinak jest, přičiňující, to k svému dobrému svědomí a víře vysvědčujeme.

Na potvrzení toho, že tomu tak a nejinak jest, pečeti naše s podpisem rukou našich vlastních k tomu listu jsme přitiskli. Jehož jest dátum v městysi Unhošti 4. Decembris A. 1643.

Z listu tohoto patrno, že 1643. roku 28 gruntů pustých, popálených a pobořených v Unhošti bylo, kteréžto grundy zmínění dva nestranní svědkové očitě spatřili.

Uvážíme-li, že roku 1639. nalezeno bylo pustých a pobořených gruntů 123 a roku 1643. gruntů 28; tož nechybíme, tvrdíme-li že nebylo v Unhošti jediného gruntu, jenž by během války nebyl

býval vypálen, buď zcela nebo částečně pobořen; ba některé statky stihla krutá záhuba i dvakráte.

Zajímavo a důležitó bylo by také zjistiti *škody*, jichž vojska na budovách, na polích a lukách způsobila. Leč škody ty na jisto a určitě spočítati nelze, není k tomu dokladu úplných. Však předce dosti o tom dovídáme se ze zmíněného kopialu. Z něho vypočítal jsem osvědčených škod, jichž na věži, zvonech, na stavění chrámovém, farním, na radnici, pivovare, na budovách soukromých i na obilí sděláno bylo, na 68.367 zl. 51 kr. 3 den. Rozumí se, že škody ty mnohem větší byly. Než kdyby jen tato summa zůstala summou největší, stačila by, abychom uvěřili, že obec třicetiletou válkou na mizinu uvedena byla. Však i o tom podává nám summa ta důkaz, že obec před válkou zámožná byla; neboť 68tisíc jest hodná sumička a nechybíme, řekneme-li, že bychom ji ztrojnásobiti musili, aby se její hodnota vyrovnala hodnotě našich peněz. Proto můžeme směle říci, že naděláno škod za více než 200.000 zl. — K těmto způsobeným škodám připočísti sluší platy na vojáky ať přátelských ať nepřátelských armád a na hejtmany krajské; ba i na studentskou legii peněžitou částkou přispívati musili. A tak tedy není divu, že obec na mizinu přivedena byla a s obcí i mnohé druhdy zámožné rodiny zničeny byly tak, že někteří chopiti se musili i mošny žebrácké, aby mezi dobrými a milosrdnými lidmi obživiti se mohli, jako se stalo Janu Pelikánovi, Jiřímu Pokornému a jiným.

Že obec, respektive občanstvo v těchto trudných dobách právo býti nemohlo a mnoho na kontribuci a šósu dluhovalo, jest pochopitelno. Když obec o dlužné částky často upomínána byla, a když i 3 jezdcí do obce na exekuci vysláni byli, zaslala městská rada císaři Ferdinandovi III. poniženou žádost za prominutí dlužných šósů a kontribuce od roku 1638.—1648. v části 577 zl. 6 kr. 4. den. V žádosti této vyličují se strasti tehdejší doby velmi živě těmito slovy:

K Vaší C. a K. Milosti my ubozí a potřební lidé se utíkající slzavě a s bolestí srdcí našich sniženě a pokorně nedostatky a chudobu svou oznamujeme. Kterak nemohouce my v městysi Unhošti V. C. Mti. vždycky věrní a poslušní poddaní při živnuškách svých na větším díle popálených a pobouraných pro durchcuky a silné marše vojenské již od několika let stále zůstávati a práce své k obživení manželék a dítek svých vyhledávati,

k ubrání velikému a zhoubě dokonale již mnohokrát po ta léta od soldatův jsme přišli. Jakož léta 1639. ležice obě armády, jak V. C. Mti. tak švédská, okolo Prahy, od soldatův V. C. Mti. k zruinování jsme přišli, chrám Páně spuštěný (spustošený) věže spálena, zvony z ní pobrané a do Prahy odvezené a roznešené od soldatův jsou; od toho času vždycky rok po roce k větší chudobě a záhubě přicházejíce, spomoci sobě nijakž nemůžeme.

Nyní pak v tomto pominulém létu 1647. mimo nadálost naši dne 29. Septembris přimaršující k zámku Lánům celé armády, kdež i do obce naší dosáhnuce, tu do 7. Octobris zůstávali. V. C. Mti. soldati nám nemalou nežli velikou škodu opět jsou učinili a to na všelijakém movitém hospodářství, předně: dobytky tažné i dojně mimo 15 kusův nám jsou všechny i s vozy, kromě dvou, pobrané a všelijaké hospodářství, co se jmenovati může, marketendrové a ti, kteří profiant k armádě vozili, pobrali a kde jsme co schovaného měli, všechno vyhledali. Obilí pak všechno zvymlátili, odvezli, některé na čisto, jiné zvyvoklepovali a rozcuchali i na polích nedoklizené vymlátili a summou v nic obrátili a na staveních velmi velikou škodu nám učinili, že mnozí z nás nemáme kde býti a ani od čeho se obživiti, jinde mezi dobrými lidmi obydlí a obživení svého hledati musíme, na větším díle téměř pusté městys zůstává.

Majíce my i platův šósovních v těchto nynějších nepokojných létech, jsouce začasté rozptýleni zkrze soldatesku, odvozovati pro chudobu velikou jsme nemohli, kteréhožto platu šósovního každého roku vychází 57 zl. 42 kr. 4 den. Týž pak plat šósovní ze zašedších lidí ale i z pustých popálených gruntův, kterýchžto od mnoha let žádný ničím ani v nejmenší věci neužívá, do summy se zcela a zouplna potahuje a každého roku za rest klade, jakožto se nám od léta 1638. do nynějšího pominulého léta 1647. počítá a za rest pokládá 577 zl. 6 kr. 4. den.

I nemohouce a nemajíce my ubozí, potřební, znuzelí lidé odkud takového restu zaplatiti, k V. C. a K. Mti. my věrní a poslušní, dědiční poddaní se utíkáme a za to pro Boha a milosrdenství jeho svatě poníženě a pokorně V. C. Mst. prosíme, že se nad námi ochuzelými lidmi slitovati a takový zadržalý rest milostivě pasírovati ráčíte a že nám potřebným pro obživení nás a manželek s dětmi, aby městys (jakožto brána do V. C. Msti fořtu) pusté nezůstalo, té milosti uděliti a od budoucích platův

šosovních do libosti V. C. Msti. i také tíž spalení a pustí grun-
tové aby v platu šosovním nám více budoucně v restu pokládání
nebyli, osvoboditi milostivě ráčíte V. C. Msti. pro Boha prosíme.
Začež pán Bůh všemohoucí rač V. C. Mti. šťastné a slavné ví-
tězství nade všemi nepřátely dáti; na svých nehodných modlit-
bách skroušeně se modliti za V. C. Mst. nepřestáváme. Milostivé
resolucí poníženě očekáváme. V. C. Mti.

věrní a poslušní poddaní

purkmistr a konšelé

i všecka obec městyse Unhoště.

21. Januarii 1648.

Obyvatelstvo před válkou. Protestanté.

Také v Unhošti setkáváme se na počátku třicetileté války
s nekatolíky. Mám sice za to, že menší počet tehdejšího obyvatel-
stva přiznával se k učení protestantskému, ale za to byly to nej-
čelnější a nejzámožnější rodiny. Členové těchto rodin dlouhá léta
zasedali v radě a zastávali důležitý tehdy úřad purkmistrovský.

Nejčelnější, nejzámožnější a snad i nejstarší protestantská
rodina byla rodina Marků či Markovských. Rodina tato měla také
jméno »Laurýnů« po Vavřinci Markovi, jenž dle tehdejšího zvyku
v rodinách měšťanských své křestní jméno zlatinisoval. Nejvyní-
kající člen této rodiny na počátku třicetileté války byl M a t ě j
L a u r ý n. Byl to svého času nejzkušenější, nejváženější a nej-
zámožnější měšťan, jenž dlouhá léta, od r. 1614. až do svého
z vlasti vypovězení r. 1628. zasedal jako primas v radě. Když
koncem května r. 1628. vypršela poslední lhůta, která vyměřena
byla českým protestantům, aby své statky mohli prodati, za-
nechal Mat. Laurýn, nemoha snad statky své ku prodeji přivésti,
zde svého nemovitého jmění a rozloučiv se se svými přátely,
s těžkým srdcem ubíral se do ciziny; za nedlouho zemřel v Drá-
žďanech. Statky jeho byly skonfiskovány. Však císař Ferdinand III.
daroval je reskriptem ze dne 5. října 1628. obci, aby mohla dluhy
své zaplatiti, kostel, faru, školu, radnici a špitál opravit; měla
však obec z toho vyplatiti svobodnému pánu Urbanovi z Petyнку
1860 zl. rýn.

Bratr Matěje Laurýna, Jiří, jehož dvůr stál druhdy tu, kde nyní jest »Obecnice«, sdílel s bratrem svým trpký osud vypovězence a dvůr jeho rovněž obci připadl.

Mimo tyto dva bratry stihl krutý trest konfiskační ještě následující osoby, které buď z Unhoště pocházely nebo své usedlosti zde měli:

1. Jana Měchuru a Matěje Pyntora, jejichž grunty rovněž obci darovány byly, když se z rodné obce své vystěhovali.

2. Laurýna Václava a bratra jeho Jana. Podobá se velice pravdě, že tito dva bratři, když na začátku války statek jejich byl vypálen, jako jiní nešťastníci opustivše své rodiště, uprchli před hrůzami války a usadivše se v Litoměřicích, koupili si zde dům a chalupu s vinicí, přestoupili na víru katolickou a přijali jméno »Ounoští«. — Když r. 1631. vojsko saské do země české vpadlo na ochranu protestantů, vrátili se mnozí uprchlíci do své vlasti, doufajíce, že věc protestantská zase zvítězí a oni ku svým statečkům zase přijdou. Tu také mnozí z těch, kteří jen na oko katolíky se stali, přihlásili se zase ku své víře dřívější. Mezi těmi byli také zmíněni bratři Laurýnové či Ounoští. Když pak vojsko saské ze země vypuzeno bylo, věděli již oba bratři, co je čeká, a proto opustivše statek svůj, uprchli do ciziny. Při komisi konfiskační byli dne 25. ledna 1634. pro účastenství v nové zpouře při vpádu saském odsouzeni tak, že chalupa a vinice v ceně 160 kop připadly komoře královské. Dům ve městě, jenž měl ceny 600 kop, ponechán manželce Václava, kteráž byla katolička. (Bílek II. 1125.) Jeden z těchto bratrů byl kornetem (praporečníkem, mladším důstojníkem) ve vojsku pod velením Švédským. (Pam. X. 556.)

3. Mezi měšťany Starého města Pražského, kterým r. 1624. pokuty uloženy byly a kteří ještě r. 1628. pokuty buď zcela neb z části nezaplatili, nalezal se také Jiří Ounhošťský, jinak Kákásek, jenž měl z domu »u zlaté studnice« ve čtvrti Mikulášské odhadnutého na 3227 kop zaplatiti 95 kop. Týž Jiří Ounhošťský vystěhovav se ze země, zanechal v Praze dům v Dlouhé třídě, který leta 1623. za 2150 kop grošů č. koupil. (Bílek II. 961. 1013.)

4. Jan Otta rytíř z Losu při komisi konfiskační odsouzen dne 27. června 1623. polovice jmění svého, propadl v pokutě dům v městysi Unhošti a dvoreček s dědinami a lukami

při témž městečku ležící, kterýž stateček jemu proti zaplacení té pokuty zanechán býti měl. Avšak když brzy potom ve vězení na radnici Starého města Pražského zemřel, stateček dotčený již spustlý a shořelý r. 1638. postoupen byl strýci jeho Konradovi Ottovi z Losu náhradou za jeho pohledanost 500 kop míš. a zadržalé úroky 300 kop míš. proti odvedení šósu do důchodu panství Křivoklátského a zapravení berní a kontribucí do 151 zl. obci Unhošťské od l. 1626. zadržalých. (Bílek I. 403.)

5. Tiburci Čejka z Olbramovic, katolík, účastnil se zpourey tím, že od stavův povstalých koupil statek duchovní kapitoly Pražské sv. Víta — vsi Ptice Hořejší a Dolejší s příslušenstvím, s pivovarem v městysi Unhošti, s rybníkem a příslušenstvím — za summu odhadní 1781 kop míš. zaplacenou až na 1000 kop, z nichž deputátu ročně 60 kop kapitole Pražské měl odváděti. Statek ten po bitvě Bělohorské Čejkovi byl odňat a kapitole Pražské navrácen. Čejka pak, jsa l. 1628. hejtmanem komorního panství Křivoklátského, při komissí transactionis dne 4. března 1628. pokuty byl osvobozen; avšak vedle cí. výpovědi měl složit ad pium opus 583 zl. 20 kr. ze svého dvorce, ač zadluženého. (Bílek. I. 62.)

6. Obec městyse Unhoště provinila se tím, že v čas zpourey l. 1620. od stavův odbojných koupila za 1250 kop míš. *statek duchovní*, totiž plat stálý 12 kop 24 grošů míš. z jedenácti sousedův zde usedlých, kteří zmíněný plat odváděti měli *děkanu a kapitole hradu Pražského*, potom 8 kop a 26 grošů míš., které platiti měli tři sousedé *děkanu kostela Vyšehradského*. — Odsouzena byla za to obec k tomu, zmíněné platy vyčteným osobám duchovním opět postoupiti a navrátiti. (Bílek II. 1245.)

Původ toho, jak se zmínění sousedé dostali do poplatnosti pánů prelátů, hledati sluší v l. 1560. Téhož roku ve středu před sv. Matoušem stala se smlouva trhová mezi p. Vladislavem z Kolovrat a pány preláty. Páni preláti postoupili Vlad. z Kolovrat svůj poplatný grunt v Plotěném Oujezdci, na kterém seděl Tůma Pařízek, s dědinami, lukami, porostlinami i se vším panstvím. Naproti tomu postoupil Vl. z Kolovrat prelátům v městečku Unhošti grunt, na kterém seděl Tomášek, a druhý, na kterém seděl Petr Líva, a třetí poustku, kterou držel Vávra Krejčí a cožkoliv tu v městečku Unhošti dědičného Vlad. z Kolovrat měl i s platy

z těch lidí a poustek a postoupil a uvedl takové lidi pp. prelátům v člověčenství a poddanost. (Ds. zem. kvat. bílý A 36.)

Páni preláti nestarali se valně o tyto nové své poddané, kteří žijíce ve svazku obce Unhošťské, řídili se právem městečka Unhoště, sem i poplatky své odváděli a tak prý jako jiní svobodní občané Unhošťští i do povinností konšelských voleni bývali. Teprve r. 1569., tedy po devíti létech, naléhali na to, aby sousedé Gregor jináč Říha Šebestyan Muranský, Bartoloměj jinak Holý Jan Vlach, Havel Láva, Šebestyan Šebesta a jiní, kteříž dle artikulu sněmovního z r. 1558. jim poddaní byli, člověčenství slíbili, což oni konečně učinili, když sám nejvyšší purkrabí Jan z Lobkovic ústně purkmistru a konšelům poručil, »aby se v ně jakožto lidi poddané pánův prelátův nevkládali a s nimi nic činiti neměli« a když jim žalářem hrozeno bylo; ale zároveň prohlásili, že se poddávají z přinucení a odvolali se ku stavům komory české, prosíce, »aby od obce rozdvojení nebyli a právem Unhošťským podle majestátův řídití se. směli«. Jaké resoluce se jim dostalo, nevím, ale můžeme mítí za jisto — vždyť šlo odvolání poddaných ke stavům —, že v té poddanosti zůstali až do r. 1620. Toho roku ještě před onou nešťastnou bitvou Bělohorskou v sobotu po památce sv. P. Doroty (5. února) stala se smlouva trhová: Purkmistr, konšelé a celá obec koupila s přivolením sněmu českého letha 1619. na den sv. Šimona a Judy na Hradě Pražském držaného a v úterý den sv. Alžběty, vdovy, zavřeného od stavův království Českého plat stálý od 14 poplatných sousedův v městysi Unhošti osedlých, totiž od jedenácti sousedů 12 kop 24 gr. míš., kteréž peníze tito sousedé před tím platiti povinni byli proboštu a děkanu i vši kapitole kostela Hradu Pražského; pak od tří sousedův 8 kop 26 gr. míš., které děkanu kostela Vyšehradského každoročně platiti se měli.

Celkem tedy koupila obec 20 kop 50 kr. míš. za 1250 kop a dle této smlouvy mělo zmíněných čtrnáct sousedův odváděti poplatky do truhlice obecní.

Na smlouvě podepsáni jsou: Petr ze Švamberka (zemřel před popravou a památka jeho za prokletou prohlášena), Jindřich Otto z Losu (popraven), Bohuslav z Michalovic (popraven), Joachim Ondřej Blik (popraven), Bohuslav Berka z Dubé (popraven), Kašpar Kaplír (popraven) a Prokop z Olbramovic.

Od obce:

Matěj Laurýn, primas a Jiří Načeradský.

Tím tedy se obec provinila, že od stavův odbojných odkoupila zmíněné platy, aby oněm sousedům pomohla z poddanosti od vrchnosti duchovní.

Počet obyvatelů před válkou a po ní.

Jak čtené bylo obyvatelstvo městyse Unhoště před válkou, na jisto mi postavití nelze, ale snad daleko pravdy se nemíneme, udáme li počet obyvatelstva na 700 až 800 duší. — Když však dlouholetá a krutá ta válka dozuřila, tu napočítáno r. 1652 — tedy čtyři léta po tom hrozném válčení a pustošení — celkem 159 obyvatelů mimo děti mladší 12 let; mohli bychom tedy i s dětmi přibližně udati počet duší po válce na 200. Za 30 hrozných let zajisté více než 500 duší zmizelo! Kam se poděli? Kde asi a jak trávili ubozí poslední dny svého života? — — Jední se vystěhovali, opustivše statky své, a v cizině v bolném očekávání lepších časů a návratu do milé své vlasti v lopotě a psotě, štvání s místa na místo sklonili šediny své do hrobu; jiní smíchali se s národem, u něhož našli přístřeší; opět jiní, jimž statky vypáleny, jmění pobráno, polnosti zpustošeny byly, z milosrdenství dobrých lidí zbytky nuzného svého života dožili; jiní, sebravše movité jmění své, uprchli do krajin, jichž posud ušetřily hrůzy té dlouholeté války; a zase jiní — a těch jen praskrovný byl počet — nemohouce se rozloučiti s rodným místem svým, s tou drahou půdou otců svých, v úkrytech lesních přečkali hrozné trampoty a psoty válečné a navrátili se do obce, která tak zubožená a utýraná tím byla jim milejší a dražší; vždyť každá píď země budila v nich upomínky na ty, s nimiž druhdy buď svazky rodinnými, buď sousedskými byli spojeni a jichž tu nebylo více a kteří — Bůh to ví — jakých dožili se osudů.

Unhošť za války o posloupnost rakouskou.

(1740.—1765.)

Sotva nastoupila Marie Theresie (1740.—1780.) vládu v zemích rakouských, vpadl Fridrich II., král pruský v prosinci roku 1740. do Slezska, na které si činil nároky. S ním spojil se kur-

first bavorský Karel Albert, který roku 1741. vpadl do Čech a zmocnil se po krátkém odporu hlavního města, podporován jsa vojskem francouzským, kteréž obsadilo Prahu. Když však následujícího roku jal se Prahu obléhati kníže Krist. z Lobkovic, musil velitel vojska francouzského, aby nebyl hladem umořen, jedné noci prosincové opustiti město se vším mužstvem k pochodu schopným a pustil se směrem k Chebu — tedy přes Unhošť. — Na tomto ústupu bylo mu bojovati s nevýslovnými obtížemi a velikými ztrátami zimou i šarvátkami, jež mu bylo na mnohých místech podstupovati. Taková šarvátka byla prý dne 17. prosince roku 1742. svedena mezi Unhoští a Přítočnem s pandury rakouskými a ustupujícími ze země Francouzi. O tom podává nám zprávu obraz v radnici Unhošťské zachovaný, jehož původce nám onu šarvátku zde na památku znázornil. Obraz ten sice žádné umělecké ceny nemá, ale jest přece škoda, že nevíme ani, kým ani kdy byl zhotoven.

Roku 1744. dne 6. listopadu přišlo do Unhoště vojsko rakouské a následujícího dne vojsko pruské, aby zde vyměnění byli zajatci rakouští a pruští. Obojí ta vojska zůstala v Unhošti delší dobu a měšťané musili je vším potřebným — kromě masa — zvláště pící a světlem opatřovati. Napočteno, že spotřebovali příkrmu za 118 zl. 17 kr. a světla za 210 zl. 27 kr. 3 den. Patrně z toho, že jich hodně bylo.

Téhož roku vzešlo Unhošti od rozličných vojsk útrat na 401 zl.; úhrnem tedy 729 zl. 54 kr. 3 den. Mimo to bylo od pruských husarů mnoho obilí na polích požato a musilo jim, když ohněm a mečem hrozili, mnoho jiných věcí opatřeno býti, čehož se počítá na 622 zl. 25 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. Tím byla obec i měšťanstvo tak vysíleno, že prosili vojenské komisaře, aby vojsko, které tou dobou v Unhošti leželo, odjinud potřebami opatřováno bylo. Z vyššího důstojnictva byli zde za příčinou výměny zajatých 2 generálové, 2 generální auditorové, 2 adjutanti — nepochybně vždy jeden rakouský a jeden pruský — potom i vojenský komisař.

Roku 1748. oznámeno, že do Unhoště asi 1200 nemocných Rusů posláno bude; ti že mají po domech býti umístěni, ale tak, aby co možno oddělení byli od občanstva.

Roku 1757. když vojsko pruské Prahu obléhalo, nařizeno jménem krále pruského, aby z Ruzině, z Hostivice, z Chrástán

z Unhoště dne 12. června o 5. hodině ráno do polní nemocnice k sv. Markytě posláno bylo po dvou řebřinových vozích o 4 koních pod pokutou 100 dukátů za každý vůz, který se v čas nedostaví.

Jeho Milost král pruský nakloněn byl k Unhošťským velice milostivě; vždyť zvláštním ediktem z ležení svého u Prahy dne 13. května r. 1757. vydaným a generalmajorem Retzovem podepsaným přísně nařizuje, že nesmí nikdo bez poukazu zmíněného generalmajora od městečka Unhoště ani potravin (fourage) ani příprěží, ani porcí, ani jiných pokrmů (vivres) násilím vymáhati. Dále že nesmí nikdo ze zmíněného městečka ani nábytku, nářadí, dobytka a inventárních věcí násilně bráti. Jeho král. Milost hrozí, že každého, kdo by proti tomu jednal, přísně potrestá a že general-policmistř u armády dostal rozkaz, aby každého, kdo by při činu proti tomu nařízení postižen byl, na místě dal oběsiti. — Takový edikt nazýval se písemná salvaquarda. Škoda, že nevíme čím a jak si jí naši předkové zasloužili? Snad to byla odměna za ty 4914 zl. 13 kr. spáchaných od Prušáků v Unhošti škod, za něž dostali od vlády rakouské 108 zl. 39 kr. 1½ den. náhrady?

V létech 1760tých zajat byl od Prušáků radní Petr Pavel Výšek. Městská rada vyslala Jana Prella, aby jej hledal. Týž. hledaje zajatého, vydal na cestách svých hlavně po zemi saské ze svých peněz 31 zl. 13 kr.

Když roku 1761. vypsána byla od stavů království českého půjčka na 4,000.000 zl., půjčila obec 708 zl., na které obdržela dlužní úpis na 5%, datovaný dne 1. června 1761. — Téhož roku odvedl k žádosti obce Josef Kropf za město do c. k. skladiště 210 centů sena v ceně 430 zl., kteréž mu po senoseči roku 1762. zapraviti se obec zavázala připsím ze dne 27. února 1762.

Velikým břemenem byly Unhošťanům ustavičné pochody voenské. Mimo nepravidelné pochody vojsk přátelských i nepřátelských ubírali se pravidelně každých 14 dní městečkem rekruti k armádě. Z těchto ustavičných pochodů ochuzeli občané tak, že po nepatrné úrodě v létech 1745. a 1747. sotva tolik měli, co spotřebovala vojska. Protože jim bylo již velmi za těžko tyto svizele snášeti, podali žádost, aby vojska též po vůkolních obcích rozložena byla. Na to dáno jim za odpověď (19. října 1765), že nemožno směr pochodů změniti, ale že krajskému hejtmanu bylo nařizeno, aby při často se opakujících vojenských pochodech i do

vůkolních obcí dle možnosti vojsko položeno bylo na ulehčení městečku Unhošti.

Snažil jsem se vypátrati, mnoho-li naši předkové na vojska v potravinách, na penězích nebo jinak vydali, a shledal jsem značnou část 21.822 zl. 57 kr. 3 den. Na to jim dáno bylo náhrady 1077 zl. 16 kr. — Za správnost těchto číslic však neručím, zvláště pokud se náhrady týkají; snad se všechny repartice těch náhrad nezachovaly.

* * *

Z dob *válek Napoleonských* od r. 1800. dále zaznamenati možno toliko následující Unhoště se týkající zprávy:

Na počátku tohoto století vydal nejvyšší velitel rakouské armády, arcivévoda Karel, svolání ku zřízení dobrovolnického sboru mysliveckého, do něhož by každé panství a každé město mělo postavit určitý počet dobrovolníků, z nichž pak zřízen byl pluk, jehož úlohou bylo hájiti svou vlast proti nepřátelskému vpádu. Následkem toho svolání postavilo město Unhošť za sebe ke zmíněnému pluku 10 dobrovolníků, kteří z obecní pokladny žold svůj brali a jichž jména se nám podnes zachovala, byli to: Eisenberger Josef, Langer František, Ebert Václav, Lažanský Václav, Škach Václav, Holeček Antonín, syn tehdejšího učitele, Štulc Antonín, Urban Jan, Beránek Václav a Bělohlávek Václav. Mimo ty vstoupili do služeb vojenských za oněch válek Napoleonských: Hollan Vinc., purkmistr Unhošťský, jako poručík a Bělohlávek Josef, strážník. Potom: Škach Jakub, Frabša Jan, Stádník Josef, Breuner Václav, Hütter Ant., Volf Václ., Stádník Fr., Smrž Ig. a Vandírek Antonín.

Tito dobrovolní synové Marsovy, navrátili se z výpravy domů, přinesli sebou do města i smysl pro zřízení jakéhos uniformovaného sboru a tato myšlenka byla pak od nich v letech 1810 až 1819 ve skutek uvedena. Jak svědčí přípis městské rady Unhošťské ku krajskému úřadu do Slaného ze dne 28. června 1827. sestoupilo se v dřívější době asi 25 až 30 měšťanů ve společnost za tím účelem, přispívati při každoročních církevních slavnostech ku větší oslavě a k udržování pořádku. Členové této společnosti pořídili si stejnokroj dle vzoru tehdejších myslivců a vystupovali se svolením městské rady pod praporem ozdobeným obrazem sv. Václava a podobným praporem ostatních cechů. —

To byl první počátek nynějšího sboru měštanských střelců v Unhošti. Dle toho tedy sluší na původ našeho sboru střeleckého hleděti se dvojí stránky, jednak se stránky vojenské, ač vzdálenější, ale starší, jednak se stránky nábožensko-policejní. Úředního uznání došel sbor povolením nejvyššího řízení zemského v dorozumění s c. k. vrchním zemským velitelstvím a vys. guberniálním výnosem ze dne 2. dubna 1837 čís. 4712 a vedle krajské intimací ze dne 12. května 1837. č. 3893.

Za doby válek Napoleonských, pokud víme, dvakráte navštívili Unhošť Rusové. V březnu r. 1814 přišla sem na cestě do Norimberka divise čítající 3374 Rusů a sice z štábní důstojníky, 30 důstojníků, 240 poddůstojníků, 42 hudebníků, 3000 granátníků a 60 vojenských sluhů. Brzy na to přišla druhá divise z 1 štábního důstojníka, 28 důstojníků, 249 poddůstojníků, 43 hudebníků, 2760 granátníků a 36 voj. sluhů. Roku následujícího ubytoval se zde ruský generál Platov se 4 setninami a 1 eskadronou hulánů, celkem 500 mužů; z těch v Unhošti byl 1 štáb. důstojník, 10 důstojníků, 290 prostých a 320 koní. Byli zde jen den a noc. Jak bylo dále, o tom nezachovalo se nám žádných zpráv.

* * *

Rok 1848. také v našem městě vzbudil ruch nebývalý. Po příkladu Prahy a jiných měst českých sestoupili se i zde občané ve sbor národních obranců. Odznakem národního gardisty byl klobouk bílý na jedné straně zahnutý (na jednu facku) s bílým lvem v červeném poli na straně zahnuté; stejnokroj nějaký naši gardisté neměli, ač měli již praporečnicka. Náčelníkem gardy zvolen byl MDr. Jos. Haupt, potomní purkmistr, a velitelem (poručíkem) Ant. Oliva, městský syndikus.

O činnosti našich statečných gardistů rozepisovati se nebudu, jsou mezi námi ještě četní těch hrdinských činů pamětníci. Jako vzácná památka po nich zachoval se nám buben, jímž podnes strážník veřejná oznámení městské rady vyvolává.

Unhošť před válkou zotiletou a po ní.

(Dle rukopisu P. J. Mottla a na základě starých grunt. knih:)

Jak z nejstarších gruntovních knih se dá vyložit, byla poloha městečka Unhoště před válkou třicetiletou, která ovšem podobu Unhoště valně změnila, celkem asi tatáž jako dosud. Již tehdy byla zde dvě náměstí a pět hlavních ulic, nynější Pražská, Hájecká, Křivoklátská, Rakovnická a Slánská. Tam, kde říkáme »Na jilovkách«, říkalo se tak již roku 1595. Velké či sv.-Václavské náměstí s náměstím sv.-Janským bylo spojeno ulicí, jako i nyní ulicí Laurýnovou a ze sv.-Janského náměstí šlo se rovněž ulicí — nyní Jungmannovou třídou na Jilovka. Budov mezi nynější Jungmannovou třídou a školní ulicí ovšem nebylo; prostora ta buď byla prázdná, nebo tu stála porůznu některá chalupa; největší část zaujímaly zahrady. Na Jilovkách mezi cestou Hrádeckou (rozuměj Křivoklátskou) a cestou ke Kyšicům byl toliko jediný domek nyní č. 89.; dále odtud žádných domů nebylo. Tam, kde jest nynější ulice Berounská a ulička, kterou se jde na luka — dříve k obecnímu rybníku — říkali hned v 15. století »Na hořici«.

V městečku a jeho nejbližším okolí byly veliké rybníky, v nichž hojnost ryb se chovalo a protož se nedivme, že jimi, jakož i chutnými raky z Kačáku, městská rada pánům do Prahy a na Křivoklát časté dary činila. — V městečku samém připomíná se v dobách pradávných rybník »Na jilovkách«, v němž se ryby chovaly. Druhý rybníček nyní pod »Kasárny« jmenoval se

v 18. stol. »Poncovský«. Třetí rybníček nyní koželužský slul dříve »Prelátovský« a potom »Kustušovský«. Nad ním byl veliký rybník »Velkodvorský« nyní Ovčanda, a nad tím byl veliký rybník v topolech. Na západ pod městečkem byl veliký rybník obecní, pod ním rovněž veliký rybník »Pod vidoušem«, potom »Kalvodovský« nazvaný a na témže potoku níže byl rybník »Nad Suchým mlýnem«; v Čeperce rybník »Čeperka« a při cestě ke Kyšici veliký rybník »Inspach«. Celkem tedy 11 větších rybníků a mimo ty mnoho menších; nebývalo většího gruntu, aby buď na dvoře nebo na zahradě nebyl rybníček. Největší byly: Obecní pod městem; rybník v topolích, nyní luka, pod vidoušem a Inspach. Obci patřil obecní pod městem, na jilovkách, nad Suchým mlýnem a Čeperka.

Nyní projdeme se městečkem, abychom poznali, jak vypadalo v první polovici 17. století, dříve než je válka třicetiletá zničila; zastavme se také v tom neb v onom větším gruntu a pozptejme se v knihách po jeho majitelích, abychom tak příležitostně poznali tu kterou stránku jejich života, povahy anebo osudů.

V radnici jsme již byli. Vejdeme tedy hned do domu sousedního, do nynějšího čísla 2. Gruntem tímto vládl na počátku 17. století Jan Štefl (také Štefle) a manželka jeho Anna. Oba jsouce protestanté bezdětní, vystěhovali se r. 1628. ze země. Opuštěný grunt připadl obci, která si zde zařídila »obecní šenkhaus«. Roku 1639. byl vypálen a pobořen a zůstal tak po celých 40 let. Teprve roku 1680. prodala obec pusté místo bez polí Petrovi Branžovskému.

Vedlejší grunt, jenž stál asi v těch místech, kde nyní čísl. 3. a 4., patřil na počátku války Matěji Laurýnovi, jemuž patřila také »Stará rychta« č. 59. a jenž pro víru ze země odešel. (Viz statky po protestantech v obec. hospodářství).

V místech nyn. č. 5. a dále ke kostelu (kruchta) byly dva domy. Dům Jana Pelikána a dům Matěje Bečváře Točnického. — Matěj Pelikán přišel za války o všecko jmění své a musil se potom žebrotou mezi dobrými lidmi živiti. Snad veliká ochuzelost byla příčinou, že dopustil se skutku, který jej zbavil cti měšťanské a ježž byl by málem i svým životem zaplatil. V gruntovní knize III. zachoval se nám revers, jenž nám povahu skutku blíže vysvětlí. Čtème! »Já Jan Pelikán, soused z městyse Unhoště,

vyznávám před Pánem Bohem i před vším světem, jakož jsem z jistého snesení a poručení p. purkmistra a konšelův zkrze Jiř. Daniele Kořenického, ~~písaře~~ jich radního, v pondělí svatodušní do arestu v tomto sl. Starém městě Pražském dán z příčiny té, že zapomněv se předně nad pánem Bohem, J. M. C. vrchností mou milou i nad tou povinností hroznou, již jsem k (v) ouřadu svém konšelském vykonal, obzvláště pak nad mou milou duší a svým dobrým svědomím list falešný a podvodný, pojav ještě v to osobu, kteráž fedrována tím býti neměla, napsati dal a jej bez povolení a vědomosti všech jiných pečeti městskou upečetil, zkrze kteréžto mé provinění vedle učiněného diktum (výnos) hrdla i statku svého v Unhošti se odsoudil a nad to víc obce prázdnen býti mám. Však p. purkmistr páni s J. M. C. raddou a panem hejtmanem panství Krivoklátského z milosti práva, patřice k sešlosti věku mého mně hrdlo darovati ráčí, což já oblíbeně, chtěj nebo nechťej, přijímajíc, pánu Bohu poroučím. A že v té věci nad žádným jakýmkoliv způsobem ze sousedův Unhošťských ani z nejmenších ani jich statcích se vymstívati, aniž koho jiného na to nenavozovati do mé nejdelší smrti nebudu, tímto reversem se zavazuji. Jestliže bych pak co takového před sebe vzal a na mne se to ukázalo a provedlo, tehdy beze vši další milosti a za mne činěných duchovních i světských přimluv hrdla se odsuzuji a je ztratiti mám. A pro lepší toho důvěření tento revers na mne učiněný jsem vlastní rukou napsal a v něm se podepsal, kteréhož jest dathum na rathouze sl. Starého města Pražského v arestu zůstávající v outerý po sv. Janu Křtiteli, jinak 25. Junii letha 1642.

Jan Pelikán.

A k tomuto reversu Pelikán ještě připsal: »Avšak za to pro Boha prosím, aby mi podobně k tomu příčiny nedávali, aby bylo jinším poručeno.«

Po tomto odsouzení připadl grunt obci, která jej po válce velice spustlý prodala písaři svému Janu Jiřimu Hruškovi jinak Pirýnovi za 80 kop na splátky.

Mezi domem Pelikánovským a hřbitovem byl r. 1599. dům Matěje Bečváře Točnického, který jsa protestant, s jinými odešel a dům jeho darován obci, která jej odevzdala záduší. Roku 1647. vypálen tak, že jen místo pusté zůstalo.

Odtud dále byl hřbitov a chrám Páně. Tu, kde stojí nyní farní budova, bylo prázdné místo a v těch místech, kde jsou čísla

8., 9. a 10. byla »obecní chalupa« čili špitál a za ním byl nový hřbitov s dřevěnou zvonicí, o kterých jinde se pojednává.

Nárožní dům při silnici Slánské č. 12. a 13. patřil r. 1600. Petrovi Černému Českobrodskému, kantoru na ten čas v Unhošti, a Lidmile, manželce jeho, za 130 kop míš. Brzy potom dostal se týž dům rytíři Jachymovi Sobětickému ze Sobětic. R. 1620. dne 7. listopadu od vojska vypálen a pobořen; tak zůstal až do roku 1651., kdy prodán byl od dědiců Sobětických p. Vil. Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat.

Odtud po severní straně Pražské ulice byly tyto budovy: V místech nynějších čísel 14. a 15. bývala fara; hned na počátku války byla spálena a zůstala pustou, až přešla ještě v době války do vlastnictví Jana Pěnkavy.

Vedle fary, čis. 16. a 17. byl rovněž grunt Jana Pěnkavy, který jej v neznámém čase prodal p. Jiljímu Regnerovi Strašickému ze Strašic. Týž byl až do roku 1661. pustý. Tehdy jej od dědiců koupil p. Jan Otto Gottfried Jelínek z Lovoše.

Zde končila před válkou severní strana Pražské ulice. Odtud dále byly polnosti a v těch místech, kde jest dům čis. 20. a 21. byla r. 1616. kovárna Jana Kaliny, jehož manželka provdala se podruhé za kováře Matěje Smíška; oba však bydleli v městě.

Na jižní straně Pražské ulice byl »Velký dvůr«, který patřil p. Tiburci Čejkovi z Olbramovic, nynější čis. 23. a 24. Týž byl r. 1620. vypálen.

Vedlejší dvůr čis. 26. patřil r. 1548. p. Vladisl. Bezručckému z Kolovrat a na Buštěhradě, jenž jej r. 1560. postoupil pánům prelátům (kanovníkům) za dědiny v Plotěném Ujezdci. Tehdy byl na dvoře tom poplatník Petr Liva a po něm Matěj Liva, který byl r. 1624. rychtářem. R. 1639. zůstalo po gruntu tom jen místo.

V nynější Pivovarské ulici v místě pastušiny byla i tenkrát obecní pastouška.

Tu, kde se rozkládá pivovar čis. 32., býval před válkou rozsáhlý grunt Bartoloměje Vodičky, který značným jměním vládl a dlouhá léta v radě zasedal. Po jeho smrti r. 1635. v době války bylo všecko jeho jmění zničeno, tak že vdova Lidmila nařiká, že jako sirá vdova z veliké nouze a chudoby nemá odkud k obživení svému téměř krejcaru vzíti.

Odtud vraťme se zase do Pražské ulice k čís. 33. Dům ten nazýval se »Hřízovský« a patřil okolo r. 1600. p. Mikuláši Parisovi z Reynsvaldu. R. 1620. byl rozbořen a místo pusté koupil r. 1623. Jakub Pěnkava, týž, který ani v nejhorsších dobách nezapomněl se nad povinností svou konšelskou, zastáváje, když jiní uprchli, úřad purkmistrovský po dlouhou řadu let nepřetržitě.

Tu, kde jest čís. 34. říkali od starodávna »Na morani« a od místa toho dostávali majitelé jméno »Moranský«. Ve válce grunt ten vypálen a dlouho pustý ležel.

Naproti staré faře čís. 35. byl dům »Šicovský«. Jan Šic prodal jej Bartol. Vodičkovi, kterýž jej odkázal manželce své a nedospělé dceři Kateřině. Toto dědictví mnoho za války utrpělo. Dům vypálen a pobořen r. 1639. a co Vodičková opravila a vyzdvihla, to zase r. 1647. strháno a rozbořeno bylo, dobytek odehnán a obilí odvezeno.

Čís. 36. nazývalo se »Fumberk« a patřilo v 16. stol. pp. prelátům, kteří zde měli své podsedky (nájemce), jakým byl r. 1598. Václav Fumberský, jenž také v radě zasedal. Vypáleného domu a pustého místa »Fumberku« ujala se obec a odváděla z něho prelátům poplatek 60 kr. ročně.

Jsme na sv.-Václavském náměstí. Zde po straně východní byl grunt p. Jachyma Sobětického ze Sobětic čís. 37. a 38. a dům p. Jana Štastného Otty z Losu čís. 39. a 40., dům tento s dědinami byl mu r. 1623. pro zpouřu zabaven. Vedlejší čís. 41. patřilo rovněž Bartol. Vodičkovi.

Tu, kde stojí nyní útulný domek čís. 43., budova okresního soudu čís. 44. a 45., pak čís. 46 nebylo žádného domu leč »stará obecní lázeň«, o které jsme se již jinde zmínili. Poněvadž mimo lázeň tato prostora byla prázdná, tedy grunty za potokem čís. 145. a 150. uzavíraly jižní část náměstí.

Nyní jdouce podle západní strany náměstí, zastavíme se v č. 47., kdež byl stateček rytířů Voškobrtských z Voškobrt. Týž dostal se prodejem r. 1612. Janu Uhlíři; stál při potůčku, stýkajíc se se zahrádkou Jiřího Načeradského. Po válce přešel na Kryštofa a Marušku Uhlířovu, kteří zanechali dceru Máru, která nikdy světla denního nespátřila. Z té příčiny prodali jej poručníci r. 1673. p. Jiřímu Kytlovi.

Vedlejší statek čís. 48. patřil na začátku 17. stol. Matěji Načeradskému, mlynáři v Suchém mlýně a později ve mlýně »Pod

hatí«. R. 1620. bylo hospodářství jeho vypáleno a pobořeno. On, chtěje své zboží zase z rumu vyzdvihnouti, vypůjčil si r. 1624. v Praze 150 kop. Obec za něj ručila a když pak zemřel, ujala se jeho gruntu, ale postoupila ho synovi jeho Jiřímu. R. 1639 byl grunt Načeradský zase v rumy obrácen a zůstal tak až do r. 1642. Po válce stalo se r. 1652. narovnání mezi dědici Načeradskými a obcí, která dědicům zboží Načeradské odstoupila a grunt tento připadl Majdaleně Prunarové, dceři Jiřího Načeradského.

Sousední grunt čís. 49. od starodávna nazýván byl »Hamtáčkovský« podle majitele Hamtáčka. S posledního Hamtáčka přešlo to hospodářství na Martina Kostky, který »zapomenuv se nad poctivostí svou měšťanskou a konšelskou v době války pryč ušel«. Purkmistr, konšelé a poručníci sirotků, totiž Jan Pěnkava a Jiří Laurýn, prodali hospodářství Hamtáčkovské s dědinami osetými i neosetými, lukami, chmelnicí, štěpníci a rybníčkem r. 1627. Jiřímu ml. Pěnkavovi za 1050 kop. Týž provdal potom dceru svou Verunku za uroz. p. Vilíma Škodského z Fajerberku a dal jí věvem grunt Hamtáčkovský.

Vedle gruntu Hamtáčkovského stál dům »Měchurovský« čís. 50., kteréž jméno dostal od Jana Měchury okolo r. 1600. Týž Měchura, jsa horlivý protestant, s ostatními ze země odešel a grunt jeho obci darován. R. 1633. odkoupil jej bratr jeho Matouš, jemuž říkali Cicvárek, za 300 kop, ale když během války grunt jeho byl spustošen, odešel z Unhoště a navrátil se teprve, když od purkmistra pánův důtklivě byl vyzván. Ujal se spustlého gruntu a z rumu jej vyzdvihl, ale protože hospodaření v těch dobách těžké bylo, žádal po sedmi letech r. 1649., aby mu z hlavní summy, již za grunt dluhoval, sleveno bylo. Slevili mu 50 kop.

O čís. 51. najdeš zprávu, milý čtenáři, ve stati o obecním hospodářství I

Uprostřed náměstí stál domek, jenž před válkou patřil Tomáši Koláři. Domek tento později znám byl pode jménem »Zpěváčkovský«.

V nynější Laurýnově třídě »mezi domem Jiřího Laurýna a spilkou obecního pivovaru«, tu kde nyní jsou domy čís. 52., 231. a 53. byl dům, který v době války patřil rovněž Matěji Načeradskému a manželce jeho Majdaleně. Týž byl ve válce velmi spustošen. Pustý dům prodala vdova 13. února r. 1638. Burianovi

Janečkovi Jesenickému za 220 kop. Téhož roku byl zase vypálen a zůstal pak pustý až do r. 1651. V místech těch bývala od dávných dob kovárna, již říkali »stará«.

Vedle byl obecní pivovar, o němž později obšírněji pojednáno bude. Mezi ním a sousedním dvorem byl domeček Jana mladého Rouska; týž byl ještě r. 1678. pustý. Odevzdán záduší, které ho prodalo Vojtěchovi Markovskému za 28 zl.

V místech čís. 57. a části školy čís. 58. byl grunt, jenž od polovice 16. stol. dlouho nazýván byl »Pakaděrovský«. Týž patřil před válkou Markovi Bartošovu, muži zámožnému. Dvůr ten ve válce vypálený ležel až do r. 1678. pustý.

Vedle byla »Stará rychta« č. 59., o níž teč ve stati o hospodářství obecním!

Od rychty dolů do ulice školní stál dům čís. 60., který patřil r. 1603. Karlovi Jilovskému a manželce jeho Dorotě, později Jakubovi Viřbinskému z Kortšaku. — Odtud dále byly dva domy, jeden »na pekelcích« čís. 61 prodal Jiří Čejka Žofii, manželce Jiřího Srba, krejčího, a druhý čís. 63. patřil Karlovi Nechutnému a manželce jeho Dorotě.

V místech nynějších čísel 77., 198. a 199. byl dvůr, jenž v době války patřil Janu Práškoví, měšťtěnínu Pražskému a manželce jeho Kateřině.

Odtud dále do ulice Spálené v místech nynějších čís. 78., 79., 200., 201., 80. až 87. byl toliko jeden dvůr. Zde tedy bylo skoro prázdno; neboť pravím-li, že v místech, kde na př. nyní sedm domů stojí, byl dvůr, nesmí tomu laskavý čtenář rozuměti tak, že týž dvůr rozkládal se zrovna na tak veliké prostoře, jako oněch sedm domů; musí se rozuměti, že tu kdesi stál.

Nyní jsme »Na jilovkách«! Zde mezi cestou Hrádeckou a Rakovnickou byl jediný dům čís. 89. Týž patřil r. 1590. Jakubovi Fraňkovi jinak Frantovi. Po jeho smrti provdala se jeho manželka Mandalina za Jana Šolera, jež r. 1601. učinila mocným hospodářem nade vším statečkem, domem »Na jilovkách« vedle cesty k hrádku s jedné a do vsi Kyšic s druhé strany; vymínila si toliko, aby deseti kopami na tom hospodářství svobodně kšatovati mohla, komu by se jí koli dobře líbilo a zdálo.

Odtud jdouce Jungmannovou třídou do města, zastavíme se v čís. 101., ve dvoře Klatovských; v době války patřil Vavřinci Klatovskému.

Vedle byl domek čís. 102., jenž patřil r. 1603. Karlovi Lovčímu.

Místo, kde stojí čís. 103., patřovalo ke dvoru čís. 104., jehož majitelem byl na začátku 17. stol. Václav Bouček, řezník, a Regina, jeho manželka. R. 1606. purkmistr, konšel a poručníci nařízení nad statkem pozustalým po Václ. Boučkovi prodali tento statek ležící mezi domem Karla Lovčího a zahradou Jana Tyrana za 722 kop Václavovi Albrechtovi a Regině manželce jeho. R. 1609. byla Regina podruhé vdovou, ale provdala se potřetí za Jindřicha Kešeka, který se statku ujal v summě 722 kop. Maruše, dceruška Reginina po Albrechtovi, měla na tom hospodářství 50 kop a Pavel, syn Václ. Boučka, 120 kop.

Vedle toho gruntu v čís. 105. a 106. byl rozsáhlý dvůr »Tyranovský«, nazvaný tak dle Jana Tyrana, který jsa víry protestantské odešel ze země. Ve válce byl vypálen a obec jej prodala písaři městskému Jiř. Danieli Kofenickému.

Čís. 107. a 108. byl grunt »Ratiborských z Altendorfu«. Grunt ten byl hned na začátku války pobořen a zůstal tak dlouhá léta; z četných potomků p. Jakuba Ratiborského nikdo se ho ujíti nechtěl. Proto usnesli se purkmistr páni, že jej, poněvadž vždy více pustl, někomu odprodají v 700 kop, jak jej odhadli. Tu teprve přihlásil se syn Daniel a ujav se gruntu, slíbil, že dluhy na něm vážnoucí zaplatí. Když však trampoty válečné nedaly mu vzniknouti, prodal některé dědiny a potom zde všecko opustil. Dům pak rozbořen, rozmetán a na polích prý dříví rostlo. Po válce prodala obec pustý grunt Pavlovi Růžičkovi, kováři.

Mezi domem Ratiborských a radnicí byl dům, nyní čís. 109., jenž patřil Jiřímu Kostky, synovi Vavřince Lásky, jemuž říkali jinak také Kostky. Týž prodal jej r. 1637. Tomáši Krystmanovi, kotláři ze starého města Pražského, za 350 kop míš.

Nyní se podívejme na »Hořici«! »Na hořici« říkalo se druhdy tu, kde jest Berounská ulice. Místo toto vyznačeno jest ve staré gruntovní knize II. na některých místech takto: »To místo podle Josefsky p. Volfanga jmenuje se »na hořici« a je svobodná ulička k rybníku obecnímu.« Dále se praví ve smlouvě z r. 1607. »Jachym Sobětický prodal Janu Štefloví dědinu »pod hořici« až do Malichova.« A v gruntovní knize I. na stránce 15. se praví: »Léta 1599. Václav, syn po nebožtíkovi Lorencovi Veselském, jinak Hořickém prodal dům svůj »na hořici« pí. Mandaleně, man-

želce pana Jiřího Maříčka. Bylo to vedle cesty Berounské, vedle uličky, kudy se jde k rybníku obecnímu.*

Do toho místa, kde jest čís. 203. kladu grunt Josefyky pana Volfganga; naproti byl grunt Václava Veselského či Hoříckého čís. 112. a vedle něho se připomíná grunt Linhartovský, také Linhartovská chalupa čís. 111. a 110. Na druhé straně v místech čís. 164., 165. a 166. byl dvůr Jana Turnovského, vedle v místech nynějších čís. 163. a 162. dvůr p. Mikuláše Paryse z Raynsvaldu a v místech čís. 161. dvůr »Kakášovský«, jenž patřil ok. r. 1606. p. Janovi Hůlkovi z Počernic, který ale brzy jal se statek svůj v Unhošti rozprodávati. R. 1607. prodal pí. Anně Marianě, vdově po Jiřím star. Čejkovi z Olbramovic dvůr svůj i s domem, jenž někdy slul Kakášovský mezi dvorem Marka Bartoše a Jana Turnovského za 1700 kop. V tom dvoře byly dvě krávy zádušní, z nichž platu po jedné libře vosku při sv. Martině vycházelo.

Vedle zahrady Jana Kakáška byla chalupa Melicharčina a prázdné místo čís. 160. patřilo Kaplířům ze Sulevic. Před válkou třicetiletou patřil tento Starokaplířovský dvůr a protější čís. 122., který se nazýval někdy »Čačkovský«, rytíři Janovi Šťastnému Ottovi z Losu, po němž pak místu tomu dlouho »Na Ottovsku vulgo Hotovsko« říkali. Tyto dva dvory odkázal Jan Otto z Losu kšaftem čili poslední vůlí Albrechtovi Kapounovi svob. p. ze Svojkova a na Kněžmostě, a ten je prodal spálené a pusté za 200 zl. p. Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat r. 1655.

V místech čís. 159. a 158. byl grunt Staro-Čejkovský, jenž patřil na počátku 17. stol. Jiřímu st. Čejkovi z Olbramovic, který zanechal vdovu Annu Marianu a tři syny: Jiřika, Tyburce a Karla. Po smrti matčině hospodařil tu nejmladší Karel. V době války snad dvůr jeho vypálen nebyl, ale za to musil vydati vojskům mnoho obilí, ba i čtyry koně, osm dojných krav a mnoho jiných věcí.

O následujícím statku, jenž rozkládal se v místech nynějších čísel 155. 156. a 157. a snad i dále, a který v pozdějších letech znám byl pode jménem »Feldekovský zámek«, a o jeho držitelích dalo by se mnoho velmi zajímavých věcí zaznamenati. Leč místa není a proto jen na tyto zprávy se obmeziti musíme: Statek ten patřil od počátku 16. stol. až do konce války Markovcům, z nichž jmenovati dlužno Jiřího Maříčka a podnikavou manželku jeho Mandalenu, jejich syna Bartoloměje Markovic a syna téhož Marka,

jemuž říkali, protože byl syn Bartoše, Marek Bartošův nebo Marek Markův. Týž byl velmi bohatým měšťanem, vládná statkem otcovským, mlýnem »Pod hatí«, mlýnem »Podhorským«, jinak »Pod Berounským brodem« a po smrti matčině také dvorem Pakaděrovským. Na počátku války vládl vším tím jméním syn jeho Jiří a tento zámožný měšťan Unhošťský přišel zlobou války téměř na mizinu, prodav roku 1640. větší část »zruinovaného« statku svého panu Jirímu Kadaňskému z Campobelli a manželce jeho Zuzaně za 2090 kop míš.

Odtud dále v ulici Hájecké naproti lázni byl dům »Kašparovský« čís. 149—146. Týž patřil roku 1629. obci, která k němu přišla, zaplativši za dřívějšího majitele Kašpara Hrušku z Března nějaký dluh.

Ze studny ve sklepě téhož domu vycházela voda trubami do potoka proti lázni. Obec prodala jej zmíněného roku Dorotě, vdově po Bartol. Maříčkoví za 250 kop. Následujícího roku se Dorota provdala za Jiř. Daniele Kořenického, písaře radního, jemuž obec za vyučování mládeže a jiné věci byla dlužna 33 kop, které si z kupní ceny srazil. Po válce roku 1649. prodal jej Kořenický pouze za 90 kop V. Papouškovi. Týž koupil také sousední dvůr »Farkačovský« čís. 144—143. na rohu dotýkající se dvoru Brožovského, ale prodal jej roku 1654. Matěji Sekalhájkovi.

Dále odtud byl dvůr »Brožovský« čís. 140. a 139., který patřil roku 1636. Janu Kabeliusovi Poděbradskému, písaři města Žebráku. Týž prodal hořejší stranu toho dvora Lidmille, manželce ryt. Šebestyana Pešíka z Komárova a r. 1640. ostatní část Heřmanu Černínovi hrab. z Chudenic.

Vedle dvora Brožovského rozkládal se dvůr Kaplířovský. Týž koupila v létech 1640tých Alžběta Kaplířová roz. z Bílé, která přikoupivši valně polí statek svůj rozmnožila. Tento statek i chalupu Zámečnickovskou prodali děti Alžbětiny: Jan Jindřich Karel Gottfríd, Václav Zdeněk a Anna Kateřina po válce roku 1649. panu Vilémovi Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat za 1757 zl. rýn. 20 kr. Dvůr byl spálený.

Odtud dále byl dům Jana Křečka.

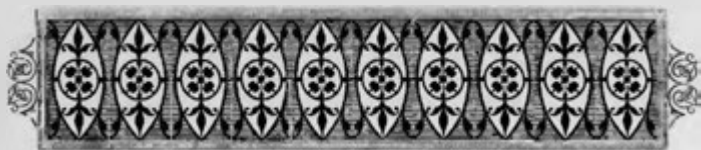
* * *

Na této své procházce městem shledali jsme nemalý počet budov během války spálených a pobořených. Některé ovšem

ještě v době války byly z rumu vyzdviženy anebo alespoň opraveny, ale velký počet byl těch, které zůstaly spáleny, pustý a opuštěný ještě dlouho po válce. Shledali jsme tyto:

1. Spustlý grunt Ratiborský číslo 108. roku 1655.
2. „ „ Měchurovský „ 50. „ 1640. a 1677.
3. Spálený „ Sobětických „ 12-13. „ 1656.
4. Spál. kovárna Syb. Elznicové „ 21. „ 1653.
5. Spálený grunt „Na Morani“ „ 34 „ 1667.
6. Pobořený „ Vančurovský „ —. „ 1660.
7. Spálený „ Šicovský „ 35. „ 1651.
8. Spáleniště Trnkovské „ —. „ 1652.
9. Pustý grunt Malikovský „ —. „ 1653.
10. Spálený grunt Kaplířovský „ 160. „ 1655.
11. „ „ Čáčkovský „ 122. „ 1655.
12. „ „ Pakaděrovský „ 58. „ 1678.
13. „ „ Regnerovský „ 16-17. „ 1662.
14. Spáleniště Váňovské „ —. „ 1662.
15. Pustý Fumberk „ 36. „ 1670.
16. Pustý dům Lívovský „ 25-26. „ 1667.
17. Spáleniště Vodičkovské „ 32. „ 1669.
18. Spáleniště Pivoňkovské „ —. „ 1676. —
19. Pustý grunt Prelátovský „ 26. „ 1669.
20. Pusté místo po Kat. Klatovské „ 101. „ 1672.
21. Pustý domeček Zajíčka „ 1670.
22. Pusté místo po chalupě Zámečnickovské „ 1670.
23. Velmi spustlé staveníčko Ondř. Špačka „ 1678.
24. Pustý grunt Načeradský čís. 52., 231., 53. 1651.

Obecní hospodářství.

Jako v každé obci, tak i v Unhošti v pradávných časech byly polnosti, lesy, porostliny a jiné pozemky, které nepatřivše žádnému soukromému vlastníku staly se kmenovým jménem obce. Které to pozemky byly, v jak veliké výměře v dobách rozličných, nedá se na jisto postaviti proto, že se výměra obecních pozemkův v rozličných dobách všelijak měnila, a také proto, že, jak všeobecně jest známo, nebylo vždy a všude jmění obecního svědomitě šetřeno.

O kmenovém jmění obce Unhošťské nabýváme obšírnějších a jasnějších zpráv teprve od první polovice 17. století, z doby 30tileté války. Nemíním se zde podrobně rozepisovati o tom, které pozemky a budovy od zmíněné doby patřily ku kmenovému jmění obce, však nic méně přece mám za potřebno, zmíniti se o statcích, jimiž obdarována byla obec po vystěhovalcích protestantských a to proto, že se věc tato dotýká i stránky historické. Potom promluvím stručně o rozprodání či vlastně zákupním pronajátí obecních pozemků i budov a na konci této statě učiním zmínku o příjmech a vydáních obce v těch kterých dobách, abychom si, jak možno, učinili pojem o finančním stavu města.

Statky po protestantech obci darované.

Císař Ferdinand II. daroval statky vystěhovavších se protestantských měšťanů Unhošťských, Matěje a bratra jeho Jiřího Laurýna, reskriptem ze dne 5. října 1628. obci, aby mohla dluhy své zaplatiti, kostel, faru, školu, radnici a špitál opravit.

Hospodářské budovy zmíněných bratří Laurýnů stály v ny-

nější Laurýnově třídě. Budova Matěje Laurýna rozkládala se asi v těch místech, kde nyní jsou domy čis. 3. a 4. Budova Jiřího Laurýna byla tu, kde nyní jest »Obecnice« čis. 51., tedy proti budově bratra Matěje. — K těmto Laurýnovským obci darovaným statkům patřil dále druhý dům Matěje, který slul dlouhá léta od starodávna »Stará rychta«, nyní čis. 59. Mimo statky bratří Laurýnů postoupeny byly obci statky vystěhovalců Jana Měchury (nyn. č. 50.) a Matěje Pyntora, tedy celkem 5 usedlostí. Tyto skonfiskované statky odhadnuty byly za 8750 kop míš. Na poručení komory české ze dne 31. října 1628. měly všechny tyto jmenované statky postoupeny býti obci od hejtmána cís. panství Křivoklátského. Tyburci Čejky z Olbramovic na ten způsob, aby obec všechny dluhy na těch statcích se nacházející splatila, obzvláště též svob. pánu Urbanovi z Pettinku a Persingu summu 1860 zl. rýn. v týchž statcích jemu vykázanou v rozličných lhůtách odvésti povinna byla. Tuto milost obec ráda přijala a zmíněnou summu pánu z Pettinku ve lhůtách dle smlouvy vydati se uvolila. Avšak p. z Pettinku nevyčkav lhůt, dříve než prošly tři neděle, smlouvu zrušil a ujav se dvoru primasovského (č. 3. a 4.), všecko obilí i nábytek z něho pobral a dvůr ten, aby rychleji k penězům přišel, prodal dotčenému Tyburcimu Čejkovi za 3900 zl., o 3100 zl. laciněji než odhadnut byl. Proto stěžovala si obec Unhošťská při komoře české, že se to jak od prodávajícího tak i od kupujícího na újmu a škodu její stalo. A poněvadž tato všechna věc na velikém nedorozumění a odporu delší čas zůstávala a obci Unhošťské, co jí z dotčených statků náleželo, vydáno nebylo, nařízena byla dne 26. srpna 1642. zvláštní komisse, kteráž vyšetřila, mnoho-li se obci Unhošťské z dotčených statků vydati mělo od dědiců p. Tyburce Čejky z Olbramovic. (T. Bílek. Dějiny konf. II. 1245.)

K tomu, co tuto pověděno a co ve vzácném díle svém znamenal řed. Tom. Bílek, dodávám jako doplněk k historii dotčených gruntů a jiných spálených i pustých domů ještě to, co zapsáno jest v gruntovní knize třetí: Po smrti zmíněného Tyburce Čejky z Olbramovic rozdělen byl veškerý statek jeho, totiž dvůr Čejkovský (nyn. čis. 23.) a Vlkovský (nyn. čis. 24.), primasovský (nyn. čis. 3. a 4.) a Stará rychta (čis. 59.) na pět dílů mezi jeho pět dětí: Rudolfa Jiřího, Karla Benjámina, Václava Jindřicha, Sybillu Polexinu a Marii Alžbětu. Když však první dva časnou

smrtí sešli, nařízeno dne 3. května 1644. vys. komorou českou, aby měst. rada uvedla do podílu jejich, totiž do dvora Čejkovského a Vlkovského třetího bratra Václava Jindřicha, což se stalo zápisem ze dne 28. února 1650. — Statek primasovský, dům a dvůr nyn. č. 3. a 4., potom Stará rychta č. 59. postoupen byl smlouvou ze dne 3. prosince 1643. oběma dcerám tak, že obdržela starší Sybilla Polexina dům a dvůr č. 3. a 4. ležící mezi domem Pelikánovským (nyn. čís. 5.) a obecním šenkhausem (nyn. čís. 2.). K tomu gruntu patřilo polí za $24\frac{1}{2}$ honu (hon = 125 kroků = 625 stop), velká štěpnice s kovárnou tehdy spálenou, stodolou, chmelnicí a 4 louky. Dále mlýn Nový jinak Nebeský o 2 kolech moučných a stupách, rybník nad týmž mlýnem s okrajky okolo něho se struhou neb tokem vody na týž mlýn jdoucí. — Po 33ti létech r. 1676. dne 1. měsíce října prodala táž pí. Sybilla dům svůj od starodávna Laurýnovský řečený bez všelijakých závad, totiž beze všech břemem i poplatkův, ale i bez polí a luk, toliko prázdný dům obci za 400 zl. Tento dům koupili na místě prodaného Suchého mlýna, který prodala obec r. 1675. za 700 a na nějž obdržela 400 zl. hotově.

Staré rychty ujala se podle dílčí cedule pátá nejmladší dcera p. Tyburce Čejky Marie Alžběta, provdaná za p. Melichara Elznice z Elznice, se světnicemi, komorami, suchými sklepy i podzemními, marštalem, stodolou tak jakž v svém zavření zůstává, jakož také s dědinami ornými 57 honů, 4 lukami a chmelničkou pod městečkem při louce obecní. — Tento zápis do knih vložen dne 17. června 1654.

Mimo tyto dva tak zvané statky primasovské po někdejším primasovi Mat. Laurýnovi darován obci dům a dvůr (nyn. č. 51.) po jeho bratrovi Jiříkovi, který se z vyhnanství vrátil a přijav katolické náboženství, ucházel se z Prahy o to, aby mu statek jeho byl navrácen. Měst. rada odpověděla, že dala popálený grunt po Jiřím Laurýnovi »ihned na svůj groš na svršcích vyzdvihnouti« a Jiřímu samému odpověděla dopisem ze dne 2. července 1644., že »dům, jenž slove Laurýnovský, nyní pak šenkhaus obecní, J. M. císař obci k dobrému darovati ráčil a chce-li p. Jiří Laurýn, že může o to, aby mu vrácen byl, u J. M. C. jednati a ráčí-li J. M. C. dům ten obci odnítí a jemu dátí, že purkmistr a konšelé na místě celé obce na všem dobře spokojeni budou«. Však Jiří Laurýn toho nedosáhl, aby mu grunt jeho byl navrácen, snad brzy potom

zemřel. Za to žeť jeho Volf Pelechius, manžel jeho dcery Lidmily, přivedl to při komoře české tak daleko, že nařízeno výnosem ze dne 24. března 1646., »aby takový dům a grunt, všechny orné i loučné k němu přináležející dědiny dotčenému Volfovi Pelechiusovi a Lidmile, manželce jeho k dědičnému jmění, držení a užívání zase odstoupili a do kněh městských vepsati dáti hleděli«. Toto postoupení stalo se dne 6. dubna 1652. — užívala ho tedy obec od 31. října 1628. až do 6. dubna 1652., skoro 21 let. — Při zápisu tomto zapsali dotčení manželé máteri své, Anně Laurýnové, prohlédajíce k její sešlosti věku 200 zl., jimiž by vládnouti a kšaftovati moc měla. Dále se uvolili ze 4 krav zádušních platiti z jedné každé 1 libru vosku k záduší, panu faráři každého roku desátku 2 str. žita a šosu při sv. Jirí a Havle po 58 kr. 2 den. —

Mimo statky Laurýnovské získala obec ještě statky po jiných vystěhovalcích buď darováním nebo tím, že se obec pobořených gruntů a pustých míst, k nimž se nikdo nehlásil, ujala a je z rumu vyzdvihla. Některé později zase obec navrátila potomkům dřívějších majitelů za mírnou náhradu, některé prodala a některé pro sebe podržela, čímž nemovitě jmění obce vzrostlo tak, že byla majitelkou značného hospodářství, které až do roku 1790. spravovala svými úředníky, kterým se říkalo obecní starší, jimž v čele stál primas. Jak veliké bylo toto hospodářství, o tom nabýváme pojmu z dražebních protokolů, sepsaných při zákupním pronajetí obecních nemovitostí či realitétů.

Pronájem obecních nemovitostí.

Až do r. 1790. byla obec majitelkou následujících nemovitostí:

1. Měšťanského pivovaru a vinopalny.
2. Obecní hospody, s kterou spojeno bylo dosti značné hospodářství.
3. Obecního ovčína na Nouzově.
4. Obecní chalupy, které se říkalo »špitál« dle toho, k čemu původně určena byla.
5. Obecních krámců, které na velkém náměstí vedle zdi hřbitovní stály a pronajímaly se chudým vdovám i chudým měšťanům, aby zde hlavně zboží hokynářské prodávati mohli ku snadnějšímu sebe obživení.

Poznámka. Až do r. 1675. patřil obci také Suchý mlýn.

V sezení městské rady a celé shromážděné obce ze dne 6. srpna 1783. učinila obec návrh, až dojde pronájem pivovaru, aby měšťané po třídě sami vařili a obecní nemovitosti či reality aby pro větší a jistější zisk a užitek obecního důchodu mezi měšťany rozděleny byly. Projekt, jak by se to provést dalo, měli vypracovati někteří k tomu cíli zvolení měšťané z rady, z obecních starších a z prostředka obce. Tím povstal nový sbor, »výbor« čili »aussus«, který míchaje se do věcí obecního hospodářství, během doby mnohým spoluměšťanům tak se stal nepohodlným, že již následujícího roku o to usilovali, aby byl zrušen; ale nepovedlo se.

V sezení dne 3. prosince téhož roku navrhovali někteří, aby prý »pro uspojení vydání na správký obecních stavení« také krámce a špitál prodány byly«. A hle, tento lidumilný návrh nalezl přes odpor obecního staršího Tomáše Langra, který dovozoval, že špitál byl vystavěn pro ubytování chudých měšťanů a krámce pro chudé vdovy, předce částečného vyslyšení; neboť magistrát se usnesl, že špitál, poněvadž v něm chudí nebydlí, prodán býti má, ale krámce že vyjmuty býti mají.

Na základě těchto usnesení podala městská rada k ochranné vrchnosti žádost, aby obci dovoleno bylo prodati dražbou výkupní či emphiteutickou obecní reality. Výnosem ochranné vrchnosti ze dne 19. prosince 1783. povoleno bylo:

1. Aby na prospěch právovárečného měšťanstva pivovar byl jeden rok obcí samou spravován.

2. Povoleno propachtování vinopalny na 6 let.

8. Prodej obecních budov mimo krámce, které pro chudé vdovy zachovány býti měly.

4. Pronajati pole, luka a rybníky na 6 nebo 9 let veřejnou dražbou.

5. Rozprodati veřejnou dražbou i dobytek.

Dne 2. ledna 1784. shromážděná obec přihlédajíc ku 4. a 5. odstavci, namítala, že by se pouhým pronajetím polí a luk, když by se dobytek rozprodal, obci málo prospělo, poněvadž, až by prošla doba pachtovní, obec bez dobytka a hospodářského nářadí těžko by opět pole a luka zdělávati mohla. Proto žádala, aby ji dovoleno bylo k obecním budovám některá pole přidati, aby se ty budovy spíše ku prodeji přivést mohly; ostatní pole však aby

rovněž dědičně rozprodána býti mohla a to 1 str. pole 1. třídy za 2 zl. 30 kr., 2. třídy za 2 zl., 3. třídy za 1 zl. 15 kr. a 4. třídy strych za 45 kr.

Aby bylo podkladu, na kterém by se k pronájmu přikročiti mohlo, vypracoval výbor předchozí rozpočet, z něhož tuto jen některé důležitější odstavce zaznamenány budtež:

1. Obecní hospoda dávala roční činže	81	zl.	20	kr.
2. Špitál dával	9	»	20	»
3. Krámce dávaly	23	»	20	»
4. Pole by dávaly	126	»	12	» 4 den.
5. Jarmarky	19	»	—	»
6. Za dříví průměrně ročně	100	»	—	»
7. Z prodeje soli ročně	60	»	—	»
8. Rybníky dávaly ročně	100	»	—	»
9. Honitba ročně	20	»	—	»
10. Korbona ročně	400	»	—	»

Veškery běžné příjmy páčeny na 1871 zl. 28 kr. 4 den.

Vydání páčeno na 1558 » 55 » $\frac{1}{2}$ »

Pozn. Dluhy ovšem zahrnuty jsou v příjmech, které dosti nízko vzaty byly, jak se ukáže.

Konečně po šestiletém jednání, když všechny překážky překonány byly, došlo ku konci roku 1790. ku prodeji a rozpachtování. Dne 20., 21., 22. a 23. prosince konaly se dražby na pole, luka a budovy; dne 24. rozprodáno bylo hospodářské nářadí.

Dle licitačního protokolu ze dne 24. prosince 1790. utrženo bylo:

1. Za ovčín Nouzov i se stodolou	300	zl.	—	kr
2. Za obcc. hospodu s 22 ⁸ ₁₆ měr polí a 2 ⁸ ₁₆ měr luk	842	»	—	»
4. Za pole a luka	7298	»	43	»
4. Za dobytek ovčí a hovězí	600	»	58	»
5. Za nářadí, obilí, seno a p.	1250	»	34	»
6. Za slámu	427	»	52	»
7. Za obilí zaseté i s orbou	532	»	24	»
Celkem	11.252	»	31	»

Polí pronajato 118 jiter 1878 sáhů čili 1184 měr; zahrad 1112 sáhů čili 20 měr; luk 8 jiter 1501 sáh čili 26 měr; rybníků 1549 sáhů čili 3 míry a pastvin 19 jiter 1143 sáhy čili 58 měr. Úhrnem tedy 146 jiter 3083 sáhy čili 1291 měr.

Hotově asi sotva vše zapláceno bylo; neboť na Nouzov, obecní hospodu a pole zapláceno hned 3340 zl. 43 kr. a zůstalo k doplacení o sv. Havle r. 1791. ještě 5100 zl.

Abychom poznali, v čem záležel pronájem zákupní či emphiteutický, přečtěme si

Předhoz

či způsob zákupního pronájmu Unhošťských obecních gruntův.

By obec jednotrvanlivý užitek táhla, vše to, co nestejný užitek nese a nestejný náklad míti chce, za základ zákupního pronájmu se bere, jakož jsou

Pole a stavení,

při nichž roční činže tak postaveny byly, že i při láci a neúrodě nesený býti mohou; z té příčiny ona vysazená roční činže přepclacení nepřipouští; aby ale obec ode všech restův pojištěna byla, pročez zákupy se připouštějí, které v učiněném plánu jen příkladně a na jistý způsob postavené jsou byly, ne ale, že přepclacení vyvrhují. K licitaci těch zákupův od počátku jediné spoluměšťané, v nedostatku těch a u většího podání také cizí připuštění býti mají. Pročez ten, kdo více zá kupu dá, obdrží grunt a by víc k tomu přijíti mohli, jsou grunty každý po sobě a na menší díly rozděleny a se licitirovati budou. Z toho tedy následují ony ustanovené povinnosti a pravidla:

a) Obec obdrží dokonalou vlastnost zákupův a zákupník na něm žádné další právo míti nemá.

b) Jak brzy zákupník jednu činži, to jest dvojí činžební rátu zaplatiti opomine, obci onen grunt zpátečně připadá a může takový na jinší zase přepustiti a když by na nový zá kup tolik neobdržela, co na činži dluhu pozůstalo, na dalším jmění prvního zá kupníka povyhledávati moc míti má.

c) Zá kupník naproti tomu obdrží jediné užitky a obmezenou vlastnost, že on takový grunt prodati, darovati a děditi může a to jediné u spoluměšťánův a s tou na něm vycházející povinností a činží, však ale povinen bude při každé takové změně povolení od obce sobě zaopatřiti.

d) Za zvlášť vyhrazené obmezení vlastnosti se činí, že zá-
kupník na takový grunt žádný dluh činiti a na neměštěnina pro-
pachtovati nemůže.

e) Pokudž by obec jeden nebo druhý grunt skrze kamenný
lom, hliněný, vápenný a uhelný lom, minerální a horní případnosti
míti chtěla, zakupník jej proti samotnému zaplacení zpátečnému
téhož, co na první zakup zaplacenó bylo, navrátiti povinen jest
a kdyby zakupník skrze užívání gruntu co dlužen byl, přes to
vše obci zapraviti povinen bude.

f) Konečně vyjímá se právo zpátečnosti po 4. činži přátel-
stva. Naproti tomu

g) zaplatí obec daň, jež v čas pokoje na ony grundy peně-
žitě ustanovena by byla; tu daň ale, která v čas zbrojů a v čas
pokoje buď v naturalích neb v penězích přes ordinární stav by
vypadla, všechny fyřšpony (přípřeže) a transporty zakupník za-
platiti a vybejvati povinen bude.

h) Držitel obecní hospody má všecken jen mohoucí einquar-
tíring (ubytování) rekrutův, rymontů a jiných durchmaršů ochotně
něsti; také sklep pro městské várečníky se svobodným přístupem
bezčinžebně na věčné časy zanechat; také jemu ku pomoci ná-
kladu ledu pro ten sklep činže ročně 6 zl. se upouští; mimo to
povinen bude jediné množství piva vyšenkovati a se ve všem
v přijímání cizích dle politických pravidel pokračovati a za-
chovati.

i) K ostřihání škod v obecném lese jest obecní ovčín na
dva usedlíky, kteřížto usedlí za všechnu od kohokoliv způso-
benou lesní škodu státi, při menší škodě vynahraditi, v případ-
nosti ale větší škody, která by zakupním penězům v stejnosti
přišla, hned takového usedlíka z usedlosti shoditi, usedlost na jin-
šího nechat, aniž že shozený zakup aniž jinší náhradu pohledá-
vati právo míti nemá, také jim držení dobytka vysaditi a všechna
lesní pastva zapověděti přijde.

k) Když častěji mezi obcí, zakupníkem a jinším rozepře roz-
hodnouti a potřebné opatření učiniti zapotřebí bývá: tehdy usta-
noveno bylo, že Unhošťský magistrát jediné má soudcem býti
a co podělení od téhož další právní odvolání na vys. král. appe-
lací se vzíti musí. Magistrát má ale na zakupné jmění zvlášť
k tomu ustanovené knihy vésti; přichází od jedné každé zanesené
změny mezi potřebnými dědici ²¹, proc., mezi stranami přátel-

stva neb cizích 5 procent, za zmocnění rozepře dle pravidla taxy k zapravení.

4) Konečně se připamatuje, že, když zasetá pole se odprodají, má zákupník semeno a vynaloženou práci hned hotově zapraviti.

Co se ale ostatních případností dotýče, jako jsou: Solni handl, dobytčí trhy a jarmarky, honba a rybníky, takové jediné na jistá léta se propachtují a po vyjití těch bude obec vůli míti, dále je propachtovati; v těch tedy není zákupní, jen sprostý pronájem. Les sobě obec dle prošlého nařízení k vlastnímu užítku zanechává.

V Unhošti, dne 24. Augusti 1790.

Hynek V. Fentzl,
Frant. Hynek Hollan,
Frant. Hofbauer,
František Budinský,
vejhozni

Benedikt Vyšín,
deput. z rady,
Antonín Bern. Ziak,
deput. z rady.

Jan Urban,
František Ebert,
obecní starší.

Přítomný předhoz se strany ochranlivé vrchnosti při tom stvrzuje.

V Praze, dne 13. září 1790.

Vojtěch hrabě Klebersberg v. r.,
jakožto poručník.

Pátráme-li po příčinách, po těch vlastních příčinách, které naše předky vedly k zákupnímu pronájmu obecních realit, tož nejpodstatnější příčinou mohlo býti, že dluhy některé na ně těžce dolhaly; neboť že by své obecní nemovitosti byli chtěli pronajati jen proto, aby, jak se praví v předhozu *»obec potom jedno-trvanlivý užitek táhla,«* to nezdá se mi býti příčinou pravou. Ale byla-li tehdy již naléhavá potřeba dluhy zaplatiti, tož snad by bylo stačilo odprodati pouze část obecních pozemků. Leč nám neznajícím tehdejších poměrů našich předků, těžko vynášeti soudy spravedlivé. Však nicméně těžce jenom to předce neseme, že zbavili obec nemovitostí, jichž výnos v naší době velice mohl přispěti k blahobytu obce.

Bylo-li obci tímto způsobem pomoheno, o tom těžko dnes určitý vynést soud, ale zdá se, že nebylo. Vždyť přes to předce zůstala obec dlužna za rok 1790. — 162 zl. 4 kr., za desetileté lhůty vojenské 483 zl. 30¹/₂ kr. a za rok 1791. — 1399 zl. 29¹/₂ kr. Uhrnem 2045 zl. 4 kr. — Obec své dosti rozsáhlé hospodářství rozprodala a předce se dluhů nezbavila. Co jí byl tedy platen ten *jednotrvanlivý užitek*?

Jen ještě některé drobné doplňky buďtež zde zaznamenány:

Dobytka odhadnuti 2 volí na 50 zl. a koupeni byli za 56 zl. 15 kr.; 2 jiní odhadnuti na 35 zl., koupeni za 50 zl.; jeden bejček odhadnut na 5 zl., koupen byl na faru za 8 zl. Za 9 krav a 3 jalovice, odhadnutých na 5—9 zl. utrženo po 5 zl. 30 kr. — 11 zl. 30 kr., úhrnem 80 zl. 31 kr. Za veškerý dobytek vůbec 709 zl. 13 kr.

Náradí hospodářské prodáno toto: Jeden vůz dobrý za 20 zl. 12 kr. a druhý za 10 zl. 36 kr., zimní saně za 3 zl. 18 kr., dva hnojníky za 90 kr., dvoje brány za 1 zl. 16 kr., pluh za jeden 1 zl. 48 kr., druhý pluh za 2 zl. 3 kr., jedna řezací stolice za 2 zl. 3 kr. a druhá za 3 zl. 9 kr. Lovicí náčiní koupil Jos. Svašek za 16 zl. i se čtyřmi vozníci.

Při dražbě byli mimo osoby na předhozu podepsané ještě Antonín Kubásek, vrchní Krivokl. a Gottfríd Zimler, justiciar, jako zástupcové vrchnosti. Dále J. Nep. Labler, t. č. purkmistr a primas, Benno Günther, syndikus.

* * *

Nyní prozkoumáme ty které příjmy a výdaje obecní z některých dob 17. a 18. století.

Roku 1669. byly příjmy obecní tyto:

1. Z přívarků.
2. Z obecního piva v obecní hospodě vytočeného.
3. Clo ze silnice.
4. Clo domácí.
5. Za ryby.
6. Z vytočeného vína.
7. Za telata a jiný prodaný dobytek.
8. Nájem ze Suchého mlýna.
9. Nájem z krámců.

Tyto stálé příjmy dávají mi podnět, abych k jednotlivým odstavcům podal vysvětlení. K odst. 1. a 2. V obecním pivovaru činili si jednotliví měšťané várky, dávše si k várce potřebné sypání a jiné materialie, jako smůlu, sůl na humna atd. Kdykoli toho obec měla potřebu, přivařila si při várce toho kterého měšťana obyčejně dva sudy piva; mimo to činila obec do roka několik várek sama. Pivo obecní, ať z přivarků, ať z várek, vystavovalo a čepovalo se v obecní hospodě a nájemce této hospody odváděl utržené peníze do obecní pokladny. Že mu za čepování obecního piva dána byla odměna, rozumí se samo sebou.

K odst. 3. R. 1656. jednalo se o stavbu silnice k Rakovníku a nepochybně že směr její měl Unhošť minouti, z čehož by pro obecní pokladnu bylo pošlo zkrácení. Aby se tak nestalo, podala městská rada k císaři žádost, aby ta silnice zase přes Unhošť obnovena byla a odůvodňovali tuto svou pokornou žádost tím, že ve dlouholetých tureckých a posud pozůstávajících francouzských vojnách při zhusta je trefujících marších k nějakému vzniku přijíti nemohli; nebo jestli jedním rokem něco se vyzdvihlo (vykonalo), to druhým rokem, jestli ne dříve, zase zkrze nešťastný oheň k strávení přišlo, tak že by od padesáti let do třiceti ohňů se počítati mohlo; dále pak neúrodou, suchem a krupobitím velice navštívení byli, že nelze jazyk lidský vypověděti a péro nejzkušenějšího písaře vypsati. A tak prý z nadepsané chudoby nemohli král. povinná praestanda (daně) platiti a museli pro rest několika tisíců velké personalní exekucí a pivovaru na sedm čtvrtí léta sequestrýrování trpěti a 18° 0 dávatí a nemajíce zkrze město silnice, všech živností městských že prázdní jsou a špatné odbyty na pivo že mají, naříkali. Připomínali dále, že cís. Ferdinandem III. propůjčena jim byla milost, aby silnice zase zkrze Unhošť vedena byla, že ale pro interim (zatím) jinší cestou vzata byla. Proto žádali, aby jim starý akcizordnung pro uvarování fortelův milostivě byl obnoven a povoleno mýto na Rakovnickou silnici přeložiti, čehož také dosáhli zkrze zemského advokáta Ondř. Bajera, jemuž za to 201 zl. zaplatili.

Roku 1657. vyměnila obec pole za jiné s Janem Šrámkem, aby na něm při silnici Rakovnické mejtnice postavena býti mohla.

Roku 1669. měla obec zaplatiti panu hraběti ze Zdáru 500 zlatých. Zdá se, že mu chtěla buď za úroky nebo za jistinu postoupiti clo z mýt; alespoň proto často posel do Kladna posýlán

býval. Došlo-li k tomu, nevím. Ale v únoru dne 12. přijato bylo posledně cla ze silnice 36 kr. a domácího cla 30 kr. v dubnu téhož roku byla chalupa »Na celné« sbořena. Z toho soudím, že clo se silnice i domácí toho roku pronajato bylo. Panu hraběti asi sotva; neboť týž vymohl si zmíněného roku od nejvyššího zemského úřadu exekuční list na zabavení majetku městečka Unhoště. Tento list jest tak zajímavý, že neváhám jej tuto v celém jeho obsahu položit.

Vysoce důstojnému knížeti a panu arcibiskupu, důstojným a velebným biskupům, prelátům, opatům a proboštům, osvěceným knížatům, vysoce urozeným hrabatům, pánům urozeným a statečným rytířům, urozeným vladykám, též slovutným Pražanům, moudrým a opatrným horníkům i jiným J. M. K a panským městům a tak všem pánům obyvatelům ze všech čtyř stavův království tohoto českého, jimž tento list ukázán nebo dodán bude, František Leopold Raczin z Raczina a na Hluboši J. M. C. slavných soudův dvorského a komorního radda a místopurkrabě Pražský V. M. službu svou a vám všechno dobré vzkazují a na vědomí dávám: Že jest pan František Adam Eusebius hrabě ze Žďáru žaloval právně před soudem J. M. C. a Král. nejv. purkrab. Pražským na purkmistra, konšele, starší obecní i celou obec městyse Unhoště vině je z jednoho sta kop míš. summy jistíně, k tomu z úrokův od datum zapsání, to jest soboty dne sv. Jiří letha 1622. na též summě vzešlých a dáleji až do zaplacení jdoucích, též škod a nákladův, jakž žaloba v registřích 11. červených žalobních pod lit. X. 19. plněji svědčí. Vedle kteréžto žaloby dáno jest původu proti obžalovaným za právo tak, aby libellírovanou summu i s úroky na ní vzešlými a zadržálými vedle nynějšího valoru (měny) mince dali a zaplatili a to konečně ode dnešního dne ve dvou nedělích pořád sběhlých. Ale zpravuje mne nadoznámený p. Frant. Adam Eusebius hrabě ze Žďáru, že týž purkmistr, konšele starší obecní i na místě celé obce městyse Unhoště takové vynešené vejpovědi až posavad zadosti činiti zanedbávají, mě za to žádajice, aby jemu proti nim pro nedosti činění vejpovědi od úřadu list zatýkáci vydán byl. Kteréžto žádosti jeho odepřiti nemoha, k tomu jsem povolil a to na tento způsob. Kdebykoliv nadoznámený pan Frant. Adam Eusebius hrabě ze Žďáru je purkmistra, konšele, starší obecní i všecku obec dotčeného městyse Unhoště bud na zámcích, tvrzích, městech, městečkách, vesnicích aneb kdekoliv

jinde, buďto na král. arcibiskupských, biskupských neb jiných duchovních a neb na kterýchkoliv z nadepsaných J. Msti. knížat, hrabat pánův, rytířstva, panstvích. statcích na gruntech též Pražanův neb jiných horních J. M. král. a panských městech, městečkách a zboží jejich na cestě, stezce a voze, koni, pěšky a tak kdekoliv jinde (krom kostela) nalezl, zastihl neb doptal, a neb ten, kdožby od něho tímto listem k V. M. a vám poslán byl a toho požádal, abyste je zatknouti ráčili a zatkli. Že to učiniti ráčíte a máte je ihned před zatýkajícím slibem, ctí a věrou zavázati, aby oni od datum tohoto ve dvou nedělích pořád sběhlých v moc nejv. purkrabě Pražského na hrad Pražský se postavili a odtud neodcházel, leč by rukou dáním propuštění byli. Pakli byste se tak jakž obnov. z. z. vyměřuje zachovati a listu tohoto přijíti neráčili, nechtěli, tedy nadjmenovaný pan Frant. Adam Eusebius hrabě ze Žďáru k takovému každému o to všechno, oč tu činiti jest, podle práva bude moci hleděti. Pokudž však na to co dáno a odvedeno jest, to se dostačně provede a prokáže, toho pan Frant. Adam Eusebius hrabě ze Žďáru užiti nežádá. Dán na Hradě Pražském pod mou pečeti 7. Junii A. 1669.

Pečeť.

František Leopold Raczin z Raczina,

J. M. C. sl. soudí dvorského a komorního radě, mistopurkrabě Pražský.

Pozn. Dluh zaplacen panu hraběti v květnu r. 1671.

K odst. 5. Obecní rybníky v 17. století byly tyto: 1) Na jilovkách. 2) Čeperka. 3) Velký rybník pod městem 7 jiter 576⁰). 4) U Suchého mlýna. 5) Jordánek. Vyhledávati, jaký výtěžek ty rybníky dávaly, nestálo by ani za práci. Nám postačí, dozvíme-li se, že roku 1673. utržili za ryby z velkého rybníka 115 zl. 7¹/₂ kr.; za 5 centů kaprů z rybníka u Suchého mlýna 25 zl. a za drůbež (drobné ryby) 12 zl. 30¹/₂ kr.; tedy celkem z těch dvou rybníků 152 zl. 35 kr. Velký obecní rybník vysušen r. 1821.

K odst. 6. Víno prodávati bylo výsadou či privilejem městečka a magistrát přenášel toto právo na některého kupce, jenž za to povinen byl odváděti do obecní pokladny 20 kr. z každého vytočeného vědra.

K odst. 7. Víme již, že obec byla v držení dosti rozsáhlého hospodářství.

K odst. 8. Ze Suchého mlýna, který byl, jak už víme, majetkem obce, platilo se roku 1669. ročního nájmu 20 zl. Tyž mlýn prodala obec dne 8. května roku 1675. Jiríku Krausovi za 700 zl.; tyž složil hotově 400 zl. a při smlouvě vypito na účet obecní pokladny za 3 zl. piva.

K odstavci 9. Na hlavním náměstí před obecním dvorem a u hřbitova bylo devět dřevěných krámců od obce zřízených proto, aby chudé vdovy a chudí měšťané v nich za levné nájemné hokynářské zboží prodávati a tak se obživovati mohli. Dlouho tyto krámce předce obec netižily. S povolením vrchnosti prodáno jich 6 veřejnou dražbou dne 28. března 1806. za značnou summu 3309 zl. 36 kr. a 14 zl. ročního nájmu. Ostatní tři zůstaly obci a platilo se z každého 2 zl. 20 kr. ročně. Kdy tyto za své vzaly, nevím; místa vykoupěna byla r. 1861. při stavbě »Obecnice« po 1 zl. 94½ kr.

Ku konci 18. století, roku 1792. tedy brzy po tom pronájmu, kterýž se vlastně rovnal prodeji, obecních nemovitostí vykazují účty obecní následující položky :

Příjem.

1. Činže ze špitála, Nouzova, krámců, ze zakoupených pozemků obecních	764	zl.	47	kr.	4	den.
2. Za dříví z lesa obecního	395	»	31	»	3	»
3. Úroky z aktivních kapitálů	295	»	33	»	3	»
4. Z odprodaného kusu místa obecního	6	»	—	»	—	»
Uhrnem .	1461	zl.	52	kr.	4	den.

Vydání.

1. Cts. král. daně	368	zl	49	kr.	4	den.
2. Fundus curialis	33	»	45	»	—	»
3. Stance purkmistrovská	104	»	55	»	1½	»
4. » primasovská	50	»	—	»	—	»
5. » syndikovi	170	»	—	»	—	»
6. » fratri curiae	49	»	—	»	—	»
7. » rychtářům	40	»	—	»	—	»
8. » kantorovi	85	»	—	»	—	»
9. » mládenci školnímu	8	»	—	»	—	»
10. » hlásnému	32	»	28	»	4½	»
11. » hajnému	50	»	—	»	—	»

12. Stance poslu právnímu	34	zl.	30	kr.	—	den.
13. Žebravým mnichům	—	»	57	»	—	»
14. Řemeslníkům za práci obecní . . .	116	»	7	»	—	»
15. Za byt syndikovi	8	»	—	»	—	»
16. Úroky k záduší	14	»	—	»	—	»
17. Za kolkovaný papír	1	»	51	»	—	»
18. Náklad na špitál	18	»	—	»	—	»
19. Taxy při regulování magistrátu . .	6	»	46	»	—	»
20. » v příčině práva myslivosti . .	10	»	—	»	—	»
21. Od revidování počtu obecních . .	34	»	—	»	—	»
22. Útraty při hledání uhlí v lese obecn.	22	»	52	»	—	»
23. Hudebníkům o slavnosti sv. Cecílie	2	»	30	»	4 ¹ / ₂	»
24. Choralistům	2	»	30	»	4 ¹ / ₂	»
25. Od správy a postavení sv. kříže . .	6	»	16	»	5 ¹ / ₂	»
26. Rozličná vydání	152	»	49	»	3	»
Úhrnem. 1423 zl. 9 kr. 4 ¹ / ₂ »						

Poznámka. Frater curiae byl některý z konšelů nebo starších obecních, jemuž dali na starost, dbáti o potřeby kanceláře, jako o topivo, nábytek a p.

Ve příčině účtů z nynějšího století nemohu podati ctěnému čtenáři žádných bezpečných zpráv jednak proto, že nalezl jsem v nich místy malé nesrovnalosti, a také proto, že do příjmů počítaly se i půjčky pro obec učiněné a kdy které to byly, najisto postavití jsem nemohl; dále také proto, že někdy do příjmů zahrnuty byly nedoplatky a dluhy občanů do pokladnice obecní povinné a jinde do nich zase vzaty nebyly. — Bezpečně můžeme říci, že příjmy v nynějším století až do roku 1848. obnášely ročně 8 až 9 tisíc a vydání 4 až 5 tisíc. — To byla by zpráva velice potěšitelná a naše pokladna mohla by se dnes chlubití takovou hotovostí, že by nebylo třeba žádných obecních přirážek, kdyby nebylo těch osudných dluhů do obecní pokladny se strany našich předkův. Tyto nedoplatky, nesplacené výpůjčky a úroky z pokladnice sirotčí i zádušní rostly tak utěšeně, že roku 1836. musilo se přistoupiti k liquidaci. Tu shledalo se, že koncem roku obnášely dluhy do obecní pokladny značnou částku 12.252 zlatých 45¹/₂ krejcarů.

Na to splaceno hotově 3113 zl. 36 kr. 4¹/₂ den.

22 dlužníkům povoleno splatiti do

konce roku 1837 5203 » 44 » 4¹/₂ »

v liquidaci zůstalo 2538 zl. 1 kr. 1½ den.

k odepsání nedobytných navrženo . 1397 » 22 » 4½ »

Činí 12.252 zl. 45½ kr.

Poznámka. V prvních letech po této liquidaci přičiňoval se magistrát tak horlivě o vymáhání starých restů, že během roku 1838. sehnal na staré dluhy 2.535 zl. 42 kr., za kterouž horlivost vyslovena mu od krajského úřadu přípisem ze dne 15. února 1839. blahosklonná spokojenost.

Jmění obecní vykazuje se od roku 1827. až do roku 1833. takto :

Roku 1827 na 37772 zl. 12½ kr.

» 1828 » 40875 » 51 » 1¾ den.

» 1829 » 44463 » 42 » 4¼ »

» 1830 » 47657 » 28¾

» 1831 » 51176 » 14 » 3¼ »

» 1832 » 56136 » 50 » 5¾ »

» 1833 » 60411 » 45 » 3¼ »

Trhy.

Na základě privilejí měly se konati v Unhošti následující trhy :

1. Každou středu v týdnu. (Privil. z r. 1489.)

2. Ten den po sv. Petru a Pavlu, kterýž trh mohl trvati 8 dní. (Privil. z r. 1489.)

3. Ve středu po sv. Františku Seraf. spojený s trhem dobytčím. (Privil. z r. 1615.)

4. Dne 19. měsíce března každého roku. (Privil. z r. 1783.)

Mimo tyto privilejemí povolené trhy konají se ještě následující :

5. Ten den po Novém roce.

6. Ve středu po sv. Jiří.

7. V pondělí po sv. Martinu.

Výnos trhů býval snad od dávných časů za jistou summu peněz některým měšťanům, zvláště rychtářům pronajímán za podmínkou, že potřebné krámky, prkna a p. měli si pro kramáře opatřiti a jim je půjčovati, za což ovšem jakož i z místa od nich poplatek požadovati právo měli. Tito nájemci výročních trhů předstírali, že jim trhy málo vynášejí a proto čím dále tím méně

podávali, až konečně r. 1814. předce páni obecní starší nahlédli, že by trhy zajisté většího výtěžku do obecní poklady daly, kdyby vybírání zmíněných poplatků obec sama na sebe vzala, opatřivši si pro kramáře potřebných věcí, a když toho na magistrátu a obci dosáhli, byl výnos jarmarků úžasně veliký. Vizme!

V nájmu vynesly trhy:

Roku 1791.	71	zl.	18	kr.
» 1799.	81	»	33	»
» 1809.	77	»	18	»
» 1814.	59	»	27	»

V režii obce:

Od roku 1815.—1826. průměrně ročně 445 zl. 45¹/₂ kr.

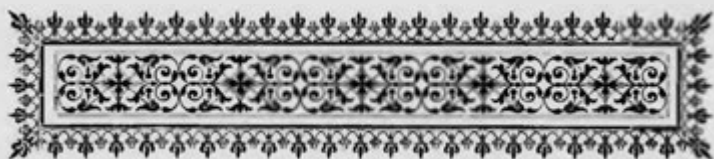
» » 1830.—1833. » » 399 » 29 »

» » 1833.—1843. » » 333 » 18¹/₂ »

Jaké plyne z toho naučení?

!

Pivovary a pivovarnictví.

Starý obecní pivovar stával v těch místech, kde do nedávna byly masné krámy, nyníjší domy čís. 252. a 262., dále domy čís. 55. a 56. Tu, kde jsou domy čís. 252. a 262. naproti radnici a dům čís. 55., byla kotlírna, kde se vařilo, a spilka, která po zději v radnici se nalezala; celá tato průčelní strana pivovaru měla 16° délky a 4° výšky až po střechnu, z venku byla pavlač. V místech, kde stojí dům čís. 56, tedy dále na západ, byly sklepy, sládkův byt s pavlačí, hvozd a bečvárna. Při straně jižní byla zahrada.

Z dějin tohoto pivovaru až do války 30tileté žádných zpráv se nezachovalo. Ve zmíněné válce utrpěl pivovar velikou pohromu. V těchto letech hrůzy zdržovali se Unhošťané dlouhý čas v lesích Křivoklátských a obec zůstala pusta, ležíc více než z polovice v ssutinách. Pivovar sice požárem zničen nebyl, ale nádobí všecko pobráno a pokradeno bylo. Jen kotel byl zachován opatrností sousedů, byv potopen do studnice v radnici. Od r. 1639. až 1641. byl pivovar pustý. Když pak hrůzy války na půdu Německa přeneseny byly, vrátili se uprchlíci z úkrytů svých a pomysleli také na opravu pivovaru, jenž byl tehdy velmi vydatným pramenem obecního důchodu. Uspořivše něco peněz a částku nějakou se vypůjčivše, přistoupili k opravování pivovaru a k zjednávání potřebného nádobí. V lednu r. 1642. koupili ustanovení úředníci čili inspektorové nad pivovarem od Bartoloměje Výška i zámek za 39 kr. a dali od správy jiného starého zámku 6 kr.,

za 2 lopaty dali 9 kr., za 2 džbery 21 kr., za 3 šoufky 21 kr., od zadělávání kotle 1 zl. 18 kr. a t. d. Stála ta oprava celkem 17 zl. 51 kr.

V takto upraveném pivovare učinili téhož roku asi 4 várky ječné, každou na 7 větelů. Vařili zase, jak se mi zdá, ve svém starém kotli či pánvi, o jejíž osudech zmínku učiniti zajímavě bude. Již víme, že potopili měšťané před útekem svým pánev pivovarní do studnice v domě radním, aby ji před vojsky zachránili. O tom věděl Lorenc Krystman, kotlár Pražský a spolusoused Unhošťský. Když r. 1640. objednána byla u něho pánev pro město Žebrák, obrátil se ke komoře české se žádostí, aby mu zmíněná pánev Unhošťská na nějaký čas pro město Žebrák půjčena býti směla, protože ji Unhošťští na ten čas nepotřebovali, a on dostatek mědi neměl na pánev pro Žebrák objednanou. Z té příčiny nařizeno p. Václ. Kaplíři ze Sulevic, hejtmanu Křivoklátskému, aby s obcí Unhošťskou o tu věc jednal. Unhošťští vyhověli a pánev do Žebráku půjčili. Když pak r. 1642. pánev zase potřebovali, vyslali do zmíněného města Matouše Smíška, aby tam o vrácení pánve jednal. Však dlouho v té pánvi nevařili. Když válka znovu naši českou vlast svými hrůzami zaplavila a Švédové naši zemi pustošili, rozutíkali se Unhošťané znovu a pivovar až do r. 1650. stál zde pust i potom, když se z úkrytů svých navrátili; neboť nemajíce snad ani kotle ani nádobí, vařili buď na Kladně v pivovare hraběte ze Žďáru, anebo měli alespoň společného sládka. Učinili totiž smlouvu s Kladenským sládkem Vavřincem Hájkem, která takto zněla:

•Léta Páně 1641. dne 5. decembris stala se smlouva celá a dokonalá v příčině dělání várek u nás v městysi Unhošti totižto taková, že pan purkmistr, páni městyse Unhoště projednali sládka vysoce urozeného pana hraběte ze Žďáru poddaného s povolením pana Jana, ouředníka a správce téhož panství Kladenského do roka pořád sběhlého, jmenovitě za 40 kop míš.; totiž polovici pan purkmistr, páni radní témuž sládku mají dáti 20 kop míš.; druhou polovici pan ouředník panství Kladenského též 20 kop míš. Při tom vejminky při várce, které býti mají, se ohražují, tak aby v té příčině někdy nějaké rozpakování nebylo. Předně, týž Vavřinec sládek má sobě k várce kvasnice či droždí opatření a kdyby ho který nákladník asi pintu potřeboval, jest mu povinen dáti, potom se mu ostatek zanechati má. Deputátu

jemu náležejícího jednu čtvrtci piva starého vedle zdejšího starobylého obyčeje při spilce jemu odevzdati buď bohatý nebo chudý to učiniti má. Piva 7 věrtelův na vejstav na poloviční várku učiniti a navařiti má. Šrůtky pak sousedé domácí z každého polovozy po 30 kr. dávati se má.

Stalo se u přítomnosti pánův, pana rychtáře, pánův obecních starších, jakž nahore psáno. Za ouřadu p. Jiřího Marka. — Při tom pro něho samého i pro pomáhače mladého, společného piva, co by ho spotřebovati mohl, témuž Vavr. Hájkovi, staršímu sládkovi zanechati se má a jeden každý z pánův sousedův má jemu takového piva bez odpornosti zanechati; nebo při ouřadu pánův to jemu nařízeno a zanecháno jest.

Roku 1649., když válka 30letá dozuřila, objednali otcové městečka novou pánev v Praze u zmíněného již kotláře Krystmana za 262 zl. rýn. Závdavkem měli mu dáti 160 zl., ale za tyto »závdaveční peníze« postoupili mu navždy louku za novým hřbitovem podle cesty Dolanské až k silnici Rakovnické. Pánev tu, která dlouho v »ungeltě« v Praze ležela, postoupila obec, nemohouc peněz sehnati, zase p. Krystmanovi, poněvadž ji potřeboval pro město Třebenici. Kotlár Krystman ale se zavázal vším jméním svým v Unhošti ležícím, že jinou pánev stejné jakosti do Hromnic l. 1650. zhotoví. Nová tato pro Unhošť ulitá pánev vážila 6 ct. 26 lib. Po té přistoupeno hned k důkladné opravě pivovaru, koupeno nádobí z Prahy, objednána nová stírací kádě, nový stok a opraveny 3 staré stírací kádě. Okolo 10. srpna 1650. přivezena z Prahy nová pánev a za sládka projednán Václ. Svoboda. Od té doby vařilo se pak bez překážky.

Každý, kdo si v pivovare pivo svařiti chtěl, musil si v těch létech a později opatřiti potřebných k várce věcí, zvláště ale ječmene na slad. Potom ohlásil inspektorům várku, a když mu povolena byla, mohl vařiti, zaplativ z jednoho čtyrvěderního sudu svařeného piva po 6 groších. Roku 1638. a dále placeno bylo z každého věrtle 1 zl. později 1 zl. 36 kr. ordinárního tácu. Tento plat přijímal ustanovený výběrčí, který po kraji jezdíval.

Když r. 1651. města a městečka, která k panstvím královským přičítána byla a rovněž městečko Unhošť císařskou resolucí ze dne 30. října od ordinárního tácu pivního osvobozena byla, musil se přece plat povární či posudní po 6 groších ze čtyrvěderního sudu do důchodu Křivoklátského odvozovati, ze které při-

činy musil úřad konšelský každého půl léta udati, mnoho-li se piva uvařilo.

Celá várka obnášela r. 1642. a před tím 14 věrtelu, později 16 sudů, ač se vlastně při celé várce navařilo 24 sudů. Tech 8 sudů byl »přivarek« na rozličné obecní a jiné potřeby. — Pivo vařilo se dvojí: bílé či sladké ze pšenice a hořké či staré z ječmene. — Cena věrtelu piva byla v rozličných dobách rozličná. R. 1624. byl věrtel — 128 pinet — za 15 kop míš., čtvrtce za 7 kop a polovoz za 30 kop; pinta, bez mála 2 litry, prodávala se r. 1650. za 6 kr., mladého za 4 kr.

◀ Když r. 1642. pivovar byl opraven, usnesla se obec dne 2. září, že na půl ječné várky musí každý občan dáti 16 str. ječmene na slad. Z toho měl sládek navařiti 7 věrtelu piva na výstav a 4 čtvrtce »na dolívku«. Od dělání sladu dostával sládek 3 kr. od strychu. Strych sladu platil se r. 1670. za 57 kr.

V obecním pivovaru vařilo se pivo obecní, které se čepovalo v obecních »šenkhausích«; z něho šel užitek do obecní truhlice. Mimo to mohl si uvařiti půl nebo celou várku každý měšťan pro svou domácí potřebu a ku svému užtku. Pivo mohl si pak ve svém příbytku vyčepovati, což oznámil obecnstvu vyvěšením chvojného věnce a nebo vystavil je v některém obecním hostinci k výčepu, bera odtud užitek. Často stávalo se, že méně zámožní měšťané spojovali se ku společné várce.)

R. 1759. v lednu pronajat pivovar na 6 let Janu Dörrovi. Když však po vyjití jednoho roku Dörr zemřel, najali si na ostatních 5 let pivovar starší obecní, aby prý pozorovati mohli, jaký užitek dává. Ale páni hospodařili, že z toho jejich hospodaření nikterak nebylo jasno, dává-li pivovar vůbec nějaký užitek. Proto a z té příčiny, že pivovar vždy více pustnul, ujali se ho r. 1765. s povolením vrchnosti vyšší páni, totiž primas Antonín Lerch a radní Martin Kracher jako nájemci za 2128 zl. ročního platu a hospodařili, majíce za sládka Anton. Šmucera, rodáka Unhošťského, až do r. 1771. Po vyjití tohoto pachtu vzali pivovar do své správy zase páni z rady, snad aby znovu vyšetřovali, jaký by užitek dáti mohl. Ale jejich hospodaření podobno bylo onomu z let 1760tých a proto odvážilo se 27 roztrpčených právovárečníků podati na pány ku knížeti z Fürstenberku stížnost, ve které jim vytykali, že povinni jsou zaplatiti 3721 zl. 37 kr. $3\frac{3}{4}$ den. rozličných dluhů, že ani s obcí žádné smlouvy neučinili a. t. d.

Kníže dal zvláštními komisary věc vyšetřiti. Skoda, že výsledek toho vyšetřování není znám. R. 1797. byl sládkem Jiří Slanina. Týž dal ku konci měsíce září toho roku výpověď právovárečnému měšťanstvu. Náhradnictvo (anvaldschaft) a representanti dali mu za držeti 98 zl. 53 kr. z kauce proto, že prý zmíněného roku 15. a 18. várku svou vinou zkazil. To stalo se bez vědomí právovárečníků, kteří si na to, že se návladnictvo se Slaninou do processu pustilo, a ještě na jiné věci ke gubernium stěžovali r. 1799. Soud, jenž z toho povstal, v mnohém ohledu jest zajímavý; zvláště proto, že nám podává obrazek, v jakém stavu se v těch letech pivovar nalezal. Z té příčiny budiž zde o něm obsírněji pojednáváno.

Na obvinění, že zmíněné dvě varky zkazil, odpovídá Slanina, toho že hlavní příčina byla ta, že pivovar byl v prabídném stavu; neboť: 1. Střecha byla velice otrhaná a děravá, tak že voda děrou do špejcharu tekla na slad, kterého tam skoro na 2 lokte zvýší na hromadě leželo, čímž byl pokažen. 2 Dřevěný rám okolo kotla byl prý z polovice shnilý, takže když tesař rám ten spravoval, za 2 lopaty neřádu, shnilotiny a štávy vynesl; dále že rozstoupilou zdí plesnivina a shnilotina ode dne ke dni se více množila. 3. Stoky, na kterých se pivo chladí, nahnílé a skytované byly, z čehož pivo přichut bralo.

Že pivovar byl velmi chatrný, dokázali znalci a svědkové Ant. Milde, vrchnostenský sládek z Jenče a Jan Petráček (snad z Prahy). Svědkové se strany obce Martin Kurc, Josef Hofbauer a Tadeáš Vyšín tvrdili, že se přes to přece dobré pivo vařit mohlo.

Process se Slaninou ukončen r. 1800. Obec odmrštěna byla výnosem magistrátu Pražského, jenž tu byl rozhodčím, ze dne 22. září. Výlohy měla každá strana kryti své. —

R. 1798. dne 5. října učinilo návladnictvo návrh, aby se pivo o půl krejcaru na mázu zdražilo podle příkladu Jenečské resp. Tachlovické vrchnosti. Várečnická obec, sešedši se dne 11. listop. snesla se na tom, aby jako v Praze na dále máz piva za 4 kr. byl šenkován. Když ale později i v Praze pivo zdražili, usnesla se »nákladnická obec« Unhošťská 7. dubna 1799., aby od 8. dubna také v Unhošti máz piva za půlpáta krejcaru prodáván byl. —

O správě pivovaru v 18. století mohu toto říci: Veškeru správu pivovaru vedla obec, která k tomu konci a k vedení obecního hospodářství vždy po obnově měst. rady volívala ze svého středu a ze členů měst. zastupitelstva městské hospodáře či hospodářstvo, jemuž se říkalo »anvaldšaft«; byli to 3 representanti s návladním (anvaldem), v čele. Tento anvald byl inspektorem nad pivovarem; počty vedl městský účetní. Tak na př. r. 1798. byl Ondřej Villand anvaldem, Jan Urban, Vojtěch Prell a Josef Svašek representanty, Josef Lábler účetním a mimo to Antonín Lábler kontrolorem z obce. — Ti vedli správu pivovaru, činili návrhy a předkládali účty »nákladnické« čili »váreční obci«, která se o návrzích usnášela a sládka volívala.

Až do konce 18. stol. byli pachtýři páni radní proti myslí mnohých, kteří s jejich hospodařením spokojeni býti nechtěli a proto, odvolávajíce se na jakési »vyšší nařízení«, podalo r. 1797. čtyřicet měšťanů k měst. radě žádost, aby obecní pivovar *licitando* pronajat byl.

Na tuto žádost dáno jim za odpověď, že jim zadost učiněno býti nemůže, protože buď koupě Salcberského pivovaru nebo oprava obecního provedena býti musí.

Koupě Salcberského pivovaru 1793.—1798.

O koupi Salcberského, také »malého« pivovaru počalo vyjednávání hned r. 1793. (Salcberský nazýván pivovar nyn. čís. 32. dle tehdejšího majitele statku v Nov. Dvořích Anton. ze Salcborku, jemuž náležel.) Majitel pivovaru toho žádal původně za »malý pivovar« 3000 zl. tak, aby 1000 složeno bylo hned a ostatní 2000 v ročních splátkách po 500 bez úroků a nebo po 300 zl. s 5% úroky. Proti zamýšlené koupi hned na počátku zadali protest Ant. Budinský a Vojt. Prell. Snad následkem toho protestu udělena magistrátu důtka, že se opovážil o koupi vyjednávat bez předcházejícího svolení a komissionelního vyšetření se strany ochrannivé vrchnosti. Budinský a Prell snažili se rozličnými prostředky várečné měšťanstvo popuditi proti té koupi, tak že sama měst. rada musila proti oběma vystoupiti a vrchnost prositi, aby oba k pokoji odkázáni byli, Budinský tím spíše, protože již mnoho pozemků svých zde rozprodal a větší část roku v Praze se zdržoval.

Nicméně vypracoval městský úřad bilanci, ze které patrně bylo, že by z pětadvaceti ročních várek v Salcberském pivovaře vypadlo čistého užitku ročně 208 zl., kteráž bilance počestně obci na tři dni k nahlednutí propůjčena byla. Mimo to sestaveny příčiny, pro které se o koupi Salcberského pivovaru vyjednávalo a tento memoriál dle nařízení várečníkům rovněž na tři dni propůjčen. Potom předloženy právovárečníkům dvě prázdné listiny; na jedné aby se podepsali ti, kteří jsou pro koupi, a na druhou ti, kteří koupi neschvalují. Obě listiny takto byly vyplněny: Pro koupi bylo 32 právovárečníků se 129 sudy; proti koupi 28 se 112 sudy.

Následkem tohoto hlasování oznámeno z Křivoklátku přepisem ze dne 8. října 1783., že již knížeti z Fürstenberku učiněn návrh, aby ku koupi toho pivovaru dal své svolení, aby ta věc již jednou ke konci přivedena byla. Ale konce hned tak dosaženo nebylo, vléklo se to do nekonečna. Ještě po pěti letech 1797. podal Budinský protest nový, ačkoli p. Salcberk z kupní ceny 500 zl. slevil a pivovar za 2500 nabízel.

Dne 10. dubna 1797. svoláno právovárečné měšťanstvo a po přednesení protestací shodli se konečně, že proti koupi nebudou, sleví-li p. Salcberk ještě 500 zl. (Purkmistr uvádí ve svém spise ke Křivoklátskému úřadu za příčinu těch protestů, že Budinský sám pro sebe ten pivovar lacino koupiti chtěl.) Mezi tím došlo dne 17. září 1797. vrchnostenské povolení ke koupi zmíněného pivovaru. Zatím přešel statek Novodvorský na jiného pána, Jiřího z Haeuslerů; týž dal pivovar opravit a nabídl jej obci za 2000 zl.

Konečně po několikerém sem i tam dopisování a komissionelním vyšetřování učiněna s majitelem Novodvorského statku zatímni smlouva ze dne 1. ledna 1793. a přidáno se strany obce na náradí a kotel 300 zl. Konečná smlouva uzavřena roku následujícího. Z této jazykem německým sepsané smlouvy budiž zde uvedeno toto:

1. Obec a representanti kupují jménem a na místě právovárečné obce vše jak stojí a leží, vyjímajíc právo várečné, které s toho pivovaru na statek Novodvorský přeneseno bude.
2. Toto právo várečné nesmí žádný majitel statku Novodvorského přenést na žádný ani nově vystavěný dům v Unhošti.
3. Tisíc zlatých rýnských má se zaplatiti při podepsání smlouvy

druhý tisíc zůstane v první hypotece pojištěn na pivovare a bude se spláceti ročními lhůtami po 200 zl. s $5\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ úroky.

4. Daně a jiné dávky na pivovare váznoucí má prodávající sám ze svého statku Novodvorského zapraviti.

5. Do desk zemských může býti pivovar kupujícím zanesen na jejich útraty.

Stalo se na statku Nové Dvory dne 12. ledna 1799.

Podepsáni jsou:

Václ. Hollan,
purkmistr.

Jiří Heisler,
prodávající.

Jos. J. Slavík,
mag. radní.

Jan Mackievič z ryt. z Kostiešova,
dožádaný svědek.

Jan Schürer,
návladní.

Jan Schüickl, správce,
svědek.

Pečeť p. z Heisleru.

Ondřej Villant, Jan Urban, Jos. Svašek,
representanti.

Jos. Lábler, účetní.

Pečeť města Unhoště.

Potvrzena ochrannou vrchností.

Pečeť.

v Praze, dne 4. března 1799.

Vojtěch hrabě Klebelsberk
plnomocník.

Zaneseno do knihy smluv pro anno 1799. fol. 40 pv.

Tato smlouva byla r. 1801. přímo s p. Anton. ze Salcherku obnovena a dne 6. března téhož roku takto podepsána:

(Pečeť města)

(Pečeť p. Salcherka.)

Jos. J. Slavík,
zástupce purkmistr. úřadu.

Ant. ze Salcherku,
prodávající.

Jan Schürer,
návladní.

Karel Helminger,
dožádaný svědek.

Jos. Lábler,
radní a účetní pivovaru.

Leopold Paul,
dožádaný svědek.

Jan Urban, Jos. Svašek, Ign. Vyšín,
representanti.

Vojt. Koupa,
dožádaný svědek.

Kontrakt tento byl do desk zemských dne 14. května 1808. tom. 924. Instrument. sub. lit. A. E. zanesen.

(Pečeť desk.)

Jan Ign. Zech,
ředitel desk.

Pozdější majitel Nov. Dvoru, Leopold Paul, který jest v nad-
zmíněné smlouvě jako svědek podepsán, vydal od sebe submissi
čili vyjádření, že na pivovar Salcberský čís. 134. v Unhošti polo-
žený žádných právních nároků nemá a »že uznává týž pivovar
za nepopíratelný majetek právovárečného měšťanstva Unhošťského.«

Toto vyjádření či tato submissi vyhotovena byla v Nových
Dvorích dne 8. března 1808.

Podpisy :

Ant. Frabsa,
dožádaný svědek.

Jos. Schön,
dožádaný svědek

Leopold Paul,
majitel Nových Dvorů.

I toto vyjádření dne 14. května 1808 do desk zemských
tom. 889 Instrum. sub. lit. O 28 vloženo a zaznamenáno ad effectum
intabulationis pro justificanda praenotatione v hlavní knize lit. N.
tom. VI. Fol. 71.—.

Že všechna tato opatření opatrnosti nebyla zbytečná, doká-
zalo se r. 1829.; neboť tehdy ozvala se proti odprodeji pivovaru
od statku Novodvorského sl. Valburga Bergerova, vlastnice Nov.
Dvorů a tvrdila ve spise svém, že neměl p. Salcberk právo pivo-
var ten odprodati a že jej obci prodal za babku. — Však ale
slečna nepochodila; neboť vys. guber. povolilo přípisem ze dne
18. června 1830. čís. 24289, aby si směl magistrát jménem právo-
várečného měšťanstva pivovar do desk zanést. K tomu došlo
teprve roku 1846.

Téhož roku žádala obec jménem právovárečného měšťan-
stva ve srozumění s p. Maxm. Bergerem, tehdejším majitelem
statku Novodvorského, aby pivovar Salcberský od statku Novo-
dvorského odepsán, ke statku města Unhoště v hlavní knize desk
tom. XL. fol. 113. připsán byl a zaplacená tržní cena aby vy-
mazána byla. To žádáno přípisem ze dne 8. června 1846. a po-
depsání jsou :

J. Bubeníček, purkmistr.

Ant. Springler, František Lábler, Jan Dědek, výbor.

Ant. Todl, mag. radní. Gallus Barcal, radní. Neuman, radní
a insp. pivov. Josef Čáslavský, návladní. Bartol. Ebert, repre-
sentant. Josef Tkadlík, repres. a výbor

Max. Berger,
majitel Nov. Dvorů.

Zaneseno do desk zemských dne 4. července 1846. tom. 1220.
instrument. sub. lit. K. 28.

Prodej starého pivovaru.

Když byl Salcberský pivovar koupen, jednalo se o prodej starého, již sešlého pivovaru. Magistrát i návladnictvo žádali ochrannou vrchnost, aby jim dovoleno bylo starý pivovar prodati veřejnou dražbou. Povolení dostalo se jim dekretem ze dne 29. srpna 1798.

Pivovar i s místem k němu patřícím ve výměře 123 $\frac{1}{2}$ sáhů vyceněn (provol. cena) na 706 zl. 12 kr. Dražba konati se měla dne 1. a 29. srpna, pak 26. září 1799. vždy o 10. hodině dopol. v městské radnici. O tom učiněno oznámení v novinách a ediktem ze dne 3 července 1799. na radnici vyvěšeným, na němž po-depsáni:

V. Hollan,
purkmistr.

Josef Slavík,
zk. radní.

Vojtěch Kroupa,
kancelista.

Dne 1. srpna přistoupeno ku dražbě, o které sepsán protokol, jenž tuto doslovně uveden bud.

Num. 224.

V Unhošti, dne 1. Aug. 1799.

Licitatorní protokol.

Na starý městský pivovar u přítomnosti sl. ochranovrchnostenské komise a celého magistrátu a anvaldšaftu po předcházejícím toho prohlášení zkrze veřejný edikt a prostředkem novin předsevzatý.

Dříve nežli k té liciaci přikročeno bylo, jsou pánům kupcům následující vejminky, pod kterými ten pivovar prodán bude, k držení předloženy.

1. Že ten pivovar právo vařiti tratí, poněvadž na nově koupený přeneseno jest, z kterého žádné takové stavení, které by to místo ohyzdilo aneb k domu radnímu nepřislušelo, učiněno býti nemůže a protož, kdo ten pivovar ustojí (koupí) a z toho pivovaru jiné stavení dělati chtíti bude, jeho povinnost jest, dříve rys (půdorys), dle kterého stavěti chce, magistrátu předložiti a na-potom se dle něho zachovati.

2. Aby také radnímu domu světlost odhata nebyla, aniž také snad do radního místa z jiného domu koukáno býti nemohlo, nepřipustí se na tomto place, na kterém dříve stávalo, nějaké stavení stavěti, ale toliko ten samý na dvorek neb na zahrádku,

která nejméně tříloketní, prajzama přikrytou zdí obehnaná býti musí, se zanechati má.

3. Na ustálé quantum musí pan kupec buď hned po licitaci ve čtrnácti dnech jednu třetinu složiti, ostatní dvě třetiny, ale které patřičně k pojištění jsou a s 6°/_o súročiti a na takové každoročně 100 zl. až do celistvého zaplacení skládati, anť sice při vynechání jednoho neb druhého ten pivovar na škody a outraty pana kupce relícírován bude a to dle odhadu 1. června za 706 zl. 12 kr.

Zde se ještě připamatování činí, že ačkoliv ten místní plac, na kterém dříví stávalo, 123□ sáhů vyměřen a v ediktu udán byl, že ale mnozí páni sousedé žádali, aby jim prostrannější cesta zanechána byla, tak před komissí s flokama trochu do toho placu vstoupeno bylo, zkrze co těch 123□ sáhů zcela se vynacházeti nebude a protož ten plac v tom okršku, jak u přítomnosti pánů sollicitantů vytloučen byl, se prodává. Po přečtení tohoto protokolu přistoupeno ku prodeji a pivovar koupil nejvíce podávající Josef Berounský za 1101 zl.

O právu vařiti pivo a jak ho obec užívá.

Přípisem krajského úřadu ve Slaném ze dne 17. července 1799. byla vyzvána městská rada, aby dle vlastnoručního přípisu J. Majestátu k českému guberniu ze dne 12. března 1799. zodpověděla následující tři otázky:

1. Na kterém základě zdejšímu městu přísluší právo vařiti a čepovati pivo a jak toho práva užívati oprávněno jest?

2. Jak město toho práva užívá?

3. Jakých platů z toho odvádí?

K otázkám těm odpověděno takto:

Městu přísluší právo vařiti a čepovati pivo na základě privileji udělených od sl. paměti zemřelých J. K. výsosti Ladislava, Ferdinanda I., císaře Maxmiliána, Rudolfa I. a Matyáše; privileje tyto ale při velikém požáru k zničení přišly. — Toto právo bylo Unhošťským in formalibus uděleno slovy: »aby žádných piv hostinských žádný na ně tu do Unhoště nevozil, pakli by kdo přivezl které hostinské pivo tu k nim, ten aby z každého věrtele piva dal půl groše českého k obci.«

Toho práva oni Unhošťští od nepamětných časů pokojně užívali, nyní pohodlnější pivovar sobě koupili a starý pivovar prodati oprávněni byli. Právo toto bylo bankalextraktem z roku 1757. zaneseno a z něho ordinarium a jiné dávky správně vypláceny. — Užitek z právovárečnosti rozpadá se dle počtu várek po odrážce potřebných vydání na potřeby zásob, nádobí stavebního materiálu na 1 sud po 2 zl., v celku 600 zl., zbytek zůstává v kase pivovarské.

Svobodné město Unhošť dne 17. července 1799.

Václav Hollan,
purkmistr.

Vojtěch Kroupa,
radní kancelista.

Ku konci ještě oznamuji laskavému čtenáři, že v pivovaru byla také vinopalna a prozradím mu, jak se r. 1837. kořalka páčila. Smíšenina 3 měr zemětat, 2¹/₂ míry šrotu obilného neb as půl míry ječného sladu se v kádi vařila; tato zapárka ochladila se pak pivními kvasnicemi a tak z kádě vyrobilo se 16 až 19 mázu 18—20⁰ kořalky.

Seznam sládků a nájemců.

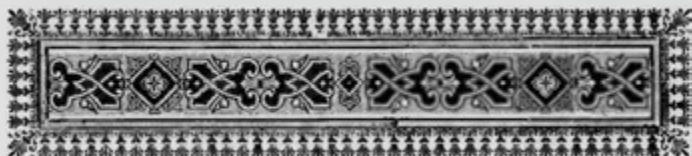
Sládků.

Václav Koranda 1623. Vavřinec Hájek 1642. Václav Svoboda 1650. Matěj Král 1651. Jakub Vysušil 1656. N. Hulvát 1670. Matěj Březina 1683. Jiří Kocourovský 1700. Karel Loučky 1712. František Kopriva 1751. Antonín Šmucr 1762. Jan Nejedlý 1764. Josef Zdeborský 1768. Josef Kastner 1784. Jiří Slanina 1796. Mates Nejedlý 1797.

Nájemců:

Jan Dorr 1759—1860. Obecní starší 1760.—1765. Antonín Lerch 1765.—1771. Martin Kracher 1765.—1770. Obecní radní 1771.—1800. Kristian Matějček 1800.—1806. Josef Reisner 1806. až 1812. Josef Kastner 1812.—1813. Jakub Hartmann 1813³/₄ až 1813³/₁₆. Antonín Veselý 1813.—1819. Josef Heiner 1819.—1821. Josef Vidra 1821.—1827. Antonín Zima 1827.—1833. Karel Bubeníček 1833.—1839. Antonín Žezula 1839.—1845. Jan Pichl 1845. až 1848. Václav Horák 1848.—1849. Josef Soukup 1849.—1853. Musil a Čermák 1853.—1855. Josef Novotný 1855.—1858. Čeněk Lábler 1858.—1866. Ferdinand Jedlička 1866.—1885. (od roku 1883. majitel). František Chvalkovský 1885 majitel posud.

Živelní pohromy a hmotný úpadek obce.

Ve starých letopisech českých na str. 463. čteme: L. P. 1532. v neděli před sv. Ondřejem ráno v úsvit stalo se *veliké povětrí* neobyčejné, stavení i domy boříc; na některých místech hrozná blýskání a hřímání i boření domů, jako v Unhošti a jinde.

Z majestátu cís. Ferdinanda, vydaného l. P. 1557., vyrozumíváme, že městečko Unhošť nedávno před zmíněným rokem *velikým požárem* navštíveno bylo. Tímto požárem zničeny byly majestáty krále Vladislava a Ferdinanda I. Proto byli vysláni za králem Ferdinandem do Řezna konšelé: Pavel Vrbský, Martin Kyrovský a Vít Mařík, aby obci vyprosili obnovení shořelých majestátů a některých nových milostí.

O jiných živelních pohromách před válkou třicetiletou zpráv se nám nezachovalo; za to vyskytuje se jich hojně po ní.

Když dozuřila zmíněná válka, dostavil se do vlasti naší jiný, rovněž krutý host, který vojnu obyčejně buď provází nebo následuje, aby z těch beztoho dosti zmořených občanů, jichž ušetřila zloba války, vybral si nových obětí — dostavila se morová rána. Však Unhošť zůstala r. 1649. ušetřena. Snad se Bůh rozpomněl těch sporých zbytků dřívějšího obyvatelstva a vyslyšel proseb jejich. Vždyť modlili se k němu vroucně, ba i do Prahy psali p. administrátorovi špitálu sv. Františka, aby sem laskavě vypravil kněze, který by v neděli dne 5. září sloužil zde mši sv.,

aby Bůh to zřídle obyvatelstvo městečka a vůkolí morové rány ušetřiti ráčil.

Jaké živelní pohromy stihly Unhošť od zmíněného r. 1649. až do r. 1679., pověděti nemohu, nenašel jsem žádných o tom zpráv. Od r. 1679. až do r. 1686., tedy v pěti letech, prý v Unhošti *tříkráte hořelo*.

R. 1680. dostavila se *morová rána*. Píše se o ní v knize rychterní toto: »Právě před smrtelnou nedělí pán Bůh ráčil toto městečko metličkou, totiž morovou ranou, navštívit. Mimo okolní vesnice v samém městečku jich umřelo až k sv. Martinu III. Z radních pánů neumřel nikdo krom p. primasa Vilíma Škodského z Fajersberku. Ze starších obecních čtyři: Urban Pokorný, Jindřich Asta, Jiří Kraus a Hons (Jan) Kryštof, kotlář; nejvíce pak děti.«

Brzy potom r. 1686. strašné *krupobíí* velikých škod na obilí způsobilo. Od té doby prý konáno každoročně processí do Hájku, aby Bůh Unhošť od podobného neštěstí ušetřiti ráčil.

Roku 1685. byly prý p. Feldekovi skrze *ohně* domy jeho v prach obráceny. On, chtěje pro okrasu městečka stavěti, žádal, aby mu nějaký krov z obecního lesa byl poskytnut a dle starého obyčeje některé fury zdarma propůjčeny.

Roku 1689. stížena byla obec *požárem*, o jehož řádění není žádných jiných zpráv. Téhož a následujícího roku bylo obilí potlučeno a »zkrze jakousi mannu s nebe spadlou přes 100 kusů hovězího dobytka zahynulo a padlo«.

R. 1696. *hořelo třikrát* u Jana Hybra, koláře. Týž měl v podezření z paličství souseda svého Martina Krále, poněvadž týž u svého domu venku celé noci trávil, »nemoha pro bolest nohy spáti«. Dal tedy Hybr Krále zatknouti a ubohý Král celé tři neděle v šatlavě seděl ve vyšetřovací vazbě. V tom pak čase chytilo po třetí ve stodole Hybrově a obecní úřad dokládá, »že od té doby, co děvečka Hybrova do arestu vzata byla — buď Pánu Bohu chvála — žádný oheň se neukazuje a nenachází«.

Avšak hned následujícího r. 1697. vypukl *požár* v Markovic mlýně. V podezření, že oheň založila, byla Anna Kořínková, děvečka z téhož mlýna. Tehdejší majitelka Markovic mlýna, Mařena Gottfridová, dala Annu Kořínkovou zatknouti. Z dlouhého vyšetřování vyšlo na jevo, že Kořínková založila z návodu Doroty Markovské, švakrové Mařeny Gottfridové; žila prý Mar-

kovská se švakrovou svou ustavičně na štíru. Byla tedy také Markovská zatknuta a v šatlavě, protože jinde místa nebylo, uvězněna.

Veliký požár vypukl dne 1. června 1707. okolo jedenácté hodiny před půlnocí a velikých škod na domech, dobytčích a nemovitostech spůsobil. Jak ze seznamu škod a ze žádosti za vyšetřovací komisi patrně, vyhořely tři veliké grunty a kolik malých, nevíme. Při požáru tomto uhořelo 44 kusů dobytka, množství drůbeže, mnoho obilí, nábytku, hospodářského náradí, ba i roubení u studny. Největší škoda spůsobena p. Václ. Langmantlovi, rytíři z Tramínu, jenž byl toho času v držení Obecnice. Zde shořel také zahradník téhož p. Langmantla.

Dne 13. srpna 1713. bylo *veliké krupobití*, které spůsobil škody za 674 zl. 3 kr.

O požáru, který spůsoben byl bleskem dne 3. ledna léta Páně 1720., dočte se laskavý čtenář ve stati o správě duchovní.

R. 1724. zase *požár* vznikl. Leč ničeho více se o něm na nás nezachovalo.

Brzy po tomto ohni, r. 1726. vypukl *požár* u Jana Kozla a nabyl tak velkých rozměrů, že padla mu za oběť čtvrtina městečka, asi 12 budov. Škoda, že nezachovalo se nám žádných zpráv o požáru tomto.

Ve dvacátých létech 18. století stíhalo předky naše neštěstí za neštěstím. Nezotavili se ještě z posledního požáru a již přikvačilo hned následujícího roku 1727. *veliké krupobití*, které dne 2. června mezi 7. a 8. hodinou večer nad dědinou Unhošťskou se sneslo. Krupobitím tímto bylo 49ti hospodářům, kteří zaseli ozimy a jaře celkem asi 1090 strychů, potlučeno 369 strychů, tedy asi třetina zasetého obilí. Mimo to na chmelnicích vytlučeno 14 str. 1 čtvr. chmele. — Podotýkám tuto, že vyšetřené škody po každém krupobití musil poškozený stvrditi přísahou a purkmistr i primas svými podpisy jménem všech poškozených.

Jako zmíněného roku, rovněž asi tak velikou škodu spůsobil *kрупobití* ze dne 4. července 1739., zničivši z 1490 str. zasetého obilí 457 str.

Roku 1743. zůtil zde *dobytčí mor* tak prudce, že ze všeho tažného i ostatního dobytka zbylo jen osm kusů.

Dne 4. června 1747. postiženy byly dědiny Unhoště okolo hodiny 5. odp. hrozným *kрупobitím*, jímž nebyl sice veliký počet

hospodářů poškozen, asi 47, kteří také méně vyseli než před dvaceti roky, jen asi 380 str., ale škoda tentokrátě způsobená byla mnohem větší; neboť vytlučeno bylo 250 str. rozličného obilí; tedy asi dvě třetiny.

Roku 1754. *vyhořel* dům Martina Krachera.

Roku 1760. veliké sucho bylo a také *dobyččí mor* se dostavil, ale byl mírnější onoho z roku 1743.

V následujících čtyřech letech časté *bouře a krupobití* mnoho škod nadělaly, následkem čehož povoleno obci dlužnou kontribuci spláceti v desíti ročních lhůtách.

K hrozným létům patřil rok 1763. Toho roku *tříkráte krupobití* velikých škod způsobilo. Dne 5. července a hned zase následujícího dne kroupy mnoho škod nadělaly; dne 3. srpna opět veliké krupobití se sneslo a kroupy velikosti »lískových oříšků« způsobily škod ohromných. V měsíci říjnu pak a sice dne 7. o 7. hodině večer vyšlehl z obydlí ovčáka ve dvoře hraběte Hartmanna č. 24 *ohněň*, který strávil celý dvůr, stodoly s obilím, chlévy se skopovým a vepřovým dobytkem — jen hovězí a tažný byl zachráněn. Mimo tento dvůr vyhořel dům Štěpánkův, jemuž byla zachráněna stodola, dále shořela sýpka a sladovna u pivovaru Voršílek (nyn. č. 32.)

Hned následujícího roku 1764. opět městečko velikým *požárem* navštíveno bylo. Dne 7. května o 4. hodině ráno vyšel oheň udeřením blesku ze zadní části stodoly Bened. Vyšína (vedle nyn. č. 48.) Oheň zachvátil zadní část Obecnice, totiž stodolu, kůlnu, byt šafářův a chlévy; dále vyhořel dům Matěje Hofbaura a masné krámy. Přisahou stvrzená škoda odhadnuta byla takto:

Ben. Vyšín	566	zl.	36	kr.
Obec	2592	»	—	»
Fr. Veselý, hostinský	20	»	—	»
Tomáš Šefčík, šafář obec. .	60	»	—	»
Mat. Hofbauer	747	»	36	»
Škody	3986	zl.	12	kr.

Náhrady ze zemských peněz obdrželi:

Ben. Vyšín	102	zl.	5 ³ / ₄	kr.
Obec	541	»	24	»
Fr. Veselý, hostinský	—	»	—	»

Tomáš Šefčík, šafář obec. . . — zl. — kr.	
Mat. Hofbauer	58 " 47 "
Náhrady . .	702 zl. 16 kr.

Škoda na masných krámech udána není.

Roku 1767. *vyhořel* obecní dům a roku 1777. obecní mlýn

* * *

Tyto požáry, krupobití a jiné živelní pohromy, které tak často po sobě následovaly, byly příčinou, že blahobyt občanstva a tím i celé obce vždy více klesal.

O příčinách úpadku obce dovídáme se ze spisu podaného krajskému úřadu. Ve spise tom se praví, že v celém Rakovnickém kraji známo jest, že obec Unhošťská až do roku 1748. byla alespoň v stavu prostředním, že však od té doby klesala, až roku 1769. octla se v největší bídě a zadlužení. Příčiny uvádějí se mimo zmíněné živelní pohromy ještě tyto:

1. Komjse odhadující hodnotu polí nedbala prý polností kamenitých a málo plodných, tyto vysoko odhadla, čehož následek byl ten, že usedlíkům Unhošťským vysoké daně vyměřeny byly.

2. Dle tehdejšího obyčeje musila Unhošť k vojsku postavit jistý počet rekrutů. Poněvadž následkem třicetileté a sedmi-leté války počet obyvatelů se zmenšil, musili Unhošťští, nemajíce dostatek mladých a k vojsku schopných mladíků (rozuměj takových, kteří by za synky městské sloužití chtěli) odjinud rekruty najímati, z čehož až do roku 1769 vzešlo obci vydání 1952 zl. 37 kr. 5 den. (100 zl. bylo jim nahrazeno). — Ve válce o dědictví rakouské za Marie Terezie stály je měsíční vojenské příprěže a jiné dávky 10.885 zl. 50 kr. 5³/₄ den., na co jim dáno náhrady 703 zl. 16 kr. 5³/₄ den. K tomu připočísti sluší veliké dávky potravin a píce, pak plenění vojsky nepřátelskými, z čehož vzešlo obci škod nenahraditelných. Uhrnná summa škod vzešlých příprěžemi, vojenskými dávkami a vyplněním páčí se po odrážce náhrad na 17.640 zl. 42 kr. 3¹/₄ den.

3. Z várek musilo se odváděti ročně 492 zl. 36³/₈ kr. Proto, a poněvadž potřeby k vaření piva drahé byly a málo se vařilo, nedával pivovar velkého užitku.

4. Naříkáno na to, že městští řezníci musili platiti tak zvaný „fleischkreuzer“. Poněvadž ale skoro každá vřkolní vesnice měla

svého řezníka, který žádný poplatek odváděti povinen nebyl a předce maso do městečka dovážel, nemohli měšťští řezníci s nimi zápoliti, nemohli také tolik porážeti a proto prý s tíží se od nich vybralo 111 zl. až do roku 1763. Od roku 1764. do r. 1769. dluhovali 164 zl. — Tím klesalo řeznictví.

5. Ale i jiná řemesla klesala, protože řemeslnictvo z vůkolních vesnic v Buštěhradě a v Kladně zřídilo si cechy, které učedníky lacino vyučovaly a jim předepsané cestování (vandr) odpouštěly, ba i dovolovaly, aby tovaryši brzy po vyučení samostatně pracovali. Tím se řemeslníci ve vůkolí rozmnožovali, lacino pracovali a takovým způsobem městským řemeslníkům nebezpečnou konkurenci činili.

6. Konečně poslední příčina úpadku občanstva a obce byly časté pochody a ubytování vojsk. Že Unhošť velmi často vojska pochod svůj brala, dá se snadno vysvětliti. Leželať Unhošť při sílnici, která spojovala čelná města česká: Cheb, Most, Louny, Roudnici a Slané. — Těmito skoro stálými pochody a ubytováním vojsk trpělo zvláště chudší obyvatelstvo, s nímž tehdejší ve vzdělání obecném málo pokročili synové války zajisté vlídně nezacházeli. Často musili jim ubozí občané pro zachování pokoje předložiti to, co pro svou vlastní rodinu připraveno měli a když pan voják řemení cidil, musil se pan mistr se svým řemeslem do kouta ukliditi, aby si surový voják své věci na jeho stole pohodlně vyčistiti mohl. A jak bylo v chlévě! Tam v teple na čisté slámě ubytováno koňstvo vojenské a ubohý domkář musil dobyteček svůj někam na zahradu vyvésti a zde v noci pod širým nebem hlídati. — Však dost již o těch rozkoších a slastech vojenského ubytování.

Uvážíme-li příčiny úpadku obce tuto uvedené, připomeneme-li si těch četných požárů a krupobití; tož není divu, že obec nemohla vyměřenou kontribuci správně odváděti. Proto jí exekuci vyhrožováno a od hrozeb i ke skutkům přikročeno bylo. Z přípisu ze dne 21. září 1721. dovídáme se, že obec za několik let 5000 zl. dluhovala. Aby nějakou částku zaplatiti mohla, vyjednávala s konsistoří o půjčku 1000 zl., dávajíc do zástavy dům obecní. Vedlo-li vyjednávání k žádoucím konci, pověděti nemohu. Tolik ale jest jisto, že k exekuci došlo. Když však městský úřad slibil, že na uhrazení dluhu slušnou část do šesti neděl zašle, byla exekuce až do vyjití těch šesti neděl vyzdvížena Roku 1756.

byi v Unhošti na exekuci jeden muž pro nezaplacených 8 zlatých 67 kr. Mělo se mu dáti palivo, světlo, slušné lože a 3 kr. denně.

Měly-li živelní pohromy, vojenské pochody, vojska nepřátelská a vojenské dávky pro obec takových následků, že r. 1769. octla se v největší bídě a zadlužení: tož bylo později ještě hůře; neboť těm pohromám živelním nebylo ještě konce, ba následovaly veliké pohromy rychle za sebou.

Roku 1771. bylo *veliké krupobití*. Dne 8. srpna mezi pátou a šestou hodinou odpoledne zahaleny dědiny vůkolní strašnými mraky zvěstujícími hroznou bouří. Hrom burácel, blesky se křižovaly — byl soudný den. Kroupy velikosti vlašských ořechů zničily veškeru úrodu a čeho ty ušetřily, to zničil prudký lijavec. Vody potoků vystoupily, hráze rybníků se strhaly a veliká část dědiny byla zaplavena. Naděje hospodářů byla zmařena a se slzami v očích pohlíželi pryč na zničený výsledek své lopoty; nezbylo ani tolik, co bylo zaseto. Nouze a hlad byly hrozné následky této a dřívějších pohrom. Když zpráva o tomto novém neštěstí císařovně Marii Theresii učiněna byla, darovala ubohým hladovým kontribuentům 250 zl., za kteréž nakoupeno bylo 150 měr žita, 225 měr ječmene na chleba a semeno.

Joněvadž i jiné krajiny naší vlasti povodní a krupobitím stíženy byly, povolili stavové země jeden million půjčky na ulevení bídy. Z peněz těch půjčeno Unhošťským 8000 zl. na 4° a; 6° jistiny mělo se splatiti ve dvanácti ročních lhůtách za 28 let. Do zástavy vzato všecko obecní jmění a dlužní úpisy podepsány zastupci městečka. Ale zdá se, že ani tato půjčka nestačila na zažehnání bídy; vždyť v říjnu následujícího roku povolena nová půjčka 570 zl. a r. 1773. zase 490 zl. k obecnímu dobru. Živelní pohromy posledních let minulého století uvalily tedy na obec mimo dar císařovny dluh 9060 zlatých. Kdy se obec z těch dluhů vybavila, nevím, ale tehdy, když hospodářství své pronajala, nikoli.

Však těm pohromám ještě konce nebylo. Uplynul sotva jeden rok bez pohromy a již zase r. 1773. dne 18. června před třetí hodinou odpolední nové přihnalo se neštěstí *Kroupy* zničily osení směrem od Rymaně a Hájku přes město k Nov. Dvornám a Jenči. Aby tato pohroma zeslabena byla, žádali, aby 65 měr žita a 160 měr ječmene, které se tou dobou v císařském skla-

dišti zde v Unhošti nalezaly, poškozeným vydáno bylo. Stalo-li se, nevím.

Z nynějšího století mohu o živelních pohromách zaznamenati toto:

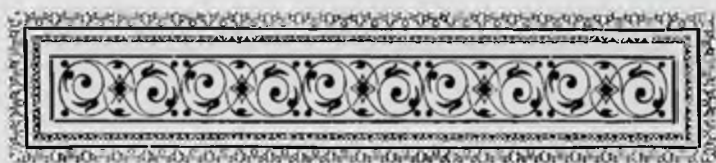
Roku 1827. v měsících dubnu a květnu zuřily mezi dětmi *neštovice*. Na šest domů, kde děti onemocněly, dány tabulky a zdravé děti od nemocných odděleny.

Roku 1832. byla *cholera*. Hned v první polovici ledna se dostavila a zuřila tak prudce, že od 15. do 20. ledna se rozstoulo 25 osob, z nichž čtyry zemřely. Proto žádal městský lékař Jan Fubich, aby mu někdo byl povolán ku pomoci. Na žádost městské rady vyslán sem vrchnostenský lékař Jan Rosenbliih z Tachlovic. Poněvadž cholera i po vukolí zuřila, dostavil se dne 11. března ku pomoci ještě vyslaný MDr. Frant. Opitz. Cholera zuřila prý zde v městě dva měsíce; kolik obětí si vyžádala, nemohl jsem v listinách nalézt, dle souvěkých svědectví okolo devadesáti. Mezi zemřelými byli také oba ošetřovatelé nemocných, Václav Lukavský a Jan Krása, kteří ji neunikli, ač vypili po čas cholery za 9 zl. 52 kořalky jako cholerového protijedu. První zanechal zde vdovu mrzáka, druhý vdovu a tři nedospělé dítky.

Mimo město řádila cholera také v Hostouni, v Ouhonicích, v Chejni, v Dol. Bezděkově, v Kladně, v Družci, v Chynavě, v Dušníkách, v Braškově, v Pl. Újezdu, ve Vel. Jenči, v Řebči, v Dolanech, v Chrutenici, ve Zlejčíně, v Kyšici a v Červ. Újezdu.

Po čtyrech letech zavítala sem *cholera* zase. V měsíci zaří r. 1836. rozstoulo se 44 osob, z nichž zemřelo jedenáct.

Chudobinec.

První ze starých spisů nám známá dobroditelka chudiny zdejší byla Kateřina Melicharka, která odkázavši chalupu svou pode dvorem uroz. p. Jiřího Čejky z Olbramovic a vedle zahrady Jana Kakáska kšastem »na chudé lidi«, učinila Matěje Laurýna poručníkem a s jeho povolením prodali ji r. 1627. purkmistr páni a starší obecní Matěji Pokornému, krejčímu, za 130 kop. mš. Po zaplacení dluhu 65 kop zbylo na chudé lidi 65 kop.

Ze spisu od Křištofa Baytle, otce chudých, r. 1685. městské radě podaného vyrozuměti se může, že špitál ve válce 30leté velice byl porouchán čili zruinován, ale potom z křesťanské almužny a příspěvkem z obecní pokladny zase vyzdvižen. Však nicméně zmíněný inspektor stěžuje si, že chudí mimo to, co on jim poskytl, od čeho živi býti nemají. Upozorňuje městskou radu, že J. M. císař po té ohavné rebelii těch emigrantův anebo pro víru z tohoto království českého sběhlých lidí grunty konfiscovati a potom polovici na vystavění špitálu a školy, druhou polovici obci darovati ráčil a činí dále sl. magistrátu zdvořilou výčitku, »že se toho velmi málo a nebo dokonce nic neobservíruje (neplní)« a proto také prý »beze vší pochybnosti svrchovaný pán Bůh všemohoucí své svaté božské požehnání nám odnímáti ráčil.« Žádá pak dále, aby sl. magistrát alespoň na tři chudé do špitálu chléb a něco vaření poskytnouti sobě laskavě oblíbiti ráčil. On pak od své osoby že dotčenému špitálu jeden strych pole darovati chce. Spis věru velmi zajímavý. Pan Baytle osvědčil se tu býti přisným

protestantův soudcem (byl Němec přistěhovalec), ale šlechtným lidumilem a dobrodincem chudých. Byl tedy jako inspektor nad špitálem na svém místě.

Z toho, co tuto o špitále pověděno bylo, poznáváme, že již před válkou starali se otcové města o své schudlé a ku práci neschopné spoluměšťany. Arci dává jim p. Baytle důtku, že po válce o chudé málo dbali, leč my vezměme jich v ochranu spravedlivou uvažující, že vedle špitálu bylo se jim starati o kostel, o školu, o zvony, ba i o vyzdvížení a zvelebení darovaných jim statků, aby z nich k dobru obce plynuly větší příjmy do obecní pokladny. — Tím ovšem nemíníme zeslabovati Baytlovy zásluhy o chudé, jimž, jak odjinud víme, sám poskytoval chléb i vařivo.

Že budova špitální po válce velice chatrná byla, již víme; a že opravy na ní činěné nic jiného nebyly než přístípký na chatrném oděvu, jenž přes všechny opravy čím dále tím více schází, i tomu laskavý čtenář přisvědčí. A tak špitální budova hynula a hynula, až konečně předce musilo dojít k její rozboření. To stalo se l. P. 1791. Stará špitální budova byla rozbořena a na témž místě postaven špitál nový nákladem 329 zl. 7 $\frac{1}{2}$ kr.

Značného daru dostalo se pokladně chudých roku 1804. Téhož roku poslední vůlí ze dne 5. května odkázal zdejší měšťan Josef Svašek ústavu chudých svůj dům zde v Unhošti č. p. 65. a jeden strych pole. Po smrti vdovy Svaškovy byl zmíněný dům a pozemek r. 1825. veřejnou dražbou prodán a po zaplacení dluhů na domě vážnoucích odvedeno do pokladnice chudých 3617 zl. 43 kr. v. m.

To byly asi první nadační jistiny, na jejichž základě r. 1827. ústav chudobinský byl znovu upraven. Od té doby vykonávali řízení ve věcech chudobinských zkoušení radní, duchovní správce, dva otcové chudých a městský účetní. Každý pátek udílela se chudým na faře za přítomnosti dotčených osob almužna čili porce. Počet chudých obnášel průměrně 30 až 33 a dostávali denně někteří po celé porci 8 kr., někteří po $\frac{3}{4}$ porce 6 kr., jiní po půl porci 4 kr. a jiní pouze $\frac{1}{4}$ porce 2 kr.; někteří dostávali týdenní podpory 21, 18 nebo 9 kr.

Abychom věděli, odkud a jaké příjmy asi v polovici tohoto století plynuly do pokladnice chudých, uvedme si tuto jeden příklad. Příjmy během roku 1835. byly tyto:

Uroky z jistin u soukromých osob uložených	268	zl.	59 $\frac{1}{2}$	kr.
Sbírkou čili subskripcí	114	»	—	»
Sbírkou z pokladničky od domu k domu .	121	»	53	»
Příspěvky o křtech	3	»	59	»
» o štaticích	1	»	8	»
» o pohřbech	1	»	34	»
» při vydávání výtahů z matrik .	—	»	48	»
» » rozličných vysvědčení	1	»	16	»
» » ofěrách	19	»	5 $\frac{1}{2}$	»
Za novoročenky utřeno	21	»	20	»
» povolení hudby	36	»	5	»
Při gymnastické produkci vybráno . . .	—	»	30	»
Z pozůstalosti	10	»	—	»
Z pokut	5	»	47	»
Mimořádné příspěvky	8	»	12	»
<hr/>				
Úhrnem .	614	zl.	37	kr. v. m.

Podotknouti sluší, že o sbírky na chudé hlavní zásluha patří bývalému lékárníku Havlovi Barcalovi, jenž na prospěch chudých zavedl také gratulační archy na místě visítek.

Povšimnutí zasluhuje, že ve zprávě o stavu jmění chudobinského od r. 1827. vždy se podotýká, že zde v Unhošti žádné špitální budovy není, jest prý budova, kde chudí útočiště nalezají vlastně »budova obecní«. Proč se tak opatrně a jak se zdá úmyslně vyhybali názvu »chudobinec«? — Snad z obavy, že by krajský úřad mohl jim naříditi, že ve zmíněné budově žádní nájemníci zůstávají nesmějí a že by tak město bylo přišlo o 24 zl. ročního nájmu, který jim r. 1836. platili dva nájemníci ve špitále bydlící. Byly tehdy ve špitále č. pop. 10. čtyry světnice. V jedné bydlel hrobník bezplatně, ale měl za to chudé pocestné, kdyby se ve městě rozstotali, u sebe ubytovati. Mimo to bydleli zde dva nájemníci, kteří měli tutéž povinnost — sloužil tedy špitál ještě jinému účelu! — V jedné světnici bydleli chudí.

Jmění chudých ukládati na jistou hypoteku osobám soukromým bylo dovoleno, ale musilo se dít s povolením vysokého gubernia.

S pokladničkou od domu k domu chodili vždy dva chudí každý čtvrtěk.

Jmění chudobince obnášelo roku 1848. 6100 zl. 83 kr. v. m. čili 2440 zl. 33 kr. stříbra.

K dobrodincům chudých náleží také Matěj Stěpán, Unhošťský měšťan a majitel Markovic mlýna, jenž poslední svou vůlí ze dne 21. srpna 1839. odkázal chudobinskému ústavu zdejšímu 1593 zl. r. m.

Měšťané Unhošťští,

kteří ve 14. a 15. století v Praze domy měli.

Šebek z Unhoště koupil r. 1388. na Pohorelci dům (nynější čís. 114.) od kněze Matrasa z Mořiny.

Jan valchář z Unhoště koupil r. 1393. dům na Poříčí na Nov. m. Praž. od Havla, valcháře.

Zikmund z Budějovic, farář Unhošťský, písař královny, a matka jeho koupili r. 1411. od Anny, vdovy po Henslinovi Grunsleublovi dům »U meče« (nyn. č. 576.) na Ovocném trhu na Star. m. Pr. za 120 kop gr. Držel jej asi do r. 1424.

Ješek Štapec z Unhoště měl r. 1429. dům svůj ne- daleko domu dříve páně farárova na Ovocném trhu na náměstí sv. Havla (nyn. č. 574.). Po něm držel ten dům až do roku 1433. syn jeho Matyáš (Machek či Mach). Týž Machek, vozotaj, syn Jana Štapka z Unhoště, snad prodal dům svůj na Ovocném trhu a koupil si r. 1434. dům na Senovážném náměstí na Novém m. od Heligona, vozotaje, za 5 kop.

Jan Zachoval z Unhoště koupil si r. 1432. od Jana Sobíka dům s městištěm (stavebním místem) na náměstí Malostanském (nyn. čís. 203.) podle ulice, kterou se chodí na hrad Pražský. — Následujícího roku koupil v ulici Strahovské za tři kopy jiný dům (nyn. č. 211.) od Othmara, koláře, ale prodal jej hned následujícího roku 1434. Kunešovi, ševci, který mu zase po-

stoupil svůj dům v Mostecké ulici na Malé Straně (nyn. č. 277.) za 11 kop.

T o m a n e c z **U n h o š t ě** koupil r. 1455. dům (nyn. č. 258.) na náměstí Malostranském od Vítka, vozotaje, za 26 kop gr., ale prodal jej r. 1461. Matyášovi a synovi jeho Jakubovi za 45 kop.

V á c l a v U n h o š ť s k ý měl r. 1475. na náměstí Malostranském dům (nyn. č. 7a—b); druhou část toho domu prodal r. 1476. Jiřímu Stříbrskému.

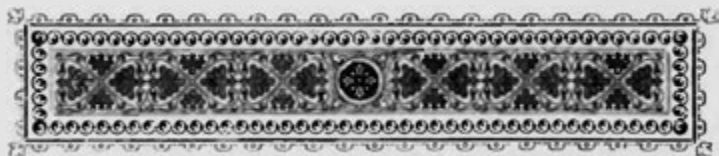
V a v ř i n e c jinak Vávra, syn Václava Unhošťského, koupil r. 1476. za 10 kop dům (nyn. č. 538.) na náměstí Malostranském na straně západní od Jana Stodoly, prodav téhož roku dům, jež měl v Ostruhové ulici společně s Janem Sekyrou, Blažejovi Nučickému za 26 kop,

(Tomek. Základy star. místop. Praž. I. 135. II. 305. III. 11. III. 19. III. 47. III. 54. III. 52. III. 50.)

PRIVILEJE MĚSTA.

KNIHA PRVNÍ.

1628.

My Ferdinand II., z boží milosti volený, římský A. císař, po všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě, oznamujeme tímto listem všem, že jsou nás opatrný purkmistr a konšelové na místě vši obce městečka Unhoště, lidé poddani naši věrní, milí, k panství našemu Křivoklátskému náležející, požádali, abychom jim všech a všelijakých majestátův, privilegií, svobod, obdarování, milosti a práv, kteréž sobě od předků našich, císařů římských a králů českých, slavné paměti, obzvláště pak listy krále Vladislava, krále Ferdinanda, toho jména prvního, císaře Maximiliána, císaře Rudolfa, téhož jména prvního a císaře Matyáše nadané a potvrzené mají, milostivě schváliti a obnoviti a potvrditi ráčili. Kterážto listové slovo od slova takto znějí: My Vladislav, z boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburský a slezský kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem našim, že proseni jsme od některých našich věrných, jmenem opatrných purkmistra, konšeltů vši obce městečka našeho Unhoště, věrných našich milých, abychom jim i všem obyvatelům téhož městečka, některé milosti dáti ráčili, aby jimi jsouce potěšeni tím snázeji živnosti své vésti mohli.

My hledíce na jich služby, kteréž nám činili a činiti nepřestávají a potom tím lépeji aby mohli a měli nám slou-

žiti, čímž nás milostivějšího k sobě poznají. I jsouce k té prosbě milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a radou našich věrných milých, moci královskou, již psaným purkmistru a konšelům i vši obci téhož městečka Unhoště tyto

- I. milosti učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme: Nejprv, aby obyvatelé téhož městečka, kteříž k hrádku našemu Křivoklátu příslušejí, a jiní lidé, kteréžto slovatný Bohuslav ze Svinař, prokurátor náš věrný, milý, s dskami zapsané má, slušeli pod jedno právo, totiž pod purkmistra a konšele téhož městečka a tím právem aby se spravovali. Však proto, jest-li že by se komu nezdálo přestati na jich právě, tehdy
- II. bude moci učiniti důklad k vyššímu právu, tu, kdež oni důklad práva svého berou; také dáváme jim erb, na kterémžto erbu v modrém poli jelen se zlatými rohy, oboječek zlatý na hrdle maje, přirozené barvy a srsti, vycházející z křovin zelených; kteréhožto jelena jedné nohy zadní a noh půl též viděti jest. Kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporcích i také na jiných potřebách namalovaný a také
- III. aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka též nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pečeti všecy své potřeby, což jim koli potřebí bude.
- IV. Dále, aby měli trh téhodní a jej drželi každý týden ve středu a také při tom dáváme jim jarmark roční na den sv. Petra a Pavla, apoštolův božích, s osmi dny při témž jarmarce pořád zběhlými, tak aby oni ten trh téhodní a jarmark roční na časy již psané, se všemi milostmi, právy, obdařeními chvalitebnými obyčeji měli, drže i a toho požívali tím vším právem, jako jiná města v království našem českém svých trhů a jarmarků požívali z práva nebo obyčeje.
- V. Také jim tuto milost činíme, aby žádný piv hostinských žádných na ně tu do Unhoště nevozil. Pakli by kdo přivezl které hostinské pivo tu k nim, ten aby z každého věrtele
- VI. piva dal půl groše českého k obci. Také jim při tom tuto milost činíme, aby oni mohli knihy v témž městě obecní míti, a těmi knihami aby sobě trhy a jiné potřeby zapisovali pro budoucí paměť. K tomu chceme, aby již psaný purkmistr, konšelé i všecka obec téhož městečka Unhoště, nynější i budoucí, při těch všech našich milostech, právech a obdařeních zachováni byli bez naší, budoucích králů

českých, všech jiných lidí všelijaké překážky nyní i po věčné časy budoucí. Prikazujíce purkrabí našemu na hrádku i jiným všem úředníkům a poddaným našim budoucím i nynějším, aby již psaným purkmistru, konšelům i vši obce obyvatelům téhož města nynějším i budoucím v těch všech věcech svrchu psaných nepřekáželi, aniž překážeti dopouštěli, ale při tom je zachovali pod uvarováním hněvu a pomsty naší i budoucích našich králů českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu.

Dán na hradě Pražském v pátek den sv. Žofie, léta Božího tisícího čtyřstého osmdesátého devátého, království 1489 našeho léta osmnáctého.

My Ferdinand, z boží milosti římský král, po B všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujeme tímto listem všem, že jsme prošeni jménem opatrných purkmistra a konšelův i vši obce městečka našeho Unhoště, věrných našich milých, abychom jim i všem obyvatelům téhož městečka některé milosti dáti ráčili, aby jimi jsouce potěšeni tím snáze živnosti své provozovati mohli. Kdež my prohlédajíce k jich věrným službám, kteréž nám činili a činiti nepřestávají a potom tím lépe a volněji nám sloužiti mohli, čímž nás milostivějšího k sobě poznají. I jsouce my k té jejich prosbě milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, jim psaným purkmistru, konšelům i vši obci téhož města Unhoště, tyto milosti učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme. Item nejprve, aby obyvatelé téhož městečka, kteřížto k hrádku našemu I. Křivoklátu příslušejí, i jiní pod jedno právo, totiž purkmistra a konšele téhož městečka slušeli a tím právem aby se spravovali; však proto, jestli by se komu nezdálo na jich právě přestati, tehdy bude moci učiniti důklad k vyššímu právu, tu kdež oni důklad práva svého berou. Item také dáváme jim erb, neboližto znamení, kteréhož by při pečetení a na II. praporcích, korouhvích a všelijakých potřebách svých užívati a nositi mohli; totižto štít modrý, v němžto jest jelen se zlatými rohy, oboječek zlatý na hrdle majíc, své přiro-

- zené barvy a srsti, vycházející z háje zeleného. Kteréhožto jelena s předníma oběma nohama z jmenovaného háje půl viděti a pod tím hájem téhož jelena jedné nohy zadní a noh též půl viděti jest. Kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporecích i také na jiných potřebách namalovaný míti a také aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka
- III. nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pe-
 - IV. četiti všechny potřeby své, což jim koli potřebí bude. Item dále, aby měli trh téhodní a jej drželi každý týden ve středu; a také při tom dáváme jim jarmark roční na den sv. Petra a Pavla, apoštolů božích, s osmi dny při témž jarmarce pořád zběhlými tak, aby oni ten trh téhodní a jarmark roční na časy již psané se všemi milostmi, právy, obdařeními a chvalitebnými obyčeji měli a drželi, požívali tím vším právem, jako jiná městečka v království našem českém svých trhův a jarmarkův požívají z práva neb z obyčeje, bez překážky všelikých lidí. Také jim tuto milost činíme, aby žádný piv hostinských žádných na ně tu do Unhoště nevezl. Pak-li
 - V. by kdo přivezl které hostinské pivo tu k nim, ten aby z každého
 - VI. větele dal půl groše českého k obci. Item také při tom tuto milost činíme, aby oni mohli míti knihy v témž městečku obecní a těmi knihami aby sobě trhy a jiné pov-
 - VII. treby zapisovali pro budoucí paměť. K tomu také i tu milost jsme témž obyvatelům městečka Unhoště zvláštní učiniti ráčili. Jestli bychom my je aneb budoucí králové čeští komužkoliv jinému jakžkoliv odbýti aneb zastaviti ráčili; chceme, aby jich žádný mimo ten nynější poplatek, který dávají, ani v žádné roboty výše nikoliv nepotahovali. Protož přikazujem všem úředníkům a poddaným našim ze všech stavův království českého a zvláště purkrabí našemu na hrádku Křivoklátu, nynějším i budoucím věrným našim milým: abyste často psané obyvatele městečka Unhoště, nynější i budoucí, při těch všech našich milostech a obdarováních měli, drželi a neporušitelně je v tom nyní i v budoucích časech zachovali, žádných jim v tom zmatkův a překážek nečiníce, ani komu činiti nedopouštějíce, a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší i budoucích našich králů českých. Tomu na svědomí pečet naši královskou k listu tomu přivěsiti jsme rozkázali.

Dán na hradě našem Pražském na den sv. Víta, mučedníka božího, tisícího pětistého třicátého druhého a království našich římského druhého a jiných šestého. 1532

My Ferdinand z boží milosti římský král, po C. všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem všem, že jsou nám opatrný purkmistr a konšelé městečka Unhoště k zámku našemu hrádku Křivoklátu náležející, věrní milí, stížnost svou velikou oznámili, kterak teď nedávno skrze nešťastnou příhodu ohně jsou pád veliký vzali, prosíce nás poníženě, abychom pro vystavění toho městečka jim některou milost učiniti ráčili, zvláště pak takovou, aby od téhož zámku hrádku Křivoklátu to městečko s jeho příslušenstvím odprodáno ani zastavováno nebylo, a aby se sami řídili i propouštěli a těch práv a svobod užívati mohli, jak jiná města naše v království českém se řídí a propouští, tak aby skrze takovou milost a svobodu dotčené městečko Unhošť zase vystavěno býti mohlo. I.

I majice my nad takovým toho městečka pádem milostivou lítost a chtíce, aby se zase vystavělo a lidé z téhož městečka jinam se neobraceli: protož na takovou poníženou prosbu jich s dobrým rozmyslem, naším jistým vědomím, mocí královskou v Čechách a s radou věrných našich milých tuto jsme dotčeným obyvatelům městečka Unhoště, nynějším i budoucím, milost učinili a tímto listem činíme, připovídajíce za nás, dědice naše i za budoucí krále české, že téhož městečka od zámku našeho hrádku Křivoklátu žádnému člověku prodávati, zastavovati, ani žádnou jinou měrou odcizovati neráčíme a nechceme. A kdyby se i to přihodilo, že bychom my, naši dědicové, aneb budoucí králové čeští někdy dotčený zámek Křivoklát se zbožím k němu náležitým buď všecko, nebo na díle prodali, nebo zastavili, tehdy to městečko obzvláště při tom trhu a zástavě vymíněno býti má a žádným jiným se řídit ani spravovati nemají, nežli zřízenými radami komory naší české, nynějšími neb budoucími. Jakož pak k žádnému slibu a člověčenství nucení býti VIII.

- nemají. Také jestli že by který z obyvatelův téhož městečka, buď usedlý ženatý, nebo svobodný, jinde sobě živnost kdež-
- IX. koliv oblíbil a odtud se stěhovati chtěl, opověda se purkmistru a konšelům, bude moci se odstěhovati a usaditi, kde mu se zdáti a líbiti bude, svobodně, bez výhostu všelijakého i také beze vší překážky nynějšího. neb budoucích hejtmanů, neb purkrabí hrádku Křivoklátu. Mají také dotčení Unhoští právo jedno míti a tím se řídit a odtud jinam appelováno býti nemá. Kdož by na jich orteli a vejповědi přestati nechtěl, nežli před zřízené rady naše nad apelací na hrad Pražský tak a tím vším způsobem a pořádkem, jakž toho město Slané užívají. A jestliže by s to po časích býti mohli a
- X. zdí to městečko ohradili: Tehdy též městečko více za městečko slouti a držáno býti nemá, nežli za město naše královské a mají všech těch práv a svobod, živností i obchodův užívati, jako dotčené město naše Slanej. a ten plat, kterýž nám na hrádek od starodávna dávají za plat šósovní, do komory naší platiti a dávatí povinni budou. Co se pak jiných majestátův někdy předkův našich, králův českých i našich, které dotčení Unhoští prve mají, dotýče, nač se ty koliv vztahují a svědčí, při tom při všem zachování býti mají a toho bez překážky všelijaké užívati; neb My je ve všech artikulích, punktích a klauzulích tímto našim majestátem, tak jako by v tomto listu ze jména vypsány byly, schvalujem. Tomu na svědomí pečet naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali: Dán v Řezně ve čtvrtek po hromnicích, létha od narození syna Božího tisícího, pětistého, padesátého sedmého a království našich, římského 1557 sedmecítmého a jiných třicátého prvního.

- D. **My Maxmilián** druhý, z boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, datmatský, charvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě, oznamujem tímto listem všem, že jsme od opatrných purkmistra a konšelův městečka našeho Unhoště k zámku Křivoklátu náležejících, věrných našich milých, ponížně prošení, aby chom jim všech milostí, nadání, obdarování a chvalitebných zvyklostí, kteréž sobě od krále Vladislava a J. M.

císaře Ferdinanda, pana otce našeho nejmilejšího, slavné paměti, dané a půjčené mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorné prosbě naklonění jsouce a vidouce ty listy, majestaty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem našim a jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, těch všech svobod a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem ve všech jejich zněních, polozeních, punktích, klausulích a artikulích, jakoby v tento list náš slovo od slova vepsány byly, schvalujem, obnovujeme a potvrzujeme, chtějice tomu konečně, aby při tom od každého člověka jmíni, držáni a neporušitedlně zachováni byli, bez našich a budoucích našich králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti. Protož příkazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavů království českého, nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchu psané purkmistra a konšele a obyvatele i všecku obec městečka Unhoště, nynější i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení potvrzení našem měi, drželi a neporušitedlně nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu činiti nedopouštějice, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich a budoucích králů českých.

Tomu na svědomí pečeť naší císařskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázati. Dán na hradě našem Pražském v pondělí po neděli „Misericordia“ léta Páně tisícího pětistého šedesátého sedmého a království našich římského páteho, uherského čtvrtého a českého devatenáctého.

1567

My Rudolf Druhý, z boží milosti volený římský E. císař, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dal-matský, charvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem všem, že jsme od opatrných purkmistra a konšelů městečka našeho Unhoště k zámku Křivoklátu náležejících, věrných našich milých, poníženě prošení, abychom jim všech milostí, nadání, obdarování a chvalitebných, dobrých zvyklostí, kteréž sobě od krále Vladislava a jeho milosti císaře Ferdinanda, pána a děda našeho nej-

milejšího, slavné paměti, dané a plýčené a od jeho milosti císaře Maxmiliána, pána a otce našeho nejmilejšího, též slavné paměti, milostivě potvrzené mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorné prosbě naklonění jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem naším a jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, těch všech svobod a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili, a tímto listem ve všech jejich zněních, položeních, punktích, klausulích a artikulích, jakoby v tento list náš od slova k slovu vepsány byly, schvalujem, obnovujem a potvrzujem; chtěce tomu konečně, aby při tom od každého člověka jmíni, držáni a neporušitelně zachováni byli bez naší a budoucích našich králův českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti: Protož prikazujem všem obyvatelům a poddaným našim všech stavů království českého, nynějším i budoucím věrným milým, aby svrchu psané purkmistra, konšele a obyvatele i všecku obec městečka Unhoště, nynější i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích, věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému učiniti nedopouštějíce, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich a budoucích králů českých. Tomu na svědomí pečet naši císařskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázali.

Dán na hradě našem Pražském v pátek po slavnosti rozeslání apoštolův, léta Páně tisícího pětistého sedmdesátého devátého, a království našeho římského čtvrtého, uherského sedmého a českého též čtvrtého.

- F. **My Matyáš** etc. oznamujem tímto listem, že jsme od opatrných purkmistra, konšeltův, starších obecních i vši obce městečka Unhoště k zámku Krivoklátu náležejících, věrných milých, poníženě prošení, abychom pro snazší jejich vyživení a větší téhož městečka zvelebení, z milosti a štědroty naší císařské, jakožto král český, k prvnějšímu jich jarmarku, kterýž na den sv. Petra a Pavla, apoštolů Božích, držívaj, ještě jeden jarmark roční, a to ve středu po svatém

Františku, na nějž by se koňský i jiný všelijaký dobytek přiháněti a prodávati mohl, přidati, v nově nadati a vysaditi; neméně i všech a všelijakých privilegií, obdarování, svobod, majestátův, vejsad a chvalitebných, dobrých zvyklostí, kteréž sobě od slavné paměti předkův našich, císařů římských a králův českých, nadané, schválené, obnovené a potvrzené mají, tolikéž milostivě potvrditi ráčili. Kterážto jich privilegia a nadání slovo od slova takto v sobě zní: My Vladislav, z boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže, lužický markrabě, oznamujeme tímto listem našim, že prošení jsme od některých našich věrných jmenem opatrných purkmistra a konšelův i vši obce městečka našeho Unhoště, věrných našich milých, abychom jim, všem obyvatelům téhož městečka, některé milosti dáti ráčili, aby jimi jsouce potěšeni, tím snázeji živnosti své vésti mohli. My hledíce na jich služby, kteréž nám činili a činiti nepřestávají, a potom tím lépe aby mohli a měli nám sloužiti, čímž nás k sobě milostivějšího poznají, i jsouce k té prosbě milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich milých, mocí královskou, již psaným purkmistru a konšelům vši obce téhož městečka Unhoště tyto milosti učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme.

Nejprve aby obyvatelé téhož městečka, kteříž k hrádku našemu Krivoklátu náležejí i jiní lidé, kteréžto slovutný Bohuslav ze Svinař, prokurátor náš, věrný milý, dskami zapsané má, slušeli pod jedno právo, totiž pod purkmistra a konšele téhož městečka, a tím právem aby se spravovali.

Však proto, jestliže by se komu nezdálo přestati na jich právě, tehdy bude moci učiniti důklad k vyššímu právu, tu kdež důklad práva berou.

Také dáváme jim erb, na kterémžto erbu v modrém poli jelen se zlatými rohy, oboječek na hrdle majíc, své přirozené barvy a srsti, vycházející z křovin zelených, kteréhožto jelena jedné nohy zadní a noh půl též viděti ješt. Kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporecích i také na jiných potřebách malovaný a také aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka též nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pečetiti všecky své potřeby, což jim koli potřebí bude. Dále aby měli trh téhodní a jej

drželi každý týden ve středu, a také při tom dáváme jim jarmark roční na den sv. Petra a Pavla, apoštolův Božích, s osmi dni při témž jarmarce pořád zběhlými, tak aby oni ten trh téhodní a jarmark roční na časy již psané se všemi milostmi, právy, obdařeními a chvalitebnými obyčeji měli, drželi a toho požívali tím vším právem, jako jiná města v království našem českém svých trhův a jarmarkův požívají, z práva nebo z obyčeje.

Také jim tuto milost činíme, aby piv hostinských žádných na ně tu do Unhoště nevozil: pak-li by kdo přivezl které hostinské pivo tu k nim, ten aby z každého věrtele piva dal pňl groše českého k obci. Také jim při tom tuto milost činíme, aby oni mohli míti knihy v témž městě obecní a těmi knihami aby sobě trhy i jiné potřeby zapisovali pro budoucí paměť. K tomu chceme, aby již psaný purkmistr, konšelé i všecka obec téhož městečka Unhoště, nynější i budoucí, při těch všech našich milostech a obdařeních zachování byli bez naší, budoucích králů českých i všech jiných lidí všelijaké překážky nyní i po věčné časy budoucí. Prikazujem purkrabí našemu na hrádku i jiným všem úředníkům a poddaným našim budoucím i nynějším, aby již psaným purkmistru i konšelům i vši obce obyvatelům téhož městečka nynějším i budoucím, v těch všech věcech svrchu psaných nepřekáželi, aniž překážeti nedopouštěli, ale při tom je zachovali pod uvarováním hněvu a pomsty naší i budoucích našich králů českých.

Tomu na svědomí pečť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán na hradě Pražském v pátek den sv. Žofie, létha Božího tisícího čtyřstého osmdesátého 1498 devátého, království našeho léta osmnáctého.

- G. **My Ferdinand** atd. k jejichžto ponížené prosbě nakloněni jsouce s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, s radou věrných našich milých a mocí královskou v Čechách, již jmenovaná privilegia, obdarování, majestáty, výsady a svobody jim jsme schválili, obnovili a potvrdili a tímto listem naším ve všem jich zněních, položeni, punktích a klausulích schvalujem, obnovujem a potvrzujem. Chtíce tomu konečně, aby při tom všem od jednoho každého člověka jmíni,

držání a neporušitedlně zachování byli. Také ze zvláštní milosti a štědroty naší císařské téměř městečku Unhošti a obyvatelům v něm nadepsaný druhý jarmark roční a to ve středu po sv. Františku, s osmi dni pořád zběhlými, frejunkem obyčejným v nově nadávati a vysazovati, též k tomu povolovati ráčíme, aby na ty oba jarmarky koňský i jiný vše lijaký dobytek přiháněti a prodávati se mohl. Kdož by k tomu kterému jarmarku dobytek na prodej přihnál neb přivedl, i ten každý, jenž by koupený vedl, na něm jel, neb hnál, aby jim Unhoštským z jednoho každého kusu, totiž koňského, hovězího, jalového též dojného, po dvou penězích a z jiného menšího, ovčího, koziho též sviňského, po jednom penízi, vše mišenských dáti povinen byl. A tiž obyvatelé, aby jak předešlého, tak i tohoto jarmarku v nově nadaného, jako jiná městečka v království našem českém svých jarmarků užívají buď z práva neb obyčeje, tolikéž každoročně, bez naší a budoucích našich králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti užívati mohli a moc měli. Přikazujem při tom všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavů království našeho českého, nynějším i budoucím věrným milým, aby dotčené obyvatele Unhoštské při této milosti jim vnově od nás učiněné a nadepsaného jarmarku vysazení, též při již řečeném jich privilegií, schválení, obnovení a potvrzení našem bez všelijakých zmatkův a odporností, nyní i na budoucí věčné časy zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti dopouštějice, a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské a královské i dědicův našich a budoucích králů českých; však proto tomu chceme, aby toho již dotčeného jarmarku jim Unhoštským vnově nadaného a vysazeného též další jim milosti učiněné jednomu každému bez újmy a škody na jeho spravedlivosti bylo. Tomu na svědomí pečet' naší císařskou a královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkazati ráčili. Dán v městě našem Vídni, v pondělí po neděli postní, jež slove smrtná, jinak judica, léta Páně tisícího šestistého patnáctého a království českého pátého. 1615

My Ferdinand II. etc. oznamujeme tímto listem H. všem, že jsme od opatrných purkmistra a konšelfů městečka

našeho Unhoště, k zámku Křivoklátu náležejících, věrných našich milých, poníženě prošení, bychom jim všech milostí, nadání, obdarování a chvalitebných, dobrých zvyklostí, kteréž od jeho milosti císaře Mathyáše, pána a otce našeho nejmilějšího též slavné paměti, milostivě potvrzené mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorné prosbě naklonění jsouce s dobrým rozmyslem naším a jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách nadepsaná privilegia, svobody, obdarování, milosti a práva jsme tolikéž schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili a tímto listem naším ve všech jejich zněních, položeních, punktích, klausulích a artikulích schvalujem, obnovujem a potvrzujem. Nad to výše dotčeným Unhošťským pro snažší jich vyživení a větší téhož městečka zvelebení tuto další milost činíme: Clo jejich prvnější na všelijaký dobytek jim od císaře Matyáše, pana strejce a otce našeho nejmilějšího slavné paměti, vysazené tímto listem naším polepšujeme a k tomu povolení naše dáváme, kdobykoliv zkrze městečko Unhošť formansky jel, aby z každého koně po šesti penězích a z každého kusu dobytka velikého, koňského i hovězího na trh i z trhu vedeného, též po šesti penězích; z menšího pak kusu dobytka ovčího, kozího, sviňského, tolikéž na trh i z trhu vedeného, po dvou penězích, vše malých nebo míšenských, k zisku obce vybíratí mohli a toho moc měli. Při tom také je Unhošťské tímto listem naším opatrovati ráčíme, aby po dnešní den žádný, buď on kdokoli, domův aneb gruntův v obci jejich více kupovati, najímati, stavěti aneb jakou živnost v nich provozovati nemohl a moci neměl, kdož by za souseda a spolu měštěnána přijat a ve všem s městečkem trpící nebyl. Též jim Unhošťským tímto listem naším poroučejíce prikazujem, aby po dnešní den netoliko žádného více do obce jich za měštěnána, kterýž by se s námi, s dědici našimi i budoucími králi českými ve víře sv. římské katolické nesrovnával, nepřijímali, ale také měšťany neb měštěněnky i podruhy a podruhyně též víře katolické odporné déleji, ani židy mezi sebou v městečku netrpěli a jim tu býti nepřáli. Chtíce tomu konečně, aby oni Unhošťští při tom při všem, což tento list náš v sobě obsahuje a zavírá, od jednoho každého člověka jmíni, držáni a neporušitedlně za-

chování byli, bez naší, dědicův našich a budoucích králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti.

Protož prikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech čtyř stavův království našeho dědičného českého, obzvláště pak praesidentu a radám zřízené komory naší v témž království českém, tolikéž i hejtmanům a purkrabím téhož panství Krivoklátského, nyníjším i budoucím věrným našim milým, abyste výš jmenované Unhošťské též nyníjší i budoucí, jich při tomto milostivém schválení, obnovení, potvrzení a vysazení našem bez všelijakých zmatků a odporností nyní i v budoucích, věčných časích měli, drželi a neporušitelně zachovali žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopouštějíce, a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich, králův českých.

Tomu na svědomí pečet naší císařskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázati ráčili.

Dán na hradě našem Pražském v pondělí, po neděli Exaudi, léta Páně šestnáctistého dvacátého osmého a království našich římského devátého, uherského desátého a českého jedenáctého. 1628

Ferdinand m. p.

Ad mandatum sacrae caes. majestatis proprium.

Alois Nostitz m. p.

Odvedeno taxy sto kop:

Jura kancelářská . . .	deset kop,
od psaní . . .	čtyry kopy,
od concipírování . . .	pět kop,
a od pečetění . . .	pět kop,

vše míšeňských.

Tato obdarování J. M. císařské, pana pana nás všech nejmilostivějšího, vyzdvížena v městech Pražských dvacátého pátého dne měsíce dubna, léta Páně šestnáctistého dvacátého devátého, za správy městské pana Jiřího Nadčeražského, primátora, a pana Jana Tocžnického, auržad

purgmistrovský držcizýho, kteréhožto času tyto níže jmenované osoby v povolání a auržadě konšelském zůstávaly, totiž :

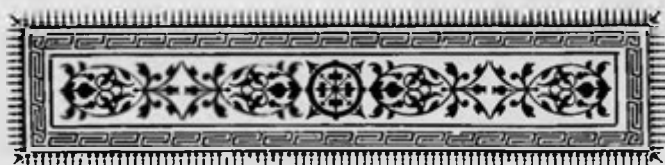
Pan Jiří Nadczeradský. P. Bartoloměj Vodička. P. Jiří Zelenka. P. Jiří Veyvoda. P. Jan Poděbradský. P. Jan Vztekly. P. Jakub Pěnkava. P. Jan Kalina. P. Jiří Vrbský. P. Jan Točnický. P. Jiří Pěnkava. P. Jiří Zajčcek.

PRIVILEJE MĚSTA.

KNIHA DRUHÁ.

1656.

My Ferdinand Třetí, z boží milosti volený římsko-uherský, dalmatský a slavonský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujeme tímto listem naším všem, že jsme od purkmistra a konšelův, starších obecních a celé obce městyse Unhoště k panství našemu Krivoklátskému přináležejících ponížene prošení, abychom jim tu císařskou a královskou milost učiniti a následující privilegia, majestáty a obdarování, kteréž sobě od slavných předků našich, císařův římských a králů českých, nadané, schválené a potvrzené mají a to tyto:

My Ferdinand Druhý, z boží milosti volený římsko-uherský, český, dalmatský, chorvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem všem, že jsou nás opatrný purkmistr a konšelé i na místě vsí obce městečka Unhoště lidé poddaní, naši věrní milí, k panství našemu Krivoklátskému náležející, požádali, abychom jim všech a všelijakých majestátů, privilegií, svobod, obdarování, milostí a práv, kteréž sobě od předkův našich, císařův římských a králův českých, slavné paměti, obzvláště pak listy krále Vladislava, krále Ferdinanda, toho jména Prvního, císaře Maxmiliána, císaře Rudolfa, též toho jména Prvního, a císaře Matyáše, nadané a potvrzené

mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili, kteřížto listové slovo od slova takto zní: My Vladislav, z boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem naším, že prošení jsme od některých našich věrných jmenem opatrných purkmistra, konšelův i vši obce městečka našeho Unhoště, věrných našich milých, abychom jim i všem obyvatelům téhož městečka některé milosti dáti ráčili, aby jimi jsouce potěšeni tím snázeji své živnosti vésti mohli. My hledíce na jich služby, kteréž nám činili a činiti nepřestávají, a potom tím lépe aby mohli a měli nám sloužiti, čímž nás milostivějšího k sobě poznají; i jsouce k té prosbě milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich milých, mocí královskou, již psaným purkmistru a konšelům i vši obci téhož městečka Unhoště tyto milosti učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme: Nejprve, aby obyvatelé téhož městečka, kteříž k hradku našemu Křivoklátu příslušejí i jiní lidé, kteréž slovutný Bohuslav ze Svinar, prokurator náš věrný, milý, dskami zapsané má, slušeli pod jedno právo, totiž pod purkmistra a konšele téhož městečka a tím právem aby se spravovali. Však proto, jestliže by se komu nezdálo přestati na jich právě, tehdy bude moci učiniti důklad k vyššímu právu, kdež oni důklad práva svého berou. Také dáváme jim erb, na kterémžto erbu v modrém poli jelen se zlatými rohy, oboječek zlatý na hrdle majíc, přirozené barvy a srsti, vycházející z křovin zelených, kteréhožto jelena jedné nohy zadní a noh půl též viděti jest. Kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporcích i také na jiných potřebách namalovaný, a také aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka též nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pečetiti všecky své potřeby, cožkoliv jim potřebi bude. Dále aby měli trh téhodní a jej drželi každý týden ve středu. Také dáváme jim při tom jarmark roční na den sv. Petra a Pavla, apoštolů božích, s osmi dni při tomž jarmarce pořad zběhlými, tak aby oni ten trh téhodní a jarmark roční na časy již psané se všemi milostmi, právy, obdařeními, chvalitebnými obyčeji, měli, drželi a toho požívali tím vším právem, jako jiná města v království našem českém svých trhů a jarmarků požívali z práva

nebo z obyčje. Také jim tuto milost činíme, aby žádný piv hostinských žádných na ně tu do Unhoště nevozil; pakli by kdo přivezl které hostinské pivo tu k nim, ten aby z každého věrtele piva dal půl groše českého k obci; také jim při tom tu milost činíme, aby oni mohli knihy v témž městě obecní míti, a těmi knihami aby sobě trhy i jiné potřeby zapisovali pro budoucí paměť. K tomu chceme, aby již psaný purkmistr, konšelé i všecka obec téhož městečka Unhoště nynější i budoucí při těch všech našich milostech a obdařeních zachování byli bez našich, budoucích našich králů českých i všech jiných lidí všelijaké překážky, nyní i po věčné časy budoucí. Prikazující purkrabí našemu na hradku i jiným všem úředníkům a poddaným našim i budoucím i nynějším, aby již psaným purkmistru, konšelům i vši obce obyvatelům téhož městečka nynějším i budoucím v těch všech věcech svrchu psaných nepřekáželi, aniž překážeti dopouštěli, ale při tom je zachovali pod uvarováním hněvu a pomsty naší i budoucích našich králů českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme při všeti k tomu listu. Dán na hradě Pražském v pátek den sv. Žofie, léta božího tisícího čtyřstého osmdesátého devátého, 1489 království našeho léta osmnáctého.

My Ferdinand I. z boží mil. římský král, po všecky B. časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem všem, že jsme prošeni jinenem opatrných purkmistra, konšelův i vši obce městečka našeho Unhoště, věrných našich milých, abychom jim i všem obyvatelům téhož městečka některé milosti dáti ráčili, aby jimi jsouce potěšeni, tím snázeji živnosti své vésti a provozovati mohli. Kdež my prohlédajice k jich věrným službám, které nám činili a činiti nepřestávají potom a tím lépe a volněji nám sloužiti mohli, čímž nás milostivějšího k sobě poznají; i jsouce my k té jejich prosbě milostivě nakloněni s dobrým rozmyslem a s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, jim psaným purkmistru, konšelům i vši obci téhož městečka Unhoště tyto milosti učinili jsme a tímto listem činíme

a dáváme: Item nejprve, aby obyvatelé téhož městečka, kteří k hrádku našemu Křivoklátu příslušejí i jiní pod jedno právo totiž purkmistra, konšelé téhož městečka slušeli a tím právem aby se spravovali; však proto jestli by se komu nezdálo na jich právě přestati, tedy bude moci učiniti důklad k vyššímu právu, tu kdež oni důklad práva svého berou. Item také dáváme jim erb, neboližto znamení, kteréhož by při pečetení a na praporcích, korouhvích a všelijakých potřebách svých užívati a nositi mohli: totiž štít modrý, v němžto jest jelen se zlatými rohy, oboječek zlatý na hrdle majíc, své přirozené barvy a srsti, vycházející z háje zeleného, kteréhožto jelena s předníma nohama z jmenovaného háje půl viděti a pod tím hájem téhož jelena jedné nohy zadní a noh též půl viděti jest. Kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporcích i také na jiných potřebách namalovaný míti a také aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pečeti všecny potřeby své, což jim koli potřebí bude. Item dále aby měli trh týhodní a jej drželi každý týden ve středu; a také při tom dáváme jim jarmark roční na den sv. Petra a Pavla, apoštolů Božích, s osmi dni při témž jarmarce pořád zběhlými, tak aby oni ten trh týhodní a jarmark roční na časy již psané se všemi milostmi, právy, obdařeními a chvalitebnými obyčeji měli, drželi, požívali, tím vším právem, jako jiná městečka v království našem českém svých trhů a jarmarkův požívali z práva neb z obyčeje bez překážky všelikých lidí. Také jim tuto milost činíme, aby žádný piv hostinských žádných na ně tu do Unhoště nevozil; pakli by kdo přivezl které hostinské pivo tu k nim, ten aby z každého věrtele dal půl groše českého k obci. Item také při tom tuto milost činíme, aby oni mohli míti knihy v témž městečku obecní a těmi knihami aby sobě trhy a jiné potřeby za písovali pro budoucí paměť. K tomu také i tuto milost jsme témž obyvatelům městečka Unhoště zvláštní učiniti račili; jestliže bychom my je, aneb budoucí králové čeští komužkoliv jinému jakžkoliv odbyti neb zastaviti račili; chceme, aby jich žádný mimo ten nynější poplatek, kterýž dávají, ani v žádné roboty výše nepotahovali. Protož prikazujem všem ouředníkům a poddaným našim ze všech stavů krá-

lovství českého a zvláště purkrabí našemu na hrádku Křivoklátu, nynějším i budoucím věrným našim milým, abyste často psané obyvatelé městečka Unhoště nynější i budoucí při těch všech našich milostech a obdarováních měli, drželi i neporušitelně je v tom zachovali nyní i v budoucích časích, žádných jim v tom zmatkův a překážek nečiníce, ani komu činiti dopouštějíce, a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší i budoucích našich králů českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali. Dán na hradě našem Pražském den sv. Víta, mučedníka, léta božího tisícího pětistého třicátého druhého 1532 a království našich římského druhého a jiných šestého.

My Ferdinand, z boží milosti římský král, po všecky c. časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský král, infant v Hispánii, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě, oznamujem tímto listem všem, že nás opatrný purkmistr a konšelé městečka Unhoště, k zámku našemu hrádku Křivoklátu náležející, věrní milí, stížnost svou velikou oznámili, kterak teď nedávno skrze nešťastnou příhodu ohně jsou pád veliký vzali, prosíce nás poníženě, abychom pro vystavění toho městečka jim některou milost učiniti ráčili, zvláště pak takovou, aby od téhož zámku hrádku Křivoklátu to městečko s jeho příslušenstvím odprodáno ani zastavováno nebylo a aby se sami říditi i propouštěti a těch práv a svobod užívati mohli, jak jiná města naše v království českém se řídí a propouští, tak aby skrze takovou milost a svobodu dotčené městečko Unhošť zas vystavěno býti mohlo. I majíce my nad takovým pádem milostivou lítost a chtíce, aby se zase vystavělo a lidé z téhož městečka jinam se neobraceli; protož na takovou poníženou prosbu jich s dobrým rozmyslem, naším jistým vědomím, mocí královskou v Čechách a s radou věrných našich milých, tuto jsme dotčeným obyvatelům městečka Unhoště, nynějším i budoucím, milost učinili a tímto listem činíme, přípodávajíce za nás, dědice naše i za budoucí krále české, že téhož městečka od zámku našeho hrádku Křivoklátu žádnému člověku prodávati,

zastavovati, ani žádnou jinou měrou odcizovati neráčíme a nechceme.

A kdyby se i to přihodilo, že bychom my, naši dědičové, aneb budoucí králové čeští, někdy dotčený zámek Křivoklát se zbožím k němu náležitým buď všecko, nebo na díle prodali, nebo zastavili; tehdy to městečko obzvláště při tom trhu a zástavě vymíněno býti má a žádným jiným se řídit ani spravovati nemají, nežli zřízenými radami komory naší české, nynějšími neb budoucími; jakož pak k žádnému slibu nebo člověčenství nuceni býti nemají. Také jestliže by který z obyvatelů téhož městečka buď osedlý ženatý, nebo svobodný jinde sobě živnost kdežkoli oblíbil a odtud se stěhovati chtěl opověda se purkmistru a konšelům, bude moci se odstěhovati a usaditi, kde mu se zdáti a libiti bude, svobodně bez výhostu všelikého i také beze vší překážky nynějšího neb budoucích hejtmanův neb purkrabí hrádku Křivokláta. Mají také dotčení Unhošťští právo jedno míti a tím se řídit i odtud jinam appelováno býti nemá; kdož by na jich orteli a výpovědi přestati nechtěl, nežli před zřízené rady naše nad appellací na hrad pražský, tak a tím vším způsobem a pořádkem, jakž toho město Slané užívají. A jestliže by s to kdy po časích býti mohli a zdí to městečko ohradili, tehdy též městečko více za městečko slouti a držáno býti nemá, nežli za město naše královské a mají všech těch práv a svobod, živností i obchodův užívati, jako dotčené město naše Slanej, a ten plat, kterýž nám na hrádek od starodávna dávají za plat šósovní do komory naší platiti a dávati povinni budou. Což se pak jiných majestátův někdy předkův našich králů českých i našich, kteréž dotčení Unhošťští prve mají, dotýče, načež se ty koliv vztahují a svědčí, při tom při všem zachování býti mají a toho bez překážky všelijaké užívati, neb my je ve všech artikulích, punktích a klausulích tímto naším majestátem, tak jako by v tomto listu zejména vypsané byly, schvalujeme. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali.

Dán v Řezně ve čtvrtek po hromnicích léta od narození syna Božího tisícého pětistého padesátého sedmého a

království našich římského sedmecítného a jiných třicátého prvního.

My Maxmilián II, z boží milosti volený římský D. císař, po všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě, oznamujem tímto listem všem, že jsme od opatrných purkmistra a konšelův městečka našeho Unhoště k zámku Křivoklátu náležejících, věrných našich milých, poníženě prošení, abychom jim všech milostí, nadání, obdarování a chvalitebných zvyklostí, kteréž sobě od krále Vladislava a jeho milostí císaře Ferdinanda, otce našeho nejmilejšího, slavné paměti, dané a půjčené mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorné prosbě naklonění jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem naším a jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, těch všech svobod a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem ve všech jejich zněních, položích, punktích, klausulích a artikulích, jako by v tento list náš slovo od slova vepsané byly, schvalujem, obnovujem a potvrzujem; chtěce tomu konečně, aby při tom od každého člověka jmíni, držání a neporušitelně zachování byli bez našich a budoucích našich králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti, protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavův království českého, nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchu psané purkmistra, konšele, obyvatele i všecku obec městečka Unhoště, nynější i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti nedopouštějice pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich a budoucích králův českých. Tomu na svědomí pečeť naší císařskou k tomu listu jsme přivěsiti rozkázali.

Dán na hradě našem Pražském v pondělí, po neděli
 »Misericordia«, léta Páně tisícího pětistého šedesátého sed- 1567

mého a království našich římského pátého, uherského čtvrtého a českého devatenáctého.

E. **My Rudolf II.**, z boží milosti volený římský císař, po všecy časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujeme tímto listem všem, že jsme od opatrných purkmistra a konšelův městečka našeho Unhoště, k zámku Křivoklátu náležejících, věrných našich milých, poníženě prošení, abychom jim všech milostí, nadání, obdarování a chvalitebných, dobrých zvyklostí, kteréž sobě od krále Vladislava a jeho milosti císaře Ferdinanda, pána a děda našeho nejmilejšího, slavné paměti dané a půjčené a od jeho milosti císaře Maximiliána, pána a otce našeho nejmilejšího, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto ponížené prosbě naklonění jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, těch všech svobod a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem ve všech jejich zněních, položeních, punktích, klausulích a artikulích, jako by v tento list náš slovo od slova vepsány byly, schvalujem, obnovujem a potvrzujem; chtěce tomu konečně, aby při tom od každého člověka držání a neporušitedlně zachování byli bez naší i budoucích našich králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti; protož prikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavů království českého, nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchu psané purkmistra, konšele, obyvatele i všecku obec městečka Unhoště, nynější i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi, a neporušitedlně je nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich budoucích králův českých.

Tomu na svědomí pečet naší císařskou k tomu listu přivěsiti jsme rozkázali.

Dán na hradě našem Pražském v pátek po slavnosti rozeslání apoštolův, léta Páně tisícího pětistého sedmdesátého devátého a království našich, římského čtvrtého, uherského sedmého a českého též čtvrtého.

My Matyáš a t. d. oznamujem tímto listem všem, F. že jsme od opatrných purkmistra a konšelův, starších obecních i vsí obce městečka Unhoště, k zámku Křivoklátu náležejích, věrných milých, poníženě prošení, abychom pro snazší jich vyživení a větší téhož městečka zvelebení, z milosti a štědroty naší císařské, jakožto král český, k prvnějšímu jich jarmarku, kterýž na den sv. Petra a Pavla, apoštolů Božích, držívají, ještě jeden jarmark roční, a to ve středu po sv. Františku, na němž by se koňský a jiný dobytek všelijaký přiháněti a prodávati mohl, přidati, vnově nadati a vysaditi; nicméně i všech i všelijakých privilegií, obdarování, svobod, majestátů, vejsad a chvalitebných, dobrých zvyklostí, kteréž sobě od slavné paměti předkův našich císařův římských a králů českých nadané, schválené, obnovené a potvrzené mají, tolikéž milostivě potvrditi ráčili. Kterážto jich privilegia a nadání slovo od slova takto v sobě zní: My Vladislav, z boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, oznamujem tímto listem naším, že prošení jsme od některých našich věrných jmenem opatrných purkmistra, konšelův i vsí obce městečka našeho Unhoště, věrných našich milých, abychom jim, všem obyvatelům téhož městečka, některé milosti dáti ráčili, aby jimi jsouce potěšeni, tím snáze živnosti své vésti mohli. My hledíce na jich služby, které nám činili a činiti nepřestávají i potom tím lépeji aby mohli a měli nám sloužiti, čímž nás k sobě milostivějšího poznají, i jsouce k té prosbě milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich milých, moci královskou, již psaným purkmistru a konšelům i vsí obci téhož městečka Unhoště tyto milosti učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme: Nejprve aby obyvatelé téhož městečka, kteří k hrádku našemu Křivoklátu náležejí i jiní lidé, kteréžto slovuť Bohuslav ze Svinar, prokurátor náš, věrný milý, dskami zemskými zapsané má, slušeli pod jedno právo, totiž pod purkmistra a konšele

téhož městečka a tím právem aby se spravovali. Však proto, jestliže by se komu nezdálo přestati na jich právě, tehdy bude moci učiniti důklad k vyššímu právu, tu kdež oni důklad práva berou. Také dáváme jim erb, na kterémžto erbu v modrém poli jelen se zlatými rohy, oboječek zlatý na hrdle majíc, své přirozené barvy a srsti, vycházející z křovin zelených, kteréhožto jelena jedné nohy zadní a noh půl též viděti jest; kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporcích i také na jiných potřebách namalovaný a také aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka též nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pečeti všecy své potřeby, což jim koli potřebí bude. Dále aby měli trh téhodní a jej drželi každý týden ve středu a také při tom dáváme jim jarmark roční na den sv. apoštolů Petra a Pavla, apoštolů Božích s osmi dni při témž jarmarce pořád zběhlými, tak aby oni ten trh téhodní a jarmark roční na časy již psané se všemi milostmi, právy, obdařeními a chvalitebnými obyčeji měli, drželi a toho požívali tím vším právem, jako jiná města v království našem českém svých trhuv nebo jarmarkův požívali z práva nebo obyčeje. Také jim tuto milost činíme, aby žádný piv hostinských žádných na ně tu do Unhoště nevozil; pakli by kdo přivezl, ten aby z každého věrtele piva dal půl groše českého k obci. Také jim při tom tuto milost činíme, aby oni mohli míti knihy v témž městě obecní a těmi knihami aby sobě trhy a jiné potřeby zapisovali pro budoucí paměť. K tomu chceme, aby již psaný purkmistr a konšelé i všecka obec téhož městečka Unhoště nynější i budoucí při těch všech našich milostech a obdařeních zachováni byli bez našich, budoucích našich králů českých i všech jiných lidí všelijaké překážky nyní i po věčné časy budoucí. Přikazujice purkrabí našemu na hrádku i jiným všem úředníkům a poddaným našim i budoucím i nynějším, aby již psaným purkmistru, konšelům i vši obce obyvatelům téhož městečka nynějším i budoucím v těch všech věcech svrchu psaných nepřekáželi, aniž překážeti nedopouštěli, ale při tom je zachovali pod uvarováním hněvu a pomsty naší i budoucích králů českých.

Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomu listu.

Dán na hradě Pražském v pátek den sv. Žofie, léta božího tisícího čtyřstého osmdesátého devátého, království 1489 našeho osmnáctého.

My Ferdinand, z boží milosti atd. oznamujem tímto G. listem všem, že jsou nás opatrný purkmistr a konšelé městečka Unhoště, k zámku našemu hrádku Křivoklátu náležející, věrní milí, poníženež prosili, bychom jim všech milostí, nadání, obdarování a chvalitebných, dobrých zvyklostí, kteréž od předkův našich potvrzené mají, milostivě schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili. K jejichžto poníženež prosbě nakloněni jsouce, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, s radou věrných našich milých a mocí královskou v Čechách, již jmenovaná privilegia, obdarování, majestáty, výsady a svobody jim jsme schválili, obnovili a potvrdili a tímto listem naším ve všech jich zněních, položeních, punktích, klausulích, schvalujem, obnovujem a potvrzujem; chtěce tomu konečně, aby při tom všem od jednoho každého člověka jmíni, držáni a neporušitedlně zachováni byli. Také ze zvláštní milosti a štědroty naší cisařské témuž městečku Unhošti a obyvatelům v něm nadepsaným, druhý jarmark roční a to v tu středu po sv. Františku s osmi dni pořád zběhlými a freiunkem obyčejným vnově nadávati a vysazovati, též k tomu povolovati ráčíme, aby na ty oba jarmarky koňský i jiný všelijaký dobytek přiháněti a prodávati se mohl. A kdož by k tomu kterému jarmarku jakýkoli dobytek na prodej přihnal, neb přivedl, i ten každý, jenž by koupenný vedl, na něm jel, nebo hnal, aby jim Unhošťským z jednoho každého kusu, totiž koňského, hovězího, jalového též dojného po dvou penězích, a z jiného menšího, ovčího, koziho, též svinského po jednom penízi, vše míšeňských, dáti povinen byl; a tiž obyvatelé aby jak předešlého, tak i toho jarmarku vnově nadaného, jako jiná městečka v království našem českém svých jarmarků užívají, buď z práva nebo z obyčeje, tolikéž každoročně bez naší a budoucích našich králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odporosti užívati mohli a moci měli; prikazující při tom všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavů království našeho českého nynějším i budoucím, věrným milým, aby-

ste dotčené obyvatele Unhošťské při této milosti jim vnově od nás učiněné a nadepsaného jarmarku vysazení též při již řečeném jich privilegií schválení, obnovení a potvrzení našem bez všelijakých zmatkův a odporností nyní i na budoucí věčné časy zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopouštějíce, a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské a královské i dědiců našich i budoucích králův českých. Však proto tomu chceme, aby toho již dotčeného jarmarku jim Unhošťským vnově nadání a vysazení též další jim milosti učiněné jednomu každému bez újmy a škody na jeho spravedlnosti bylo. Tomu na svědomí pečeť naši císařskou a královskou k listu tomu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán v městě 1615 našem Vídni, v pondělí po neděli postní, jež slove smrtná, jinak judica, léta Páně šestnáctistého patnáctého atd.

.H **My Ferdinand II.**, atd. K jejichžto pokorné prosbě naklonění jsouce, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím a s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechách, nadepsaná privilegia svobody, obdarování, milosti a práva jsme tolikéž schváliti, obnoviti a potvrditi ráčili a tímto listem naším ve všude všech jejich zněních, položeních, punktích, klausulích a artikulích schvalujem, obnovujem a potvrzujem. Nad to výše dotčeným Unhošťským pro snazší jich vyživení a větší téhož městečka zvelebení tuto další milost činíme. Clo jejich prvnější na všelijaký dobytek jim od císaře Matyáše, pana strejce a otce našeho nejmilejšího, slavné paměti, vysazené, tímto listem naším polepšujeme a k tomu povolení naše dáváme, kdo by koliv skrze městečko Unhošť formansky jel, aby z každého koně po šesti penězích a z každého kusu dobytka velikého, koňského i hovězího, na trh i z trhu vedeného, též po šesti penězích, z menšího pak kusu dobytka, ovčího, koziho a svinského, tolikéž na trh i z trhu vedené, po dvou penězích, vše malých anebo míšeňských k zisku obce vybíratí mohli a toho moc měli. Při tom také je Unhošťské tímto listem naším opatrovati ráčíme, aby po dnešní den žádný, buď on kdokoliv, domův aneb gruntův v obci jich více kupovati, najímati, stavěti, aneb nějakou živnost v nich provozovati

nemohl a moci neměl, kdož by za souseda a spoluměštěnína přijat a ve všem s městečkem trpící nebyl. Též jim Unhošťským tímto listem naším císařským poroučejíce přikazujem, aby po dnešní den netoliko žádného do obce jejich za měštěnína, kterýž by se s námi, s dědici našimi, budoucími králi českými ve víře sv. římské, katolické nesrovnával, nepřijímali, ale také měšťany neb měšťěninky i podruhy a podruhyně též víře katolické odporné déleji, ani židy mezi sebou v městečku netrpěli a jim tu býti nepřáli. Chtíce tomu konečně, aby oni Unhošťští při tom při všem, což tento list náš v sobě obsahuje, zavírá, od jednoho každého člověka jmíni, držáni a neporušitedlně zachováni byli bez našich, dědicův a budoucích králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti: protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech čtyř stavů království našeho dědičného českého, obzvláště pak praesidentu a radám zřízené komory naší v témž království českém, tolikéž i hejtmánům a purkrabím téhož panství Křivoklátského, nyníšším i budoucím věrným našim milým, abyste výše jmenované Unhošťské též nyníšší i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení, potvrzení a vysazení našem bez všelijakých zmatkův a odporností nyní i v budoucích, věčných časech, měli, drželi a neporušitedlně zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopouštějíce, a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědiců našich králů českých. Tomu na svědomí pečeť naši císařskou k listu tomu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán na hradě našem Pražském v podělí po neděli Exaudi, léta Páně šestnáctistého dvacátého osmého a království našich, římského 1628 devátého uherského desátého a českého jedenáctého.

Ferdinand, m. p.

Ad mandatum sacrae caes. majestatis proprium.

Alois Nostitz m. p.

K jejichžto pokorné prosbě nakloněni jsouce, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím a s radou věrných našich milých, mocí královskou v Čechach, dotčená privilegia, svobody, obdarování, milosti a práva jsme tolikéž milostivě

schváliti. obnoviti a potvrditi ráčili a tímto listem a majestátem naším, císařským a královským vědomím, ve všech jejich zněních, položeních, punktích, klausulích a artikulích schvalujem, obnovujem a potvrzujem. Nad to výše téměř purkmistru a konšelům městečka Unhoště pro snazší jich vyživení. též spališť, kostela, školy a podobných míst obecních poněkud snadnější zase vyzdvižení tuto zvláštní milost činíme:

Poněvadž pocestní, formani a podobní přes svět handlující, pro velikou pustotinu místa, též nedostatek pohodlí a bytu se obyčejně vyhýbají a tudíž mýto jim Unhošťským od starodávna nadané ztenčují, aby dotčené předešlé mýto Unhošťské na mimojdoucí silnici vytáhnouti, přeložiti a nejinak, než jako při a v městečku od starodávna vysazené jest, vybíráti moc a právo výsadní měli. Naproti tomu však ale mají také povinni býti, od vsi, jež Dobrá slove, až k Bílé Hoře jdoucí silnici nákladem odtud pohodlnou držeti a opravovati. Chtíce tomu konečně, aby zprvu psaní purkmistr, konšelé, starší obecní i celá obec městečka Unhoště nyní i budoucí jejich, při tom všem, což tento list náš v sobě obsahuje a zavírá, a oni in possessione vel quasi zůstávají, též dokud při samospasitedině víře katolické setrvávají, od jednoho každého člověka jmíni, držání a neporušitedlně zachování byli bez naší, dědiců našich a budoucích králů českých a jiných všech lidí všelijaké překážky a odpornosti. Protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim všech čtyř stavů království našeho dědičného českého, obzvláště pak praesidentu a radám zřízené komory v téměř království českém, tolikéž i hejtmanům a purkrabím téhož panství Křivoklátského, nyní i budoucím věrným našim milým, abyste často jmenované Unhošťské, nyní i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení, potvrzení a vysazení našem bez všelijakých zmatků a odporností nyní i v budoucích časech měli, drželi a neporušitedlně zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopouštějíce a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské a královské, dědicův našich, budoucích králů českých. Tomu na svědomí pečeť naši císařskou a královskou větší k listu a majestátu tomuto přivěsiti jsme rozkázati a

v něm vlastní rukou podepsati se ráčili. Dán v městě našem
Vídni v pondělí, po památce svatých Šimona a Judy, jinak
třicátého dne měsíce října, léta Páně šestnáctistého pade- 1656
sátého šestého a království našich římského dvacátého,
uherského třicátého prvního a českého dvacátého devátého.

Ferdinand m. p.

Ad mandatum sacrae caesareae
regiaeque majestatis proprium.

Johanes Hartvigius comes de Nostic,
cancellarius, m. p.

N. 23 B 16 S.

Wir Joseph der Zweite, von Gottes Gnaden er- I.
wählter Roemischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs,
in Germanien, zu Jerusalem, Hungarn, Böhheim, Dalmatien,
Kroatien, Slavonien, Galizien und Lodomerien, Erzherzog zu
Oesterreich, Herzog zu Burgund und zu Lothringen, Gross-
herzog zu Toskana, Grossfürst zu Siebenbürgen, Herzog zu
Mailand, Mantua, Parma et gefürsteter Graf zu Habsburg,
zu Flandern, zu Tyrol, bekennen öffentlich mit diesem Briefe
und thuen kund jedermänniglich, dass Uns Bürgermeister
und Rath, dann ganze Gemeinde des fürstlich furstenbergi-
schen Schutzstädtgens Unhoscht in unsrem Erbkönigreiche
Böhheim allerunterthänigst gebeten, Wir geruheten ihnen die
k. k. Gnade zu thun und ihre wohlerworbene Privilegien
nicht nur allergnädigst zu bestätigen, sondern ihnen auch
über die schon geniessenden zwei achttägigen Jahrmärkte
noch einen dritten am 19. März jeden Jahrs zu verleihen
und ihnen anbei den Gebrauch des rothen Siegelwaches
statt des grünen allermildest zu gestatten. Wann Wir nun
in ihre diesfällige allerunterthänigste Bitte in k. k. Gnaden
gewilliget. Als haben Wir mit wohlbedachtem Muthe, gutem,
vorgehabtem, zeitigem Rathe und rechtem Wissen ihm,
Städtgen Unhoscht, dessen von Altersher erworbene Pri-
vilegien salvo jure regio, dominicali et cujuscunque tertii und
in so weit dasselbe in deren usu et possessione sich be-
finden, auch solche der jetzigen und künftigen Landesver-
fassung nicht entgegen stehen, nicht nur allergnädigst kon-

firmiret und bestätigt, sondern auch demselben zu den schon geniessenden zwei achttägigen Jahrmärkten annoch einen dritten am 19. März jeden Jahrs; wenn aber dieser Tag mit einem Sonntage zusammenträfe, Tags bevor, oder darauf, vor einem, allermildest verliehen, dahingegen indessen anderweites Gesuch der rothen Wachssiegung nicht zu bewilligen gefunden. Thuen das auch hiemit wissentlich und in Kraft dieses Briefs, als regierender König zu Boheim meinen, setzen, ordnen und wollen, dass solche obverstandermassen, als ob deren Punkte hierin auf das Neue beschrieben und von Wort zu Wort einverleibt wären, wie bisher, also auch fernerhin bei Kräften sein und bleiben sollen. Und gebieten hierauf allen und jeden Unseren nachgesetzten Obrigkeiten, Inwohnern und Unterthanen, was Würde, Standes, Amtes oder Wesens, die in unserem Erbkönigreiche Böhme sind, insonderheit aber Unserem Königlichen Gubernio daselbst hiemit gnädigst, dass sie mehrgedachtes Städtgen Unhoscht bei obangezogenen Privilegien gebührend schützen und handhaben, dawider selbst nicht thun, noch das jemand anderem zu thun verstatten, als lieb einem jeden sei Unsere schwere Strafe und Ungnade zu vermeiden. Das meinen wir ernstlich. Zu Urkund dieses Briefs besiegelt mit unserem Kaiserlich-Königlich-Erzherzoglich-anhängenden grösseren Insiegel; der gegeben ist in Unserer Haupt- und Residenz-Stadt Wien den 1783 15. Monatstag März im siebzehn Hundert drei und achtzigsten, Unserer Reiche, des Römischen im neunzehnten und der Erbländischen im dritten Jahre.

Joseph m. p.

Johann Rudolf Graf Chotek m. p.

Regis manophilus de Leisner m. p.

L. S.

Tobias Philipp, Freiherr von Rebler m. p.

Leopoldus Comes a Colovrat m. p.

Regni Boemiae supremus et primus cancellius.

Ad mandatum sacrae caes. regiae mattis proprium.

Friedrich von Eger m. p.

Wir Franz der Zweite, von Gottes Gnaden erwählter roemischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, Koenig in Germanien, zu Ungarn, Boheim, Dalmatien, Kroatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Jerusalem, Erzherzog zu Oesterreich, Herzog zu Burgund und Lothringen, Grossherzog zu Toskana, Grossfurst zu Siebenbürgen, Herzog zu Mailand, Mantua, Parma et gefürsteter Graf zu Habsburg, zu Flandern, zu Tyrol etc. etc. Bekennen öffentlich mit diesem Briefe und thuen kund jedermänniglich, dass Uns Bürgermeister, Rath, dann Gemeinde der fürstlich fürstenbergischen Schutzstadt Unhoscht in Unserem Erbkonigreiche Boheim allerunterthänigst gebeten, Wir geruheten ihnen die k. k. Gnade zu thun und ihre wohlerworbenen Privilegien allergnädigst zu bestätigen. Wann Wir nun in ihre diesfällige, unterthänigste Bitte in k. k. Gnaden gewilliget, als haben Wir mit wohlbedachtem Muthe, gutem, vorgehabtem, zeitigem Rathe und rechtem Wissen ihr, Stadt Unhoscht, die von Altersher erworbenen Privilegien salvo jure regio, dominicali et cujuscunque tertii und in so weit sie in usu et possessione sich befinden, auch solche der jetzigen und künftigen Landesverfassung nicht entgegen stehen, gnädigst bestätigt, hingegen gefunden, die der Stadt vom Kaiser Ferdinand dem Ersten verliehene Wegmuthabnahme und den Punkt, dass ausser katholischen Glaubensgenossen Niemand in der Stadt geduldet werden soll, aufzuheben und die Gemeinde auf die Toleranzpatente zu verweisen, mit dem weiteren Vorbehalt diese Privilegien nach Zeit und Umständen zu vermehren, zu vermindern, oder gar aufzuheben. Thuen das auch hiemit wissentlich und in Kraft dieses Briefes, als regierender König zu Böheim, meinen setzen, ordnen und wollen, dass solche eben so, als ob deren Punkte hierin aufs Neue beschrieben und von Wort zu Wort einverleibt wären, wie bisher, auch ferner bei Kräften sein und bleiben sollen. Und gebiethen hierauf allen und jeden unseren nachgesetzten Obrigkeiten, Inwohnern und Unterthanen, was Würde, Standes, Amtes oder Wesens, die in Unserem Erbkonigreiche Böheim sind, insonderheit aber Unserem königlichen Gubernium daselbst hiemit gnädigst, dass sie mehrgedachte Stadt Unhoscht bei den erwähnten Privi-

legien gebührend schützen und handhaben, darüber selbst nicht thun, noch das jemand anderem zu verstatten sollen, als lieb einem jeden ist Unsere schwere Strafe und Ungnade zu vermeiden. Das meinen Wir ernstlich; zu Urkund dieses Briefes, besiegelt mit Unserem k. k. und erzherzogl. anhängenden grösseren Insiegl, gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien den fünfundzwanzigsten Monatstag Februar im 1793 siebzehnhundert dreiundneunzigsten, Unserer Reiche, des römischen und der erbländischen, im ersten Jahre.

Franz m. p.

Leopoldus Comes a Colovrat m. p.

regni Boemiae supremus et primus cancellius.

Heinrich, Graf von Rottenhaus m. p.

Ad mandatum sac. caes.
regiae mattis proprium.

Franz Graf von Neuren m. p.

L. S.

